
THE LIBRARY OF CONGRESS
1800

AANTEEKENINGEN,

GEHOUDEN

GEDURENDE MIJN VERBLIJF

IN DE

WEST-INDIËN,

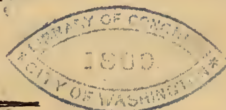
IN DE JAREN 1837—1840.

DOOR

G. VAN LENNEP COSTER,

KAPITEIN TER ZEE.

MET PLATEN.

TE AMSTERDAM, BIJ
J. F. SCHLEIJER.
1842.

VOORBERIGT.

In den loop van 1836 *gaf ik bij den uitgever dezes een werk in twee deelen in het licht, onder den titel:* Herinneringen mijner reizen naar onderscheidene werelddeelen. *Ik ontveinsde destijds niet, dat ik, die mij geenszins onder de geletterden durf tellen, en wiens studie zich van der jeugd af aan, vooral tot datgene heeft bepaald, wat mij in mijn vak bekwaam kon doen worden, met huivering als schrijver optrad. Mijn werk, dit wist ik, moest in het oog van hen, die op keurigheid van stijl of het ten toon spreiden van geleerdheid prijs stellen, gewigtige leemten bezitten. Zoo ik het desniettemin destijds waagde, om mijne op onderscheidene zeereizen gemaakte aanteekeningen in het licht te zenden, werd ik, behalve door andere drangredenen, daar-*

toe ook aangemoedigd door de hoop, dat mijne landgenooten eenig genoegen zouden kunnen vinden in het lezen van een onopgesmukt reisverhaal, welks schrijver niets meer beoogd had dan het mededeelen van zuivere waarheid. Ik ben in die verwachting niet bedrogen geworden. Vleijende blijken van goedkeuring heb ik over mijnen arbeid ontvangen, en dit geeft mij dan ook den moed, om, nu ik op nieuw, door mijne betrekking daartoe geroepen, eene zeereis heb mogen volvoeren, en drie jaren lang in vreemde gewesten heb doorgebragt, mijn bevinden aldaar door de drukpers bekend te maken. Ditmaal heeft het vooral een langdurig verblijf te midden van die reeks eilanden gegolden, die men onder den algemeenen naam van de Antilles *of West-Indische eilanden begrijpt, en waarvan verscheidene onder de vruchtbaarste en best bebouwde plekken grond in vreemde werelddeelen kunnen worden geteld. Mijne zending bragt mij in de gelegenheid, om sommige dier eilanden, welke tegenwoordig anders maar al te zeldzaam door* Nederlanders *bezocht worden, van nabij te leeren kennen; zoo als bijv. het merkwaardige* Hayti, *hetwelk geroepen schijnt, om aan de wereld te toonen, wat men van*

eene der slavernij ontworstelde negerbevolking verwachten kan. Mijne aanteekeningen over dat eiland vullen een aanmerkelijk aantal bladzijden van dit boekdeel, en ik meende daarover te vrijer te kunnen uitweiden, omdat ik bij mijne lezers meer dan gewone belangstelling in de geschiedenis en den tegenwoordigen toestand van een zoo lang door bloedige omwentelingen geteisterd land meende te mogen veronderstellen. Overigens heb ik thans, even als vroeger, slechts beschreven wat ik gezien heb, en alleen mijn verhaal hier en daar door herinneringen van historischen aard eenigzins aangevuld. Voor de misslagen, die ik in deze laatste begaan moge hebben, verzoek ik reeds bij voorraad verschooning.

En zoo ga dan deze vrucht van de langdurige rust, die ik na mijnen jongsten terugkeer in het vaderland, in den schoot van mijne bloedverwanten genoten heb, de wereld in! Ik zal mijnen arbeid dubbel beloond achten, zoo ik aan sommige leergierige landgenooten eenige uren niet geheel onaangenaam heb doen doorbrengen, en vooral, indien de door mij medegedeelde opmerkingen de aandacht van dezen of genen vaderlandschen handelaar op nieuw

op de West-Indische eilanden vestigen moge, en dus eenigermate strekke tot bevordering van de twee takken van volksbestaan, waardoor Nederland *groot geworden is: scheepvaart en handel!*

DE SCHRIJVER.

INHOUD.

EERSTE HOOFDSTUK.

Aanstelling. — Kruistogt in de Noordzee. *— Terugkomst. — Uitzeilen naar de* West-Indiën. *— Slecht weder in het* Kanaal. *— Loopen te* Plymouth *binnen. — Eenige bijzonderheden dier plaats.*

Bij besluit van Zijne Majesteit van 1 December 1835 werd mij het kommandement opgedragen van de brik *de Valk*, gearmeerd met 18 stukken, liggende te *Hellevoetsluis*, werwaarts ik mij dan ook op den bepaalden dag begaf, en het schip van de directie der marine aldaar overnam. De equipage, uit de rollen van het wachtschip *Amstel* geformeerd zijnde, werd er een aanvang gemaakt, met de brik gereed te maken voor eene reis naar de *West-Indiën*, hetgeen in de maand Januarij 1836 voltooid was. Geene verdere orders bekomende, werd de winter in de haven van *Hellevoetsluis* doorgebragt, alwaar ik vertoefde tot het voorjaar, welke tijd besteed

werd met de equipagie te oefenen in de verschillende exercitiën, ten einde er vervolgens de noodige partij van te kunnen trekken.

Den 8sten April 1836 werd ik door Z. Excell. den Vice-Admiraal, Jhr. H. A. RUYSCH, gemonsterd, en bekwam tevens order, om tegen de helft der maand naar *Texel* te verzeilen, en mij te stellen onder de orders van den Schout-bij-Nacht P. ZIERVOGEL, welke het bevel zoude voeren over het exercitie-escader, dat aldaar bijeen zoude komen.

Daar op den toen gevolgden kruistogt met dit escader niets opmerkelijks voorviel, en door hetzelve geenerlei havens aangedaan of kusten en vaarwaters opgenomen werden, onthoud ik mij van eene beschrijving van de op denzelven verrigte evolutiën, in welke mijne lezers zeker weinig belang zouden stellen, en bepaal mij tot de vermelding, dat ik, na den afloop van den togt, naar *Hellevoetsluis* terugkeerde, en in het laatste gedeelte der maand September 1836 op nieuw alles aan boord gereed was, om het vaderland voor eenen geruimen tijd te verlaten.

Den 28sten dezer maand werd het schip andermaal door den Vice-Admiraal, Jhr. H. A. RUYSCH, geinspecteerd, en mijne instructie voor de ophanden zijnde reis mij ter hand gesteld, zijnde de zeildag op den 1sten October bepaald.

Van den 1sten tot den 6den was het weder echter zeer onstuimig en stormachtig, met Z. W. en W. winden, doch op den morgen van dien dag liep de-

zelve naar het N. O., waarop ik van mijne vrienden te *Hellevoetsluis* afscheid nam, ten 8½ uur het anker ligtte en zeewaarts koersde. Om 11 uren verliet mij de loods, de laatste afscheidsgroeten voor onze betrekkingen medenemende, waarna ik, benevens verscheidene koopvaarders, die mede zeewaarts zeilden, den koers naar het *Kanaal* stelde. Den volgenden dag ontmoette ik, nabij de *Hoofden*, de Korvet *de Castor*, Kapt.-Luit. AMPT, welke uit *Texel* gezeild was, en naar de *Oost-Indiën* vertrok. Wij wenschten elkander eene goede reis, welke zich evenwel niet zeer voordeelig instelde, daar wij in het *Kanaal* met tegenwinden en buijig weder te kampen hadden, waardoor ik mijne beide sloepen verloor, en eenige andere avary bekwam, hetwelk mij noodzaakte te *Plymouth* binnen te loopen, om in een en ander te voorzien.

Den 16den des voormiddags liep ik aldaar binnen, en ankerde op de reede. Aldaar vond ik liggende het Engelsche exercitie-escader, onder bevel van den Schout-bij-Nacht PAGET, bestaande uit 4 Linieschepen en 2 Fregatten. Na aan de etiquette door saluten, zoo voor den Admiraal als voor den wal, voldaan te hebben, en met een gelijk getal schoten bedankt te zijn, begaf ik mij naar den wal, ten einde met den Konsul, den Heer W. HAWKES, een bezoek te gaan afleggen bij den alhier kommanderenden Admiraal, *Lord* EMILIUS BEAUCLERC. Ik werd aldaar met de meeste beleefdheid ontvangen, en mij de hulp der Koningswerf

aangeboden, om mij zoo spoedig mogelijk van het benoodigde te voorzien, ten einde mijne reis te kunnen vervolgen.

Genoodzaakt hierdoor tot den 23sten alhier te vertoeven, stelde dit mij in de gelegenheid, een en ander van deze zoo voorname zeehaven der Engelsche natie te bezigtigen, waarvan ik niet kan nalaten iets mede te deelen.

De uitgestrekte reede voor de stad, die eertijds eene opene baai was, blootgesteld aan de woede der Z. en Z. W. winden, wordt thans beschermd door eenen dijk, zamengesteld uit klip- en marmersteen, genaamd het *Breakwater*, welke drie vierden van eene Engelsche mijl lang, en verscheidene voeten boven de oppervlakte der zee verheven is. De onvermoeide vlijt der Engelsche natie heeft door dezen dijk op dit punt eene uitgestrekte en veilige reede voor hare vloten en koopvaarders verschaft. Aan de Oost en W. zijde is tusschen den vasten wal en het breakwater eene opening gelaten voor de binnenkomende en uitgaande schepen, ter breedte van een vierde Engelsche mijl. Op de Westpunt ligt een vuurschip, ten einde des nachts de reede te kunnen bereiken, en op de Oostpunt eene ijzeren baak. Van de reede kan men zich naar drie verschillende havens begeven, als het *Catwater* voor *Plymouth*, *Solten-Pool* voor *Stonehouse*, en de *Ham-oaze* voor *Devonport*; de toegang wordt verdedigd door het fort op *Draken-* of *St. Nicolaas-Eiland*, hetwelk op de reede ligt, waar tegenover

de Citadel en verscheidene batterijen gelegen zijn. Ten Westen heeft men een verrukkelijk gezigt op de hoogten van *Edgecumbe-Park*, een landgoed van groote uitgestrektheid, behoorende aan Lord EDGECUMBE. Ten Noorden verheft zich de Citadel, omgeven van de stad *Plymouth;* ten Oosten is het meestal hoog en rotsig land.

In vroeger jaren waren *Plymouth* en *Devonport* twee zeer onbeduidende plaatsen, van elkander gescheiden door rotsen, waarin men met vele moeite eenen nog bijna ontoegankelijken weg gemaakt had, doch de ondernemingsgeest der Engelschen heeft zulks door aanhoudenden arbeid geheel en al herschapen, zoodat thans deze beide plaatsen slechts ééne stad uitmaken, daar dezelve door eene breede straat zoo goed als vereenigd zijn, moetende men een en een half uur besteden, om van het begin van *Plymouth* naar het eind van *Devonport* te komen; tusschen beide plaatsen ligt *Stonehouse*, eene voorstad of buitenwijk, aan de zeezijde. Met genoegen wandelt men langs deze breede en ruime straat op de verhevene paden voor voetgangers aan de huizenzijde, die met kleine steenen belegd zijn; de gebouwen, welker gevels meestal onder ééne lijst en van grootsche bouworde zijn, grootendeels uit harden steen zamengesteld, leveren een aangenaam gezigt op. In het onderste gedeelte bevinden zich meestal winkels, welker eigenaren wedijveren, om voor den voorbijganger al wat pracht en weelde opleveren, ten toon te stellen. De kristal- en glaswinkels

munten hier bijzonder uit, en de verzoeking, om het een of ander te koopen, wordt hierdoor zoo sterk, dat men niet ligtelijk zonder de beurs geopend te hebben deze straat verlaten kan. Op dezen weg ziet men den nieuwen Schouwburg, waar tevens het Royal Hotel is, welks frontespice op kolommen rust, het Atheneum, het groote Badhuis, de Hospitalen voor de Marine en Landmagt, de Kaserne, enz., alle gebouwen, welke in bouworde en schoonheid uitmunten. Aan het einde dezer vereenigingsstraat is eene tol, waar de voetganger heen en terug 2½ cent betaalt; door denzelven zijnde, loopt de weg een eindweegs tusschen de rotsen door, en is nog onbebouwd tot aan de barriere bij *Devonport*. Hier links afgaande, komt men op een groot plein aan den zeekant gelegen, waar de woningen van den Admiraal en den Militairen Gouverneur der plaats zich bevinden. Men vindt aldaar batterijen en den seinpost voor den Admiraal der vloot, terwijl aan den oever eene goede aanlegplaats voor de sloepen der schepen is. De hierbij gelegene ruime straat geleidt u door *Devonport* tot voor den ingang der Marinewerf. Aan den ingang van deze plaats staat op een der hoogten eene kolom van 112 Engelsche voeten, welke in het jaar 1827 opgerigt is, om aan de nakomelingschap te herinneren, dat het lang bestaan hebbende geschil over den naam van de nieuwe stad, die rondom de rijkswerven in minder dan eene eeuw is ontstaan, geëindigd is, en deze thans *Devonport* heet. De

straat van *Devonport* doet in pracht van winkels niet onder voor de te voren gemelde, waarvan de reden daarin te vinden is, dat degenen, die tot het zeewezen behooren, zich alhier meestal ophouden, en er door hen hier veel vertier is. De Kerk, die zich hier bevindt, is mede een prachtig gebouw. Gedurende den geheelen dag ziet men de omnibussen deze straten doorkruisen, er staan op de pleinen koetsen gereed, om ieder werwaarts hij verkiest te brengen. Des avonds zijn in de stad de winkels met gaz verlicht, hetgeen een zeer goed effect maakt en bij goed weder vele wandelaars, maar voornamelijk wandelaressen uitlokt, die een medgezel voor het verder doorbrengen van den avond tracht te bekomen. Een kuchje of aanraking met den elboog is het sein, wanneer men hieraan behoefte gevoelt.

Buiten *Plymouth* den weg naar *Londen* opgaande, komt men, na een half uur gaans, aan de groote ijzeren brug, die over het *Catwater* gelegd is en de moeite waardig is bezien te worden. Deze weg wordt veel bezocht, om de afwisselende gezigten, die men over de omliggende landstreek heeft, dezelve is ook des avonds met gaz verlicht. Aan de andere zijde der brug is de landstreek niet zoo aanlokkelijk, maar heeft evenwel iets verhevens, door de menigvuldige rotsen, en het woeste voorkomen der natuur. Door deze keten van rotsen was men bezig den weg te verlengen.

De vergunning des Admiraals, van met mijne

Officieren de werf te mogen bezigtigen, was, gelijk men ligt zal beseffen, bijzonder aangenaam. Deze is van eene zeer groote uitgestrektheid; zij bevat vijf drooge dokken, ter bouwing van Linieschepen; in een derzelve stond het schip *de Nijl* van 90 stukken, gereed om te water te loopen. Ik bezigtigde zulks, en moet bekennen, nimmer schooner schip, zoo van bouworde als verdeeling der ruimte, gezien te hebben, zullende het voorzeker een der fraaiste schepen van *Engeland* zijn. Buiten deze vijf dokken, zijn er nog verscheidene hellingen voor kleinere schepen. Een Fregat, naar de constructie van Kapt. SYMONS, stond in deszelfs inhouten, welke constructie in vele opzigten van die van andere Fregatten verschilt. De lijnbaan of touwslagerij is een gebouw van 200 vademen lengte, geheel uit steen en ijzer zamengesteld. Nadat het eens door brand verwoest is, heeft men, ten einde bij soortgelijk geval die te kunnen stuiten, in de nabijheid ijzeren pijpen gelegd, die met het buitenwater gemeenschap hebben, hetwelk men, door het openen van kranen, hier tot op eene bepaalde hoogte kan doen rijzen.

Aan het einde der werf, naar de zijde der reê, staat op eene rots, die men aldaar gelaten heeft, een koepel, welke op begeerte van den vorigen Koning daar gebouwd is. Vandaar heeft men een algemeen overzigt, zoo op de reede, de werf, als op de omstreken. De tafel, welke men er vindt, is vervaardigd uit het hout van den *Santo José*, een in den slag

van *Trafalgar* genomen Spaansch schip. Van dit punt de werf beschouwende, moet men zich verwonderen, wat menschen-handen en arbeid al niet verrigten kunnen, daar alles hier evenzeer rots en klip als deze hoogte geweest is, en men dus den ruwen steen eerst heeft moeten doen springen en gelijk maken, om vervolgens magazijnen en loodsen van eene zoo groote uitgestrektheid er voor in plaats te stellen; waarlijk een treffend blijk van de volharding dezer natie. Deze plaats verlatende, geeft men eene gift voor verminkte zeelieden, in de aldaar tot dat einde geplaatste bus.

Al de magazijnen zijn bijzonder goed ingerigt, en rijkelijk voorzien. Het trok mijne opmerkzaamheid, dat langs de wegen, welke tusschen de verschillende loodsen doorliepen, al de daarin werkende werklieden voor den voorbijganger onzigtbaar waren, blijvende de deuren steeds gesloten, en dus voor het nieuwsgierig oog het binnenste der werkplaatsen verborgen. De woningen der verschillende beambten zijn op de hoogte gebouwd, en op eene groote schaal ingerigt.

Naar de sloep terugkeerende, liep de weg onder een der overdekte kappen langs, waar de vindingrijkheid van den tegenwoordigen Super-Intendant tusschen de kolommen, ter wederszijden de afbeeldingen had laten plaatsen van verschillende schepen, welke de Engelsche natie gehad heeft; onder ieder was een bord, waarop te lezen stond, welk gevecht of roemrijke daad met het schip had plaats

gehad; aan het einde vertoonde zich de vlag, door NELSON bij *Trafalgar*, en die, door *Lord* EXMOUTH voor *Algiers* gevoerd.

In de *Ham-Oaze* en het water nabij de werf zag men 64 oorlogschepen, meestal Linieschepen, onttakeld onder kappen liggen; voorwaar een trotsch gezigt!

Tegenover *Stonehouse*, aan het uiteinde der aldaar gelegene haven, bevinden zich de magazijnen van levensmiddelen voor de Zeemagt, zoo mede een uitgestrekt gebouw, waar de beschuit voor de vloot gereed gemaakt wordt; men vindt er groote vergaderbakken voor regenwater, dat vandaar door citernes aan boord der schepen gebragt wordt.

Het Admiraalschip de *Royal Adelaïde* van 110 stukken lag in de *Ham-Oaze* voor de werf, en werd insgelijks door mij bezocht; deszelfs kapitein ontving mij met alle mogelijke beleefdheid, en liet mij het schip in alle deelen bezigtigen; de geheele batterij bestond uit stukken van 32 pond kaliber; de inrigting was waardig gezien te worden, door de zindelijkheid en smaak, die overal plaats had.

Niet genoeg kan ik de goede ontvangst, die ik op deze plaats van de hoofden der Marine genoot, roemen, men beijverde zich, om mij in alle deelen behulpzaam te zijn, voor het benoodigde voor mijnen bodem, hetwelk gepaard ging met eene gulle en vriendschappelijke voorkomenheid voor ieder, die daarvan gebruik wenschte te maken.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Vertrek van Plymouth. — *Vervolg der reis.* — *Aankomst te* St. George Delmina. — *Verblijf aldaar, en opmerkingen over deze plaats.* — *Overtogt naar* Suriname. — *Aankomst te* Paramaribo.

Na alle rekeningen gesloten, en mijne gemaakte kennissen vaarwel gezegd te hebben, liet ik op zondag den 23sten Augustus, des morgens om 8 uren, het anker ligten, en verliet deze plaats, begunstigd door een Noordelijk windje met schoon weder, om de reis verder te vervolgen. In den eersten nacht geraakten de vuren van *Lizard* uit het gezigt, en dus de Europesche wal, voor eenen geruimen tijd.

Het geluk of de goede wind, die den zeeman zoo zeer te stade komt op zijne togten, was mij ook thans, na in het begin met tegenwinden en slecht weder geworsteld te hebben, bijzonder gunstig.

Den 1sten November kregen wij het eiland *Madera* te zien, en den 3den het eiland *Palma* en de *Canarische Eilanden.* Tot op de breedte van *Sierra Leona*, waarop wij ons den 12den bevonden, ging het zeer voordeelig, doch de winden begonnen toen te variëren, vergezeld van stilten. De hitte der keerkringsgewesten en tegenwinden lieten zich toen gevoelen, en waren de vorderingen ook niet aanmerkelijk, zoodat wij niet voor den 8sten December het land nabij kaap *Palmas* bereikten. Tot den 13den waren wij bezig, met gemelde kaap te boven te werken, hebbende wij daar met den sterken stroom om de N. W. te strijden, hetgeen ons in het etmaal slechts weinig deed voorwaarts komen.

Kaap *Palmas* is het Zuidelijkste punt van het land, der kust van *Guinea;* het land aandoende, heeft men eerst de *Cooley Rocks*, waarbij ligt *Rock Town*, eene negerij, op de daar liggende rotsen gebouwd, en omgeven van klippen, waarop de branding zich hoog verheft. Verderop is het land zeer goed te verkennen aan eenen hoogen, ovaal-ronden berg, waarop verscheidene wit gepleisterde gebouwen staan, behoorende tot het Amerikaansche etablissement *Harper*, hetwelk aldaar nog niet langen tijd geleden gesticht is geworden. Het eerste, door de Noord-Amerikanen in deze streken aangelegde etablissement, werd nabij kaap *Mesurado*, in het jaar 1821 gesticht, en *Liberia* genaamd. Na met vele zwarigheden, gebrek, oorlog, enz., te kampen gehad te hebben, is het hun

thans gelukt, aldaar eene stad aan te leggen, ter eere van hunnen President MONROE, *Monrovia* genaamd; dezelve is versterkt, bevat een honderdtal huizen en 7 à 800 inwoners. Men vindt er goede huizen, twee Kerken, eene School en algemeene Bibliotheek. Aan de rivier van *St. Paul* is de stad *Caldwell*, met 600 inwoners, en *Millsbury* met 200 inwoners, ontstaan. Uitgenomen den Gouverneur, zijn al de bewoners en ambtenaren in deze kolonie zwarten, of lieden van de kleur. Aan blanken is het niet vergund, zich aldaar te vestigen, noch om handel te drijven, noch om andere redenen; als zijnde het oogmerk der Noord-Amerikanen, de voordeelen, die hier te verwerven zijn, uitsluitend aan de vrije zwarten of lieden der kleur, die uit *Amerika* hierheen met vrijen wil overgevoerd worden, te laten. Men schat de bevolking dezer kolonie op ruim 2000 zielen, welke gewapend, en op de Europesche wijze georganiseerd, zich van de omliggende volken doen eerbiedigen. Bij verdere uitbreiding zoude deze kolonie aan de Noord-Amerikanen grooten invloed op de Afrikaansche kust kunnen verschaffen.

De wind nu in ons voordeel geloopen zijnde, bereikten wij den 17den, even na den middag, de Hollandsche forten *Sucanda* en *Chamon* of *St. Sebastiaan*, kunnende men als eene goede verkenning aannemen zeven roodachtige, puntig toeloopende rotsen, die zich langs den wal, ten Oosten van laatstgemelde fort, verheffen. Dien zelfden avond

bereikte ik nog de reede voor *St. George Delmina*, alwaar ik met zonsondergang ankerde.

Kort daarna kwam de Militaire Kommandant, de 1ste Luitenant G. K. MAASSEN aan boord, om mij, vanwege den Generaal-Majoor VERVEER, die tot het volvoeren eener zending naar het Ashantynsche koningrijk zich aldaar bevond, te verwelkomen, en tevens mij een verblijf aan den wal aan te bieden. Ik gaf aan dien Officier de brieven en pakketten mede, tevens latende weten, dat ik den volgenden dag hoopte aan den wal te komen, om een bezoek bij den Generaal af te leggen.

Gedurende mijn verblijf van tien dagen te dezer plaats, besteedde ik den overschietenden tijd van mijne dienstverrigtingen tot het opnemen van hetgeen alhier, na een tijdsverloop van 17 jaren, toen ik met Z. M. Korvet *de Komeet* deze plaats bezocht, zoowel verbeterd als veranderd was.

Het fort *Delmina* was, wat de inwendige verdeeling aanging, nog even zoo ingerigt als in het jaar 1819, doch de middelen van verdediging waren in beter staat, zoo als ook uit de netheid en het voorkomen der gebouwen blijkbaar was, dat daaraan meer zorg besteed werd. Het garnizoen, dat te voren slecht gekleed was, vertoonde zich nu in eene nette montering, die de manschappen, als zijnde meest allen van eene rijzige gestalte, een zeer goed voorkomen gaf. Een korps van een vijfentwintigtal muzijkanten, alle negers, welke eene dragelijke militaire muzijk uitvoerden, was tot algemeen genoegen daargesteld.

Het *Krom* of dorp had geene veranderingen van belang ondergaan; dezelfde onaangename lucht door de aldaar ten toon gespreide koopwaren veroorzaakt, vervulde nog steeds de enge straten. De familie RULE had er nog hare woning, doch de familie NIESER was zoo door sterfte als verdere rampen verspreid, slechts een der zoons was nog aanwezig. De Heer BARTELS, die te voren magazijnmeester was, had zich met der woon in het *Krom* gevestigd als koopman; aangenaam was het mij de kennismaking met Zijn Ed. te hernieuwen.

Aan den anderen oever der rivier, bij het fort *St. Jago*, waar te voren niets dan de huizen der heeren RULE en NIESER, benevens eenige negerhutten zich bevonden, hadden groote veranderingen plaats gehad; daar waren twee reeksen huizen van eene regelmatige bouworde gesticht, die eene breede straat met boomen beplant vormden, welke eene aangename wandeling opleverde. Die nieuwe aanbouw is vrij uitgestrekt, zoodat men zeggen kon dat alhier een groot dorp ontstaan was, hetwelk, indien men aldus voortgaat, door den tijd eene kleine stad zoude kunnen worden. Onder de plannen van den toenmaals daar zijnde Generaal VERVEER, behoorde dan ook, om, indien het mogelijk was, het *Krom* aan de zeezijde te vernietigen, en de bevolking naar de andere zijde der rivier te verplaatsen, iets, dat nog met vele moeijelijkheden zal gepaard gaan, indien het niet voorzigtig aangelegd wordt. Om hiermede een begin te maken,

waren aan den oever der rivier, nabij de brug, de grondvesten gelegd, ter bouwing eener algemeene marktplaats, werwaarts, na de voltooijing, al de koopvrouwen uit het *Krom* zouden verwezen worden, waardoor men hoopte, dat velen van woning zouden veranderen.

Voor de bewoners van het *Krom* zal zulks ook veel voordeel opleveren, voornamelijk wat de zindelijkheid aangaat.

Aan de binnenzijde van het *Krom*, langs de rivier, was men begonnen eene breede kade aan te leggen; dezelve gereed zijnde, zal men langs dezen weg, en dien aan den tegenovergestelden oever, met de alhier in gebruik zijnde wagentjes, nog al een togt van eenige uitgestrektheid kunnen doen.

De beschaving der Negers was nog steeds op dezelfde hoogte, even als hun bijgeloof, en de onzedelijkheid onder de vrouwen.

In het fort was eene school opgerigt, waarvoor de kerk gebruikt werd, en waarin door eenen, daartoe uit het moederland gezondenen schoolmeester, de Hollandsche taal, het schrijven en rekenen onderwezen werd. Hij had twee kleurlingen bij zich, om op te leiden voor dat vak. Het naar genoegen slagen van dit onderwijs zal, in vervolg van tijd, veel toebrengen tot verbetering der zeden en gewoonten. Een veertigtal kinderen zag ik op deze school. Des zondags hield bovengemelde schoolmeester Godsdienstoefening voor de ambtenaren en die ingezetenen, welke de Christelijke Godsdienst belijden.

De inwendige inrigting der vertrekken, strekkende tot woning voor den Kommandeur en verdere ambtenaren, laat, ofschoon er vele verbeteringen hebben plaats gehad, nog veel te wenschen over.

De benaming van Gouverneur was vervallen, en vervangen door dien van Kommandeur, wordende die post thans ad interim waargenomen door den Heer H. J. TONNEBOEYER, als zijnde de Kommandeur, de Heer LANS, tot herstel zijner gezondheid, met verlof naar *Europa* vertrokken. De overige ambtenaren bestonden uit twee Residenten, een Militairen Kommandant, een Chirurgijn-Majoor, een Fabrijkmeester, een Schoolmeester en verscheidene adsistenten, waaronder eenige aldaar geboren. De bezoldigingen hadden eene aanmerkelijke reductie ondergaan, zoodat zij weinig vooruitzigt opleverden, om, indien men, na verloop van eenige jaren, het geluk had gehad zijne gezondheid te behouden, alsdan onbezorgd naar het vaderland te kunnen terugkeeren.

In de maand November l. l. was alhier, met den Hollandschen koopvaarder *Prinses Marianne*, gevoerd door Kapt. A. PLUG, aangekomen, de reeds genoemde Generaal-Majoor VERVEER, belast als Kommissaris des Konings, het etablissement op te nemen, en wijders eene zending naar den Koning van *Ashanté* te doen, grootendeels betrekkelijk op de werving van Negers voor soldaten, ten dienste der Oost-Indische bezittingen. Zijn Excell. werd

vergezeld door een Adjunct-Kommissaris, den Heer VAN DRUNEN, den Secretaris DE BRUIN en den Med. Doctor VALKENBURG. Op daartoe gedane kennisgeving aan dien Vorst, had deze naar *Delmina* afgezonden een Kabusiër of Generaal, vier vaandrigs en eene bende gewapende manschappen en slaven, tot geleide des Generaals, naar deszelfs rijk; zijnde de Kabusiër verantwoordelijk voor de behoudene overkomst van deze zending. Zijn Excell. was voorzien van geschenken, door ons Gouvernement voor den Koning van *Ashanté* medegegeven, bestaande uit een fraai gewerkt harnas en helm, spiegels, kristal, glaswerk, eene pendule, schilderijen, platen, laken, zijden stoffen, geweren, pistolen, enz., welke goederen dan ook alreeds door de Ashantijnsche slaven naar het binnenland vervoerd werden, zijnde het voornemen van den Generaal, na nieuwjaar zelf de reis aan te nemen, en zich, buiten de tot de zending behoorende personen, nog te doen vergezellen door den Heer HUIDEKOPER als tolk, de muzikanten der bezetting, een detachement soldaten en de noodige bedienden.

Het voornaamste doel dezer zending, de bevordering der werving van soldaten voor het Oost-Indische leger zijnde, geloof ik het niet ongepast, hier daaromtrent iets te laten volgen.

Aan Z. Excell. den Heer Minister van Koloniën was het wenschelijk voorgekomen, een aanzienlijk getal Negers alhier als vrijwillige soldaten te doen aannemen en dezelven vervolgens met koopvaarders

naar het eiland *Java* te doen overvoeren, om aldaar tot een geregeld korps georganiseerd te worden; een maatregel, waarvan veel goeds te wachten was. Sedert een jaar had deze werving een aanvang genomen, doch had slechts een getal van ruim tweehonderd man opgeleverd, hetgeen veel toe te schrijven was aan de wijze, waarop dezelve plaats had, die, volgens hetgeen men mij dienaangaande verhaalde, veel had van eenen slavenhandel, op eene bedekte wijze, en onder een' anderen naam gedreven, waartegen dan ook de in de nabuurschap gevestigde Engelschen hunne bezwaren hadden ingebragt.

De komst van den Generaal VERVEER heeft hieraan eene geheel andere wending gegeven, en ik geloof, dat men alle reden heeft, te vooronderstellen, dat zijne zending met eenen goeden uitslag zal bekroond worden. Een Luitenant-Kwartiermeester der Oost-Indische armée is nu belast met de algemeene administratie der werving en het Depôt. De Militaire Kommandant is tegenwoordig bij de aanneming, en heeft het oppertoezigt over al deze manschappen. Ieder man die aangenomen wordt, moet eene acte van vrijdom bezitten, of bewijzen, dat hij vrij man is, en te kennen geven, dat hij zich uit eigene beweging voor den tijd van vijftien jaren verbindt, waarna het handgeld, dat nu op *f* 100.— was gesteld, uitbetaald wordt aan den aanbrenger, ten einde de schulden van den aangeworvene te betalen, en het resterende hem ter hand

te stellen. Deze som moet hij gedurende zijnen diensttijd indienen. Voor de dienst goedgekeurd zijnde, wordt hij gekleed, en bekomt eene eerste uitrusting als soldaat, wordende er gezorgd, dat zich in den ransel die kleinigheden bevinden, welke de eigenliefde des Negers het meeste streelen kunnen, waarna men hem huisvesting, kost en soldij laat genieten. Het wordt hem toegestaan, de uren, die hij van zijne dienstverrigtingen overig heeft, buiten het fort door te brengen, mits voor taptoe terug zijnde; zelfs heeft de Generaal hun verlof doen geven, naar kaap *Coast* of eenige andere plaats binnen 's lands te gaan, doch moeten zij steeds de montering blijven dragen. Geen hunner heeft tot nog toe misbruik van dit verlof gemaakt.

Deze maatregelen brengen eene algemeene tevredenheid en vergenoegen onder hen voort, waardoor zij zelfs anderen aanmoedigen, dienst te nemen; algemeen verklaren zij, het nimmer zoo goed gehad te hebben, en, ofschoon zij dagelijks eenige uren in den wapenhandel geoefend worden, wordt zulks hierdoor met naijver verrigt, te meer, daar zij ontwaren, dat diegenen, welke de meeste vorderingen maken, bevorderd worden. In *Nederland* worden thans eenige der koopvaarders gelast, op hunne reize naar *Java* de kust van *Guinea* aan te doen, terwijl zij alsdan uit het moederland het kader blanke Officieren en Onderofficieren medenemen, om, aan de kust komende, een zoodanig getal zwarte soldaten aan boord te nemen, als voorhanden is. De

Kommandant van het detachement bekomt al de vrijbrieven, om aan de kruisers, belast met den slavenhandel te weren, te kunnen toonen, dat het allen vrije lieden zijn, welke overgevoerd worden.

Naarmate nu de werving toeneemt, zal het aandoen van deze plaats door onze koopvaarders toenemen, en dus kunnen ook de handelsbetrekkingen met ons land op nieuw aangeknoopt worden, welke op dit oogenblik geheel en al afgebroken waren, hebbende de Engelschen en Amerikanen zich hiervan meester gemaakt. Vóór het aanvangen der werving had men in geene jaren een Hollandschen koopvaarder hier gezien. Het is dus te hopen en te verwachten, dat ons etablissement aan de kust, dat door verschillende omstandigheden bijna in den handel niet meer genoemd werd, eenmaal weder even belangrijk als in vorige eeuwen voor het moederland zal worden.

Gedurende mijn verblijf hier ter plaatse liet de Kabusiër of Generaal van den Koning van *Ashanté* mij verzoeken, het schip eens te mogen bezigtigen. Ik stond dit met genoegen toe, en bepaalde hiervoor den Zondag; verzoekende tevens den Generaal VERVEER, den Kommandeur, benevens eenige andere heeren, dien dag bij mij aan boord het déjeuner te komen gebruiken. Met den middag kwamen deze Heeren, met den Kabusiër en eenigen uit zijn gevolg, aan boord, vergezeld van den Heer HUIDEKOPER, om als tolk te dienen. Allen aan boord zijnde, liet ik voor den Generaal VERVEER een salut

van 13 schoten doen. De verwondering van den Kabusiër steeg bij het losbranden der stukken ten top, die niet verminderde toen men hem het schip liet zien, zoo mede de equipagie, die, in gelijke kleedij geschaard, werkelijk aan zoodanig een persoon verbazing moest inboezemen. De kajuit echter beviel hem het meeste, voornamelijk, dewijl aldaar eene tafel met eetwaren en wijnen gereed stond, welke zijn Edele met een wezenlijk zelfgenoegen aanschouwde. Ongelukkig evenwel konden de zwarte Heeren er weinig gebruik van maken, daar zeeziekte hen spoedig het dek deed opzoeken. Voor den spiegel bleef de Kabusiër eenen geruimen tijd staan, om de bekoorlijkheden van zijnen eigen' persoon te bewonderen.

Bij het vertrek van boord liet Zijn Edele mij door den tolk voor de genotene vriendschap bedanken, er bijvoegende, dat hij niet zoude nalaten, zulks aan zijnen Koning te verhalen, en dezen vooral ook de grootheid van onzen Koning, die zoodanige schepen had, zoude mededeelen, en wijders te kennen gevende dat hij zich slechts een gering persoon, in vergelijking van mij, rekende, want dat hij iemand, die over zoodanig een schip, met dat aantal stukken geschut, het bevel voerde, als een voornaam Kabusiër beschouwde, wien men ontzien moest.

Den 27sten December de depêches gereed zijnde, nam ik afscheid van de bewoners dezer plaats, welke ons allen zoo gul en gastvrij ontvangen, en ons verblijf zooveel mogelijk veraangenaamd hadden.

Weinig dacht ik toen, dat een jaar daarna velen dezer ambtenaren het slagtoffer zouden worden van eenen verraderlijken aanval der Hantasche Negers, welke moord wel is waar, vervolgens met roem gewroken is, doch eerst het leven aan eenige veelbelovende jonge menschen gekost heeft.

Des avonds van dien dag, met het doorkomen van den landwind, verliet ik dus voor de tweede maal deze plaats, koers stellende om de West naar de *West-Indiën*, het genoegen hebbende, dat mijne equipagie steeds de volmaaktste gezondheid bleef genieten. Met het aanbreken van den dag was de Afrikaansche kust voor ons oog verdwenen, en bleef alleen de herinnering, aldaar geweest te zijn, ons over; terwijl het ruime uitzigt over den onmetelijken oceaan ons aanleiding tot het maken van ernstige bespiegelingen opleverde.

Op dezen overtogt viel weinig bijzonders of aanteekeningswaardigs voor. Den 28sten Januarij 1837 zagen wij, ten 1½ ure des morgens, het land van de Amerikaansche kust; met den dag waren wij op de hoogte der *Duivel-eilanden*, nabij *Cayenne*, koersende nu langs de kust henen naar de rivier van *Suriname.*

Zondag den 29sten waren wij voor bovengemelde rivier, welker ingang eene geheel andere gedaante gekregen had, daar *Bramspunt* en de aldaar geplaatste baak weggespoeld was; hierdoor was men genoodzaakt geweest, nieuwe werken voor het aandoen der rivier daar te stellen, die dan ook voor

de schepen, welke den wil naar de rivier hadden, zeer naar genoegen uitgevallen zijn. Men had langs de modderbank, aan de oostzijde van het vaarwater, ijzeren schuitjes en boeijen geplaatst. Het buitenste dezer ijzeren schuitjes, voorzien van eenen mast met eenen rooden bal, was op de punt der bank geplaatst; hier nabij zijnde, loeft men op, en stelt koers tusschen Z. en Z. t. O., op het tweede ijzeren schuitje, hetwelk een mast heeft, voorzien van eenen witten bal; vandaar loeft men op tot Z. O., op de derde boei aan, en zoo vervolgens, tot men de vierde boei voorbij is, zijnde men dan aan den ingang der rivier. De eb doorkomende, ankerde ik nabij het nieuw aangelegde Lazaret of Quarantainehuis, binnen de rivier.

Sedert het vertrek van *Hellevoetsluis* hadden wij thans negen en negentig zeedagen.

Den 31sten kwam ik voor de stad *Paramaribo* ten anker, alwaar ik de noodige eerbewijzingen, zoo voor de kolonie als voor den Kommandant der zeemagt, liet doen. Voor de stad vond ik geankerd liggen Z. M. Brik *de Merkuur*, Kapt. Luit. J. B. MOLENAAR, van welke de standaard waaide, en het Transportschip de *Fredrik Hendrik*, Kapt. Luit. VAN DER HART; alsook verscheidene koopvaarders.

DERDE HOOFDSTUK.

De kolonie Suriname. — *Veranderd aanzien der stad* Paramaribo. — *Denkbeelden des schrijvers omtrent eene verbetering in den toestand der kolonie.* — *Aanmoediging der kultuur van andere voortbrengselen dan koffij en suiker.* — *De Baron* VAN HEECKEREN *en zijn opvolger, de Schout-bij-Nacht* RIJCK. — *Uitspanningen te* Paramaribo.

De plaats mijner bestemming was thans bereikt, met het vooruitzigt, dat ik, als op een der schepen zijnde, welke tot het West-Indische Station behoorden, eenen geruimen tijd in de verzengde luchtstreek zou vertoeven.

Werkelijk bragt ik een tijdsverloop van bijna drie jaren in deze wateren door, gedurende hetwelk de door ons in bezit zijnde eilanden door mij bezocht werden, zoo mede andere, aan vreemde natiën toebehoorende. Van dag tot dag den lezer te verhalen, wat in drie jaren voorgevallen is, zoude, gewis, te omslagtig en zelfs vervelend zijn, waarom ik mij alleenlijk bepalen wil tot eenige op-

merkingen over onze koloniën, en de verschillende door mij bezochte plaatsen in dat tijdsverloop.

Ik zal hier wel niet behoeven te vermelden, dat, buiten de kolonie *Suriname*, alwaar de verblijfplaats is van den Gouverneur-Generaal onzer West-Indische bezittingen, deze nog bestaan uit het eiland *Curaçao*, welks gezaghebber tevens de eilanden *Bonaire* en *Aruba* onder zich heeft; voorts uit de eilanden *St. Martin*, *St. Eustatius* en *Saba*, op welke afzonderlijke gezaghebbers zijn. *Suriname* is, gelijk men weet, de zetel des Gouvernements, van daar komen de orders voor de overige Koloniën, de Kommandant der zeemagt houdt er zijn verblijf, en de schepen, tot het Station behoorende, vertoeven gedeeltelijk aldaar en te *Curaçao*, wordende zij nu en dan van beide plaatsen afgezonden naar die eilanden, waar de dienst zulks vereischt.

Veel nieuws, betreffende deze onze Koloniën, kan men niet verhalen; vooral, daar zij in de laatste jaren zoodanig het stokpaardje van eenige schrijvers geweest zijn, die zich niet alleen bepaald hebben tot geschiedkundige aanteekeningen en statistieke opgaven, maar zelfs tot vrolijke of weemoedige toonen, alle soorten van anekdoten, enz., strekkende, om de ingezetenen, door welke zij met West-Indische gulhartigheid en gastvrijheid ontvangen waren, voor het oog der wereld in een belagchelijk daglicht te doen voorkomen, althans van hen zoodanige bijzonderheden te verhalen, als welke daartoe aanleiding geven.

Een ieder, die de *West-Indiën* bezocht heeft, zal met mij moeten erkennen, dat de gastvrijheid aldaar op de onbekrompenste wijze wordt uitgeoefend. Maar is het niet ten hoogste te laken, wanneer men, na de meest mogelijke beleefdheden ontvangen te hebben, van deze gulhartige ontvangst, van de bijgewoonde gastmalen en feestvieringen gewag maakt, op eene wijze, als of de ruwste bacchanaliën en de grenzelooste verkwistingen hadden plaats gegrepen; of wel, de levenswijze en gewoonten zijner gastheeren tot in de geringste bijzonderheden, en dan nog soms zeer vergroot, aan het publiek opdischt?

Dit is niet edelmoedig, ja beneden alle kritiek, en moet natuurlijk de gedachte doen ontstaan, dat bij iemand, die hiertoe in staat is het hoofd of het hart niet wel geplaatst is.

Het was nu zestien jaren geleden, dat ik onze West-Indische Koloniën bezocht; en dus kon ik met reden verwachten, dat er aanzienlijke veranderingen in dat tijdsverloop zouden plaats gehad hebben. Ik zal mij thans bepalen met deze na te gaan, en een begin maken met *Suriname*.

Toen ik deze Kolonie in den jare 1821 verliet, was de stad *Paramaribo*, door den aldaar plaats gehad hebbenden brand, als in een puinhoop veranderd. Thans vond ik dezelve weder, als uit hare asch herrezen, en in vele opzigten, vooral wat de bouworde der huizen aangaat, aanmerkelijk verbeterd. Vooral heeft men gezorgd, om meerdere

tusschenruimte tusschen de hier meestal uit hout zamengestelde gebouwen te laten, ten einde daardoor, bij brand, eene algemeene verwoesting, zoo mogelijk, voor te komen. Op het plein, rondom de Gereformeerde Kerk, vond ik de overige gebouwen gesloopt, zoodat deze herstelde Kerk nu alleen stond; tevens had men al de grafsteenen van de vorige eeuw, die het gebouw plagten te omringen, in het binnenste gedeelte daarvan gebragt. De Kerk is thans uit steen opgetrokken, en heeft de gedaante van een langwerpig ovaal, zijnde het inwendige zeer net en smaakvol ingerigt. Het plein zelve was nu beplant met oranjeboomen. De Luthersche Kerk, die in 1832 is verbrand, was mede op hare vorige plaats, bij de *Saramaccastraat*, weder opgebouwd. De Portugesche Joden hadden eene nieuwe Synagoge gesticht, welke, zoowel in- als uitwendig een prachtig gebouw is. Het huis van den Gouverneur was bijna geheel vernieuwd; in deszelfs nabijheid vond ik een steenen gebouw, dat er echter naar mijnen smaak niet zeer indrukwekkend uitzag, waar de zittingen van het geregtshof worden gehouden; men was tijdens mijn verblijf druk bezig met naast hetzelve een tweede steenen gebouw te zetten, dat echter bij mijn vertrek nog niet voltooid was. Het moest voor een raadhuis dienen, en daarin zouden tevens de kantoren der verschillende Administratiën vereenigd worden, ten einde deze zich in de nabijheid van het Gouvernement zouden bevinden. Ofschoon men dit ge-

Pl. II.

GEZIGT OP HET FORT ZELANDIA TE PARAMARIBO.

bouw voor een meesterstuk van bouworde wilde doen doorgaan, als zullende hetzelve met eene door kolommen versierde façade en met een toren prijken, waarin het uurwerk, dat den tijd aan de bewoners der stad moet aantoonen, geplaatst zoude worden, moet ik bekennen, dat het in mijn oog geenszins aan den ophef, dien men er van maakte, voldeed; daar, mijns bedunkens, het geheel veeleer een mismaakt zamenstel, waaraan alle mogelijke evenredigheid ontbreekt, kan genoemd worden, dan een gebouw, dat tot sieraad der kolonie verstrekt. Dit is te meer jammer, daar reeds groote sommen gelds hieraan zijn te koste gelegd.

Het Fort *Zeelandia* was uitwendig nog in denzelfden toestand als te voren; alleen was daar binnen eene ruime steenen kazerne voor de troepen gezet; de overige gebouwen, die in eenen zeer bouwvalligen staat waren, werden gedurende mijn verblijf afgebroken, en door andere vervangen, hetgeen een geheel ander voorkomen aan het inwendige van dit Fort geven zal.

De waterzijde der stad prijkte met verscheidene goede nieuwe gebouwen, doch de kade langs de rivier, zooals ook de aanlegplaatsen voor de sloepen en ponten, waren in eenen zeer vervallen staat en vereischten groote reparatie.

De Schouwburg was in eene Roomsche Kerk herschapen, en er bestond dus geen tooneel meer; gedurende mijn verblijf had er echter eene inschrijving plaats voor het daarstellen van eenen nieuwen

Schouwburg, die naar wensch gelukt is, en men was reeds met het bouwen van een geschikt lokaal daarvoor op eene andere plaats bezig.

De wegen rondom de stad waren aanmerkelijk verbeterd, hetgeen bij de gegoede ingezetenen meerder lust tot het aanschaffen van rijtuig en paarden had doen ontstaan. Zoo kon men dan ook des namiddags, zoodra de groote hitte voorbij was, thans zeer aangename toeren in den omtrek, hetzij te paard of in een rijtuig, doen; tot meerdere veraangenaming had men buiten de stad eene societeit opgerigt, alwaar gelegenheid was, om een genoegelijk uurtje met het kegelspel te slijten. Zulks was voor de eigenaars van rijtuig eene groote uitspanning, doch voor wandelende personen is de societeit te veraf gelegen. De minder door de fortuin begunstigde kon, als hij door een bekende werd medegenomen, aan dit gezellig vermaak deel nemen, anders moest hij er van afzien; want huurrijtuigen of paarden zijn in de stad nog niet te bekomen.

In de wijze van beheer der Kolonie had geenerlei aanmerkelijke verandering plaats gehad. De handel bepaalde zich, even als voorheen, tot de betrekkelijk geringe hoeveelheid Europesche producten, die aangevoerd werden door onze koopvaarders, welke daarna met hunne volle ladingen van koffij of suiker, voor de verschillende administratiën in *Holland* gevestigd, de terugreis aannamen. Het oude gebrek aan genoegzame retouren voor de uitgevoerde producten bleef bestaan, en

de kooplieden waren, ook als zij de over te maken gelden hadden liggen, menigmaal in verlegenheid, daar het bekomen van wissels met veel moeite gepaard ging, en men dikwijls tot de vrienden moest behooren, om ze deelachtig te worden. Het in de Kolonie in omloop zijnde geld bleef steeds uit papier bestaan, en was dus ook alleen gangbaar op de plaats zelve. Gelukkig nog dat niet, zoo als in vorige tijden wel geschied is, een agio, door het gouvernement daargesteld, bestond. Zoo werd ten minste voorgekomen, dat het papieren geld in die mate in waarde was verminderd, als bij mijn eerste verblijf alhier. Die verminderde waarde had tot eene zeer aanzienlijke reductie van het geld geleid; met andere woorden, het toen in omloop zijnde Surinaamsche papieren geld was opgewisseld, met een verlies of agio van niet minder dan 210 pCt. Later (in 1829) was er eene West-Indische bank te *Suriname* opgerigt. Dat ligchaam zou de kooplieden helpen, wanneer de omstandigheden zulks vorderden; doch, zoowel de verkeerde plaatsing van het kapitaal dier bank in hypotheken op Plantaadjen, als de onlusten met *België*, zijn oorzaak geweest, dat de kooplieden in de goede verwachting van deze inrigting teleurgesteld zijn geworden; zoo zelfs, dat, gedurende mijn verblijf, door het gouvernement, vanwege het moederland, voor eene som van *f* 100,000 wissels, aan de kooplieden zijn verstrekt geworden, zonder agio, ten einde hun te gemoet te komen, om hunne zaken in stand te

kunnen houden. Het is dus voor de Kolonie te wenschen, dat de nieuwe Gouverneur-Generaal zulke doelmatige maatregelen moge kunnen uitdenken, als noodig zullen zijn, om het algemeen crediet staande te houden, en den bloei des handels te bevorderen. Zulks zoude gewenschte gevolgen voor een ieder hebben; — doch, om dit doel te bereiken, behoort, mijns inziens, de algemeene nijverheid, welke thans zeer gering is, opgewekt te worden.

Een groot kwaad is het hier zeker, dat de voortbrengselen, welke de dagelijksche behoeften der bevolking uitmaken, hier niet in genoegzame mate voor de behoefte of het gebruik worden aangekweekt. Er heerscht steeds groote schaarschte, zoo aan hoornvee als pluimgedierte, waardoor, tijdens mijn verblijf, de prijs van een pond rundvleesch tot 65 Ct. gestegen was; eene kip *f* 2.00 tot *f* 2.50, een kalkoen *f* 12.00 tot *f* 15.00, en zoo alles naar evenredigheid, kostte. De bananen, dat voorname voedsel van de minvermogende ingezetenen en Negers, stegen almede dagelijks in prijs, doordien vele kostgronden, ten gevolge van het verlaten der koffijplantaadjen voor de cultuur verloren raken. Alle andere groenten en vruchten zijn mede, ook in vergelijking bij vorige tijden, schaars en duur. Tegelijk blijven de eetwaren, welke uit *Europa* aangevoerd worden, zoo als boter, kaas, ham, spek, enz., meestal hoog in prijs. Een en ander maakt, dat de levensmanier in de Kolonie zeer kostbaar wordt; moetende degenen, welke geen

groot inkomen hebben, zelfs zeer armoedig leven.

Bijaldien de Kleurlingen, die het grootste gedeelte der bevolking van *Paramaribo* uitmaken, er toe gebragt konden worden, om hunnen lust tot ledig zijn te beteugelen, en hunne gronden te bebouwen, met datgene, wat voor de dagelijksche behoeften in de stad benoodigd is, en om zich ook op de aankweeking van pluimgedierte toe te leggen, zoude zulks veel toebrengen tot vermindering van de duurte in de levensmiddelen; diezelfde ingezetenen zouden zich, indien hunne middelen zulks toelieten, onledig kunnen houden met het aankweeken van hoornvee, en het aanleggen van kostgronden, op welke zij bananen, cassave, tagen, jams, pataten, nappi, maïs, Guineesch koren, enz., zouden kunnen telen. Ook de rijstteelt verdiende allezins aanmoediging. Die, welke hier voortkomt, is van eene uitmuntende kwaliteit, en toch bekomt het garnizoen tot nu toe Noord-Amerikaansche rijst als rantsoen. Werd die hier in genoegzame hoeveelheid geteeld, dan zou men niet slechts in het binnenlandsch verbruik kunnen voorzien, maar ook een nieuw artikel van uitvoer bekomen. Nog vele andere nuttige boomen en gewassen konden hier aangekweekt worden, en zouden in vervolg van tijd groote voordeelen kunnen opleveren, gelijk de kokosboom, de muskaatnoot, de foelie, kruidnagelen, aloë en verscheidene geneeskundige kruiden. Onbegrijpelijk komt het mij voor, dat het gouvernement tot nog toe dergelijke aanplantingen niet

meer aangemoedigd heeft, daar zij in een land als dit, waar de grond over het algemeen vruchtbaar is, zeker goed zouden slagen. Het is wel waar, dat het hoofdmiddel van bestaan dezer kolonie in de daar aanwezige verschillende plantaadjen ligt, doch daarvan heeft het algemeen geen voordeel, maar slechts een gedeelte der bewoners. Het invoeren der kultuur van voortbrengselen voor algemeen verbruik, welke met die der plantaadjen niets gemeen hebben, zoude, zoo ik vermeen, eene wezenlijke weldaad voor deze kolonie zijn. Hoeveel gronds ligt er niet onbebouwd! — Hoevele akkers worden niet gedurig verlaten, waarop zich nog woonhuizen als anderzins bevinden; zoodra men meent, dat de slavenmagt van zoodanigen grond eene andere plantaadje tot grootere hoogte zou kunnen brengen, en daar meer suiker inoogsten! — Met weinige Negers zouden deze verlatene gronden in kostgronden herschapen kunnen worden, en daarop de veeteelt beproefd, of bananen, groenten of andere nuttige gewassen aangekweekt. Wil men een voorbeeld, dat zulks zou kunnen geschieden, dan behoeft men slechts op den Curaçaoschen planter het oog te vestigen, die in zijnen tuin, in de eerste plaats, met eenen klip- en steenachtigen grond te kampen heeft, en daarenboven met onregelmatige jaargetijden, waardoor zelfs dikwijls de maïs, het voedsel voor zijne Negers, verloren gaat, en die dan zijn bestaan moet zoeken uit de opbrengsten van het rundvee, de schapen, de kabrieten, alsmede van

het pluimgedierte, dat hij aankweekt, of wel van de groenten en vruchten, welke hij ter markt laat brengen, om behoorlijk partij van zijnen grond te trekken. Zulk een planter weet op die wijze in het bestaan van zijn huisgezin te voorzien, en zulks slechts met behulp van een gering aantal Negers. Waarom zoude dit niet even goed in eene zoo uitgestrekte kolonie als *Suriname* kunnen plaats hebben? — Hoeveel zou zulks tot het algemeene welzijn bijdragen, daar dan de ingezetenen bronnen van bestaan zouden vinden, die in vervolg van tijd den algemeenen bloei der kolonie zouden bevorderen, de heerschende schaarschte aan dagelijksche levensmiddelen te keer gaan, en de minvermogenden uit hunnen bekrompen toestand redden!

Ofschoon de nieuwe Gouverneur-Generaal slechts korten tijd voor mijn vertrek uit *Suriname* aldaar aangekomen was, kwam het mij voor, dat Zijne Excellentie de bevordering der inlandsche nijverheid en van den landbouw zeer ter harte nam. Aan verscheidene ingezetenen was reeds onderstand verleend, opdat zij zich op de kultuur der rijst en van andere voortbrengselen, voor de dagelijksche behoeften der kolonie, zouden toeleggen. Het uitzigt was dus geopend, dat in het vervolg het garnizoen inlandsche rijst zou kunnen gebruiken, waardoor eene aanzienlijke som gelds zich onder de ingezetenen zou verspreiden, die tot nog toe steeds in vreemde handen gekomen was. Een ander had onderstand bekomen voor het aanleggen van eenen

steenoven; indien deze onderneming gelukt, zal zulks insgelijks in vervolg van tijd groote voordeelen opleveren. — Eenige der voornaamste ingezetenen hadden zich vereenigd, om een stoom-zaagmolen daar te stellen, waardoor, daar het hout in *Suriname* in overvloed voorhanden is, de planken, voor het bouwen van huizen als anderzins benoodigd, minder kostbaar zullen kunnen geleverd worden. Een mijner vrienden had in zijnen tuin de moerbeziënboom aangekweekt, en daarop met goed gevolg den zijdeworm overgebragt. De zijde, die ik bij hem zag, ofschoon nog niet in groote hoeveelheid voorhanden, was van eene goede kwaliteit, en ik twijfel niet, dat, indien hij deze proef in het groot wilde voortzetten, zulks mede voordeelige resultaten zou opleveren. Indien aan dergelijke ondernemingen de behulpzame hand geboden wordt, zal men de vruchten daarvan in het welzijn der kolonie plukken. Ook bestaat er nog eene zeer gewigtige reden, waarom men bedacht moet zijn, om de algemeene nijverheid onder de bewoners van *Suriname* te bevorderen; eenmaal zou namelijk een tijdstip kunnen geboren worden, dat aan deze kolonie de teelt van suiker, koffij, enz., zoo als die thans op de verschillende plantaadjen plaats heeft, geheel ontviel. Tot nog toe blijft het onder den slavenstand geheel rustig, maar wie verzekert ons, dat de geest van vrijheid, die in de omliggende koloniën onder dezen stand wortel heeft geschoten, niet eenmaal zijnen invloed ook alhier zal doen ge-

voelen? Dan zou de opbrengst van de vruchtbare gronden der plantaadjen weldra, zoo al niet geheel vervallen, toch eene aanmerkelijke vermindering ondergaan, en de verschillende administratiën dier bezittingen, welke thans in de stad onder de bewoners zekere welvaart verspreiden, allengs geheel te niet gaan.

Dit somber uitzigt in de toekomst moet den inboorling aansporen, om zich bronnen van bestaan te verzekeren, die geheel en al onafhankelijk zijn van de opbrengsten der plantaadjen.

Wel is het dus te hopen, dat de pogingen, ten dien einde door Z. Excell. den Gouverneur-Generaal aangewend, in allen deele met eenen goeden uitslag bekroond mogen worden. Wie weet, of dan niet de kolonie, langs eenen anderen weg, eenmaal dien trap van welvaart terug zal erlangen, welken zij in vorige tijden deelachtig is geweest.

Op de plantaadjen bespeurde ik, in vergelijking met hetgeen ik vroeger gezien had, bijna geene verandering; de wijze van bewerking der gronden, en wat verder daartoe behoort, waren steeds dezelfde. Alleen hadden de meeste suikerplantaadjen eene aanzienlijke verbetering ondergaan, door het tot stand brengen van stoommolens, voor het malen van het suikerriet. Hierdoor heeft men het voordeel, van voor het werken der molens niet meer van de springtijen afhankelijk te zijn, en dus het suikerriet, zoodra het deszelfs wasdom bereikt heeft, terstond te kunnen malen, terwijl te

voren, toen nog alles door het water ging, als er in langen tijd geene gelegenheid tot malen was, wel eens veel riet bedierf. Het maken van suiker was nu ook meer dan ooit de hoofdzaak der planters geworden, de kultuur van koffij was aanzienlijk verminderd; men had menige koffijplantaadje moeten verlaten, om de daarop werkende Negers op de suikerplantaadjen te kunnen overbrengen, waar, ten gevolge van derzelver gestadige uitbreiding, steeds meerder handen benoodigd waren. Tot zulke maatregelen van bekrimping is men te meer gedwongen, daar de aanvoer van Negers, sedert de algeheele afschaffing van den slavenhandel, geheel en al opgehouden heeft, en dien ten gevolge het getal der slaven in de kolonie eer af- dan toeneemt.

Bij mijne aankomst in de kolonie was het bestuur aldaar in handen van den Baron VAN HEECKEREN, als Gouverneur-Generaal over de West-Indische bezittingen. Den 2den Junij 1838 werd door Z. Excell. dit bestuur tijdelijk overgegeven aan den Heer Procureur-Generaal, Mr. P. DE KANTER, als vertrekkende Z. Excell., na een zestienjarig verblijf alhier in verschillende betrekkingen, voor den tijd van een jaar, met verlof naar *Holland*. Den 5den embarkeerde zich Z. Excell. met zijne echtgenoote aan boord van Z. M. Transportschip *Dordrecht*, Kapt. Luit. KOOPS, om met dit schip de reis over het eiland *Curaçao* naar *Holland* aan te nemen. Den volgenden dag deed ik met Z. M. brik *de Valk* Z. Excell. uitgeleide tot in zee, vanwaar ik naar

de rivier terugkeerde, na alvorens kort achter het Transportschip henen geloopen te zijn, als wanneer ik een salut van 21 schoten deed geven, en een driewerf hoerah voor de behoudene reis van het Transportschip, door mijne manschap deed aanheffen.

Weinig vermoedde ik toen, reeds in de volgende maand, door eenen partikulieren Schoener, die van *Curaçao* naar *Suriname* kwam, te zullen vernemen, dat de Baron VAN HEECKEREN, den 15den Junij 1838, drie dagen na zijne aankomst op *Curaçao*, het tijdelijke met het eeuwige had verwisseld. Hij was aan eene rotkoorts gestorven. Na alzoo vele jaren zonder ziekte onder de West-Indische luchtstreken doorgebragt te hebben, verliet Z. Excell. *Suriname*, met het blijde vooruitzigt, van weldra het vaderland en zijne betrekkingen te zullen wederzien; maar, in plaats van dit geluk te smaken, moest zijn stoffelijk overschot op het eiland *Curaçao* eene rustplaats vinden. 's Mans gemalin bereikte het vaderland, in weêrwil van het geleden verlies, in goede gezondheid, doch ook zij mogt slechts kort zich te midden harer betrekkingen bevinden, daar reeds in de maand December van dat zelfde jaar eene beroerte een einde aan haren levensloop maakte. Het spoedig op elkander gevolgde overlijden dezer echtelingen, die ik in al derzelver grootheid gekend had, was mij een nieuw bewijs der nietigheid van al het aardsche.

Tot den 15den Julij 1839 werd door den Heer Mr. P. DE KANTER de post van Gouverneur-Gene-

raal ad interim waargenomen, wordende dezelve toen overgegeven aan den Schout-bij-Nacht J. C. RIJCK, welke door Z. M. als Gouverneur-Generaal over de West-Indische bezittingen benoemd was.

In de levenswijze der bewoners van de stad *Paramaribo* had, sedert mijn vroeger verblijf in deze kolonie, nog al verandering plaats gehad. Over het algemeen leefde men bedaarder, en nam in den omgang meer de zoogenaamde etiquette in acht, dan in vorige tijden. Het was mode geworden, om voor het afleggen van bezoeken, of het bijwonen van gezellige vereenigingen, bij de voornaamste lieden eerst tegen 8 ure des avonds bijeen te komen, waarbij dan meer op het toilet gelet, en in het verkeer zeer veel ceremoniëel in acht genomen werd. De omgang tusschen de Blanken en de voorname lieden van de kleur vond ik algemeener geworden, en men ontmoette thans vrouwen van de kleur in de gezelschappen der Europesche dames, iets, dat in vroeger jaren zeldzaam plaats had. Even zoo waren de gemengde huwelijken veelvuldiger geworden, en baarden zij niet meer die verwondering als te voren. Openbare vermakelijkheden waren er in de stad bijna niet; slechts nu en dan werd een concert door liefhebbers gegeven, waarop zij, welke in de stad les in de muzijk en den zang gaven, zich lieten hooren. Het aantal werkende leden was echter te klein, om het orchest goed te bezetten, en er ontbraken gewoonlijk verscheidene instrumenten, om eene ouverture of

symphonie goed uit te voeren. Die concerten vonden van de zijde der aanzienlijken geene aanmoediging genoeg, om ze tot een beter geheel te brengen; slechts zelden was de zaal met toehoorders naar behooren bezet.

Om aldus hier zijnen ledigen tijd op eene aangename wijze te slijten, moest men zich tot den huisselijken omgang met de voornaamste familiën bepalen, waarin ik dan ook menig genoeglijk uur gesleten heb, en steeds zal ik mij met genoegen herinneren de vriendschap, welke ik in die kringen gedurende mijn verblijf aldaar genoten heb, en de gulheid die men in den omgang ten toon spreidde.

VIERDE HOOFDSTUK.

Het eiland Curaçao.

Het eiland *Curaçao* was de tweede plaats, waar ik eenen geruimen tijd van mijn verblijf in deze gewesten vertoefde. Ik was er in vroeger jaren meermalen geweest, doch altijd te kort, om mij met den staat van zaken aldaar zoo goed bekend te maken, als ik mij voorgesteld had; aan welk verlangen ik dus thans beter kon voldoen.

Na de overneming van dit eiland van de Engelschen, in het jaar 1816, stond hetzelve, benevens de eilanden *Bonaire* en *Aruba*, onder een afzonderlijk bestuur, aan welks hoofd een Gouverneur stond. Sedert het bezoek, hetwelk Z. Excell. de Generaal Graaf VAN DEN BOSCH, in de jaren 1827 en 1828, als Kommissaris-Generaal des Konings, aan de West-Indische koloniën gaf, werd het opperbevel over al die koloniën opgedragen aan eenen Gouverneur-Generaal, die zijn verblijf te *Suriname* zoude vestigen, en op *Curaçao* slechts eenen ge-

zaghebber aangesteld, die het beheer over de drie eilanden moest uitoefenen. Ik vond dien ten gevolge aldaar den Heer Baron VAN RADERS als gezaghebber, aan het hoofd van het bestuur.

Daar er zeventien jaren verloopen waren, sedert ik het laatst *Curaçao* bezocht, kon ik mij met reden voorstellen, daar vrij wat veranderd te zullen vinden. Intusschen waren die veranderingen in de stad zelve niet zeer merkbaar, maar zoo veel te meer aan de vestingwerken. Wat men sedert 1824 hier, volgens de plannen van den Generaal KRAYENHOFF, tot het in goeden staat van verdediging brengen der haven gedaan heeft, is werkelijk van belang.

Het kleine Water- of Rif-fort was gesloopt, en vervangen door een groot fort, insgelijks het *Rif-fort* genaamd, welks batterijen verscheidene voeten boven de oppervlakte der zee verheven zijn, en dat in het geheel een ontzagwekkend voorkomen heeft. Aan de oostzijde van het fort *Amsterdam*, verder langs de zeekust en aan den ingang der haven, waren insgelijks geheel nieuwe batterijen, uit klipsteen zamengesteld, gebouwd. Die kustbatterij heeft hare rigting langs het strand, en wordt bijna door de zee, die over de digt onder den wal liggende klippen heenslaat, bespoeld; het muurwerk is verscheidene voeten boven de oppervlakte der zee verheven. De batterij strekt zich uit tot voorbij de oostelijke wallen der stad, waardoor thans de kasernen der troepen en de verdere woningen van

het oude buitenfort binnen deze batterij besloten worden. Zoo dit werk geheel voltooid ware geworden, zou een vleugel daarvan zich aan de wallen der stad aangesloten hebben. Ook behoorde tot het ontwerp het graven eener breede gracht, die het *Waaigat* met de zee zou hebben verbonden. Door het graven der gracht zouden het fort en de stad op een eiland zijn komen te liggen, en de gemeenschap met *Pietermaai*, door middel eener ophaalbrug, hebben blijven bestaan; doch men is zoo ver niet gekomen, daar de werkzaamheden gestaakt zijn, toen de batterij langs den zeekant gereed was, reeds een aanzienlijk aantal steenen voor den vleugel aangebragt waren, en men met het graven der gracht zoo ver gevorderd was, dat zij reeds eenige voeten diepte had. Gedurende mijn verblijf bestond de dam, die aan de zeezijde de gracht afsluit, nog. De gezaghebber liet toen de straks vermelde steenen wegruimen, en van dezelve eene borstwering langs de gracht maken, waardoor het geheel een goed voorkomen kreeg. De nieuwe vestingwerken bevatten bomvrije kasernen en bergplaatsen. De noodige aanstalten zijn gemaakt, om den ingang der haven in tijd van oorlog door een zwaren ketting te kunnen afsluiten. Wanneer het geschut, op al deze vestingwerken geplaatst, behoorlijk bediend wordt, geloof ik niet, dat vijandelijke schepen zich in de nabijheid dezer haven zouden wagen; zij zouden ten minste gevaar loopen, zware schade te bekomen. Iemand, die deze

groote werken voor het eerst aanschouwde, zou ligt denken: welk belangrijk punt is toch deze haven, en hoe uitgestrekt moet de handel en welvaart van dit eiland niet zijn, dat er zooveel voorzorg voor deszelfs verdediging gedragen wordt, en men voor het behoud der rijkdommen van de ingezetenen, en de bescherming van hunne schepen, zoo veel heeft opgeofferd! Doch zulke begoochelingen zouden dadelijk verdwijnen, wanneer men het oog op het inwendige der haven sloeg, waar zeldzaam meer dan twee of drie raschepen liggen, en slechts weinige schoeners en kustvaarders, ja somtijds in het geheel geene, langs de kaaijen zijn gemeerd. Met leedwezen zou men dan ontwaren, dat de welvaart, die dit eiland in verledene tijden in zoo ruime mate genoten heeft, thans door het toenemend verval van den koophandel zoo goed als vernietigd, en het voorheen zoo bloeijende *Curaçao* in een armoedig eiland herschapen is.

De voornaamste oorzaak van dit verval is, naar mijn inzien, in het volgende te zoeken:

Gedurende den tijd, dat *Spanje* meester was van dat gedeelte der vaste kust van *Zuid-Amerika*, hetwelk nu de republieken van *Venezuela* en *Granada* uitmaakt, waren de havens dier kust, als *Laguaira*, *Porto Cabello*, *Coro*, *Maracaibo*, *St. Martha*, enz., in naam voor alle vreemde schepen gesloten, doch in het wezen der zaak voor de van het nabijgelegen *Curaçao* uitgaande koopvaarders geopend. Dat eiland, begunstigd door het bezit

eener uitgestrekte haven, en het wanbestuur der Spaansche regering, die in hare koloniën nog altijd een bekrompen stelsel van monopolie trachtte te handhaven, maar daarin te kort schoot; was de stapelplaats van alle goederen, welke de bewoners der naburige kusten noodig hadden, en tevens van de rijke producten, waartegen zulke benoodigdheden werden verwisseld. Dit deed op *Curaçao* een uitgebreiden handel en algemeene welvaart ontstaan; aanzienlijke handelshuizen vestigden zich daar, die groote zaken, zoo met het moederland als met andere natiën, dreven. Er heerschte op het eiland overvloed van geld, hetgeen aanleiding gaf, dat daar vele dwaasheden bedreven werden, veel verkwisting plaats had. De gevolgen van het onbezorgde leven, dat men toen op *Curaçao* leidde, doen zich thans nog voor de gansche bevolking gevoelen.

De langdurige oorlog, die alle vaart op het moederland stremde, en later de omwentelingen, die op de naburige kusten en in geheel *Spaansch Amerika* plaats grepen, deden dien uitgebreiden handel afnemen, en allengs te niet gaan. Dezelve verplaatste zich naar andere eilanden, en wel voornamelijk naar het Deensche eiland *St. Thomas*, hetwelk het geluk had, van lieverleede de voorname stapelplaats in deze streken te worden.

Bij den algemeenen vrede in 1814 vleide zich ieder Curaçaosche koopman, dat de handel aldaar thans herleven zoude, en dat de haven, bij den

overgang van het eiland aan de Nederlandsche regering, tot eene vrijhaven zoude verklaard worden; doch in die hoop werden allen teleurgesteld, daar de vrijverklaring niet plaats had, hoewel zij waarschijnlijk een geschikt middel tot herstel van den handel zoude geweest zijn.

Wel kwamen er in de eerste tijden, na de overneming van het eiland van de Engelschen, verscheidene schepen met rijke ladingen, zoo van *Amsterdam* als *Rotterdam*, voor *Curaçao* aan; doch het goede getij was verloopen, de afzet van koopwaren naar de kusten van *Zuid-Amerika* kon niet meer met goed gevolg plaats hebben, doordien de havens aldaar, sedert den omwentelingsoorlog, drok door schepen van andere natiën bezocht werden. Die vreemde natiën hadden aldaar handelshuizen gevestigd, welke de voor de markt geschikte goederen voor minderen prijs dan wij konden leveren, en op de plaats zelve retouren, uit voortbrengselen des lands bestaande, verzamelen. Hierdoor was de reden vervallen, die de Spaansche Zuid-Amerikaan vroeger naar het eiland *Curaçao* lokte; hem werd het middel aangeboden, om in zijne woonplaats gemakkelijker en goedkooper in zijne behoeften te voorzien.

Dit had ten gevolge, dat de Curaçaosche koopman, ten einde aan zijne verbindtenissen in het moederland te kunnen voldoen, verpligt was, zelf op de kust de retouren voor de uitgezondene ladingen te gaan opkoopen. De hooge prijzen, die hij daar

dikwijls voor die waren besteden moest, en de daling van den prijs derzelfde goederen, bij den verkoop in het moederland, gaven aan velen den doodsteek, zoodat slechts weinige handelshuizen op *Curaçao* staande bleven. De handel werd daar van zoo weinig belang, dat het getal koopvaarders uit het moederland geheel onbeteekenend werd. Zelfs waren er jaren, dat men slechts één enkel schip uit *Holland* zag aankomen, hetgeen met provisiën en manufacturen, meestal bestelde goederen, bevracht was; met moeite kon de kapitein van zoodanig schip dan nog eene retourlading vinden.

Toen in het jaar 1825 de haven van *Curaçao* voor zoo goed als eene vrijhaven was verklaard, als wordende de regten slechts op 1 pCt. bepaald, heeft zulks wel eenigzins tot verbetering gestrekt, doch die heilzame maatregel kwam te laat: de handel was verlegd; vele kooplieden hadden zich op andere eilanden of in andere zeeplaatsen gevestigd, waar de uitzigten gunstiger waren, en er zou elders thans eene geheele omkeering van zaken moeten plaats hebben, wilde het eiland *Curaçao* deszelfs vorige welvaart terug bekomen.

Omtrent het straks gemelde jaar werd te *Amsterdam* eene West-Indische Handel-maatschappij opgerigt, waarvan men zich in het eerst op het eiland onder de kooplieden veel goeds voorspelde; doch, in plaats dat deze Maatschappij den handel voordeel aanbragt, had juist het tegenovergestelde plaats, daar hare agenten, die zich hier vestigden,

om het beheer over de uitgezondene goederen te houden, zich niet tot den groothandel bepaalden, maar hunne werkzaamheden tot den verkoop *en détail* uitstrekten. Daardoor werd aan de nog overig zijnde groothandelaars op *Curaçao* een gevoelige slag toegebragt; want niet slechts de kleinhandelaars, maar zelfs de partikulieren konden zich alle kleinigheden regtstreeks bij de Maatschappij, meestal voor geringe prijzen, aanschaffen. — De uitslag der geheele onderneming is geweest, dat de Maatschappij aanmerkelijke verliezen geleden heeft, en thans bezig is om alles te realiseren.

Die ongunstige uitslag moet, behalve aan de geheel veranderde omstandigheden op *Curaçao*, ook daaraan toegeschreven worden, dat dikwijls goederen uitgezonden werden, welke niet tot de op deze markt in trek zijnde artikelen behoorden, en dat, indien de agent om een of ander artikel schreef, dat, bij spoedige expeditie, aan de kust met voordeel kon gesleten worden, het schip daarmede meestal niet verscheen, dan nadat andere natiën, en voornamelijk de Engelschen, bij wie meer snelheid in de verzending heerschte, reeds in de behoefte voorzien, en de verwachte voordeelen ingeoogst hadden. Onder die omstandigheden moesten de Nederlandsche agenten reeds tevreden zijn, als zij zonder verlies zulke koopwaren konden slijten.

Een en ander heeft te weeg gebragt, dat de handel op *Curaçao* zich thans bepaalt tot hetgeen voor de dagelijksche behoeften der bewoners be-

noodigd is, en tot kleine verzendingen met ligte vaartuigen naar eenige plaatsen aan de vaste kust, of op de voornaamste bovenwinds eilanden. Aan de vaste kust moet men bij dien kleinen handel nog met veel omzigtigheid te werk gaan, daar ten gevolge der omwentelingen en vernielende oorlogen, die elkander daar onophoudelijk opvolgen, het geld er schaars is, velen in ongelegenheid geraken, en men dus wel toe moet zien, aan wien men zijn vertrouwen schenkt.

Voorname Curaçaosche kooplieden verklaarden mij dan ook, dat, indien alles zoo moest voortgaan, de verstandigste keus voor hen zou zijn, om tot behoud van hetgeen zij nog bezaten, dit te realiseren, en dus hunne zaken niet verder voort te zetten; zij klaagden zeer over de afneming der goede trouw onder den Zuid-Amerikaanschen handelsstand, die hun regtmatige vrees voor alle nieuwe ondernemingen inboezemde. In de jaren 1837, 1838 en 1839, gedurende welke ik nu en dan te *Curaçao* vertoefde, was de gemeenschap met het moederland drukker, dan in de laatstvoorgaande jaren. Jaarlijks kwamen toen vier of vijf schepen uit *Holland* aan, beladen met provisiën en koopmansgoederen; de retouren dezer schepen bestonden uit Curaçaosche voortbrengselen, en ook voor een gedeelte uit koffij, die op de vaste kust ingeladen werd, en daar voor rekening der maatschappij was opgekocht. Die maatschappij was het dan ook, welke de meeste dezer schepen naar hier zond,

wordende door hen tevens goederen voor de kooplieden en particulieren aangevoerd. Natuurlijk brengt zulks weinig vertier aan, en tot bewijs dat de handel steeds in eenen kwijnenden staat verkeert, zou men kunnen aanvoeren, dat in de maand Januarij 1839 alhier binnen kwam de Hollandsche schoenerbrik *Thetis*, Kapitein KIERS van *Amsterdam*, voor rekening van den Heer KOOY aldaar, met eene geringe lading bevracht, bestaande uit 14000 kazen, eenige vaten boter, eenige honderden kruiken jenever en eene kleine hoeveelheid verfwaren. Het doel was, eene proef te nemen, of een en ander alhier aan de markt kon gebragt worden, en of er dan eene lading voor de terugreis naar *Europa* te bekomen zou zijn. Intusschen was het, niettegenstaande alle aangewende pogingen, den Kapitein niet mogelijk om zijne lading met eenig voordeel te plaatsen, en nog minder om voor de terugreis bevracht te worden. Na acht dagen verblijf moest dus dit schip de haven van *Curaçao* met drie vierde zijner lading verlaten, en naar de *Havana* verzeilen, om daar die goederen te verkoopen. De reeds vermelde kleine handel, die uit *Curaçao* naar de andere eilanden, voornamelijk *St. Thomas* en sommige plaatsen aan de vaste kust, met schoeners en andere ligte vaartuigen gedreven wordt, verschaft hier aan de bevolking van de geringere klasse nog al middelen om te bestaan, daar het meestal sigaren, stroohoeden, en meer andere voortbrengselen van de nijverheid der bewoners van *Curaçao* zijn, welke door die

vaartuigen worden uitgevoerd, en deze goederen in de genoemde streken met tamelijk voordeel kunnen geplaatst worden. Van daar worden dan weder andere goederen, die tot inlandsch verbruik dienen, aangebragt. Deze handel wordt grootendeels door eenige alhier gevestigde Joodsche handelhuizen gedreven.

Andere onvoorziene gebeurtenissen, welke in de laatste jaren hebben plaats gegrepen, zijn dienstig geweest om de middelen van bestaan der ingezetenen te verbeteren. Daaronder behooren vooral de menigvuldige emigratiën, die van de vaste kust van *Zuid-Amerika* naar dit eiland hebben plaats gehad. In het jaar 1810 heeft dit verhuizen om staatkundige redenen een aanvang genomen, en bij afwisseling voortgeduurd tot in het jaar 1836. Zulks heeft aanzienlijke sommen gelds op dit eiland in omloop gebragt, en is over het algemeen voor de welvaart zoowel der planters als der andere ingezetenen voordeelig geweest.

Het bestuur in het Moederland heeft mede het zijne gedaan, om deze Kolonie wederom zoo veel mogelijk op te beuren, en het lot der bewoners te verbeteren. Op voordragt van den Minister van Koloniën heeft een opzettelijk onderzoek plaats gehad, of niet door middel van het aanmoedigen van den landbouw, en wat daar mede in verband staat, in vervolg van tijd de algemeene welvaart zou kunnen herleven. Men kan daaromtrent meer vinden in het werk van den Heer TEENSTRA over de Ne-

derlandsche West-Indische eilanden, hebbende die Heer in de jaren 1833 en 1834 zich in deze gewesten opgehouden. Voor zoo ver ik dit beoordeelen kan, bestaan er tegen de uitvoering van zulk een denkbeeld groote, ja bijna onoverkomelijke hinderpalen. De gewigtigste acht ik te vinden in de ligging en natuurlijke gesteldheid van het eiland *Curaçao*, hetwelk met zeer onregelmatige jaargetijden te kampen heeft, als kunnende men daar volstrekt niet op een regelmatigen droogen of regentijd staat maken. Er zijn voorbeelden, dat hier in een tijdsverloop van vijf jaren geene regens van eenig aanbelang gevallen zijn, waardoor dan ook het drinkwater zoo schaars werd, dat men een emmer water tegen hooge prijzen verkocht, en de hoornbeesten, de schapen en het andere vee door gebrek aan voedsel uitstierven. Ten tweede komt hier in aanmerking, dat de Curaçaosche planter het tot een vasten regel heeft aangenomen, om het aanplanten van de maïs, die tot voedsel voor zijne slaven strekt, boven alles te laten gaan. Zulks is ook zeer natuurlijk; hij kan die levensbehoefte niet missen; bij voordeelige jaren levert dat gedeelte van zijnen tuin, hetwelk met maïs bezaaid is geworden, voor twee jaren kost voor zijne slaven op, en kan hij dus in dit opzigt een slecht jaar doorstaan. Zijne overige inkomsten bestaan uit hetgeen hem de veeteelt, alsmede de vruchten en groenten, die hij dagelijks in de stad op de markt laat verkoopen, opbrengen. Is echter het gewas der maïs mislukt, en hij dus

genoodzaakt om het graan, tot onderhoud zijner slaven benoodigd, tegen hooge prijzen aan te koopen, dan zijn dikwijls zijne andere inkomsten daarvoor niet toereikend. Om daarin te voorzien moet hij dan zijne eigendommen bezwaren, of wel eenigen zijner slaven verkoopen. Het getal nu zijner slavenmagt is altijd naauwelijks toereikend, om de werkzaamheden op zijne plantaadjen ten uitvoer te brengen, en er is dus bij hem geen denken aan, om zijne ledig liggende gronden met andere producten te beplanten, al ware het ook dat hij daardoor, bijaldien de oogst der maïs mislukte, grootendeels in zijn behoeften zou kunnen voorzien.

Bij velen ontbreekt het daarenboven, helaas! aan lust tot werkzaamheid, aan dien ondernemingsgeest, zonder welken niets nieuws en goeds tot stand wordt gebragt. Men laat zich te spoedig door zoodanige wederwaardigheden, waaraan alle landbouwers blootstaan, ontmoedigen; men is te nalatig in het nagaan zijner zaken, hetgeen tot gevolg heeft, dat wanneer nu en dan een goed jaar daar is, veel meer achterstallige zaken af te doen zijn, dan men middelen heeft, en dat in het algemeen de meesten eerder achteruit dan voorwaarts gaan. Dit brengt dan sommige gemoederen tot eene stemming en tot het doen van stappen, die den geheelen ondergang van zoodanige planters na zich slepen moet.

Aan den tegenwoordigen gezaghebber, den Heer Baron R. F. VAN RADERS, die in het jaar 1836 aan het bestuur is gekomen, was bijzonderlijk door den

Minister van Koloniën aanbevolen, om te beproeven wat al door middel van den landbouw zoude kunnen gedaan worden, om in vervolg van tijd de algemeene welvaart te bevorderen.

Zijn Hoog-Ed. bepaalde zich, na alvorens met eene daartoe benoemde Kommissie voor den landbouw, zamengesteld uit eenige der voornaamste planters, rijpelijk geraadpleegd te hebben, tot de volgende punten:

1°. Wilde hij trachten de aankweeking der katoen in de verschillende tuinen te bewerkstelligen.

2°. De teelt der Aloë-plant, welke in menigte op het eiland voorhanden is, aanmoedigen, ten einde daaruit de Aloë te bereiden.

3°. De Cochenille op de toena-plant (eene soort van cactus) die daarvoor geschikt schijnt, en veelvuldig op het eiland in het wild groeit, overbrengen, en zoo dit insekt als voortbrengsel van *Curaçao* aankweeken.

4°. De planters aanmoedigen tot verbetering van het ras hunner schapen, en om dezen op bepaalde tijden te doen scheren, opdat de wol een artikel van uitvoer mogt worden.

5°. Het aanleggen van nieuwe zoutpannen aanmoedigen, om de verzending van zout, dat in *Noord-Amerika* zeer gewild is, te doen toenemen.

Deze punten vastgesteld zijnde, heeft de Heer Gezaghebber eenen digt bij de stad gelegen tuin eerst gehuurd, en vervolgens voor Gouvernements rekening aangekocht, welke de benaming van *Plan-*

ters Rust heeft bekomen. Aldaar werden onder het opzigt van den 2de Luit.-Adjudant SLINGAARDE uitgestrekte katoen-planterijën aangelegd, hebbende men daartoe het zaad van vele soorten van katoenheesters van de onderscheidene plaatsen en eilanden doen komen en gezaaid, ten einde te kunnen nagaan welke soort hier het voordeeligst opwast en voortkomt. Op de eilanden *Bonaire* en *Aruba* liet Zijn Hoog-Ed. insgelijks zoodanige proeven nemen.

De Aloë-plant werd mede in aanzienlijke hoeveelheid aldaar geplant, om het sap daarvan te kunnen verzamelen en bereiden; men deed moeite om een met die bereiding, welke nog al zorg en moeite vereischt, goed bekend persoon te bekomen. De Cochenille-insekten werden alhier in de maand November 1837, op order van Z. E. den Minister van Koloniën, door den te *Cadix* residerenden Hollandschen Consul, den Heer LOBÉ, van daar aangebragt, welke tevens belast was met het aanleggen der Nopalleriën en de aankweeking der insekten. Hij maakte daarmede dadelijk een begin, en vleide zich, tijdens mijn verblijf, met eenen gelukkigen uitslag.

Te gelijker tijd werden uit *Spanje* een honderdtal merinos-schapen van beide geslachten aangevoerd, waarvan een deel aan de voornaamste planters voor eene bepaalde som afgestaan zijn, blijvende de overigen op *Planters Rust*, om dit schapenras aldaar verder aan te fokken, en op die wijze later in de behoeften der planters te voorzien. Door middel eener uitgifte van aandeelen verkreeg de Heer Gezag-

hebber de noodige gelden om nieuwe zoutpannen in het rifwater aan te leggen.

Het rapport der Kommissie voor den landbouw van 1 Januarij 1838 aan den Heer Gezaghebber gaf veel hoop op eenen goeden uitslag van deze verschillende proefnemingen. In de maand Februarij van dat jaar verliet ik dit eiland om te *Suriname* station te gaan nemen, en na aldaar bijna het geheele jaar gebleven te zijn, kwam ik niet weder te *Curaçao* voor in de maand December 1838. Toen werd mij door een deskundige omtrent de, gedurende het eerste gedeelte van het jaar, ten aanzien van een en ander verworvene uitkomsten het volgende medegedeeld:

De genomene proeven met de katoen zoo op *Planters Rust*, *Bonaire* en *Aruba*, als bij eenigen der voorname Curaçaosche planters, hadden eenen tamelijk goeden uitslag opgeleverd, zijnde er circa 5000 Ned. ponden katoen als eene eerste proef naar *Holland* verzonden. Voor den eersten aanvang is dit misschien niet onvoordeelig; doch het zoude wel kunnen gebeuren, dat deze cultuur in het vervolg minder goed slaagde, daar de katoenheester een ondankbaar gewas is, bij welks aankweeking men te kampen heeft met rupsen, andere insekten en wormen, waarbij hier nog het onbestendige der jaargetijden komt. Op *Bonaire* had ik zelf gelegenheid, om een veld met katoenheesters waar te nemen, die in de maand November alles beloofden, doch een maand daarna geheel en al door de rupsen vernield waren. Mijns inziens dus

zal dit gewas op deze eilanden nimmer tot die hoogte kunnen gebragt worden, dat het een middel van bestaan en een artikel van uitvoer oplevert. Welligt zal men daarvan niet meer kunnen bekomen, dan voor het gebruik op het eiland benoodigd is. Van de Aloë was slechts weinig gegaard, eigenlijk niet meer dan noodig was, om voor monsters te kunnen dienen, ten einde te kunnen te weten komen, of dit artikel op de verschillende markten van *Europa* en *Amerika* ook vertier zou vinden. Naar ik vernam, zou *Liverpool* de beste markt zijn om de Curaçaosche Aloë te plaatsen.

Met de Cochenille-teelt was men door het aanleggen van Nopalleriën in verschillende toena voortgegaan, doch de Curaçaosche tuinen door eenigen als niet geschikt voor de voortteling der insekten gekeurd zijnde, had dit de verdere uitbreiding van deze teelt vertraagd.

Vele planters hadden zich met ijver op de verbetering van het ras hunner schapen toegelegd, en meerder zorg voor de wol daarvan besteed, waardoor men dan ook een aanzienlijk aantal ponden wol naar *Holland* had kunnen verzenden, die een vrij voordeeligen prijs had opgebragt.

De teelt der merinos-schapen scheen met eenen goeden uitslag bekroond te zullen worden, tierende dezen zeer goed op het eiland, en men had dus alle reden om te vooronderstellen, dat de wol dezer schapen in het vervolg een goed debiet zou vinden.

De inzameling van het zout was op het eiland

Bonaire door de zware regens grootendeels mislukt; de nieuw aangelegde zoutpannen beantwoordden niet aan de verwachting, daar in dezelve verscheidene wellen ontdekt waren.

De grootste moeijelijkheid, waarmede de Heer Gezaghebber steeds te kampen had, was om de planters te doen besluiten tot het afzonderen van een plek gronds hunner uitgestrekte tuinen, om die voor het aankweeken van een der opgenoemde voortbrengselen te bestemmen. Eenigen hunner waren echter hiermede begonnen, en vooral kan men den Heer VAN DER DYS als een voorbeeld voor anderen aanhalen.

Zijn tuin, *Savonet* genaamd, ligt aan de westpunt des eilands, in eene vlakte, grootendeels door gebergte omringd, doch aan de zeezijde open. Door onvermoeide zorg heeft hij dezen dorren en klipachtigen grond in een vruchtgevend stuk lands herschapen. Het zoogenaamde hofje of de vruchtdragende tuin bevat 1800 kokosboomen, allen regelmatig op regels geplant, tusschen welke men bij afwisseling den palmiet en alle soorten van vruchtboomen, aan het land eigen, aantreft. Al die vruchtboomen zijn op gelijken afstand van elkander, en wel zoodanig geplant, dat iedere rij slechts eene soort bevat. Al verder vindt men in dezen boomgaard den vijgenboom, die hier welig tiert en smakelijke vruchten geeft, den moerbeziënboom en meer andere aan het eiland vreemde soorten. Het gezigt van dezen tuin verzoent met de naaktheid, die het

eiland bijna overal elders vertoont, en men kan hier, om de uitdrukking van den Heer LOBÉ te gebruiken, zich in eene der schoonste valleijen van *Andaluzië* overgevoerd wanen. Nog vond ik op deze bezitting een katoen-tuin, die welig tierde en een goeden oogst beloofde, alsmede eene door den Heer LOBÉ aangelegde Nopallerie, voor welke de schoonste cactus-planten voorhanden waren.

In de nabijheid van al het opgenoemde geboomte zag men uitgestrekte, goede vruchten belovende maïs-velden; voorts stukken gronds, met pinda en andere soorten van peulgewassen beplant. Hier en daar lagen vrij groote boschjes van manchenille- en mangleboomen verspreid, waarvan de eigenaar zoo door het hout daarvan tot het branden van kalk te bezigen, als door het te verkoopen veel voordeel zou kunnen trekken, bijaldien er aan de zeezijde eene veilige reede was om dit hout in kleine vaartuigen te kunnen laden; want als men het over land naar de stad moet brengen, wordt door den verren afstand het vervoer te kostbaar. In het omliggende gebergte vindt men ijzer- en koper-erts, gelijk mede kristal. Nog wordt op deze bezitting eene talrijke kudde van hoornbeesten en schapen nagehouden; de eersten leveren zeer goede boter op, die in de stad genoegzamen aftrek vindt; van de laatstgemelden zijn door den eigenaar reeds 1000 ponden wol naar *Holland* gezonden, om te beproeven, of deze bij ons met voordeel ter markt kan worden gebragt. Door de onvermoeide vlijt en vol-

harding des eigenaars is deze bezitting voordeel aanbrengend geworden. Ofschoon hij in de drooge jaren met vele wederwaardigheden heeft moeten kampen, daar zijne kudden toen grootendeels uitstierven en het gewas mislukte, hetgeen vele opofferingen om de slaven te onderhouden, noodzakelijk maakte, heeft hij den moed niet verloren, maar is met vast vertrouwen blijven voortgaan, zich vooral daarop toeleggende, om zoo velerlei gewassen aan te kweeken, dat hij bij het mislukken van het eene, uit het andere nog eenig voordeel kan trekken. Daardoor heeft hij het zoo ver gebragt, dat hij, welk een loop de jaargetijden nemen, altijd nog op eenige opbrengst kan rekenen. Hij geeft de hoop geenszins op, om nog op eene meer uitgebreide schaal de ondankbare klipgronden van het eiland in vruchtbare bezittingen te herscheppen.

Buiten dezen tuin zijn er nog vele op *Curaçao*, welke men tot gelijke hoogte zou kunnen brengen, doch de meeste planters bezitten de voortvarendheid en het beleid niet van den Heer VAN DER DYS, en anderen ontbreekt het aan vermogen. Intusschen bestaan hier verscheidene tuinen, welke bij geregelde afwisseling van droogte en regen voortbrengselen genoeg opleveren, en welker eigenaren alle moeite doen om de gronden te verbeteren.

Eene omstandigheid, die veel medewerkt om wel aangelegde tuinen weder te doen te niet gaan, bestaat daarin, dat zij niet zelden door verkoop in handen der Israëlieten vervallen; dan ziet men in

korte jaren al het plantsoen, door de vorige eigenaren tot stand gebragt, verdwijnen; daar deze Israëlieten om niets anders dan dadelijk voordeel denken, weinig op het snoeijen der boomen als anderzins letten, en zich tevreden houden, als zij voor het oogenblik vruchten inoogsten, en de grond maïs genoeg oplevert.

Na deze korte schets zal ik hier de opmerkingen laten volgen, die ik bij mijn later verblijf gedurende den loop van 1839 gemaakt heb. In den Gouvernements tuin *Planters Rust*, waarop ik weder voornamelijk mijne aandacht vestigde, werden toen moeite noch kosten gespaard, zoo voor het aanleggen van putten, ten einde steeds bij droogte voor het begieten water te hebben, als voor andere werken. Een twintigtal jagers van het garnizoen, die te voren den landbouw beoefend hadden, verbleven aldaar voortdurend, om voor eene kleine toelage daags als arbeiders den grond te bewerken. Zij verrigtten zeker meerder arbeid, dan het dubbelde getal Negers, en indien de luchtsgesteldheid op den duur niet een hinderpaal wordt, moet deze maatregel eenen gunstigen uitslag opleveren, echter met dien verstande, dat bij het afschepen niet gevraagd moet worden wat ieder product kost. Als proefneming kan zoo iets nuttig zijn voor het algemeen, maar rekening geeft het zeker niet. Wat een Gouvernement doet, dat altijd geld ter zijner beschikking heeft, kan een planter niet navolgen, die van zijnen tuin leven moet, om het eene het

andere niet mag verwaarloozen, en geene andere handen ter zijner beschikking heeft dan die van Negers, welke geenszins het beleid en den ijver van beschaafde menschen in het werk aan den dag leggen.

De katoen stond in het begin van het genoemde jaar, ten gevolge der geheerscht hebbende droogte en van de verwoestingen door den worm, zeer slecht, en beloofde, zonder aanmerkelijke veranderingen, bijna geene opbrengst; eene voorspelling, die naderhand maar al te zeer is uitgekomen.

De Aloë, als eene plant aan het land eigen, groeide welig op, doch ten gevolge van het voortdurend gemis van een deskundige voor het bereiden van het sap, scheen men er zijne aandacht niet veel op te vestigen.

Daarentegen werd aan de Cochenille-teelt zeer veel zorg besteed. De hier aangelegde, zeer uitgestrekte Nopallerie had men beplant met toena's of cactus, van verschillende plaatsen afkomstig, zoo als van het eiland *Curaçao* zelve, van Spaansche en uit eenige der bovenwinds eilanden. De insekten zelve werden op planten bewaard, die reeds hunnen wasdom hadden, doch om hen tegen den wind te beschermen, onder een afdak waren geplaatst, zamengesteld uit houten ramen, met doek overtrokken. Vandaar moesten die diertjes naar de in bedden aangekweekte planten worden overgebragt, zoodra deze de noodige groeikracht hadden verkregen. Op een der bedden, waar Curaçaosche toena stond, die in zijne volle groeikracht was, bespeurde ik

verscheidene planten, die als bezaaid met insekten waren, nadat er in het vorige jaar slechts eenige op waren overgebragt. Zulks bewees, dat de inlandsche toena niet te verwerpen was, en gaf dan ook aanleiding, dat sommige planters, die eene nopallerie aangelegd, maar omdat de geschiktheid van de Curaçaosche plant nog altijd twijfelachtig was, daar weinig acht op geslagen hadden, er op nieuw hunne aandacht op vestigden, en toen hetzelfde op hunne eigene planten waarnamen. Ten gevolge dier ontdekking was men hier en daar reeds begonnen, om de nopalleriën van onkruid te zuiveren. Onmogelijk is het dan ook geenszins, dat het cochenille-insekt alhier goed zal kunnen voortgeteeld worden, doch voor men daarover een juist oordeel kan vellen, zullen nog wel twee of drie jaren moeten verloopen. Hier op *Planters Rust*, waar moeite noch kosten gespaard worden, en alles door Europeanen wordt verrigt, zal, zoo de jaargetijden de insekten niet te veel tegenwerken, dit product weldra ingeoogst kunnen worden. In enkele tuinen der voornaamste planters misschien ook. Gedurende de eerste twee jaren na den aanleg eener nopallerie moet men evenwel niet op eene goede uitkomst rekenen, daar de ondervinding reeds geleerd heeft, dat de plant de noodige grootte en kracht moet bezitten, wil het insekt er goed op tieren en voortteelen. Doch zoo de aankweeking zich tot weinige planters blijft bepalen, zal daarom de cochenille geen artikel van uitvoer worden. Daarvoor zou voor

dit vak van cultuur een algemeene lust onder de overige planters en vrije lieden moeten ontstaan.

In *Mexico*, vanwaar de cochenille komt, houdt iedereen, zoowel de landeigenaar als de arbeider, zich met het aankweeken van dit insekt bezig. De daarvan ingezamelde voorraad, het zij veel of weinig, wordt ter markt gebragt; de kooplieden koopen de verschillende partijën op, sorteren die, en verzenden ze overal heen. Daardoor is ieder zeker van, naar gelang van zijnen oogst, eenige inkomsten te trekken. Zoo het aan het Gouvernement op *Curaçao* gelukken mogt, om de bewoners der *Savanna's*, de vrije Negers en Kleurlingen, tot het aanleggen van kleine nopalleriën rondom hunne woningen, waar rijkelijk grond voorhanden is, te bewegen, en hen dan, zoodra er insekten genoeg voorhanden waren, van dezelve voorzag, zou men ook hier iets dergelijks kunnen bezitten. De vrouwen en kinderen zouden de voortteling kunnen nagaan, en die door het zuiveren van onkruid bevorderen. Was men eenmaal zeker van de gegaarde cochenille voor een redelijken prijs te kunnen plaatsen, dan zou de lust tot aankweeking wel algemeener worden. Op *Planters Rust* was al verder eene proef genomen met het planten van moerbezië-boomen. Deze waren welig opgegroeid, doch hunne bladeren waren meestal hard en ruw, hetgeen men daaraan moet toeschrijven, dat zij dagelijks, zoowel 's morgens als 's avonds, begoten moeten worden, als bezittende de grond door de droogte geene sappen

genoeg om de groeikracht te bevorderen. Men heeft met het aanplanten dezer boomen ten doel, om, zoo mogelijk, de zijdewormen-teelt in te voeren. Men heeft in dit jaar van *Guadeloupe*, met Z. M. brik *de Pegasus*, zijdeworm-eijeren aangevoerd. De tijd zal dus moeten leeren, of deze nieuwe tak van nijverheid werkelijk hier bloeijen kan. Ook was een gedeelte van den grond aangelegd voor het kweeken van tabak, zijnde het hiertoe benoodigde zaad van verschillende plaatsen aangevoerd. Daar ook deze zaak nog in de geboorte is, laat zich niet veel daarvan zeggen. De schapen-teelt, en het verbeteren van het schapenras was het best geslaagd van al wat men hier beproefd heeft. De aanvoer der merinos-schapen, die hier welig tierden, had veel daartoe bijgebragt. Zoo de planters zich nog verder op de schapen-teelt willen toeleggen, zal eene goede hoeveelheid wol van hier kunnen worden uitgevoerd, en de Curaçaosche wol weldra als een courant artikel op de Europesche markten voorkomen.

Om een en ander nog meer aan te moedigen heeft de Heer Gezaghebber eene publicatie, onder dagteekening van 13 Maart 1839, doen afkondigen, waarbij uitgeloofd worden:

Een vergulden zilveren beker als eerste prijs,

Een zilveren beker als tweede prijs,

aan diegenen, welke op den 24sten Augustus 1840 zouden kunnen vertoonen:

1°. Den schoonsten ram, vooral met opzigt tot

de vacht, en den ram, die in schoonheid daarop volgt;

2°. De grootste hoeveelheid, en de daarop naastvolgende hoeveelheid levende cochenille-insekten.

De toewijzing dier prijzen zou geschieden door den Gezaghebber der Kolonie, met overleg van eene daartoe te benoemen commissie van deskundige personen.

De zoutpannen in het rifwater lieten nog steeds veel te wenschen over, daar men bij voortduring te kampen had met de wellen, die zich nu en dan vertoonden; men trachtte dezelve evenwel meester te worden, doch bij het twijfelachtig vooruitzigt of de onderneming naar wensch slagen zoude, moesten daarvoor aanzienlijke kosten worden besteed. Op *Bonaire* daarentegen heeft het aanleggen der nieuwe zoutpannen voor Gouvernements rekening eenen gewenschten uitslag gehad; doch hierover spreek ik nader bij de beschrijving van den tegenwoordigen staat van dat eiland.

Hoe dit alles zij, het is voor het algemeen belang te hopen, dat de onvermoeide en welmeenende pogingen van den Heer Gezaghebber voor het welzijn der bewoners van dit eiland, met eenen gelukkigen uitslag zullen bekroond worden, zoodat men het eenmaal aan hem moge te danken hebben, dat de zon van welvaart weder over dit eiland hare stralen verspreidt. Jammer slechts dat hoe veel pogingen er aangewend worden, om de bewoners van *Curaçao* op te beuren, het jaar 1839 al weder

een jaar van beproeving voor velen is geweest. Niet alleen bleef, zoo als ik reeds vermeld heb, de handel in eenen kwijnenden staat verkeeren, en mislukte de maïs-oogst grootendeels door de droogte; maar daarenboven ondervonden alle eigenaars en bewoners van tuinen eene ramp, die velen ongelukkig maakte. Er had zich namelijk met het laatst van het jaar 1838 aan de oostzijde des eilands een insekt vertoond, aan hetwelk de benaming van *kermis* gegeven werd, en dat zich op de kokosboomen vestigde. Het tastte die boomen in het hart aan, waardoor zij in korten tijd stierven, zoo zelfs, dat ik in een tuin, waar honderden van die boomen plagten te groeijen, ze allen vernield zag, alsof eene pestziekte daaronder had gewoed. In het begin, toen het insekt zich pas vertoonde, hoopte men, dat de ramp zich tot een gedeelte des eilands zoude bepalen, doch die hoop was ijdel, want de ziekte der kokosboomen verspreidde zich over geheel *Curaçao*. Alle eigenaars van tuinen, hetzij rijk of arm, moesten het verlies hunner boomen betreuren. Met het einde van het jaar bestonden er bijna geene kokosboomen meer op het eiland. Jaren waren er noodig geweest om die aan te kweeken, en zoo verre te brengen, dat ze eenig voordeel opleverden, rekenende men dat ieder zoodanige boom, zijnen vollen wasdom hebbende, op zijn minst genomen, twee gulden 's jaars opbrengt, hetgeen dus, zoo men een zeker aantal bezat, voor menigeen een bestaan opleverde. Vele bewoners,

die op dezen tak van inkomsten rekenden om daaruit de renten van hypotheken te betalen; anderen, die van de opbrengst letterlijk moesten leven, waren thans diep ongelukkig, en buiten hunne schuld in armoede gedompeld. De Creool en de Neger misten daarenboven een hunner voornaamste voedingsmiddelen. Waar dergelijke rampen landstreken treffen, wier bewoners alleen uit de opbrengst van hunnen grond moeten bestaan, drukt zulks zwaar op de geheele bevolking.

Wat mij zelven aangaat, ook voor mij was het begin van het jaar niet zeer opbeurend, daar in de maand Februarij de kenteekenen der gele koorts of zwarte braak zich onder mijne equipagie vertoonden. Gelukkig voor ons, dat zulks plaats had terwijl wij in de haven lagen, zoodat alle diegenen, bij welke de ziekteverschijnselen zich openbaarden, terstond naar het hospitaal vervoerd konden worden, waardoor men de besmetting eenigermate uit het schip konde weren, hetgeen in zee zijnde niet doenlijk zoude geweest zijn. In de opgenoemde en volgende maand werden 39 manschappen van de equipagie door de ziekte aangetast; van dezen herstelden 28 en stierven 11 man, waaronder de Luit. der 2de klasse P. J. FOCK en de Chirurgijn der 3de klasse J. RIJNBERG. Dat wij geen grooter verlies te betreuren hadden, moet ik vooral aan de onvermoeide zorg, welke de Chirurgijn-Majoor SCHORRENBERG, dirigerend Officier van Gezondheid van het hospitaal op *Curaçao*, voor de zieken betoonde,

toeschrijven: het was Z. Ed. nimmer te veel, om op welk uur van den dag of nacht het ook zijn mogt, aan eenigen lijder hulp te bewijzen, en den uitslag zijner pogingen persoonlijk na te gaan. Veel dank ben ik dezen edelen man verschuldigd, die menigeen mijner schepelingen van den rand des grafs door zijne met gelukkigen uitslag toegediende middelen redde. Het was mij een behoefte, dit hier te vermelden.

Ik mogt mij waarlijk wel onder de gelukkigen rekenen, dat deze ziekte, welke de plaag der West-Indische luchtstreken is, eene zoo gunstige wending nam. De zaak baarde mij echter menig bezorgd oogenblik, daar het voorbeeld van het jaar 1819, toen bijna de geheele equipage van onze te dier tijd in deze wateren gestationeerde schepen uitstierf, mij natuurlijk voor den geest kwam. Ook had gedurende de drie jaren, die ik thans met alle deze manschappen op denzelfden bodem doorgebragt had, zonder door ziekten van dien aard, of andere ongelukken bezocht te zijn, zich een band van onderlinge vereeniging tusschen ons gevormd, zoodat bijna ieder zich beschouwde als tot eenen grooten familie-kring te behooren, waarvan ik het hoofd was. Meer dan ooit begreep ik alles te moeten aanwenden, om de goede en opgeruimde stemming mijner manschappen te bevorderen, en ik had werkelijk het genoegen te ontwaren, dat die stemming bestaan bleef. Gesprekken, die vrees voor de ziekte aanduidden, werden vermeden; de manschappen

trachtten integendeel zoo veel mogelijk alle zwartgallige gedachten te verdrijven, elkander op te beuren, en zelfs den schijn van beangstheid van zich af te werpen. Ik liet dus ook alles zijnen ouden loop aan boord houden, en nam slechts onmerkbaar zoodanige voorzorgen, als ik noodig oordeelde. Ook daaraan meen ik het te moeten toeschrijven, dat alles eene zoo gunstige wending nam. De manschappen, welke in het hospitaal lagen, werden dagelijks, het zij door mij of mijnen eersten Officier, het zij door de andere Officieren bezocht; hetgeen hun tot troost en opbeuring verstrekte, en de noodige standvastigheid inboezemde.

In de maand April waren wij, Gode zij dank, weder in goede gezondheid vereenigd, en verlieten de haven om van *Curaçao* eenen togt naar de bovenwinds-eilanden te ondernemen; hebbende zich sedert dien tijd geene verdere sporen dezer ziekte op mijn schip vertoond.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Het eiland Bonaire.

Dit is het tweede der onder het bestuur des Gezaghebbers van *Curaçao* staande eilanden. Er wordt daarvan reeds een oppervlakkige beschrijving gevonden in het 1e deel van het vroeger door mij uitgegeven werk, getiteld: *Herinneringen mijner reizen naar onderscheidene werelddeelen;* hebbende ik in het jaar 1820 een kort verblijf op *Bonaire* gehouden. Thans in 1837 bezocht ik dat eiland verscheidene malen; hetgeen daaraan was toe te schrijven, dat de tegenwoordige Gezaghebber zich ook aan *Bonaire* veel meer laat gelegen liggen, dan vele zijner voorgangers. Daardoor was de gemeenschap met dat punt drukker en werden onze in deze wateren gestationeerde oorlogschepen veelvuldiger daarheen gezonden.

De op *Bonaire* aangelegde zoutpannen, die sedert onheugelijke tijden voortreffelijk zout opgeleverd hebben, hadden in de eerste plaats de bijzondere

opmerkzaamheid van den Gezaghebber tot zich getrokken. Maar daarenboven wilde hij proeven nemen, om dáár, op te voren geheel en al met doornen en distelen begroeide gronden, katoen-, aloë- en karpat-tuinen aan te leggen. Zoo iets naar behooren te bewerkstelligen vereischt veel zorg, en gaf dus aanleiding tot veelvuldige bezoeken, zoo van Z. H. Ed., als van andere daartoe gecommitteerde personen. Onder die omstandigheden laat het zich denken, dat ik in de maand Mei 1837 met den Heere Gezaghebber, voor het eerst na zeventien jaren dit eiland weder bezoekende, daar reeds groote veranderingen bespeurde, ofschoon men met regt zeggen kon, dat de verbeteringen meestal nog in derzelver geboorte waren.

Het aan de baai gelegen vlek had den naam van het dorp *Kralendijk* bekomen, en was in huizen van betere bouworde aanmerkelijk toegenomen. Aan de westzijde van het fort, dat zich nog in denzelfden staat bevond, stonden thans verscheidene goede huizen, die weldra, als zij met de zoogenaamde kralen voor het vee door steenen muren omgeven zullen zijn, een goed regelmatig geheel zullen daarstellen. Aan de oostzijde van het fort vond ik echter nog meestal niet dan ellendige hutten. Tijdens mijn verblijf in deze streken werd het hospitaal voor de slaven geheel vernieuwd, en nabij het fort een groot steenen gebouw van Gouvernementswege gesticht, waarvan het bovenste gedeelte tot woning voor den Kommandeur zou strekken, ter-

wijl het benedenste tot een pakhuis, waar koopmansgoederen in entrepôt zouden kunnen worden gelegd, dienen moest.

De vlakte achter het dorp was grootendeels van de zoo weelderig op deze eilanden groeijende doornen en distelen, waaronder de cactus-plant eene voorname plaats bekleedt, gezuiverd. Daar vertoonden zich thans eene nette Roomsche kerk, en verscheidene kleine, doch goed gebouwde huizen. Een van deze werd naderhand door de Roomsche gemeente aangekocht en tot pastorij ingerigt; een goede weg, uit koraalsteenen zamengesteld, voerde derwaarts. Dit een en ander had men grootendeels te danken aan den onvermoeiden ijver, dien de pastoor SMIT, van *Curaçao* hierheen overgeplaatst, voor de verbetering van het lot en de beschaving der vrije lieden van de kleur, die voor het grootste gedeelte zijne leer belijden, aan den dag legde. Ofschoon slechts zeer bekrompene middelen te zijner beschikking hebbende, volhardde Z. Eerw. steeds in zijne pogingen, en had het genoegen daarin nog al naar wensch te slagen; daar hij bij de genoemde lieden, hoe zeer ook ieder het zijne noodig had, veel bereidwilligheid ontmoette, om zijne loffelijke inzigten te ondersteunen.

Nabij de kerk waren van Gouvernements wege twee uitgestrekte velden schoon gemaakt, en omgeven door eenen heining uit cactus-planten zamengesteld. Een breede weg, van een vierde uurs lengte, welke landwaarts inliep, scheidde deze vel-

den van elkander. Het eene was bezaaid met katoen-pitten, doch toen ik dit het eerst zag, waren de planten nog niet opgekomen; bij een nader bezoek in October stonden de jonge katoen-boomen ter hoogte van 1 of 2 voeten boven den grond. Het andere veld was dit jaar voor het aankweeken van maïs tot voeding der landsslaven geschikt gemaakt. Dit veld doorgegaan zijnde, kwam men bij het groote steenen magazijn, dat het Gouvernement tot berging van het voedsel voor de slaven heeft doen bouwen. Daar was mede een katoen-tuin van eenige uitgestrektheid aangelegd. De boomen hadden hier de hoogte van 3 tot 5 voeten bereikt; vele daarvan hadden reeds knoppen en bloesem; bij een tweede bezoek in November beloofde dit veld een voordeeligen oogst; doch bij een derde in December ontwaarde ik met leedwezen, dat alle gunstige vooruitzigten vervlogen waren, daar de rups binnen weinige dagen op dezen akker de grootste verwoesting had aangerigt. Het meerendeel der boomen was van bladeren beroofd, en de knoppen met den bloesem waren vernietigd. Het veld met de jonge boomen stond daarentegen toen zeer voordeelig.

Deze eerste proeven, door het bestuur genomen, om nuttige gewassen aan te kweeken, op eene plaats, waar te voren niets dan onkruid voortkwam, schenen dus eenige hoop op eenen redelijken uitslag te geven, en het vooruitzigt bleef bestaan, dat, bijaldien de jaargetijden gunstig genoeg

waren, om van de rupsen bevrijd te blijven, men alhier, even als in andere landen, katoen zou kunnen voortbrengen. Aanmerkelijke voordeelen waren daaruit te trekken, al mogten zij dan ook zoo groot niet zijn, als in *Noord-Amerika*, vanwaar men na de invoering der katoen-teelt, in het jaar 1797 voor het eerst eene enkele baal met dit product op de markt van *Liverpool* aanvoerde, en thans ten gevolge der loffelijkste vlijt en lust tot werkzaamheid, jaarlijks honderdduizenden balen naar *Europa* afzendt. De grond op *Bonaire* schijnt voor de katoen-teelt zeer geschikt te zijn. Tot de moeijelijkheden, waarmede men op dat eiland te strijden heeft, behoort het gebrek aan zoet water; niettegenstaande men op verschillende punten gegraven heeft, is het tot nog toe niet gelukt eene wel van goed drinkbaar water te ontdekken, zijnde het hier voorhanden water steeds brak. Regenbakken zijn tevens tot nog toe zeldzaam, daar de bewoners zich in den droogen tijd liever met brak water behelpen, dan de moeite te doen bij hunne woningen een regenbak te maken, waartoe zij toch de bouwstoffen zoo gemakkelijk kunnen bekomen. Zij denken: mijne ouders hebben het wel zonder dat gedaan; waarom zou ik mij zoo veel moeite op den hals halen? De Gezaghebber is intusschen van deze gedachten niet; bij alle gouvernementsgebouwen worden regenbakken gemaakt, en de bewoners tevens ernstig aangespoord, om ook in dit opzigt met den geest des tijds mede te gaan. De

tegenwoordige Kommandeur had in het fort, waar zich zijne woning bevond, voor weinige jaren zulk een regenbak doen daarstellen, doch zoo klein dat hij slechts 15 okshoofden water kon bevatten, zoo dat het meerdere regenwater, waarvan voorzeker in den regentijd wel viermaal zoo veel kon gegaard worden, verloren ging. Toen ik hem vroeg hoe hij zulk eene verspilling kon toelaten, was het antwoord zoodanig, dat ik tot het besluit komen moest, dat ook hij zich liever, even als de andere bewoners, in den droogen tijd met brak water uit de poelen wilde behelpen, dan de moeite te nemen om een voor het algemeen nuttig werk te helpen tot stand brengen.

Nu de Gezaghebber zich het welzijn van dit eiland zoo zeer aangetrokken heeft, twijfel ik niet, of degenen, welke het na drie of vier jaren bezoeken, zullen er groote veranderingen ten goede bespeuren. Het voornemen was om allengs meerdere stukken lands te zuiveren, met den aanleg van katoen-tuinen voort te gaan, een duizendtal kokos- en andere vruchtboomen aan te planten, en zoo wel den karpat, om daarvan olie te vergaren, als de aloë aan te kweeken. Hierdoor zullen de omstreken van het dorp eene geheel andere gedaante verkrijgen, en goede wegen, ontdaan van doornen en distels, ontstaan. De tegenwoordige ambtenaren, die meestal jonge lieden zijn, zullen zoo doende door loffelijke eerzucht aangespoord worden, om tot het goede doel mede te werken,

en wie weet of dit eiland, waar te voren niets dan cactus-planten, kreupelbosch en brazilie-hout groeide, niet nog eenmaal geheel uit vruchtbare velden bestaat!

Tot nu toe is de voornaamste bron van welvaart en handel voor dit eiland het zout, hetwelk om deszelfs geschiktheid voor het inzouten van vleesch en spek, bij andere natiën, en voornamelijk bij de Noord-Amerikanen zeer gewild is. Het is algemeen bekend, dat men zich steeds op *Bonaire* met het zoutmaken bezig heeft gehouden, doch nooit zoo zeer, dat het algemeen daardoor welvoer. Naarmate in den laatsten tijd op de West-Indische eilanden de handel is afgenomen, heeft ieder er aan gedacht, om het kwaad, door het opsporen van nieuwe inlandsche voortbrengselen, en met name ook door het vervaardigen van zout, te verhelpen. De Engelschen handelen zoodanig op de Turksche Eilanden, waarvan zij veel werk maken, en waarop ik nader hoop terug te komen. Wij zelven leggen er ons op toe op het eiland *St. Martin.* Hoe zeer zou het dus te laken zijn, als wij geene partij trokken van *Bonaire*, dat voor den aanleg van zoutpannen alle geschiktheid heeft, en zulk voortreffelijk zout oplevert?

De Heer Gezaghebber vestigde dan ook dadelijk bij zijne komst aan het bestuur in den jare 1836 zijne aandacht op dit punt, en besloot den zouthandel, zoo wel hier als te *Curaçao* zoo veel mogelijk uit te breiden. Destijds washier eene aan-

zienlijke hoeveelheid zout in de pannen voorhanden. Om dien op te ruimen werd door Z. H. Ed. in de Curaçaosche courant op bepaalde voorwaarden te *Bonaire* in den loop van 1837 de aflevering van 100,000 vaten zout aangeboden. Een handelhuis op *St. Thomas* sloot het contract voor de bepaalde hoeveelheid van 100,000 vaten tegen betaling van 50 centen per vat; tevens overeenkomende, dat van al het overige zout, hetwelk kontant in den loop van het jaar zoude verkocht worden, de opbrengst ten hunnen voordeele zou komen, waarvan echter het zout, dat het Gouvernement zoude noodig hebben, uitgezonderd werd. Het sluiten van dien aanzienlijken koop had ten gevolge, dat in den loop van het jaar 1837 te *Bonaire* afgeladen zijn 10 driemast-schepen, 29 brikken en 14 topzeils-schooners onder Amerikaansche vlag; 3 brikken onder Deensche, 2 brikken onder Engelsche en 9 kleinere vaartuigen onder verschillende vlaggen; uitmakende 67 schepen, zoo groot als klein, die gezamenlijk eene hoeveelheid van 103,602 vaten, of omtrent 14,500,000 Ned. ponden zout ingenomen hebben.

In het laatst van het jaar 1837 is een nieuw contract voor 50,000 vaten zout insgelijks tegen 50 centen per vat gesloten, hetwelk voor het jaar 1838 gelden zou, en in welke onderneming ook een der Curaçaosche handelaars deelgenoot was.

Te gelijk zijn van hier twee onzer transportschepen met zout geladen naar *Holland* geëxpedieerd,

vooral ook om te beproeven, wat zulk eene lading daar zou opleveren. De eene lading is te *Amsterdam* met zeer weinig winst, de andere daarentegen te *Rotterdam* met groot voordeel verkocht. Dit laatste is mede het geval geweest met de lading van eene brik, die door Z. Exc. den Minister van Koloniën tot hetzelfde doel was afgezonden.

Hierdoor is de hoeveelheid oud zout grootendeels opgeruimd, zoodat zich met 1 Januarij 1838 nog slechts 25, á 30,000 vaten in voorraad bevonden; de pannen beloofden toen weder eene voordeelige garing, en deze tak van handel scheen dus met voordeel voortgezet te zullen kunnen worden. Ook hebben de hieromtrent genomene maatregelen reeds ten gevolge gehad, dat het zout van *Bonaire* in de Amerikaansche papieren op de daarin medegedeelde prijs-couranten der handelswaren eene vaste plaats heeft ingenomen; hetgeen almede een goed voorteeken voor het geopend blijven van deze bron van welvaart op het eiland is.

De voornaamste der zoutpannen van *Bonaire* is gelegen te *Pedro Kely*, aan den zuid-oost hoek des eilands. De bedding daarvan bestaat uit eenen harden steengrond, beneden de oppervlakte der zee gelegen, en door steenen dammen in groote vierkante vakken verdeeld. Daarin laat men het zeewater tot de hoogte van 1 en 1½ voet binnenloopen, en sluit het dan in dien bewaarder op. Door de kracht der zonnestralen dampen de waterdeelen van het zeewater uit, en kristalliseert zich het zout op

den bodem en langs de wanden der pan. Gedurende de maanden Maart en April wordt het alzoo verzamelde zout gegaard. Het is dan tot eene zeer harde specie geworden, en men moet het met inspanning van krachten uit de pan breken; vandaar wordt het op het naburige strand op hoopen gestapeld, welke insgelijks na eenigen tijd een vast ligchaam vormen, daar zich eene harde korst rondom den hoop zet, die het zout tegen den invloed van het luchtsgestel beveiligt. De lieden, welke tot de garing gebezigd worden, zijn de lands-slaven en slavinnen, alsmede de vrije lieden van de kleur, die voor ieder vat 10 centen bekomen; de gemiddelde prijs van een vat zout is 50 à 60 centen. De opbrengst dezer pan wordt op tusschen de 50, en 70,000 vaten berekend. Ten einde de schepen, welke aldaar laden moeten, het vinden der ankerplaats gemakkelijk te maken, had men aan het strand op dat punt twee piramides, die oranje geschilderd waren, geplaatst; en voorts langs het strand zes steenen duc d'alven, tot het vastmaken der kabeltouwen opgerigt. De legplaats voor de schepen behoort niet tot de veiligste, daar de grond zich slechts tot op eene groote kabellengte van het strand uitstrekt, en men dan terstond eene aanzienlijke diepte bekomt. Tot eenigzins meerdere beveiliging heeft men dan ook deze duc d'alven hier geplaatst. De aankomende schepen maken na hun anker op het diep te hebben doen vallen, een kabeltouw daaraan vast, aan hetwelk zij, zoo lang

de wind aan den noordelijken kant is, zeer gerust kunnen blijven liggen, en ook digter aan den wal komen, ten einde de lading te spoediger met behulp der daartoe bestemde booten, die het zout aanbrengen, te kunnen innemen. Zes zulke zoutbooten laden op één dag een schip van middelmatige grootte af. Bijaldien de booten niet gebruikt worden, staan zij op het strand onder een afdak. Ook vindt men daar eene groote loods voor het werkvolk, voorzien van een bak tot opzameling van het regenwater. Door de wijze, waarop dit gebouw geschilderd is, maakt het uit zee gezien groote vertooning. Het was des Gezaghebbers voornemen, om hier nog meerdere gebouwen te doen zetten, en daarin eenigen der vrije lieden te laten wonen; alsmede om groote regenbakken te laten vervaardigen, ten einde de schepen voor een matigen prijs van drinkwater te kunnen voorzien, bijaldien zij niet genoegzaam voor de reis aan boord hadden. Nabij de woning des ambtenaars, belast met de aflevering van het zout, waait over dag steeds van een daar geplanten stok de vaderlandsche vlag. Men vindt hier ook een vasten loods, bepaaldelijk aangesteld om de schepen op veilige reede ten anker te brengen. Met opkomende zuidewinden is het evenwel raadzaam van die reede onder zeil te gaan, daar alsdan de ligging voor de schepen zeer gevaarlijk wordt.

Nog moet ik, alvorens van deze zoutpan af te stappen, iets wegens de oprigting van eenen vuurtoren in de nabijheid vermelden.

Het is algemeen bij den zeeman bekend, dat de zuidoost-punt van *Bonaire* uit eene lange, lage strook lands bestaat, welke zich verre in zee uitstrekt, en door derzelver klipachtigen grond zeer gevaarlijk voor de scheepvaart is; hebbende hier tevens eene afwijking van stroom plaats, waardoor men, om de oost komende aanzeilen, en niet zuidelijk genoeg koers stellende, ten einde deze ondiepte te boven te zeilen, ligtelijk schip en leven zou kunnen verliezen. Menige bodem is vroeger of later, het zij daar, het zij op *Klein Curaçao*, hetwelk als zeer weinig boven de oppervlakte der zee verheven, mede zeer gevaarlijk is, verloren gegaan.

Uit eene nota, die in den jare 1749 door zekeren JAN VAN SCHAAGEN, destijds fiscaal op *Curaçao*, aan Z. H. den Stadhouder werd ingeleverd, is mij gebleken, dat reeds in 1730 een voorstel gedaan was om op den beschreven uithoek van *Bonaire* en op *Klein Curaçao* een vuurtoren op te rigten. Dit voorstel werd aan het oordeel eener Commissie van drie Koopvaardij-kapiteins onderworpen, die zulks echter afkeurden, en als voornaamste reden daarvoor aanvoerden, dat zulk een vuurtoren slechts als baken voor den vijand zoude dienen. Daarmede liet men de zaak rusten. Toevallig echter gebeurde het kort daarna, dat een dezer drie Kapiteins zijn schip op dat gevaarlijke punt verloor, en er zelf het leven bij inschoot; hetgeen aan bovengemelden JAN VAN SCHAAGEN aan-

leiding gaf om te zeggen, »dat de Goddelijke Voorzienigheid deze straf hem beschoren had, ten einde anderen voorzigtiger te doen zijn in het afkeuren van nuttige voorstellen.” Vele jaren daarna was er nog eens sprake geweest van de oprigting van eenen vuurtoren; zelfs had men de begrooting der kosten opgemaakt, doch, waarschijnlijk omdat deze te hoog bevonden werden, de hand niet aan het werk geslagen. Kort nadat de tegenwoordige Gezaghebber aan het bestuur gekomen was, deed Z. H. E. op zijne beurt het voorstel tot de oprigting van eenen vuurtoren op de zuidoost-punt van eiland *Bonaire*, en van eene naald op *Klein Curaçao*. Ter bekoming der noodige gelden werd eene vrijwillige inschrijving geopend, waarvan de uitslag zoodanig was, dat op den 22 Maart 1837 de eerste steen van den toren konde gelegd worden, hetgeen dan ook met alle plegtigheid heeft plaats gehad. De 2de Luit. Adjud. SLINGAARDE werd belast met het toezigt over de werkzaamheden, en de Heer GRAHAM benoemd als architect. Twee maanden daarna, den 22sten Mei, waren de werkzaamheden zoo verre gevorderd, dat men het bovengewelf van den toren betreden kon, op het midden waarvan de lantaarn zou worden geplaatst. Men was toen bezig de balustrade te vervaardigen voor den omgang rondom de lantaarn. De hoogte van dezen massiven toren, van den beganen grond af gerekend, is 68 Amst. voeten of ruim 21 Ned. ellen. Hij is geheel van klipsteen opgemetseld,

heeft een ronden vorm en zes verdiepingen van gelijke hoogte. In uiterlijk aanzien komt hij overeen met die, welke men op *Dungeness* of de *Singels* in het Kanaal aantreft. Men was voornemens hem wit te pleisteren, en met vier roode verticale strepen, naar de hoofdstreken van het kompas geplaatst, te beschilderen. Hij zal dan bij dag van het dek eens vaartuigs op een afstand van 4 Duitsche of 16 Engelsche mijlen zigtbaar zijn. De ligging is, volgens de waarnemingen van den Kapitein-Luitenant J. F. KIST, kommanderende Z. M. brik *de Windhond,* op 12° 2′ 12,5″ N. Br. en 68° 22′ 48,5″ L. bew. *Greenwich.*

Op den reeds genoemden 22[sten] Mei begaf ik mij met den Heer Gezaghebber, den Heer J. SCHOTBURG, opzigter der zoutpannen, en den 2[den] Luit. Adjud. SLINGAARDE naar dit punt. Bij den toren komende, werden wij door den architect, den Heer GRAHAM, en al de werklieden ontvangen; noodigende ons de eerstgemelde, om zijne hut, die hij *Mon Espoir* had genoemd, binnen te treden. Te wederzijde van dit gebouw waren twee roode vlaggen geplant, waarop de gereedschappen tot het metselaars vak behoorende, voorgesteld waren, en die zoo veel als schildwachten of bewakers schenen te zijn. Na een weinig uitgerust te hebben, werd de toren, van welken onze vlag wapperde, door ons beklommen. Op het gewelf aangekomen, werden wij door de gezamenlijke werklieden met een driewerf herhaald hoerah! begroet; bij onze terugkomst aan de hut

werd aan hen eenig geld uitgereikt, opdat zij een vrolijken dag zouden hebben. Wij zelven bezegelden den goeden uitslag van dezen opbouw, door het ledigen van een vollen beker, waarbij het nut, dat de toren voortdurend den zeeman zou aanbrengen, plegtig herdacht werd. Het vuur daarop werd niet voor den 24sten Augustus 1838 voor het eerst ontstoken; vermits de lantaarn en de lampen, welke uit *Europa* moesten komen, niet eerder daar waren. De geheele inrigting voldoet in alle deelen aan het oogmerk; de vuurtoren is bij nacht een baken, waarop men, gelijk ik zelf twee malen ondervonden heb, gerust zijnen koers rigten kan. Het vuur is zigtbaar op 3 à 3½ mijl afstands.

De vrijwillige giften, zoo door de bewoners van *Curaçao*, als die van andere plaatsen voor het bouwen van dezen toren gedaan, hebben omstreeks drieduizend guldens bedragen, welke som echter niet voldoende was ter bestrijding der kosten. In het Moederland was men met het doen van bijdragen niet zeer gul geweest; zelfs de zoodanigen, welke bij de veiligheid der scheepvaart onmiddellijk belang hebben, zoo als het collegie *Zeemanshoop* en de Assuradeurs, hadden niets voor eene zaak van zoo algemeen belang afgezonderd. Het ontbrekende is dus ten laste der Koloniale kas gekomen, hetgeen den Heer Gezaghebber verhinderd heeft voort te gaan met het oprigten eener naald op het eiland *Klein Curaçao*, in plaats van den in verval zijnde toren uit opgestapelde steenen, die de Kapitein-

Luitenant DINGEMANS in den jare 1823, toen deze de brik *de Kemphaan* kommandeerde, daar had doen oprigten, en bij welken arbeid die Zee-officier zoo veel vermoeijenissen heeft doorgestaan, dat hij aan de gevolgen daarvan overleden is. Die baak op *Klein Curaçao* heeft thans nog de hoogte van 25 Amsterd. voeten boven de oppervlakte der zee, en kan bij dag op 1½ à 2 mijlen afstands gezien worden. Het plan was om in plaats daarvan een gemetselden steenen pilaar ter hoogte van 40 à 50 voeten op te rigten, en dien dan, tot een voortdurend aandenken van den oprigter van het eerste baken, naar dien verdienstelijken man te noemen.

De zoutpannen te *Pedro Kely* verlatende, vindt men, de kust westwaarts op volgende, op drie vierde mijl afstands van daar, het *Flamingo Meer*, zijnde een uitgestrekt zout binnenwater, aldus genoemd naar het groot aantal vogels van dien naam, die men in dat water te gelijk met vele pelikanen aantreft. Aldaar werd voor Gouvernements rekening eene tweede zoutpan aangelegd, waarmede men reeds ver gevorderd was, en die, als alles goed slaagt, ruim zoo veel zout zal opleveren als de eerstgenoemde. De ankerplaats is hier echter niet veel beter dan bij *Pedro Kely*, ten gevolge der menigvuldige klippen, die men er nabij het strand aantreft; de schepen moeten daar dan ook op dezelfde wijze als ginds ten anker komen.

Tusschen deze pan en het fort is nog een derde, bekend onder de benaming van *Oude Pan*, aan-

wezig, welke wel is waar goed en veel zout oplevert, doch zoo ver van het strand verwijderd is, dat het vervoer van het zout zeer moeijelijk is; zoodat zij naar alle waarschijnlijkheid niet aangehouden zal worden, als de beide andere pannen genoegzame hoeveelheden zullen opleveren. De ankerplaats wordt hier voor beter gehouden dan op de twee beschrevene punten. Een vierde zoutpan van weinig beteekenis bevindt zich op *Klein Bonaire.*

Behalve den belangrijken tak van nijverheid en handel, dien *Bonaire* in het zout bezit, zou ook de fokkerij van schapen en hoornvee, waarvoor dit eiland bijzondere geschiktheid heeft, bij gepaste aanmoediging, de welvaart der bewoners kunnen vermeerderen. Het aldaar voortkomend Braziliehout levert aan het Gouvernement aanzienlijke opbrengsten op, wordende het gehakte hout van het eiland naar *Curaçao* gebragt, aldaar in 't openbaar verkocht, en dan doorgaans naar *Noord-Amerika* vervoerd.

Ten gevolge van een en ander levert *Bonaire* thans een voordeelig saldo voor de Koloniale kas op, en is tevens de Heer Gezaghebber in staat gesteld geworden om de reeds aangeduide, aanmerkelijke verbeteringen aldaar te doen aanvangen. Hij heeft den handel daarop geheel vrijgesteld, in de hoop van daardoor de vreemdelingen uit te lokken van er provisie, hout en andere koopwaren aan te voeren, en tegen zout in te ruilen.

De handel in op het eiland gevangen wordende ezels, die te voren zoo belangrijk was, is thans bijna te niet, ten gevolge der invoering op de West-Indische eilanden van stoomwerktuigen in de suikermolens, voor welke molens men dus thans deze dieren missen kan.

Uit het volgend staatje blijkt, dat de bevolking van *Bonaire* sedert mijn laatste bezoek over het geheel toegenomen was. Die bevolking bedroeg:

In 1820 -	115 Blank.,	550 Kleurl.,	321 Slaven.	Totaal 986 koppen.
» 1837 -	96 »	928 »	122 »	» 1146 »
Verschil	19 »	378 »	199 »	» 160 »

Men ziet hieruit, dat, terwijl het aantal Blanken in 17 jaren met 19 was verminderd, dat der Kleurlingen of vrije lieden eene vermeerdering van 378 had ondergaan. De reden hiervan is daarin te zoeken, dat vele slaven zich vrij gekocht hebben; hetgeen weder aan den anderen kant de afneming van het aantal slaven verklaarbaar maakt. Deze laatsten vermenigvuldigen ook geenszins sterk.

Mogten de pogingen der regering tot vermeerdering van den bloei van *Bonaire* gelukken, dan zou de aanwas der bevolking aldaar weldra zeer merkbaar zijn. Dat eiland zou zelfs eenmaal een zeer belangrijk punt kunnen worden, ofschoon het gemis van veilige reeden en baaijen hier altijd voor de scheepvaart eene groote ongelegenheid blijven zal.

ZESDE HOOFDSTUK.

Het eiland Aruba.

Het eiland *Aruba*, hetwelk mede onder het bestuur van den Heer Gezaghebber van *Curaçao* behoort, werd door mij in den jare 1837 tweemalen bezocht. De eerste reis was ik daar met den Heer Gezaghebber, die den staat van zaken kwam opnemen, en met den Predikant CONRADI, welke de Protestantsche gemeente aldaar kwam bezoeken. Die gemeente was sedert drie jaren van eenen leeraar geheel verstoken geweest, omdat zich te *Curaçao* gedurende dat tijdsverloop slechts een enkele Protestantsche Predikant had bevonden, die dus het hoofd-eiland niet had kunnen verlaten, om zich naar de buitengemeenten te begeven. Men beijverde zich bij dit bezoek zeer om ons de dagen van verblijf zoo aangenaam mogelijk te doen doorbrengen; waartoe het gul onthaal van den toenmaligen Kommandeur, den Heer GRAVENHORST, veel toebragt,

die het mogelijke deed, om ons genoegen te verschaffen, ofschoon Zijn Ed. toen reeds in eenen ziekelijken staat verkeerde. Twee maanden later stevende ik op nieuw naar *Aruba*, ten einde daarheen eenen provisioneelen Kommandeur over te brengen, als zijnde de zoo even genoemde op eenen overtogt naar *Curaçao*, waar hij te midden zijner vrienden zijne gezondheid wilde trachten te herstellen, plotseling aan boord overleden. Dit sterfgeval maakte mijne ontmoeting met zijne naaste bloedverwanten van eenen smartelijken aard. Bij het vorig bezoek had ik allen in dien kring in eene gelukkige en opgeruimde stemming gevonden; thans waren zij in den diepsten rouw gedompeld en ter nedergeslagen door droefheid. Nieuwe stof vond ik dus hier tot bespiegelingen over de vergankelijkheid van alle vreugde op deze wereld, waar het ons past als doortrekkende reizigers de pligten te vervullen, die ons zijn opgelegd, en onbekend blijven met hetgeen ons aan vreugde of leed in het volgende oogenblik wacht.

Na dus het doel van mijn bezoek opgegeven te hebben, zal ik mijne opmerkingen over dit eiland in de volgende regels zamenvatten.

Aruba ligt bewesten het eiland *Curaçao* op 10¾ mijl afstands, en ten noorden van het tot de republiek van *Venezuela* behoorende schier-eiland *Paraguana*, van welks kust het 3 à 3½ mijl is verwijderd. In zijne uiteinden beslaat het de N. Br. van 12° 24′ tot 12° 36′ en de L. bewesten *Greenwich*

van 70° 1′ tot 70° 12′. Het eiland is 4½ mijl lang en 1½ mijl breed. Het is van eene middelbare hoogte, doch vooral aan den noord-oost kant berg- en boschachtig. Het moet rijk aan kostbare delfstoffen zijn, zoo als goud, koper, ijzer en kristal, die wel in de ingewanden der aarde verborgen zijn, doch waarvan zich de sporen na zware regens duidelijk vertoonen.

De ankerplaatsen zijn aan de zuidzijde in de baai voor het vlek *Oranje Stad*, en voor diepgaande schepen voor deze baai, gelijk mede aan den *Zandhoek*, op 1 mijl bewesten die stad. Van deze baai is eene kaart vervaardigt door den Luitenant ter Zee BERGHUIS, die zeer naauwkeurig is. Zij wordt beschut door een rif, uit zand en steenen zamengesteld, hetwelk met laag water gedeeltelijk zigtbaar is. De ingang tot de baai is aan de oostzijde, waar men eene diepte van 17 tot 18 voeten vindt. Dat punt over zijnde, komt men in een zeer naauw vaarwater, waar men tot 23 voeten water heeft. De legplaats voor de stad is zeer veilig; er is daar een groot steenen hoofd voor het aanleggen van sloepen en kleine vaartuigen, en het lossen van goederen. Aan de westzijde der baai heeft men nog eene opening, waar slechts 10 à 12 voeten water staat, en die dus alleen voor niet diepgaande vaartuigen geschikt is.

Bij mijne eerste reis bragt mij de loods digt voor de baai, bij den ingang aan de oostzijde ten anker, op de diepte van 5 vademen; ik peilde toen het

fort *Oranje* N. ten O. $\frac{1}{8}$ O. en den *Hooiberg* (een berg, die eene zoodanige gedaante heeft) O. ten N. Deze legplaats is echter zeer onveilig, en hoewel digt bij *Oranje Stad* geenszins verkiesselijk; men kan zeggen er in de openbare zee te zijn. Bij den geringsten doorgang toch van het anker verliest men hier grond, en moet men dus zoo spoedig mogelijk onder zeil gaan. Daarenboven behoort men hier zeer voor de zuid- en zuid-westen winden op zijne hoede te zijn, en zou, als deze beginnen te waaijen, schip en volk in gevaar brengen, zoo men niet dadelijk het anker ligtte. Met een schip, dat niet meer dan 16 voet diep gaat, kan men gemakkelijk binnen de baai tot voor *Oranje Stad* komen, daar men meestal een open wind derwaarts heeft; doch later zou men, om weder buiten de baai te komen, moeten uitwerpen, daar de naauwte van het vaarwater belet er uit te laveren, en dit uitwerpen heeft met een diepgaand schip zwarigheden in, vermits dikwijls vele dagen kunnen verloopen, eer het daartoe stil genoeg is. Indien van Gouvernements wege twee of drie boeijen gelegd werden, waaraan men de kabeltouwen kon vastmaken, zou zulks het voordeel opleveren, dat men veilig en beschut voor de stad kon liggen. Op de tweede ankerplaats nabij den *Zandhoek* ben ik op 5$\frac{1}{2}$ vadem diepte geankerd geweest, en peilde toen den *Hooiberg* O. ten Z. $\frac{1}{4}$ Z. en den *Zandhoek* N. $\frac{1}{2}$ W. Ofschoon deze legplaats vrij ver van de stad verwijderd is, houde ik dezelve voor verkiesselijker en veiliger dan de andere.

Oranje Stad is het eenige dorp of vlek op het eiland. Het meerendeel der bewoners heeft zich daar gevestigd. Deze plaats aan den reeds vermelden zeeboezem, dien men de *Paarden Baai* noemt, gelegen, is van grooten omvang, doch zoo ongeregeld gebouwd, dat ze meer naar een hoop verspreide huizen, dan naar iets, wat den naam van stad kan dragen, gelijkt. Vele dezer huizen zijn evenwel van eene zeer goede en regelmatige bouworde, en geschikt voor de verzengde luchtstreek. Zoo men in derzelver plaatsing eenige regelmatigheid wilde brengen, hier en daar de oude afbrak, daarvoor nieuwe op ééne lijn in de plaats stelde, en dus wezenlijke straten maakte, zou hier in het vervolg van tijd gemakkelijk eene nette, kleine stad kunnen ontstaan. Het huis des Kommandeurs, dat aan den oever der baai staat, is eene zeer goede woning. Nabij hetzelve vindt men het fort *Oranje*, dat wel van eenig geschut voorzien is, doch geen garnisoen heeft, wordende de dienst door de mannelijke ingezetenen, tot eene schutterij georganiseerd, verrigt. De Protestantsche gemeente heeft een kerkje in miniatuur, doch geen leeraar, daar de gemeente te klein is om dien te onderhouden; maar er zou hier zeer goed een zendeling gevestigd kunnen zijn, die op zon- en feestdagen de godsdienstoefening hield, en tevens het aankomende geslacht in de gronden der Godsdienst onderwees, waarvan het nu verstoken is. De Roomschgezinden hebben een pastoor en eene kerk; hunne gemeente is talrijk,

en neemt dagelijks toe, vooral onder de mindere klasse, daar de pastoor er veel werk van maakt, om zijne kudde te vermeerderen.

De bevolking des eilands bestaat uit omstreeks 2200 zielen, zoo Blanken, als Indianen en Slaven. Eenige familiën in de stad, die meerendeels door onderlinge huwelijksverbindtenissen aan elkander vermaagschapt zijn, maken de kern der bevolking en den gegoeden stand uit. De overige bewoners zijn voor het grootste gedeelte armoedig, hetgeen voornamelijk aan de ontdekking van goud op het eiland moet worden toegeschreven. Velen, uitgelokt door de hoop om spoedig rijk te worden, en gemakkelijker te kunnen leven, hebben na die ontdekking alle overige werkzaamheden, zoo als landbouw en veeteelt, laten varen, en zich alleen bepaald tot het zoeken en graven van goud. In den beginne slaagden velen hierin naar wensch en zagen dan ook hunne huisselijke omstandigheden verbeteren; maar tevens nam onder hen de behoefte aan voorwerpen van weelde, die zij te voren niet gekend hadden, toe. En toen nu de bron, waaruit hunne tijdelijke welvaart voortsproot, opdroogde, geraakten zij in het ongeluk, daar de lust tot den landbouw of andere nuttige werkzaamheid bij hen uitgedoofd was geworden; zoo werd in korten tijd het gewonnen geld verteerd, armoede en gebrek werden hun deel, en wel in die mate, dat zij om te blijven leven wel weder aan den arbeid moesten gaan. Diegenen alleen der bewoners, welke zoo veel opvoeding ge-

noten hadden, om de zaak op haren waren prijs te schatten, hebben door het gebeurde hunne welvaart zien toenemen, daar zij hunne vorige bezigheden niet hebben laten varen, en tevens den ijver der mindere klasse voor het goudzoeken zich ten nutte hebben gemaakt. Intusschen is het gevolg van een en ander geweest, dat men zich hier telkens omgeven ziet door bedelaars, en het niet aan de gelegenheid ontbreekt om liefde-giften uit te deelen.

Toen het voor eenige jaren algemeen bekend werd, dat het eiland veel goud scheen op te leveren, en menigeen daar alreede zijn voordeel mede gedaan had, werd op verzoek van den Gouverneur van *Curaçao* uit het Moederland eene Commissie van delfstofkundigen naar *Aruba* gezonden, om te onderzoeken of de bron, waaruit het hier en daar gevonden goud voortkwam, niet te ontdekken was. De uitslag was, volgens het dienaangaande ingeleverd rapport: »Dat hier in de ingewanden der aarde rijke delfstoffen voorhanden waren, doch dat de opbrengsten in geenen deele evenredig zouden zijn aan de onkosten, die men maken moest, om de begonnen gravingen te vervolgen!"

Ten gevolge hiervan werd de van Gouvernements wege begonnen arbeid weder gestaakt, en heeft men zich bepaald om door den Kommandeur des eilands aan de bewoners, die naar goud willen graven, verlofbrieven te doen afgeven tegen betaling van een gulden per roede, welk verlof echter

slechts voor eenen bepaalden tijd geldig is. Wanneer er zware regens gevallen zijn, levert dit goudzoeken nog al iets op, doch in het drooge jaargetijde is de opbrengst niet noemenswaardig.

De handel, die hier gedreven wordt, bestaat grootendeels in den aanvoer van koopwaren van *Curaçao*, welke waren men vervolgens met kleine vaartuigen aan de kust van *Venezuela*, op *Coro* en nabijgelegene plaatsen binnensmokkelt. De voortbrengselen des eilands bestaan buiten het goud, in hoornvee, schapen en gevogelte; komende er nu en dan vaartuigen van *Jamaica* om zich daarvan te voorzien; voorts in Brazilie-hout, dat hier in overvloed groeit, en thans nog al veel door de behoeftige klasse gekapt wordt, voor rekening der kooplieden, die hetzelve daarna weder aan het Gouvernement tot eenen bepaalden prijs kunnen leveren. Zoo de oogst der maïs goed uitvalt, wordt het overtollige uitgevoerd. Ik vond bij mijn verblijf twee katoentuinen aangelegd, door ingezetenen, die beproeven wilden of de teelt van dit gewas hier gelukken mogt. Ook was in de nabijheid der stad eene groote vlakte van onkruid gezuiverd, en op last van het bestuur in gereedheid gebragt, om bij gedeelten aan de minvermogenden te verpachten, willende men daardoor den landbouw aanmoedigen, en zoo veel mogelijk de armoede weren.

Wetende dat op onderscheidene plaatsen van het eiland tuinen, behoorende aan de gegoedste ingezetenen, worden aangetroffen, waar maïs en peul-

vruchten gekweekt, en hoornvee en schapen gefokt worden, was ik verlangende eenige dezer tuinen te bezoeken. Ook wilde ik gaarne de plaatsen, waar het graven naar goud voor Gouvernements rekening plaats heeft gehad, bezoeken. Met dit oogmerk dus begaven wij ons met een gezelschap, bestaande uit den predikant van *Curaçao*, twee mijner Officieren en den schrijver dezes, 's morgens nadat de zon naauwelijks boven de kimmen was gerezen, op weg. Ik was gezeten op een tegen eenen langen rid bestand paard. Wij namen de rigting oostwaarts op, reden ten zuiden van den *Hooiberg* om, waar wij eenen gebaanden weg aantroffen, en zagen toen eene uitgestrekte vallei voor ons liggen, aan welker uiteinde zich eene andere bergketen opdeed. Deze vallei was grootendeels bebouwd; hier en daar verrees eene woning. Wij reden allereerst naar het buitenverblijf des Kommandeurs, hetwelk nog al eenige uitgestrektheid heeft, en van eene kleine, doch goede huizing voorzien is. Eenigen tijd hier vertoefd hebbende, voegde de behuwdbroeder van den Kommandeur zich bij ons, om de reis naar de zoogenoemde *Rooifluit* te vervolgen. De weg nam nu eene gansch andere gedaante aan: hij was bijna geheel ongebaand, en bestond meerendeels in een smal pad, dat tusschen de bergen, over hoogten en laagten en langs de opgedolvene steenhoopen heenliep, terwijl hoogerop, boomen en struikgewassen zich vertoonden. Zoo ons in de beschou-

wing der woeste natuurtooneelen verlustigende, bereikten wij de *Rooifluit;* zijnde eene hoogte nabij het strand gelegen, alwaar een uitzigt op den grooten waterplas ons verraste. Hier stond eene vervallene woning, waar een gezin, bestaande uit man, vrouw en twee niet onbevallige dochters zijn verblijf hield. De huisvader was aangesteld, om toe te zien, dat er geene opdelvingen zonder verlof der regering plaats hadden, en hield zich voorts onledig met zelf nu en dan naar goud te graven. Na afgestegen te zijn, beschouwden wij met verwondering de verwoestingen, hier aangerigt, om het metaal op te delven, zonder hetwelk men niets kan uitrigten, en dat toch zoo vele ongelukkigen gemaakt heeft. Op mijne vraag aan den man, hoe het thans met het graven stond, liet hij mij eenige korreltjes goud zien, onder bijvoeging, dat zulks alles was, wat hij sedert eene maand gevonden had. De begeerte bij mij opkomende, om eenig Arubaasch goud te bezitten, vroeg ik hem of hij mij het gevondene afstaan wilde, hetgeen toestemmend beantwoord werd; stellende hij het mij dadelijk ter hand, onder beding, dat ik aan den Kommandeur, nadat het goud gewogen zou zijn, de waarde daarvan in geld zou overhandigen; de uitslag was, dat ik voor drie gulden goud had ontvangen. De man had dus waarlijk eene schrale verdienste in eene maand tijds gehad, en de winst op het goudzoeken wordt al zeer nietig, als men een gulden aan het Gouvernement voor iedere roede gronds

moet geven. Met een teug madera-wijn, waarvan toevallig een onzer een half fleschje medegenomen had, ons verkwikt hebbende, begon het tijd te worden om aan den terugkeer te denken, wilde de hitte der zon ons niet hinderlijk zijn, en wij het ontbijt, dat na eenen zoodanigen rid bijzonder welkom is, niet mis loopen. Doch omtrent den thans te volgen weg liepen de gevoelens zeer uiteen; het denkbeeld werd geopperd, om de reis te vervolgen tot aan de *Fontein*, alwaar wij dan trachten zouden een ontbijt te bekomen, en nadat het voor en tegen rijpelijk in overweging was genomen, werd bij meerderheid van stemmen tot dien nieuwen togt besloten. De Heer, die ons tot dusverre den weg gewezen had, verontschuldigde zich van niet verder van de partij te kunnen zijn, en gaf ons over aan het geleide van eenen bakier of wegwijzer, die op zijn ezel gezeten, thans vooruitrijden zou.

Na eene sigaar aangestoken te hebben, stegen wij op, en zetteden met nieuwen moed den togt voort, die voorwaar zoo wel voor ruiter, als paard geen der gemakkelijkste was. Wij werden wel door fraai weder begunstigd, doch de hitte der zonnestralen was zeer hinderlijk, en daar de weg nu eens tusschen de puntige rotsen door, dan weder berg op berg af liep, was de vermoeijenis groot. Desniettemin was het ten gevolge der vrolijke stemming, die bij allen heerschte, en van de afwisselende gezigten, die zich aan ons oog vertoonden,

alsof de tijd omvloog. Eindelijk tegen half elf ure bereikten wij, sterk afgemat, de plaats onzer bestemming, zijnde eene vlakte aan de noordzijde des eilands, die zich tot den oever der zee uitstrekt. Na onze paarden aan de zorg van daar wonende lieden overgegeven te hebben, was onze eerste zorg iets te eten te bekomen; wij hadden 's morgens voor het vertrek slechts een kop koffij met een klein stukje brood genuttigd, en een togt van vier en een half uur te paard doet den eetlust aanwakkeren.

Onze wegwijzer nam op zich den post van hofmeester en kok zoo goed mogelijk te vervullen. Daarover zeer tevreden, wierpen wij een vlugtigen blik in het hier aanwezige woonhuis, dat slechts uit eene eet- en slaapkamer bestond, in welke wij tafel en stoelen vonden, en vlijden ons daarna allen op eene lommerrijke plek in de nabijheid neder. Ofschoon de sigaar ons thans bijzonder genoegen deed, gevoelden wij toch groote behoefte aan eene meer afdoende hartversterking; het matten fleschje met madera-wijn werd te dien einde onderzocht, doch tot onze teleurstelling was het in den ongelukkigen toestand van het fleschje van Caleb, en bevatte nog slechts weinige droppelen. De hofmeester werd derhalve geroepen, en hem gevraagd of hier ook rum, jenever of wijn te bekomen was. Hij gaf met een onnoozel wezen een ontkennend antwoord, en verwees ons naar het zoete water van de beek, die in onze nabijheid

vloeide, en den naam van *de Fontein* draagt. Zoo tot in achtneming van de wetten der matigheids-vereenigingen gedwongen, wapenden wij ons met eenen kalabas en leschten onzen dorst met dit zoo beroemde water, waarbij ons echter de lust bekroop om den omtrek nog een weinig nader te onderzoeken. Deze beek heeft haren oorsprong tusschen de rotsen, die zich nabij het huis verheffen en besproeit, naar beneden gedaald, eene groote plek gronds, die tot eenen tuin, met bananen, suikerriet, vruchtboomen en groenten beplant, aangelegd was. Een en ander werd door geboomte tegen de groote hitte en de winden beschut. Daar alles hier welig groeide, zagen wij onze moeite rijkelijk beloond. Na het bezigtigen van den tuin begaven wij ons nog naar een in de nabijheid aan den oever der zee gelegen, door de natuur gevormde spelonk, die werkelijk allezins eene beschouwing verdiende. Ten gevolge van het afdruppelen van het zoute water, hadden zich hier vele kolommen gevormd, zoodat de spelonk van allerlei gangen en wegen doorkruist werd, en een indrukwekkend geheel opleverde. De aangename koelte, die hier heerschte, lokte ons uit er eenigen tijd te vertoeven, en wij verlieten de grot, opgetogen over de stille werking der natuur.

De plek, die ons tot rustplaats strekte, is met een gedeelte der omliggende landstreek door het bestuur op *Curaçao* aan den Kommandeur van het eiland in pacht afgestaan, welke er ook zijne tal-

rijke kudde hoornvee en schapen onderhoudt, en er nu en dan eenige dagen met zijne familie plagt door te brengen, wordende het huis in zijne afwezigheid door de daartoe gestelde oppassers bewoond. Na eenig tijdsverloop kwam de hofmeester ons de aangename tijding brengen, dat het ontbijt of *déjeuné à la fourchette* gereed was, waarop wij onze koele rustplaats verlieten, en huiswaarts gingen. De lezer verwachte niet hier de beschrijving van eenen wel aangerigte disch te zullen lezen, waar kalkoenen, steenduiven en ortolanen de hoofdschotels uitmaken. De verontschuldigingen, die de hofmeester in eene uitgewerkte redevoering zoo omtrent het maal zelve, als omtrent het tafelgereedschap deed, waren van dien aard, dat wij begrepen zeer tevreden te moeten zijn, zoo slechts genoeg werd opgedischt, om in de behoeften onzer hongerige maag te voorzien. Een bord, lepel en mes voor ieder was al wat van tafelgereedschap bijeengebragt had kunnen worden. Een groote ijzeren pot met eene braf of soep, van schapenvleesch, bananen en gegambo zamengesteld, en gekruid met limmetjes en Spaansche peper, maakte den hoofdschotel uit. Een schotel met gekookte bananen vervulde de plaats van brood, en het eerste geregt was daarmeê afgeloopen; het tweede bestond uit geroosterd schapenvleesch, en tot dessert hadden wij gojaves en suikerriet. De drank was zuiver bronwater in plaats van *Lafitte* of *champagne*, en bij het geheel gemis van glazen, bedienden wij ons

beurtelings van eene blikken mok. Na het maal werd ons de koffij aangeboden, waarbij de suiker ontbrak, en daarentegen geene andere dan gezouten melk gevoegd werd, die niet zeer streelend voor den smaak was, en dus ook door ons werd afgewezen.

Men ziet, ons dejeuné geleek geenszins naar een, door den Haagschen Monsieur STANISLAS toebereid; maar toch nuttigden wij de geregten, die onze Indiaansche kok had weten bijeen te brengen, met bijzonderen smaak, en ontbrak het bij ons niet aan levendige gesprekken over den afgelegden togt, en vrolijke scherts. Zoo ooit bevestigde zich hier het spreekwoord, dat honger raauwe boonen zoet doet zijn. Na ons door de zorg van onzen nieuwen hofmeester en kok verzadigd te hebben, gevoelden wij allen onweerstaanbare neiging tot het opzoeken van een lommerrijk plekje, ten einde aldaar het heetste gedeelte van den dag in stille overdenking door te brengen, dat mede bijzonder gelukte.

Ten 4 ure werd de terugreis aangenomen, nadat wij de bewoners der *Fontein* voor hunne genomene moeite beloond hadden. De weg, dien wij nu langs reden, liep voor het grootste gedeelte langs de gedane opdelvingen, en was dus nog al vermoeijend. Toen wij echter bij den *Hooiberg* op den gebaanden weg waren teruggekeerd, lieten wij onze paarden hunnen loop versnellen, zoodanig, dat wij ten 6 ure behouden en wel voor het huis des Kommandeurs afstegen. Met spoed verwisselden wij nu van kleederen, en konden dus in een behoorlijk

toilet aan het diner verschijnen, en daar verslag van onze ontmoetingen doen, hetgeen niet weinig aanleiding tot scherts en gezellige gesprekken gaf. In weerwil van het ontbijt aan de *Fontein*, bewezen wij nog de noodige eer aan de ons voorgezette spijzen, en ledigden daarbij een beker wijn op onze behoudene terugkomst. De avond werd op een theebezoek gesleten, waar wij de Arubasche schoonen vereenigd vonden, en dus gelegenheid hadden den tijd aangenaam te korten. Bij deze gelegenheid kan ik niet nalaten mijnen dank te betuigen voor het gul en gastvrij onthaal, dat ik wederom op dit eiland ondervond, en hetwelk steeds bij mij in dankbaar aandenken zal verblijven.

De predikant, dien wij naar *Aruba* hadden overgebragt, vond, terwijl wij daar verbleven, mede arbeid in overvloed. Hij doopte onder anderen drie en twintig kinderen van verschillenden ouderdom, wat hier eene zeer buitengewone plegtigheid was.

En hiermede besluit ik mijne aanteekeningen over de drie eilanden, welke onder het bestuur des Gezaghebbers van *Curaçao* staan, hartelijk wenschende, dat de welmeenende en onvermoeide pogingen van Z. H. Ed. voor het welzijn van derzelver bewoners met eenen goeden uitslag mogen bekroond worden; dat daar dus eenmaal de vorige welvaart moge terugkeeren, en dat de rampen, die deze eilanden sedert verscheidene jaren geteisterd hebben, in het genot van dagen van vreugde en algemeen genoegen mogen worden vergeten.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Zuid-Amerika. — *De Republiek* Venezuela.

Tegenover de tot nu toe beschrevene eilanden vertoont zich bij helder weder aan het oog het hooge gebergte de *Cordilleras de los Andes*, dat zich over de vaste kust van *Zuid-Amerika* uitstrekt; een deel der wereld, zoo belangrijk in de geschiedenis der vorige eeuwen, en evenzeer, hoewel in een ander opzigt, van de tegenwoordige. *Spanje* verwoestte deze landstreken uit gouddorst en dweepzucht, en het Mexicaansche goud bragt op zijne beurt *Spanje* ten verderve. De bevolking dezer landstreken, na eeuwen onder het Spaansche juk gebogen te zijn gegaan, voelde zich door het voorbeeld der Noord-Amerikaansche republiek aangespoord, om dat juk af te werpen, en zich vrij te verklaren. Overal ontstonden in *Zuid-Amerika* zoogenaamde vrijstaten, welker re-

geringsvormen op de onvervreemdbare regten van den mensch heetten gevestigd te zijn, doch bij welker zamenstelling men maar al te zeer vergat, dat wetten niets zijn zonder goede zeden. De nieuwe vormen werden door het volk als aangebeden, en een bekoorlijk verschiet scheen zich daarvoor te openen. Men vroeg niet of de bevolking dezer landstreken reeds rijp was voor zulk eene onbeperkte vrijheid. Men stelde boven iedere wet het woord vrijheid, en verloochende dien schoonen klank door het in stand houden en vorderen der meest slaafsche onderdanigheid. Men vergat dat eene natie nooit een eervol bestaan bereiken, of eene wezenlijke onafhankelijkheid genieten kan, zoo zij niet zich zelve even streng aan de bepalingen der wet houdt als een despoot, die het goede wil, slechts kan begeeren. Er ontstond hier eene vrijheid, die het in den wind slaan van alle pligten scheen te wettigen, eene vrijheid zonder achtbaarheid en zonder wezenlijke vruchten. *Spanje* heeft daarom ook lang geaarzeld, en niet zonder reden, om de onafhankelijkheid der republieken in de Nieuwe Wereld te erkennen; de noodzakelijkheid heeft het daartoe ten laatste gedwongen.

Het wekt een somber gevoel als men nagaat, wat, door de onbedachtzame toepassing van de beginselen van vrijheid, van landstreken geworden is, waar de grond tot in het overdadige toe vruchten voortbrengt, en zelfs de traagheid des landbouwers naauwelijks den rijkdom van den oogst vermindert.

Er heeft zich in dat beloofde land eene soort van vrijheid gevestigd, maar het is de vrijheid om door drogredenen het volk te begoochelen, de vrijheid, om de eene geschrevene staatsregeling telkens door de andere te vervangen, zonder dat ooit eene daarvan volkomen wordt uitgevoerd. En vraagt men dan wat daardoor is gewonnen, dan is het antwoord te vinden in al die verwoeste provinciën, in al die ontvolkte steden, in al die vervallene havens, in die wekelijksche schokken, in die veertiendaagsche omwentelingen, in die regeringloosheid zonder einde en grenzen, in die verschrikkelijke armoede, in dat eeuwigdurend menschenslagten, waarvan de vlakten en gebergten de afzigtelijkste sporen opleveren! Wijsgeerige bespiegelingen kunnen aanlokkelijk zijn, maar zij moeten onderdoen voor wezenlijke feiten. Wat zijn sierlijke woorden bij die andere, strengere welsprekendheid van gebeurde zaken, bij de onverbiddelijke lessen der geschiedenis? Wat heeft het gebaat, dat al de Amerikaansche vrijstaten de erkenning hunner onafhankelijkheid, en zelfs de verbroedering met het moederland, verworven hebben? Geeft zulks aan de nieuw geboren republieken de kracht en magt, zonder welke een volk niets dan een schaduwbeeld is? Ziet al deze groepen Zuid-Amerikanen, die zich met den ouden republikeinschen mantel hebben bedekt, bevinden zij zich niet in een voortdurenden staat van algeheele bankbreuk? Kan men zeggen, dat er eene regering bestaat, daar waar telkens eene horde on-

rustige gelukzoekers de uitvoerders van het openbaar gezag afzet, en zich in hunne plaats stelt, in afwachting der optreding eener nieuwe bende, vermeteler en toomloozer dan zij?

Ook het ontstaan der tegenwoordige Zuid-Amerikaansche republieken wekt weinig eervolle herinneringen op. De Spaansche kolonisten in die streken hebben zich nimmer over de regering van het moederland te beklagen gehad. Het was het zachtste, werkelooste, zwakste, lijdelijkste aller Gouvernementen. Alleen op de Indianen drukte het Kastiliaansche juk in zijne volle kracht; hun was de zware arbeid in de mijnen opgelegd; hun vielen ketenen, folteringen, de vermoeijenis van den landbouw, te midden van opene vlakten, onder eene brandende zon, ten deel. De regering van het moederland legde, bij groote inhaligheid, de volkomenste onverschilligheid en nalatigheid aan den dag. Zij was tevreden als slechts de staven goud, door het zweet der Mexicanen en Peruanen aan de mijnen ontwrongen, haar toekwamen. Dat was de eenige rekening, die zij vroeg, en deze schatting betaald zijnde, was *Spanje* tevreden. De grondbezitters, de wezenlijke meesters van het land, zonden op bepaalde tijden schepen met piasters af, en gaven zich zonder eenige beperking van hunne vrijheid, aan al de ondeugden en aan de onderdrukkingen van allerlei aard over, waarvan de voorzaten reeds het voorbeeld gegeven hadden. Geheel anders waren de omstandigheden, waaronder de

Engelsche Koloniën in *Noord-Amerika* zich vrij verklaarden, dan die, welke aan de Zuid-Amerikanen het sein tot afval gaven. De eerstgenoemde kolonisten waren door het moederland onbillijk behandeld. Zij zagen hunne vorderingen in den wind geslagen, en begonnen toen met open vizier den strijd tegen het magtige *Groot-Brittannië.* De Zuid-Amerikaansche Koloniën daarentegen vielen van *Spanje* af, toen dat land zwak en ter neder-geslagen was. Zij riepen hunne onafhankelijkheid uit, toen NAPOLEON met eene geduchte legermagt het schandelijk bedrogene *Spanje* overstroomd had. De Spanjaarden in het moederland ontwikkelden al hunne overgeblevene hulpmiddelen in eenen vreesselijken worstelstrijd; zij hadden geene krachten over, om aan hunne in opstand zijnde Koloniën tegenover te stellen. Er was iets laags en lafhartigs in de keus van het oogenblik van dien afval, waarvan de geschiedenis steeds aan deze volken strenge rekenschap vragen zal. De Spaansche kolonisten scheurden zich af, en ontwikkelden meerdere ondeugden dan hen ooit te voren hadden gekenmerkt. Uit eigenbelang en zucht om te heerschen kondigden zij eene verderfelijke vrijheid af. Overal zag men het land zich in kleinere republieken verdeelen, die *Columbia*, *Chili*, *Buenos Ayres*, *Guatimala*, *Peru*, *Mexico* en *Bolivia* heetten, en kort daarna zich weder splitsten en onderling beoorloogden. Aan hoogdravende woorden was geen gebrek. Wijsbegeerte en menschelijkheid zouden voortaan in *Zuid-*

Amerika heerschen, maar in plaats daarvan werd burgeroorlog, plundering en armoede het deel der nieuwe staten. Het nietigste en armoedigste koningrijk is een paradijs met deze landen vergeleken, waar de heerschzucht onophoudelijk bloed stort en namelooze verwarring aan de orde van den dag is. Men heeft staten zien oprijzen, waar naauwelijks een enkele der magtvoerders een groot karakter heeft ontwikkeld, de euveldaden zelfs kleingeestig, de overheerschers lafhartig zijn, de oorlogen zonder moed worden gevoerd. Te naauwernood geboren, storten die staten weder in, als de pleisterbeelden, bij openbare volksvermakelijkheden voor eenen dag opgerigt. De bevolking, door zoo veel teleurstellingen tot wanhoop gebragt, heeft, in plaats van die aan de ware oorzaken toe te schrijven, zich eerst gewroken op de rijken en aanzienlijken, en dezen meêdoogenloos vermoord, uitgeplunderd, gebannen of met schande overladen. Dit was het eerste bedrijf van het treurspel. Maar weldra stelden zich anderen op den voorgrond, eerzuchtigen, die niets te verliezen, en alles te winnen hadden; mannen, voor wie eerlijkheid en regtschapenheid bloote klanken zijn, maar die wisten wat zij wilden, en daarom van elke voordeelige kans gebruik maakten. Zij zagen zich gerugsteund door de talrijke schaar eenvoudige, ligtgeloovige menschen, wie schoonschijnende redeneringen verschalken, die zich met woorden laten betalen, door het voorbeeld worden medegesleept, of die zich uit liefde voor een eenmaal

aangenomen, maar naauwelijks begrepen stelsel laten leiden, waar men wil. Naast hen schaarden zich de ligtzinnigen, wie elke verandering verheugt, die steeds verliefd zijn op hetgeen niet bestaat, en haat koesteren tegen al het bestaande. Eindelijk schaarden zich in die rij de achtbare personen, voor wie elke omwenteling eene algemeene kwijtscheldinq, eene afsluiting hunner balans is, die met een beroep op de tijdsomstandigheden alle hunne schulden weten te betalen, en wier ras men sedert het tijdperk van SALLUSTIUS en CATILINA bij iedere staatkundige omwenteling heeft zien opkomen.

Onder de leiding van zulke menschen hebben de Zuid-Amerikanen nu reeds sedert vijfentwintig jaren het door hunne noordelijke broeders gegeven voorbeeld nagestreefd. Maar hoe groot is het verschil in de wederzijds afgelegde loopbaan! Hoe spoedig hebben de staatkundige loodsen in *Noord-Amerika* het schip van staat in eene veilige haven weten te brengen! Hoe zeer ging bij de besten hunner eerlijkheid, regtschapenheid, ja schitterende belangeloosheid met wezenlijke bekwaamheden gepaard! En welke rijke vruchten plukt men thans niet van dit alles in den bewonderenswaardigen bloei der Vereenigde Staten, en in het bezit van instellingen aldaar, die wel niet volmaakt zijn, maar toch te stevig gegrondvest, om door den eersten eerzuchtigen of gelukkigen krijgsman omver te worden geworpen! Zoo veel invloed heeft de zedelijkheid van een volk op het beantwoorden aan zijne bestemming.

Ik kon bij deze gelegenheid mijne denkwijze over de nieuwe Zuid-Amerikaansche Staten niet verbergen; maar zal mij thans meer uitsluitend tot *Columbia* bepalen; welke republiek reeds in vorige jaren en ook nu weder bij mijne laatste reize bij herhaling door mij bezocht is geworden.

Ook deze uitgestrekte gewesten zijn, nadat zij zich onder de leiding van BOLIVAR van het Spaansche juk bevrijd en tot eene republiek gevormd hadden, door telkens nieuwe factiën en bijna jaarlijksche omwentelingen geteisterd geworden, die daarmede geëindigd zijn, dat de nieuwe staat zich in drie republieken splitste, welke de namen van *Nieuw-Granada*, *Venezuela* en *Ecuador* aannamen, en tot op dit oogenblik een duister en onrustig revolutionair bestaan genieten. Daar *Venezuela* meer uitsluitend het voorwerp mijner tegenwoordige beschouwingen is, vergunne men mij hier kortelijk te verhalen, wat daar in de laatste jaren is voorgevallen. De lezer zal daaruit kunnen afleiden, hoe het in de overige, straks opgenoemde republiekjes gesteld is.

Te midden der verschrikkelijke moordtooneelen, die men met den naam van oorlog voor de onafhankelijkheid bestempelt, had zich in dit gedeelte van *Zuid-Amerika* een man onderscheiden, Generaal JOSE ANTONIO PAEZ genaamd, die zich boven zoo vele andere krijgsbevelhebbers ten minste door geestkracht onderscheidde. Men benoemde hem bij de oprigting der nieuwe republiek *Venezuela* tot Pre-

sident. Daardoor te gelijk met de burgerlijke en met de militaire magt bekleed, maakte hij gebruik van het zwaard om zijne bevelen te doen eerbiedigen. Aan zijne standvastigheid had men het te danken, dat het vierjarig tijdvak, gedurende hetwelk hij, in overeenkomst met de nieuwe staatregeling, met de opperste magt was bekleed, tamelijk rustig ten einde liep. Doch zoodra had hij niet de teugels van het bewind aan zijnen opvolger JOSÉ VARGAS overgegeven, of de zaken veranderden van aanzien. Deze, een geneesheer van beroep, had de wetten bestudeerd en wilde nu beproeven door dezelve te regeren. De lijfwacht, door welke zich de Generaal PAEZ omringd had, en aan welke deze voorzigtige Generaal zeer uitgestrekte voorregten toestond, gevoelde weldra, dat haar invloed begon te dalen. Onder de heerschappij des Generaals had de degen alleen in de balans van het regt gewogen: de nieuwe President wilde het boek der wet in de andere schaal werpen, en aldus het evenwigt herstellen. Dwaze aanmatiging! De lijfwacht bespeurde zijn toeleg, voelde zich grovelijk beleedigd en zocht naar gelegenheid om zich te wreken. Een 18e brumaire op eene kleine schaal werd tegen den onvoorzigtigen President VARGAS ontworpen; men spande zamen, en besloot zijnen ondergang. Slechts eenige maanden na zijne optreding werd onverwachts 's morgens vroeg zijn huis door zijne gewapende vijanden omsingeld. Een twaalftal Generaals (zoo als men zulke personen in *Zuid-Amerika*

noemt) maakten zich meester van het constitutioneele opperhoofd der republiek, geleidden hem naar een schip, dat te *Laguaira* zeilree lag, en waarop tevens eenige duizenden exemplaren der nieuwe constitutie, nog nat van de pers, als ballast werden medegegeven, en zorgden, dat hij op *St. Thomas*, zonder verderen vorm van proces, ontscheept werd. Daar gaf men hem alle vrijheid, om over de wisselvalligheid van het oppergezag, de duurzaamheid der hedendaagsche constitutiën en de kracht der volkseeden op zijn gemak na te denken. De President VARGAS, door de natuur met een gezond verstand begaafd, dankte het Opperwezen, dat hij zijn leven uit de schipbreuk gered had, en dat geen dezer dappere Generaals belust was geworden, om hem naar het leven te staan, hebbende hij nu hoop om in stille rust zijne dagen op *St. Thomas* te kunnen eindigen. Men ziet, dit was eene stille en gemakkelijke omwenteling, die slechts aan de zaamgezworenen de moeite kostte om een uur vroeger op te staan.

Na deze vrijheidlievende heldendaad begaven zich de zaamgezworenen in grooten getale naar den Generaal PAEZ, wien zij smeekten het bestuur weder in handen te nemen. Geheel en al overgegeven aan de zorg voor zijne landhoeve, en aan de genoegens van het sigarenrooken, weigerde hij dit gevaarlijk eerbewijs. Beseffende dat de verbanning van den President VARGAS weldra een wapen tegen zijnen opvolger zou worden, en zich gelukkig ge-

voelende, van als door een wonder voor de eerste maal aan de dobberingen der Spaansch-Amerikaansche vrijheid ontsnapt te zijn, kwam het hem belagchelijk voor, ten tweeden male het lot te tarten, en zich op nieuw voor vier jaren op een zetel te plaatsen, waaraan alleen de kracht der bajonnetten een weinig duurzaamheid en vastheid kon geven. Hij verwierp dus de aanbiedingen der oproerlingen; doch besloot tevens al spoedig om langs een gehcel anderen weg weder meester te worden, en den oproerigen hoop, die bij hem heul en troost was komen zoeken, te verdelgen. Daartoe was eene krijgsmagt noodig, die het hem niet moeijelijk viel bij elkander te brengen, daar in deze gewesten steeds een aanzienlijk getal partijgangers voorhanden zijn, die slechts naar eene goede gelegenheid uitzien, om onder de eene of andere banier te strijden, en buit te behalen. Weldra had de Generaal dan ook eene legermagt van 2 à 3000 man bij elkander, waarmede hij tegen *Caraccas*, den hoofdzetel der opstandelingen, optrok. Wel mogt het eene roemrijke overwinning heeten, die hij thans behaalde! De Generaal trok de eene poort binnen en de zaamgezworenen trokken de andere uit. In het eerst vonden zij in *Cunama* eene schuilplaats; maar later moesten de voornaamsten hunner naar *Haïti* de wijk nemen, en werd PAEZ meester der geheele republiek. De kracht der wapenen besliste alles. De Oud-president VARGAS, die als dit alles niet gebeurd was, van ouderdom op

St. Thomas zou hebben kunnen omkomen, zonder immer zijne vierjarige kroon terug te vinden, zag zich thans door den magtigen arm van Generaal PAEZ aangepakt en als wettige president op den zetel, dien de constitutie hem toegekend had, terug gevoerd. Generaal PAEZ, die een tijd lang als zoogenaamde redder van den staat, den titel van Opperbevelhebber der republiek had gevoerd, legde die waardigheid thans neder, maar bleef even geducht. Zoodanig was de staat van zaken op het einde van het jaar 1836. Tijdens mijnen eersten terugkeer in deze gewesten in 1837 werden de zaken bestuurd door een Vice-president, terwijl echter tevens de Generaal PAEZ een waakzaam oog over alles bleef houden. In den loop van dat jaar had er weder een opstand plaats, die evenwel van zoo weinig beteekenis was, dat de opstandelingen, door de geringe magt van 200 man, door PAEZ aangevoerd, geheel en al vernietigd werden. Alles bleef op dien voet voortloopen, tot eindelijk, zoo het heette, op algemeen verlangen, de Generaal PAEZ den 1sten Januarij 1839 het presidentschap weder aanvaard heeft.

Twee tot de republiek *Venezuela* behoorende zeeplaatsen, die door schepen van alle natiën bezocht worden, *Laguaira* en *Porto Cabello*, liggen aan de zeekust, in de nabijheid van *Curaçao*. Ik had die plaatsen in 1820 gezien, en was dus in staat de veranderingen, die aldaar gedurende dat tijdsverloop hebben plaats gehad, na te gaan. Men

vergunne mij, het volgende daaromtrent hier mede te deelen. *Laguaira*, gelegen op 10° 36′ N. Br. en 67° 0′ 30″ lengte bewesten *Greenwich* wordt voor de stapelplaats van de hoofdstad der republiek *Caraccas*, op 6 mijlen afstands van daar gelegen, en van het verdere binnenland gehouden. Uit zee gezien, vertoont zich deze plaats als amphitheatersgewijze tegen het hooge gebergte gebouwd, en door zware batterijen aan de oostzijde verdedigd. Toen ik haar in 1820 bezocht, had alles er een oorlogzuchtig aanzien, daar *Spanje* toen zijne laatste strijdkrachten, met zoo veel moeite in het moederland bijeenverzameld, naar dit punt aanvoerde, en aldaar ontscheepte; om zoo mogelijk, de teugels der regering weder in handen te krijgen. Dit heeft evenwel niet mogen gelukken, daar de opstand zich te zeer had uitgebreid, om iets met vrucht daartegen te ondernemen. De Spanjaarden moesten weldra het land, waarvan zij sedert drie eeuwen bezitters waren geweest, ontruimen, en overlaten aan hunne eigene afstammelingen, die het in eene republiek herschiepen. Na het eindigen des oorlogs begon er een nieuw tijdvak voor *Laguaira*. De handel thans aldaar niet meer aan banden liggende, vestigden zich hier weldra kooplieden van verschillende natiën. Hunne schepen voerden alle de benoodigde artikelen van verbruik of weelde in ruime mate aan, welke dan vandaar in de binnenlanden vertier vonden. Uit die binnenlanden werden de voortbrengselen des lands door karavanen

muilezels aangevoerd, en vervolgens naar *Europa* afgescheept. Zulks gaf dan spoedig aanleiding, dat de stad, die bij mijn eerste bezoek, ten gevolge van plaats gehad hebbende aardbevingen en van de rampen des oorlogs, een jammerlijk verwoest voorkomen had, weldra uit hare puinhoopen verrees, en weder een regelmatig, ja zelfs vrij welvarend aanzien bekwam. Alles werd tot gemak van den handel ingerigt; bevattende het benedendeel der huizen meestal de magazijnen en winkels, terwijl in de bovenverdiepingen de kooplieden hunne woning hebben. Ten gevolge der weinige ruimte, welke de bergvlakte aanbiedt, is de stad digt in elkander gebouwd, en bevat zij geene ruime straten. Al de straten loopen overigens bergwaarts op. Te midden daarvan loopt een stroom van uit de hoogte komend water tot aan zee, en vindt aldaar zijne uitwatering. Gebouwen van eenig belang vindt men te *Laguaira* niet. De kerk vond ik nog niet weder opgebouwd. Velen der bewoners zijn nog afstammelingen der Spanjaarden, en houden zich dus aan de Spaansche levenswijze; doch het ontbreekt hier ook niet aan vreemdelingen van verschillende natiën, door handelsbelangen hierheen gelokt. Dezen zoeken hunne ledige uren zoo aangenaam mogelijk onder elkander te slijten, daar men hier geene openlijke vermakelijkheden aantreft. Het bezoeken der hoofdstad *Caraccas*, welke slechts op vier uur rijdens afstand ligt, behoort mede tot hunne uitspanningen. Hoe gaarne had ik zelf niet eens

de hoogten van *Caraccas* met eenen muilezel beklommen, om vandaar de vruchtbare vallei, die voor de stad ligt, te aanschouwen, en haar zelve, welke zoo vele herinneringen voor de geschiedenis oplevert, te bezoeken! De omstandigheden beletteden mij zulks steeds, en ik moest mij dus tevreden stellen met hetgeen ik dien aangaande van den een en ander vernam.

Aan de westzijde der reede ligt het dorp *Marcatille*, dat een bezoek waardig is, zoo om den bouwtrant van het plaatsje zelve, als om de aangename dreven, die men in de naburige vlakte, onder het veelvuldig geboomte, tusschen de bebouwde velden aantreft.

De reede van deze stad is geene der gemakkelijkste of veiligste; zij is geheel open, zoodat men hier als in de volle zee ligt, en daar meestal de rolling naar het land toeloopt, het schip in eeuwigdurende slingerende beweging is. Bij harde winden staat hier eene zoo hooge zee, dat men dikwijls in verscheidene dagen geene gemeenschap met den wal kan onderhouden. De landing geschiedt langs een uitgebouwd houten hoofd; waar al de koopmansgoederen, door middel van groote, daarvoor geschikte booten, uit en in de ter reede liggende schepen gelost en geladen worden. 's Maandelijks doet de Engelsche West-Indische pakket deze plaats aan; waardoor de correspondentie met *Europa* zeer gemakkelijk wordt gemaakt. De meeste natiën hebben hier eenen consul; wij insgelijks. Niettegen-

Pl. II.

GEZIGT OP DE HAVEN VAN PORTO CABELLO.

staande de hooge inkomende regten, is de aanvoer nog al belangrijk, en worden hier groote handelszaken gedaan. Op de goede trouw van de bewoners dezer landstreek kan men zich bij het doen van zaken niet te veel verlaten; menig bankroet wordt hier geleden.

Porto Cabello, gelegen op 10° 32′ N. Br. en 68° lengte bewesten *Greenwich*, wordt als de stapelplaats der provincie *Carabobo*, en van hare hoofdstad *Valencia* beschouwd. De Spanjaarden, die hier eene goede en veilige reede door eene oostelijk uitstekende landtong gevormd, vonden, bouwden in den jare 1549 de stad *Porto Cabello*, die zij van vestingwerken omringden. Om de reede en de stad tegen onverhoedsche aanvallen te beveiligen, legden zij op de landtong een fort aan, *St. Philippe* genoemd, terwijl zij tevens in vervolg van tijd op eene hoogte, die zich 4 à 500 voeten boven de oppervlakte der zee verheft, nog een ander klein fort bouwden, hetwelk *La Vigie* werd geheeten, uit hoofde de daar geplaatste seinpost als er schepen in zee bespeurd werden, daarvan kennis gaf. De bevestigde stad met hare muren en poorten was door eene gracht omgeven. Allengs echter verrees aan de westzijde eene voorstad, van aanmerkelijke uitgestrektheid, en waarin de meeste handelshuizen gevestigd waren. Zoodanig was nog de staat van zaken bij mijn eerste bezoek van deze plaats in den jare 1820; zijnde echter toen alles ten gevolge van den nog voortdurenden bevrijdingsoor-

log, in een vervallen en verwaarloosden toestand. Sedert dien tijd hebben hier aanmerkelijke veranderingen plaats gehad. Na de ontruiming van het land door de Spanjaarden, werden alle vestingwerken rondom de stad gesloopt; alleen heeft men den muur aan de zeezijde laten staan. De gracht is gedempt, en de voorstad dus met de oorspronkelijke stad vereenigd. De forten *St. Philippe* en *la Vigie* waren in stand gebleven. De stad zelve, die door den oorlog veel geleden had, vond ik thans zoo goed als herbouwd, en was de woonplaats geworden der voornaamste handelaren, die hier, even als te *Laguaira*, tot verschillende natiën behooren. In het benedendeel der huizen zijn nu meestal winkels of magazijnen, terwijl de bovenverdiepingen tot woonhuis verstrekken. De landingsplaats, waar te voren niet op te roemen viel, was nu eene goede kaai, aan welke ook het Douanengebouw staat. De langs de kaai liggende schepen konden nu met gemak lossen, en zelfs in deze binnenhaven gerepareerd worden. Aldaar waren tevens wandelplaatsen, waar de bewoners des avonds de aangename koelte, welke de zee aanbrengt, kwamen genieten. Ook de voorstad bestaat meestal uit nieuwe gebouwen, en alles scheen te voorspellen, dat men hier, na verloop van eenige jaren eene aanzienlijke handeldrijvende stad, misschien de eerste van de republiek *Venuzuela*, zal aantreffen, daar zij zoowel om de veilige reede als om de verhouding tot de binnenlanden aanmerkelijke voordeelen

bezit. Maar als dit plaats zal hebben, moet de natie vooraf nog veel in beschaving toenemen, moeten alle partijschappen worden uitgedoofd, en eendragtiglijk de handen ineengeslagen worden, om door werkzaamheid te herstellen, wat verloren gegaan is. Te voren was ik verwonderd over de menigte kerken, priesters en monniken, die ik hier aantrof, en werden mijne ooren verdoofd door het onophoudelijk gelui der klokken, die de geloovigen tot bijwoning der eeredienst oproepen; thans trof mij het tegenovergestelde, als zijnde hier slechts nog ééne kerk in wezen en twee priesters in dienst. Terwijl het aantal kooplieden van andere natiën hier aanmerkelijk toegenomen was, zag ik zeer weinigen der vorige bewoners, de Spanjaarden, en vond ik van deze natie bijna alleen in het land zelve geboren menschen. Over het algemeen was, ten gevolge van den burgeroorlog, de armoede toegenomen, hetgeen ook daarmede zamenhangt, dat de mindere klassen van ingezetenen zich te meer aan luiheid hebben overgegeven, naarmate zij meer met hersenschimmige denkbeelden van vrijheid gevoed zijn, en in den regel niet meer werk verrigten, dan tot het voorzien in hunne dagelijksche behoeften volstrekt noodig is. Allen overigen tijd brengen deze menschen op een schaduwrijk plekje met hunnen geliefkoosden cigarrito in den mond, in volslagene ledigheid door.

Het hooge gebergte is hier verder van het strand verwijderd, dan elders op deze kust, waardoor de

omstreken der stad, vooral ook aan de westzijde, eene vruchtbare vallei vormen. Men was aan die zijde, op eenigen afstand van de stad, bezig eene waterleiding van het gebergte daarheen te maken; zijnde men voornemens om het bergwater met behulp van ijzeren pijpen naar de fonteinen, die op de marktplaatsen zullen prijken, en naar de landingsplaats te leiden. Komt dit werk tot stand, dan zullen de inwoners het benoodigde drinkwater niet meer een half uur ver behoeven te laten halen, en de schepen zich mede gemakkelijk van water kunnen voorzien. Men vindt in deze rigting aangename wandelingen en fraaije, goede vruchten gevende landhoeven. Des morgens vroeg een rid te paard in die rigting te doen, is eene zeer genoegelijke uitspanning.

Tijdens mijn verblijf te *Porto Cabello* werd mij door twee daar gevestigde kooplieden het voorstel gedaan, om met hen een togt naar de stad *Valencia* te doen. Dat voorstel vereischte eenige overdenking: wat den benoodigden tijd aanging, deze was ter mijner beschikking, daar ik hier toch eenige dagen vertoeven moest; doch eene andere zwarigheid deed zich bij mij op, namelijk, of het wel geraden was op een paard of muilezel eenen afstand van 10 mijlen over het gebergte af te leggen, hetgeen voor iemand, die zulks niet gewoon is, wel onder de gewigtige ondernemingen mag worden geteld. Evenwel de lust om iets vreemds te aanschouwen had bij mij de overhand, zoodat ik het

gedane aanbod aannam. Op den bepaalden dag, lang voor zonnenopgang, vergaderde ons gezelschap, bestaande uit de twee kooplieden, twee mijner Officieren, een der Adelborsten en den schrijver dezes, ten huize van een dier kooplieden. Na daar een kop koffij gebruikt en een sigaar aangestoken te hebben, stegen wij te paard, voorzien van valies en mantel, en verlieten de stad des morgens ten 4 ure vrolijk en welgemoed. Onze togt werd door een uitstekend schoonen nacht en helderen maneschijn begunstigd. Na over eene kleine voor de stad liggende vlakte gereden te hebben, begonnen wij langzaam het gebergte te bestijgen. De duisternis verhinderde ons de schoone natuur in de voor ons liggende valleijen en bergkloven te aanschouwen, maar toch moesten wij het statige geboomte en de hooge rotswanden bewonderen, die door het licht der maan beschenen, allerlei schaduwbeelden vormden, terwijl onze aandacht nu en dan door eene afgezonderd liggende, krijtwit gepleisterde woning getrokken werd. Het geruisch en geklots van het water, dat van het gebergte komende, zich over de oneffene rotssteenen een weg baande, had iets ontzagwekkends, en werd nu en dan afgewisseld door het geschreeuw der ezeldrijvers, die met hunne beladene beesten den weg naar *Porto Cabello* op gingen, of ook door het vrolijk gezang der jonge lieden van ons gezelschap, die hier, in hunne opgeruimde stemming, aria's uit den *Robert le Diable*, *la Muette de Portici* of ons Nederlandsch volkslied lieten hooren.

De aankomende dageraad verschafte weldra nieuwe genoegens. Nu konden wij al den rijkdom en kracht, welke de weldadige natuur hier ten toon spreidt, bewonderen. De opgaande zon, die door het talrijke gevogelte met vrolijk gezang werd begroet en het groen van het statige geboomte in al deszelfs luister aan ons oog vertoonde, de majestueuse wanden van het hooge gebergte, de diepe afgronden, langs welke de weg heen liep: alles bragt onze gemoederen tot eene ernstiger stemming, en voerde die tot bewondering der Goddelijke grootheid in hare werken op.

Ten 7 ure bereikten wij eene aan de weg gelegene herberg, genaamd *le Solitaire*, waar wij eenige minuten vertoefde, tot ontnuchtering een glaasje jenever gebruikten en een nieuwen sigaar aanstaken, ten einde daarna met nieuwen moed den thans voor ons liggenden top van het gebergte te bestijgen, hetwelk zoo voor het paard als voor den ruiter eene zeer vermoeijende ligchaamsbeweging was. Ik had thans mijn genoegen in de schranderheid, die onze paarden bij het bestijgen der steilten aan den dag legden: regtstandig daar tegen op te klimmen is voor dit dier niet mogelijk; het gaat daarom evenzoo te werk als een bij den wind zeilend schip, laverende dus telkens van de eene naar de andere zijde van den weg, waardoor het op de minst vermoeijende en gemakkelijkste wijze den eindpaal bereikt, en ook den ruiter spaart, die het dier slechts aan zijn instinct moet overlaten, en het eeniglijk

zoo veel mogelijk voor struikelen moet behoeden. Om 9 ure was de top van de *Cordilleras de los Andes* bereikt, en bevonden wij ons 5000 voeten boven de oppervlakte der zee. Op deze bergkruin werd besloten, ons eene verpoozing te gunnen, en het strekte ieder onzer tot genoegen te kunnen afstijgen. De herberg, die men hier aantreft, draagt den naam van *Bona Vista*, of Schoonzigt, en verdient dien welluidenden naam ten volle, daar werkelijk bij eenen helderen dampkring het oog zich naauwelijks in het aanschouwen der omstreken verzadigen kan. Het voorregt van helder weder viel ons gelukkig ten deel, en zoo zagen wij aan de eene zijde de vlakte rondom de stad *Valencia*, met het uitgestrekte meer in hare nabijheid, en aan de andere den Oceaan met de stad *Porto Cabello*, hare forten, de lagchende omstreken en de ter reede liggende schepen, welke laatste zich als stipjes op het water vertoonden. Het indrukwekkende, dat zulk een panorama aanbiedt, is boven alle beschrijving. Na ons aan dit schouwspel verzadigd te hebben, bekroop ons de lust om de herberg binnen te treden, en zoo mogelijk aan de behoeften der maag, die zich sterk deden gevoelen, te voldoen. Daarbij werden wij aangenaam verrast: in het alles behalve prachtige gebouw, dat eigenlijk niets meer dan eene loods, uit klei en hout zamengesteld, was, met een open afdak aan de wegzijde, waaronder menschen, paarden en ezels broederlijk vereenigd waren (men noemt zulk eene wo-

ning hier eene *passado*) vonden wij op eene tafel, waarbij ruwe banken geplaatst waren, een schotel met gesneden Westfaalschen ham, een blik *Sardines à l'Huile* van M. COLIN te *Nantes*, Amerikaansche kaas en het benoodigde brood gereed staan. Opdat wij te gelijk onzen dorst zouden kunnen lesschen, waren bij die spijzen eenige flesschen heerlijke bordeaux-, port- en champagne-wijn gevoegd. Dit onverwacht ontbijt hadden wij aan de zorg van de heeren kooplieden te danken, die het daarvoor benoodigde door eenen knecht lieten brengen; eene waarlijk niet overtollige voorzorg in deze streken, waar men in de passado's of herbergen bijna niets dan sterken drank, eenig maïs-brood en kaas bekomen kan. Het laat zich denken, dat wij niet lang draalden met aan den wel voorzienen disch plaats te nemen. Ook was het, alsof de op deze hoogte heerschende, aangenaam koele luchtsgesteldheid ons alles nog eens zoo goed deed smaken als gewoonlijk, en tevens aan de gemoederen een lust tot scherts en ongedwongen vrolijkheid mededeelde, die ons alle zorgen ter zijde deed stellen. In één woord, het was een regt genoegelijk ontbijt, aan welks einde wij onder het ledigen van een glas champagne ook aan onze zoo ver verwijderde betrekkingen indachtig waren. Zeker waren wij nog langer vrolijk en welgemoed bij elkander blijven zitten, zoo niet de steeds meer en meer rijzende zon ons herinnerd had, dat wij ons moesten spoeden, om niet bij het afdalen naar de vlakte te veel

door de hitte te lijden. Alzoo werd weder te paard gestegen en de reis in eene vrolijke stemming voortgezet, doch hoe meer wij daalden, hoe stiller het onder ons gezelschap werd; de allengs toenemende hitte verplaatste ons weder van de gematigde in de verzengde luchtstreek, waardoor dan ook de lust tot gesprek verminderde, en wij ons tot het aanschouwen der landstreek bepaalden. Na een vierde uurs gereden te hebben, zagen wij de uitgestrekte vlakte van *Valencia*, van alle zijden door het gebergte omgeven, waarin ook het meer besloten is, voor ons liggen. Diep onder ons, aan den voet des bergs, welker steile helling bij de afdaling iets schrikwekkends had, ontwaarden wij als een kleine stip eene tweede *passado* of herberg. Een en drie vierde uur besteedden wij tot de afdaling, en kwamen toen aan een tolhek, het eenige op den weg tusschen de beide steden, waar wij vier stuivers per persoon betaalden. Aan de herberg hielden wij stil om de paarden te voederen, die gretig de hun voorgelegde maïsstokken en bundels gras opaten. De door ons afgelegde weg was over het algemeen zeer goed onderhouden, en moet als een kunststuk van deszelfs aanleggers, de Spanjaarden, beschouwd worden, die tot den arbeid aan dit reusachtige werk de oorspronkelijke bewoners des lands, de Indianen, dwongen, en het leven van honderden dier ongelukkigen daaraan opofferden. Op de afhelling van dit gebergte had in het jaar 1821 nog een der laatste veldslagen plaats tusschen de Spanjaar-

den en de constitutionelen; twee jaren later ontruimden eerstgemelden voor goed een land, dat hun eenmaal zoo veel schatten heeft opgebragt, en in onzen tijd tot hunne verarming zoo veel heeft bijgedragen. Kort na den middag verlieten wij de nieuwe rustplaats en reden nu aangenaam op een draf over de vlakte door het dorp *Nagua* naar de stad *Valencia*, alwaar wij ten 2 ure de *Cale del Porto Cabello* binnenreden en afstapten bij den Heer JUAN, in die straat woonachtig. Ofschoon zijn huis niet den naam van een logement draagt, is hetzelve evenwel ingerigt, om de kooplieden uit den omtrek te kunnen herbergen, welke aldaar steeds voor eenen matigen prijs eene goede tafel en bed vinden.

Na zoo ongewone vermoeijenissen verlangden alle de leden van ons gezelschap, om zich een uurtje aan stille overdenkingen over te geven. Een verkwikkende slaap en daarop gevolgde verwisseling van kleederen deed ons weldra die vermoeijenissen vergeten, en ten $4\frac{1}{2}$ ure vereenigden wij ons, geheel verkwikt, tot een vriendschappelijk middagmaal, waarbij het weder niet aan opgeruimdheid en aangenaam onderhoud ontbrak. Ofschoon het einde van den dag naderde, besloten wij nog eene wandeling door de stad te doen, ons voorbehoudende om haar den volgenden dag in haar geheel te bezigtigen. Het overschot van den avond sleten wij met het bijwonen van eene vertooning van koorddansers, die ons echter maar zeer matig beviel, te

meer daar de *pagliasso* op eene zeer onbeschofte wijze de lachspieren der verzamelde menigte in beweging trachtte te brengen; het lokaal was ook niet veel bijzonders, en het vergaderde gezelschap bestond niet uit de notabelsten der stad. Wij vertoefden er dus niet lang, maar gingen vroegtijdig onze slaapkamer opzoeken, ten einde nieuwe krachten te verzamelen voor hetgeen ons den volgenden dag te verrigten stond.

Den anderen morgen was ieder vroeg in de weer, en na het gebruik van een ontbijt namen wij de stad en hare merkwaardigheden zeer naauwkeurig op; het volgende is mij voorgekomen daaromtrent opteekening te verdienen.

De stad *Valencia*, de hoofdstad der provincie *Carabobo*, en de zetel des Gouverneurs, thans de Kolonel P. FINOCO, is gesticht in het jaar 1555, onder VILLACONDA's regering, door ALONZO DIAZ MORENO. Zij ligt in de vlakte van *Valencia*, op 1500 voeten boven de oppervlakte van het meer, hetwelk mede dien naam draagt, en door de Indianen *Tarcarigua* genoemd wordt. Dit meer heeft zes mijlen in den omtrek, en is, als zoet water bevattende, zeer vischrijk. De diepste plaatsen zijn van 80 vademen; elders peilt men 35 tot 40 vademen, en de gemiddelde diepte is van 12 tot 15 vademen. Men vindt verscheidene kleine eilandjes in dit meer, alwaar het water, dat van de bergen, die de vlakte omringen, afstroomt, zijnen uitloop heeft, zonder dat men echter tot nu toe heeft kun-

nen ontdekken, waar deze massa water zich verder ontlast; zullende er waarschijnlijk onderaardsche kanalen bestaan, waardoor hetzelve henen vloeit.

Om over de stad en de omstreken een goed overzigt te hebben, moet men den toren der hoofdkerk, die omstreeks 300 voet boven den grond verheven is, beklimmen. Alsdan ontwaart men, dat *Valencia* op eene groote schaal aangelegd, en zeer uitgestrekt is. De straten loopen zeer regelmatig en snijden elkander regthoekig. De stad is omringd van eene schier onafzienbare vlakte, die meerendeels bebouwd en met lusthuizen, van vruchtdragende velden omgeven, bezaaid is, terwijl dan alles weder door het gebergte is ingesloten; zoodat het geheel van meer, vlakte en stad een verrukkelijk en afwisselend gezigt voor den aanschouwer oplevert.

De hoofdkerk zelve, die nog gedeeltelijk in puin lag, zoo ten gevolge der aardbeving van 1812, als van een gevecht, in de laatste jaren tusschen de Reformisten en Constitutionelen in het gebouw en op het in de nabijheid gelegen plein geleverd, was men thans begonnen weder op te bouwen. Zij moet, te oordeelen naar de overblijfselen, eenmaal een prachtig gebouw geweest zijn, bij welks stichting men eene groote kerk in eene der hoofdsteden van *Spanje* tot model had genomen; weldra zal zij thans weder uit hare puinhoopen herrijzen en den vorigen luister ten toon spreiden. Hare standplaats is op een der hoeken van het groote plein, waar des morgens de markt gehouden wordt, langs de

straat *Cale Commercio*, de fraaiste der geheele stad, zoo wegens de regelmatige bouworde der huizen, als wegens de smaakvolle winkels van allerlei aard, die men daar vindt. Den loop dezer straat vervolgende, den weg op naar *Maracai*, een groot vlek, eenige mijlen landwaarts in gelegen, komt men op eene met veel smaak gebouwde steenen brug van verscheidene bogen, die over een water ligt, dat in eenen diepen afgrond van het gebergte naar het meer stroomt. De bedding van dezen stroom is, als met vele klippen bezet, niet bevaarbaar. Men verhaalde mij, dat de Reformisten, bij het bouwen of herstellen van deze brug, hunne wraakzucht zoo zeer bot vierden, dat zij daaraan de door hen op de Constitutionelen krijgsgevangen gemaakte Kolonel OSLER, een Duitscher van geboorte, met niets anders dan eene broek aan het lijf, geketend slaven-arbeid lieten verrigten: zoodanige voorbeelden van barbaarschheid kenmerken den bevrijdings-oorlog maar al te zeer. — Eenige minuten verder den weg opgaande, vindt men eene rustplaats, die te weêrszijden door in eene cirkelvormige gedaante gemetselde muren, langs welken steenen banken zijn geplaatst, gevormd is. Dit was in vroegere tijden de geliefkoosde plek der Spanjaarden, om na zonne-ondergang met hunne huisgenooten de aangename en verfrisschende koelte der avonden, na de afmatting van eenen heeten dag te genieten: tegenwoordig wordt deze plaats weinig bezocht, en beantwoordt dus niet meer aan het doel.

De thans in gebruik zijnde kerk, in dezelfde straat gelegen, was klein, en bevatte niets der opteekening waardig. Alleen werd, toen wij haar binnentraden, onze opmerkzaamheid door de talrijke vrouwenschaar, die de mis bijwoonde, getrokken, onder welke zich verscheidene wezenlijke schoonheden bevonden. Vele der gewone burgerhuizen munten uit door hunne netheid en door schilderwerk in fresco. Een der bezienwaardigste gebouwen is het huis, door de provincie aan den Generaal PAEZ als een blijk van erkentelijkheid ten geschenke aangeboden. Als men de groote deur daarvan ingaat, komt men op eene vierkante binnenplaats, aan drie zijden door eene overdekte galerij op kolommen rustende, omringd, in welke galerij men de deuren, die naar de verschillende vertrekken van het huis leiden, aantreft. De muren zijn in *fresco* beschilderd, en wel in negen vakken, waarvan ieder als een afzonderlijk tafereel, een der negen veldslagen voorstelt, door gemelden Generaal aan de Spanjaarden geleverd, en waarbij hij het slagveld behouden of de overwinning behaald heeft. Het tijdvak, waarin deze gevechten zijn voorgevallen, loopt van 1816 tot 1823; in welk laatste jaar het land door de Spanjaarden ontruimd werd. De verschillende kamers bevatten insgelijks allerlei schilderwerk in fresco, meestal mythologische tafereelen of zinspelingen op liefde en vriendschap voorstellende. In de groote zaal ontwaart men aan de onderzijde van het plafond eene

reeks gouden lauwerkransen, waarin de namen prijken der verschillende personen, die tot de bevrijding van *Columbia* medegewerkt hebben. Die namen prijken op een blaauw veld, hetgeen eene fraaije werking doet; zoo als ik ook in het algemeen het denkbeeld, om zoo iets aldaar als een aandenken te plaatsen, zeer gepast moest keuren. Alleen is de kunstwaarde dezer verschillende voorstellingen zeer gering. Aan het ameublement waren geene kosten gespaard, doch doordien het huis zelden bewoond wordt, was alles ook niet in de volmaakste orde. Op de façade van het huis ziet men boven ieder venster op den wit gepleisterden muur een opschrift in gouden letteren, die op de omstandigheden toepasselijke spreuken bevatten.

In de bouworde der gewone huizen is onderling weinig verschil; hebbende zij meestal de kamers langs de straat. De daken zijn zeer vlak en de hoogte der huizen is niet meer dan van 20 of 30 voeten boven den grond, opdat zij de aardbevingen, die alhier nu en dan plaats hebben, te beter zouden kunnen wederstaan. De muren zijn uit een mengsel van zand, klei, kleine stukken steen en glas zamengesteld, hetwelk tot eene vaste specie geworden is. Die specie wordt in de vakken tusschen de pilaren van arduinsteen, die het huis steunen, aangebragt, en weerstaat, eenmaal hard geworden, als steen zelve het slechtste weder, zoo wel als de verwoestingen der mieren, die eene der grootste plagen in deze landstreek zijn, en somtijds een ge-

bouw geheel ondermijnen. Nadat de alzoo zamengestelde muur droog geworden is, wordt hij met eene laag kalk bepleisterd.

Onder de met smaak gebouwde huizen munt de schouwburg uit, welker inrigting zoodanig is, dat hij voor een model zoude kunnen strekken, voor alle dergelijke gebouwen onder de verzengde luchtstreek. De ruimte voor de zitplaatsen, zoo wel van de loges als bak, is omgeven van eene overdekte gaanderij, welke de breedte van 6 tot 8 voeten heeft, en waarin de deuren der loges en verdere uitgangen uitkomen. Te gelijk ligt het gebouw zoodanig open, dat de alhier heerschende winden de daardoor aangebragte koelte van binnen mededeelen, zoodat men in de zaal, al is zij ook met aanschouwers opgevuld, geene benaauwdheid ontwaart, hetwelk een groot voordeel in deze gewesten is. Tusschen de bedrijven zijn dezelfde galerijën met wandelaars opgevuld, zoodat deze bouworde het aangename met het nuttige vereenigt. Wij vertoefden eenigen tijd in dit lokaal, maar woonden er, in plaats van eene tooneelvoorstelling, een toevallig daar juist aan den gang zijnde schoolexamen bij. De knapen, die tot eene hier gevestigde school behoorden, werden omtrent de gronden hunner moedertaal, het Spaansch, de rekenkunde en soortgelijke kundigheden ondervraagd. Verscheidenen hunner beantwoordden de hun gedane vragen zeer vlug. Het gezigt van deze voor een zwart bord — dat onze Adelborst het zweetbord

noemde — geschaarde knapen, herinnerde ons de dagen onzer jongelingschap zeer levendig.

De bevolking dezer stad wordt op 14000 zielen geschat. De meeste ingezetenen vinden hun bestaan in den handel met de binnenlanden, waarvoor de aanvoeren uitsluitend uit *Porto Cabello* komen. Ofschoon zij over het algemeen hunne zaken met ijver behartigen, roemden de kooplieden der laatstgemelde zeeplaats niet zeer op hunne goede trouw en eerlijkheid; wordende slechts weinigen hunner als solide menschen beschouwd. Welligt is ook dit als een gevolg te beschouwen van den allesvernielenden burgeroorlog, die eene groote verbastering der zeden met zich heeft gevoerd. Overigens verdienen de inwoners den lof van voorkomend en beleefd jegens vreemdelingen te zijn. Zij zijn meestal welgemaakt, hebbende de mannen een forsch voorkomen, terwijl men onder de vrouwen vele wezenlijke schoonheden ontmoet. Ook in dat opzigt verloochenen zij hunne Spaansche afkomst niet.

Na den korten tijd van ons verblijf hier zeer genoegelijk doorgebragt te hebben, namen wij 's namiddags ten vijf ure welgemoed de terugreis aan. Ten 7 ure bereikten wij de vroeger vermelde herberg aan den voet des bergs, waar wij afstegen, en het tijdstip moesten afwachten, dat de maan, die ons op den verder af te leggen weg moest voorlichten, opgegaan zou zijn. Wij hadden nog eenige uren den tijd en vleiden ons dus in het alge-

meene vertrek der herberg bij elkander, hetzij in hangmatten, hetzij op onze ezels neder, ten einde onder het rooken van eenen sigaar en het gebruiken van een glas jenever-grog al koutende den avond te slijten. Wij waren hier de eenige reizigers niet. Er bevonden zich onder anderen nog verscheidene ezeldrijvers in de herberg, die, even als wij, het opkomen der maan afwachtten. Hunne lastdieren hadden mede eene plaats in het vertrek ingenomen, en wij zagen ons dus door paarden en ezels, ja zelfs door varkens omringd, die allen in broederlijke eendragt het vertrek opvulden. Het geheel zou een waardig tafereel voor een onzer oude schilders hebben opgeleverd. Tegen middernacht was het geschikte uur tot voorzetting der reis daar. Na een kop koffij gebruikt te hebben, bestegen wij onze rossen, doch wikkelde ieder zich tevens in zijnen mantel, om zich voor de koude nachtlucht en den dauw te vrijwaren, iets hetgeen in deze streken tot bewaring der gezondheid volstrekt vereischt wordt; waarom dan ook de inboorlingen nooit op reis gaan, dan voorzien van eenen uit wollen stof vervaardigden mantel, welke eene cirkelvormige gedaante heeft, en in het midden eene opening om het hoofd door te steken; zoodat de ruiter bij het gebruik daarvan steeds vrij gebruik van armen en beenen heeft. Men noemt zulk eenen mantel een *cobica* of *ponchon*. Wij, daar niet van voorzien zijnde, gebruikten onze gewone greinen manteljassen. Tegen een ure nam het klimmen een aan-

vang, hetwelk, daar de berg aan deze zijde nog steiler is, dan aan de andere, ons zeer vermoeide, zoodat het ons innig verheugde, twee uren later den top en de herberg *Bona Vista* bereikt te hebben. Op dit oogenblik was het gebergte en de landstreek beneden ons nog geheel en al door wolken en nevelen bedekt, maar boven ons hoofd vertoonde zich de heldere sterrenhemel in zijne volle pracht. Gedurende het half uur, dat wij op dit rustpunt vertoefden, konden wij niets dan een glas slechte inlandsche rum bekomen. De afstijging geschiedde vrij ongemerkt naar de vlakte, waar wij bij het gehucht *St. Estefe* gekomen, alleraangenaamst door den opkomenden dageraad verrast werden. Bij het doorbrekend morgenlicht genoten wij de schilderachtigste gezigten over de velden met suiker, cacao, koffij en bananen, door hoog opgaand, statig geboomte omgeven, en smaakten dus nogmaals met volle teugen het genot, hetwelk de zoo schoone en rijke natuur dezer landstreken aan ieder daarvoor gevoelige verschaft. Ten 7 ure stapten wij af aan het huis van een der kooplieden te *Porto Cabello;* wij hadden van onzen togt geen anderen hinder, dan dat de sterke dauw, die gedurende den nacht door alles heengedrongen was, onze ledematen als verstijfd had. Spoedig echter herstelde zich het evenwigt en keerden wij dus zeer tevreden van de reis ondernomen te hebben, in goeden welstand naar boord terug.

Hiermede besluit ik mijne aanteekeningen over

de republiek *Venezuela.* Ik voeg er alleen nog bij, dat het tegenwoordige bestuur van dien Staat zich werkelijk ten doel schijnt gesteld te hebben, om den geest van partijschap aldaar uit te dooven, door een beter onderwijs de beschaving der mindere klassen te bevorderen, en de ingezetenen lust tot werkzaamheid en tot betere bebouwing van hunnen heerlijken grond in te boezemen. Mogten die pogingen gelukken, mogten werkelijk hier de valsche denkbeelden van vrijheid voor de echte beginselen, zonder welke geen geregelde staat op den duur een eervol bestaan kan genieten, plaats maken; en mogt dan daarbij de republiek eenige jaren inwendige rust genieten, dan twijfel ik er niet aan, of degenen, die hier het goede beoogen, zouden in het zien aangroeijen der algemeene welvaart, in het weder toenemen van het algemeen vertrouwen en in den daarmede zoo naauw verbonden bloei des handels het loon van hun streven vinden.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

De Bovenwinds-eilanden.

Na het mededeelen mijner opmerkingen over de aan ons vaderland toebehoorende West-Indische eilanden, die benedenwinds liggen, blijft mij over, ook iets van de mede door mij bezochte bovenwinds-eilanden te zeggen. De eilanden *St. Eustatius*, *Saba* en *St. Martin* liggen dus thans aan de beurt. Ik was in 1816, toen deze vroegere bezittingen weder door ons van de Engelschen overgenomen werden, tegenwoordig geweest, en had ze sedert wel op eenigen afstand gezien, doch niet bezocht. Gedurende mijn tegenwoordig verblijf in de *West-Indiën* was ik echter tot dit laatste meermalen in de gelegenheid, en maakte mij die ook gretig ten nutte.

Een streelend gevoel zou het zeker in mij opwekken, zoo ik hier kon vermelden, dat ik, na

zulk eene lange reeks van jaren op deze eilandjes terugkeerende, daar de blijken gevonden had, dat zij aanmerkelijk in welvaart waren toegenomen. Ongelukkig is het tegendeel waar. *St. Eustatius*, dat nog in de laatste helft der vorige eeuw gedurende eenigen tijd zulk eene belangrijke stapelplaats voor den handel was, en van welks vermeestering en uitplundering door de Engelschen toen geheel het vaderland gewaagde, heeft niets van dien vorigen handel terug kunnen bekomen. Daarenboven waren voor mijne tweede komst alhier, dit en de beide andere eilanden door orkanen geteisterd en door misgewas van derzelver voortbrengselen getroffen. De armoede was dien ten gevolge, vooral op *St. Eustatius*, zeer toegenomen; sporen van vroegere welvaart, in 1816 nog zigtbaar, waren verdwenen, en er moet aan deze eilanden jaarlijks onderstand uit het moederland verstrekt worden, zoo men dezelve niet geheel en al in het niet wil laten verdwijnen.

St. Eustatius, waarvan ik in mijn vroeger werk eene beschrijving gegeven heb, vond ik thans onder het bestuur van de Wel-Ed. Gestr. Heer J. DE VEER, die den titel van Gezaghebber over dit eiland en *Saba* voert, doch onder den Gouverneur-Generaal der Nederlandsche West-Indische bezittingen staat. Het garnizoen, dat bij onze eerste aankomst nog uit 2 officieren, 5 onder-officieren, 33 jagers en 21 artilleristen bestond, was in 1839 tot het onbeteekenend aantal van 1 sergeant, 2 korporaals

en 17 man verminderd. Er bestaat hier echter tevens eene uit inwoners zamengestelde schutterij. De bevolking bedroeg nog 1600 zielen, deels blanken, deels kleurlingen en slaven. Vele der vermogende bewoners hadden in de laatste jaren het eiland verlaten, en zich in *Noord-Amerika* of elders gevestigd. Bijzonder trof mij dan ook hier den staat van verval, waarin ik de meeste huizen, in vergelijking van hetgeen deze nog bij de overname in 1816 waren, aantrof. De enkele gegoede familiën, die op het eiland zijn overgebleven, zijn eigenaren van de daar gevonden wordende plantagiën; doch bij de mindere klassen heerschte diepe armoede. Bij voordeelige jaren schat men de opbrengst van het eiland nog op 800 vaten suiker. Er wordt aldaar, doch in geringe hoeveelheid, ook katoen geteeld, doch het meest legt men zich tegenwoordig op het aankweeken toe van yams, eene aardvrucht, die men in plaats van aardappelen gebruikt, en waarvan eene aanzienlijke hoeveelheid naar de naburige eilanden met de hier gebruikt wordende schoeners wordt uitgevoerd. Wanneer dit gewas mislukt, veroorzaakt zulks groot gebrek onder de bevolking. De weinig overgeblevene handel wordt meestal met de Noord-Amerikanen gedreven, die hier hout, meel, spek, vleesch, enz. aanvoeren, en daarvoor suiker in de plaats bekomen. Ook met het eiland *St. Thomas* wordt eenige ruilhandel gevoerd. De jaargelden der ambtenaren en de soldijën van het garnizoen worden meerendeels door

het Moederland betaald, hetwelk daarvoor eene toelage van *f* 10,000 jaarlijks geeft, terwijl het dan nog ontbrekende uit eigene inkomsten en belastingen moet worden gevonden. De Engelsche taal is hier de heerschende, zoo zelfs, dat men op *St. Eustatius* zeer weinig menschen vindt, die Hollandsch spreken. Het godsdienstig onderrigt wordt uitsluitend door Engelsche zendelingen van de sekte der Methodisten of van soortgelijke sekten gegeven. Geen Protestantsch leeraar of onderwijzer van onze natie is op het eiland te vinden, en men behoeft zich dus niet te verwonderen, dat de in de nabuurschap gevestigde Engelschen partij daar van trekken, en zoo wel hunne taal aan het opkomend geslacht, als hunne godsdienstige denkwijze aan de ouderen in jaren trachten in te prenten. Indien onze vlag hier niet nog woei, en al wat van de regering uitgaat niet in de Hollandsche taal afgekondigd werd, en onze wetten hier niet nog van kracht waren, zoude men zich niets anders kunnen voorstellen, dan dat *St. Eustatius* eene Engelsche bezitting was.

Het eiland *Saba* heeft uiterlijk het voorkomen van eene hooge, dorre rots, die te midden der zee uitsteekt, doch biedt desniettemin veel merkwaardigs aan. Men vindt daar namelijk inwendig te midden der rotsen valleijen, die buitengewoon vruchtbaar zijn. Aan de zuidzijde heeft men eene reede, op welke men bij noordelijke winden veilig ligt. De landing is zeer moeijelijk, daar de zee

steeds tegen het strand oploopt. Heeft men voet aan wal gezet, dan ziet men in het eerst nog niets voor zich dan donkere hooge rotsen, en verbeeldt zich dus ligt op een onbewoond eiland te zijn; doch als men een tusschen deze rotsen loopenden weg volgt, die naar een der toppen voert, ziet men zich alleraangenaamst verrast door het gezigt eener vallei, waar goede huizen liggen, omringd door vruchtbare tuinen, door allerlei geboomte en door welig weiland, met eene menigte hoornvee bedekt. Ten gevolge der veelvuldige regens, die op dit eiland vallen, is de grond er zeer geschikt voor het aankweeken van groenten; de kool van *Saba* wordt met andere soortgelijke voortbrengselen naar de omliggende eilanden vervoerd, alwaar een en ander zeer gewild is. Dit is mede het geval met het gevogelte en hoornvee. Van de katoen, die hier voorkomt, worden door de inwoners kousen vervaardigd, die om derzelver fijnheid voor hooge prijzen op de andere eilanden verkocht worden.

Het getal der bewoners van *Saba* is echter niet aanzienlijk, en bestaat slechts uit eenige huisgezinnen, meestal van Engelsche afkomst, en een honderdtal slaven. Een der ingezetenen draagt den titel van Kommandeur, welken post hij gratis waarneemt, en hem ook meer is gegeven om de goede orde te handhaven, dan om eenige oppermagt uit te oefenen. Het regeren op een eiland, waar ieder van de vruchten van zijnen arbeid leeft en weinig behoeften bestaan, kan niet moeijelijk zijn. Men

verhaalde mij, dat toen de Generaal VAN DEN BOSCH als Commissaris des Konings hierheen kwam, Z. Exc. aan de bewoners vroeg, of zij ook eenige begeerten of wenschen koesterden; waarop hij ten antwoord bekwam: volstrekt geene andere, dan dat men ons op dezelfde wijze als tot nu toe laat voortleven, waarbij wij ons volkomen gelukkig gevoelen.

Met kleine vaartuigen, die zij zelven bouwen, vervoeren de bewoners van *Saba* hunne voortbrengselen en ruilen daarvoor in, wat zij nog meenen noodig te hebben. Het zijn over het algemeen welgemaakte en sterke menschen; de vrouwen, waaronder verscheidene schoon kunnen genoemd worden, behouden er eene frischheid, welke men te vergeefs onder de vrouwen op andere West-Indische eilanden zoude zoeken. Wel mag men dit kleine volk gelukkig noemen! Op de rots, waar het lot hen heeft geplaatst, zien zij de golven zich breken tegen hun strand, zonder hare onbestendigheid te vreezen. Eene zuivere lucht inademende; vooral ook van de tuingewassen levende, waarvan het aankweeken hun weinig moeite kost en hun zoo veel welvaart verschaft, als zij begeeren; niet door overdrevene zucht naar rijkdom vervoerd; zich met eenen arbeid bezig houdende, welke minder moeijelijk dan nuttig is, genieten zij in vrede de voorregten en genoegens der matigheid, der gezondheid, der schoonheid en der ware vrijheid. Hier kan de wijsgeer in stille rust zich over de dwalingen en driften zijner medemenschen verwonderen, die,

door roem- of hebzucht gedreven, elkander verdringen als de baren der zee, en op de naburige kust van het rijke *Amerika*, sedert eeuwen her zoo veel misdaden pleegden, om daar te heerschen of schatten te vergaderen. Hier treft slechts een flaauwe naklank het oor van het gewoel der Europesche natiën, die elkander beoorlogen, of wier schepen onder de brandende zon der keerkringen op den Oceaan schrik verspreiden en den meester trachten te spelen. De bedaarde bewoner van *Saba* ziet alle deze dwaasheden uit de verte aan, en spint rustig de katoen, waarvan hij zijne kleedingstukken maakt, en die zijn voornaamste rijkdom is.

Het eiland *St. Martin*, hetwelk voor een gedeelte aan ons, en voor het overige gedeelte aan *Frankrijk* toebehoort, werd insgelijks door mij bezocht. Het bestuur is, even als op de overige eilanden, opgedragen aan eenen Gezaghebber, tijdens mijn verblijf de Heer DE ROMOND, welke aan het oppergezag van den Gouverneur-Generaal der West-Indische bezittingen onderhoorig is. Het garnizoen was op dezelfde hoogte gebragt als dat van *St. Eustatius*, en het eiland geniet insgelijks eene toelage van *f* 10,000 ter bestrijding der onkosten voor de ambtenaren, enz. De bevolking wordt gerekend op 2000 zielen, deels blanken, deels kleurlingen en slaven. Zij vindt meerendeels haar bestaan in de suikerteelt, welke even als op de andere door mij beschrevene eilanden zeer wisselvallig is, ten gevolge van de onregelmatigheid der

jaargetijden. Maar daarenboven hebben zich hier in den laatsten tijd genootschappen gevormd tot het aanleggen van zoutpannen in het binnenwater, hetwelk achter de stad ligt. Die pannen hadden in het jaar 1837 eene goede garing opgeleverd; zijnde er toen 63,000 vaten zout verkocht, en wel meestal aan de Noord-Amerikanen. In Januarij 1838 had men nog weder 1100 vaten te gelde gemaakt. Dit zout wordt, als zeer geschikt voor het inzouten van vleesch en spek, door de kooplieden der genoemde natie zeer getrokken; daardoor heerscht hier meerdere handel en welvaart dan op *St. Eustatius*, waarvan het bewijs dadelijk in het oog viel, daar tijdens mijn verblijf de verwoestingen, door den orkaan van 2 Augustus 1837 aangerigt, reeds bijna geheel hersteld waren. Indien men zich voortdurend op dezen tak van bestaan toelegt, zal het lot der minvermogenden daardoor aanmerkelijk verbeteren. — De suiker wordt meestal op de helling van het gebergte geplant, terwijl de woonhuizen en molens in de vlakte langs den weg gelegen zijn. Om het sap uit het riet te persen, gebruikt men in de molens over het algemeen paarden of ezels.

De godsdienstige begrippen der Methodisten hebben op *St. Martin* de overhand, ten gevolge waarvan de bewoners zeer afgetrokken en stil leven, en onder hen zelfs beschroomdheid heerscht om de gezellige genoegens des levens te genieten. Deze omstandigheid hangt zamen met hunne geheel Engelsche

denkwijze. Op *St. Martin* is even als op *St. Eustatius* de Engelsche taal de heerschende, en zelfs nog in sterkere mate. Het onderwijs der jeugd heeft, even als de godsdienstige oefeningen in het Engelsch plaats. Wij zouden er dan ook moeijelijk een Nederlandsch-Protestantsche leeraar of onderwijzer kunnen heenzenden. In één woord, alleen uit de vlag, die er waait, niet uit de bewoners, bemerkt men hier, dat men zich in eene Nederlandsche kolonie bevindt.

Ik kan van de kleinere West-Indische eilanden niet scheiden, zonder nog iets te zeggen van twee ons vreemde eilandjes, welke over het algemeen zeer weinig bekend zijn, doch om derzelver belangrijkheid voor den zouthandel naast de straks beschrevene verdienen in aanmerking te komen. Het zijn degene, die onder den naam van Turksche eilanden bekend zijn. Zij liggen op 21° 20′ N. Br. 71° 8′ 0″ W. L. van *Greenwich*, ten noorden van het eiland *Hayti*, niet verre van de *Caycos-eilanden*. Eigenlijk moet men hier aan eene groep eilandjes denken, die van klippen en riffen omgeven zijn. Twee daarvan, *Grand Key*, of *Groote Turk*, en *Salt Key* of *Kleine Turk*, zijn bewoond; een derde, *Sand Key* geheeten, ligt het zuidelijkst en is onbewoond; de geheele groep beslaat 6¾ mijl in lengte en 2¾ mijl op de grootste breedte.

Het eiland *Grand Key* of *Groote Turk* is 1½ mijl lang, en in het midden ½ mijl breed. Het heeft een zeer lagen grond, doch is omgeven van

eenen door de natuur gevormden dijk, die uit zand en kalksteen bestaat; het binnendeel wordt gerekend 3 voet lager dan de oppervlakte der zee te liggen. De grond is hier overal doordrongen van zoutdeelen, en de oppervlakte bedekt met eene laag zand. Te voren was dit eiland zeer boschrijk, en viel er veel regen; doch sedert den aanleg der zoutpannen heeft men het hout weggekapt, zoodat men er nu slechts een weinig kreupelbosch vindt, en de regens zeer zeldzaam zijn geworden.

Aan de westzijde van dit eiland heeft de natuur op meer dan één punt eene vrij goede reede gevormd; vindende men daar op 1 á 1½ kabellengte afstands van den wal, ter diepte van 5 of 6 vademen, harden klipachtigen en op sommige plaatsen harden zandgrond; de westen- en noordwestenwinden maken deze ligplaats onveilig; doch doordien men ruimte genoeg heeft om onder zeil te komen, kan men bij naderend gevaar zeewaarts stevenen. Daar op deze reede meestal slecht water en zelden eene hooge zee is, valt het zeer gemakkelijk de lading zout in te nemen. Nabij die ligplaats is het dorp gebouwd, hetwelk geheel uit zeer goede, meestal houten huizen bestaat, welker ruime vertrekken door galerijën omgeven zijn. De huizen staan zeer regelmatig op twee rijën tegenover elkander; tusschen beiden loopt een goede zandweg heen, die vervolgens het geheele eiland, tusschen het kreupelhout door, rondgaat, en aan welken men ook elders hier en daar zeer goede woningen aantreft.

De zoutpannen zijn drie in getal; zij liggen in het binnenste gedeelte des eilands op verschillende punten, wordende het water uit zee er ingelaten door middel eener kleine sluis. Deze drie pannen beslaan eene oppervlakte van ¾ mijl in lengte en van ¼ mijl in breedte. De opbrengst wordt gerekend jaarlijks een millioen *bushels* (schepels) zout te zijn, waarmede 200 á 250 schepen, meestal Noord-Amerikanen, bevracht worden, die dit voor het inzouten van visch gebruiken, zijnde hetzelve niet geschikt voor vleesch en spek. De prijs is gewoonlijk voor de tien *bushels* een Spaansche mat. De inlading geschiedt bijna het geheele jaar door, uitgenomen in de maanden October en November, als wanneer de regentijd daar is. Het zout wordt in zakken op kruiwagens, of los op karren door eenen ezel getrokken, naar den oever gebragt, en aldaar op hoopen gezet of uitgestort. Langs den oever zijn steenen en houten hoofden gemaakt, aan welken de barkassen, die men voor de inlading gebruikt, en die 130 *bushels* kunnen bevatten, vastliggen. Bijzondere kooplieden hebben deze onderneming begonnen, nadat hun de benoodigde grond door het gouvernement afgestaan was; zij betalen 7½ cent voor iedere *bushel* zout aan uitgaande regten.

Het aantal der bewoners van dit eiland bedraagt omstreeks 1500 zielen, waaronder naar gissing 200 blanken, 400 vrije lieden van de kleur en 900 gewezene slaven en slavinnen, welke laatste, zoo als men weet, sedert de emancipatie der Negers in de

Engelsche koloniën den naam van *apprentifs* of leergasten dragen. Deze laatsten moeten vijf dagen voor hunne meesters arbeiden, en wanneer zij dezen ook den zesden vrijen dag wijden, ontvangen zij daarvoor een halven Spaanschen mat, zijnde het dagloon, dat ook de vrije kleurlingen genieten. Men vindt hier drie kerken met even veel leeraars van verschillende in *Engeland* heerschende geloofsbelijdenissen. De hier gevestigde blanken vervullen ambtsbetrekkingen of vinden hun bestaan in den handel. Zij zijn meestal of uit *Engeland* zelve of van de *Bahama's* en *Bermuda's* afkomstig. De Gouverneur-Generaal van de laatste eilanden heeft ook deze onder zijn gezag, en stelt er eenen Kommandeur aan. Tijdens mijn verblijf bestond het garnizoen uit 40 zwarte soldaten van het West-Indische regiment N°. 12 en eenen Luitenant. Zij waren in eene ruime kazerne gehuisvest, voor welke aan het strand de Engelsche vlag van een hoogen stok tusschen twee in batterij geplaatste stukken geschut waait.

De landbouw beperkt zich hier tot het aankweeken van een weinig Indiaansch koorn, dat in den regentijd gezaaid wordt en tot voedsel voor de *apprentifs* moet dienen. De grond is te zeer met zoutdeelen bezwangerd, om de gewone tuinvruchten voort te brengen. Ook de veeteelt is van weinig belang en zelfs niet genoegzaam voor de behoeften. Alzoo moeten de levensmiddelen meerendeels van elders aangebragt worden, hetgeen dan ook of door

de Noord-Amerikanen geschiedt, of door schepen, die van *Nassau*, op *New-Providence*, waar de Gouverneur der *Bahama's* zijnen zetel heeft, komen. Alle pogingen om door het graven van putten goed drinkwater te bekomen, zijn tot nu toe mislukt. Men heeft nergens anders dan brak water kunnen verkrijgen, waarom dan ook bij de meeste huizen zich groote regenbakken bevinden.

Het eiland *Klein Turk*, of *Salt-Key*, hetwelk omstreeks ¾ mijl lang en ¼ mijl breed is, ligt op 2½ mijl afstands van het tot nu toe beschrevene. Het is eigenlijk niet meer dan eene groote zoutpan, door eenen van de natuur gevormden dijk omgeven, binnen welke men door eene kleine sluis het zeewater inlaat. Ook hier is de reede aan de westzijde, doch de ankerplaats minder veilig dan op het andere eiland. Nabij die reede bevindt zich een gehucht, hetwelk nog slechts in zijne geboorte is, doch waar men tijdens mijn verblijf druk met het bouwen van huizen bezig was. Zout is het eenige voortbrengsel van dit eiland, waarop omstreeks 500 menschen wonen, waaronder een 25 tal blanken en een paar honderd vrije kleurlingen, terwijl de overigen *apprentifs* of vrij verklaarde slaven zijn.

Aan de oostzijde zijn deze eilanden door uitgestrekte koraalriffen omgeven, die het naderen daarvan door den zeevaarder zeer gevaarlijk maken. Op beide is het luchtsgestel zeer gezond; besmettelijke ziekten heerschen er slechts zeldzaam; men heeft er tot

tweemalen toe de koepok-inenting trachten in te voeren, doch telkens zonder vrucht. Overigens moet ik erkennen, ook hier weder blijken te hebben gevonden, hoe zeer de Engelschen de kunst verstaan, om hunne openbare inrigtingen, overal waar zij zich vestigen, tot een trap van volkomenheid te brengen. Ons kortstondig verblijf alhier was te aangenamer, omdat wij boven verwachting gastvrij ontvangen werden, niettegenstaande de beide heeren, aan wien wij aanbevelingsbrieven hadden, afwezig waren. Vooral ook de Noord-Amerikaansche Consul, de Heer ARTHUR, beijverde zich om ons alle mogelijke inlichtingen te geven, en wij zullen ons dan ook hem en onze overige hier gemaakte vrienden steeds met genoegen herinneren.

Uit het gezegde blijkt, welk een belangrijk handels-artikel het zout is, dat op *Curaçao*, *Bonaire*, *St. Martin* en de *Turksche Eilanden* gegaard wordt. De Noord-Amerikanen zijn het voornamelijk, die zich daar van deze levensbehoefte komen voorzien, en daardoor te gelijker tijd eenen uitweg voor andere artikelen, zoo als meel, vleesch, spek en gezouten visch, waaraan men op die eilanden volstrekt behoefte heeft, vinden. Onderlinge mededinging tusschen dezelve is in zoo verre niet denkbaar, als, gelijk wij reeds aanmerkten, het zout voor het bewaren van vleesch en spek van de drie eerstgenoemde eilanden, en dat voor het inzouten van visch van de Turksche eilanden komt. Behalve *Noord-Amerika* worden nog eenige West-Indische

eilanden uit de beschrevene voorraadschuren van zout voorzien, dat meestal door kleine schepen wordt overgebragt. Het zoutgaren is op al de eilanden een tak van nijverheid, die, als het jaargetijde niet al te ongunstig is, veel welvaart verspreidt, of ten minste aan een aantal menschen een eerlijk middel van bestaan verschaft.

NEGENDE HOOFDSTUK.

De republiek van Hayti. — *Vroegere geschiedenis van dat eiland.*

Ter uitvoering van bevelen mijner regering, heb ik in de jaren 1837 en 1839 ook het belangrijk eiland bezocht, dat thans zijnen alouden naam van *Hayti* terug heeft erlangd, doch vroeger algemeen onder dien van *St. Domingo* bekend was. De geschiedenis van dit eiland is in meer dan een opzigt merkwaardig. Het is het schouwtooneel geweest van verschrikkelijke wreedheden, schandelijke onderdrukking en bloedige worstelingen. De vruchtbare grond is doorweekt met het bloed van menschen van allerlei kleur, uit gouddorst, gloeijende wraakzucht of heerschzucht geslagt, en de gebeurtenissen aldaar hebben tot eene elders ongekende ontwikkeling geleid; namelijk, de vestiging van eenen onafhankelijken staat door de afstammelingen van Negers, die uit het verre *Afrika* als slaven

naar de nieuwe wereld waren weggevoerd en in het afschudden van het op hen drukkend juk geslaagd zijn. Alvorens mijne aanteekeningen omtrent den tegenwoordigen toestand van dit uitgestrekte eiland mede te deelen, zal het dan ook niet ongepast zijn deszelfs geschiedenis te doorloopen. De volgende bladen zijn aan dit overzigt gewijd, hetwelk, zoo ik mij vleije, met mijne overige aanteekeningen, een tamelijk goed geheel zal uitmaken.

Het is ieder bekend, dat CHRISTOPHORUS COLUMBUS, na jaren zwanger te zijn gegaan van het denkbeeld, dat er eene nieuwe wereld in het westen bestaan moest, en na velerlei mislukte pogingen tot het bekomen van ondersteuning om eenen togt tot het ontdekken van dat vooronderstelde land te doen, eindelijk bij den toenmaligen Koning van *Kastilië*, FERDINAND, of liever bij zijne schrandere gemalin ISABELLA, gezindheid opwekte om hem de behulpzame hand te bieden. Een nietig smaldeel van drie kleine, zwak bemande schepen werd voor rekening der Kastiliaansche kroon uitgerust. COLUMBUS verliet daarmede den 3den Augustus 1492 eene der Spaansche havens, en na met eene volharding, die den grooten man kenmerkt, bestendig den koers westelijk te hebben gerigt, ontdekte hij het eerst eenige kleinere, tot de groep der *Bahama's* behoorende eilanden, en kwam in December van hetzelfde jaar voor het eiland aan, dat thans weder den naam van *Hayti* draagt. Die benaming beteekent in de taal der oorspronkelijke bewoners, de

Indianen of Caraïben, bergachtig land. Hij werd door COLUMBUS in *Hispaniola* of *Klein Spanje* veranderd, ter eere van het rijk, dat hem tot zijne voor geheel de menschheid zoo gewigtige onderneming had in staat gesteld. De bewoners der eilanden, waar COLUMBUS het eerst voet aan wal had gezet, hadden hem verhaald, dat de gouden versierselen, die zij droegen, uit een groot land afkomstig waren, welks ligging zij hem aanduidden; de zucht naar goud had hem dus aangezet, om zijne ontdekkingsreis ook tot *Hayti* uit te strekken. Hij landde daar het eerst aan de noordzijde des eilands in eene baai, waaraan hij den naam van *St. Nicolaas-baai* gaf, uithoofde op den dag zijner aankomst het feest van dien heilige gevierd werd. Terstond begon hij eenen ruilhandel met de vreedzame inboorlingen, die van eene zachtzinnige geaardheid bleken te zijn en geen mistrouwen aan den dag legden. Van hen bekwam hij voor koralen, messen en snuisterijen, stofgoud en levensmiddelen. Met hunne medewerking bouwde hij op dit punt een klein fort, in hetwelk hij 39 Spanjaarden achter liet, toen hij naar *Spanje* terugkeerde, om verslag van zijne zoo welgelukte zending te doen. In het jaar 1493 nam hij zijne tweede reis naar de nieuwe wereld aan, thans met eene aanzienlijke vloot, waarop zich meer dan 1500 personen hadden ingescheept, meerendeels menschen, die, bekoord door de wonderen, welke zij van het rijke *West-Indië* hoorden verhalen, zich daar wil-

den gaan vestigen. Er waren daaronder zoo wel edellieden, die hunne fortuin wenschten te maken, als monniken, die de bewoners der nieuwe wereld tot het Christendom moesten bekeeren. Bij zijne aankomst op *Hispaniola* vond hij het aldaar gebouwde fort vernield, en alle de achtergelatene manschappen vermoord, ten gevolge der verbittering van de Indianen over de mishandelingen, die de Spanjaarden hun hadden doen ondergaan. Door staatkunde gedrongen, verborg hij zijnen wrok en trachtte nieuwe vriendschapsbetrekkingen met de inboorlingen aan te knoopen. Het gelukte hem; en weldra legde hij op de noordkust van het eiland, tusschen *Monte-Christ* en *Puerto de la Plata*, in eene baai, de grondslagen van een nieuw fort en van eene stad, aan welke hij den naam van *Isabella* gaf, als een bewijs zijner dankbaarheid voor de weldaden, waarmede die Koningin hem begunstigde. Voorts liet hij binnenslands in het gebergte een ander fort aanleggen, ter plaatse waar de bewoners uit het afvloeijende water het stofgoud opzamelden, dat de begeerlijkheid der Spanjaarden zoo zeer opwekte. Hij gaf daaraan, met zinspeling op de ongeloovigheid zijner volgelingen, die hardnekkig tegenspraken, dat het eiland goud opleverde, den naam van *St. Thomas*. In den jare 1496 stichtte BARTHOLOMEUS COLUMBUS, die zijnen broeder, den grooten ontdekker der nieuwe wereld, daarheen was gevolgd, aan de zuidkust van *Hispaniola*, op den oostelijken oever van de rivier *Ozama*, eene stad,

die in het eerst, met toespeling op de vroegere stichting, den naam van *Nieuw-Isabella* bekwam; welken naam zij echter later met dien van *San Domingo* verwisselde, naar den vader der beide gebroeders COLUMBUS. De bewoners van het oude *Isabella* die plaats niet geschikt achtende, om zich daar te blijven vestigen, verhuisden derwaarts; en *St. Domingo*, hetwelk weldra in bloei toenam, wordt dus met regt de oudste stad der nieuwe wereld genoemd.

De onleschbare gouddorst, die zoo vele gruwelen heeft te weeg gebragt, berokkende ook den ondergang der oorspronkelijke bewoners van *Hispaniola* en deed aan duizenden *Spanjaarden* daar hun graf vinden. De laatstgemelden namelijk verzuimden den landbouw, omdat hunne aandacht alleen op het zamenschrapen van goud gerigt was. Zij werden dus, wat hun levensonderhoud betrof, bijna geheel en al afhankelijk van de Indianen. Dezen waren zelven niet ver genoeg in den landbouw gevorderd, om zoo veel vreemdelingen, als zich over hun land hadden uitgestort, te spijzigen. De vrees om van honger om te komen en de onderdrukkingen van allerlei aard, die zij van de zijde der Spanjaarden moesten verduren, zetten hen aan tot eenen algemeenen opstand, maar wat konden arme naakte Indianen tegen vijanden uitrigten, die door hunne vuurwapenen zulk eene groote meerderheid bezaten? Zij delfden het onderspit en werden al meer en meer afhankelijk van hunne onderdrukkers. Eindelijk tot

wanhoop gebragt en door wraakzucht aangedreven, kwamen zij met elkander overeen, om het land in het geheel niet meer te bebouwen, de te veld staande maniok of cassave-wortel uit te delven, en met dien nietigen voorraad eene schuilplaats in het gebergte te zoeken. Maar die wanhopige stap bragt niet de Spaansche volkplanters, die uit het moederland van tijd tot tijd levensmiddelen ontvingen, maar de Indianen zelven ten verderve. Men rekent, dat van de bevolking van *Hispaniola*, die, toen de Spanjaarden aldaar het eerst voet aan wal zetteden, op omstreeks een millioen menschen werd geschat, in weinige maanden van het jaar 1495, meer dan een derde, te midden der woeste gebergten, van honger of door besmettelijke ziekten omkwamen. De overgeblevenen waren dus wel genoodzaakt weder naar de vlakten af te dalen, waar zij gedwongen werden slavenarbeid voor de Spanjaarden te verrigten, die hen onder elkander verdeelden. De mishandelingen, die zij hadden door te staan; de arbeid, dien men van dit over het algemeen zwakke menschenras, vooral ook in de mijnwerken, vergde; de slagting, die men onder hen aanrigtte, als zij magtelooze pogingen deden, om het ondragelijke juk af te werpen; de ziekten, waaraan zij ten gevolge van eene hun ongewone levenswijze ten prooi werden, en vele andere redenen meer, verminderden hun aantal op eene ontzettende wijze. De Spanjaarden schroomden niet om op de weggeloopene inboorlingen met daartoe afgerigte bloedhonden jagt

te maken. Het lot van deze ongelukkigen was te harder, omdat men, daar het aantal der Spanjaarden, die vrijwillig naar de nieuwe wereld verhuisden, niet genoegzaam was, om de uitgestrekte bezittingen, welke zij daar hadden aangewonnen, te bevolken, en ook velen als slagtoffers van het heete luchtsgestel vielen, tot den maatregel kwam om de misdadigers uit de kerkers van het moederland daarheen te zenden en dus het schuim der natie over *Amerika* uit te storten. Zoo wordt het ten minste eenigermate begrijpelijk, dat het aantal der oorspronkelijke bewoners van *Hispaniola* in 1507 reeds tot 60,000 was verminderd, tien jaren later nog slechts 14000 bedroeg, en dat men tegen de helft der zestiende eeuw op geheel het eiland nog slechts 150 Indianen telde. Columbus was aan de gruwelen, die de uitroeijing van een geheel menschengeslacht ten gevolge hadden, ten minste grootendeels onschuldig. Het is bekend, dat deze groote man, ten gevolge van de kuiperijën zijner vijanden, in het jaar 1500, als een misdadiger, met ketenen beladen, uit *Amerika* naar *Spanje* werd teruggezonden, alwaar men wel zijne onschuld erkende, doch hem niet weder met het beheer der bezittingen, die hij voor zijn aangenomen vaderland veroverd had, bekleedde. Waarlijk, een treurig voorbeeld van de ondankbaarheid, waarmede de regeringen somtijds de schitterendste diensten beloonen!

De opbrengst der goudmijnen of goudwassche-

rijën op *Hispaniola* was in de eerste jaren na de vestiging der *Spanjaarden* aldaar aanzienlijk, en moet eenigen tijd achtereen niet minder dan twaalf tonnen gouds hebben bedragen. Doch allengs nam die opbrengst zeer af, hetzij ten gevolge van de uitputting der mijnen, hetzij door gebrek aan handen om ze te bewerken. Daar kwam bij, dat toen in het begin der zestiende eeuw, *Spanje* zich van uitgestrekte rijken op het vaste land van *Amerika*, zoo als *Mexico* en *Peru*, had meester gemaakt, waar het edele metaal in veel grootere hoeveelheid gevonden werd, vele Spanjaarden, hopende daar spoediger hunne fortuin te kunnen maken, uit *Hispaniola* naar die rijkere bezittingen verhuisden. De Spaansche regering, die oorspronkelijk de helft van de opbrengst der mijnen als haar aandeel gevorderd had, was genoodzaakt om dit op een vijfde te verminderen. Desniettemin werd de arbeid in de mijnen op *Hispaniola* weldra gestaakt, en waren dus de aldaar overgeblevene Spanjaarden genoodzaakt, om, zoo zij in hun levensonderhoud wilden voorzien, zich op den landbouw toe te leggen. In 1506 werd het suikerriet op *Hispaniola* overgebragt, en in 1516 waren daar reeds 40 suikermolens in volle werking. De handenarbeid werd daar thans door Negers verrigt, die men om in de treurige ontvolking van *Amerika* te gemoet te komen, begonnen was daarheen te zenden, en van welk ongelukkig menschenras, hetgeen men voor de slavernij geschapen waande, dat werelddeel zoo veel millioenen

heeft verslonden. Behalve op de suikerteelt legde men zich ook op die van cacao en van andere voortbrengselen der keerkringsgewesten toe. Het hoornvee, dat door de Spanjaarden naar *Hispaniola* was gebragt, en al spoedig aan zich zelve overgelaten werd, vermenigvuldigde zich op de onafzienbare velden en in de uitgestrekte bosschen van het eiland op eene opmerkelijke wijze. Intusschen bereikte *Hispaniola* als Spaansche kolonie nooit een bijzonderen trap van welvaart. Dat eiland werd verzuimd voor de veel rijker bezittingen, die de Spanjaarden op het vaste land van *Amerika* hadden ingenomen. Uitgestrekte gedeelten daarvan bleven onbebouwd en onbewoond, en toen in de zeventiende eeuw de Spaansche planters aan gedurige invallen en rooftogten der Boekaniërs werden blootgesteld, werd allengs het noordelijke en westelijke gedeelte des eilands, na het vernielen der daar aangelegde woningen en vastigheden, door hen ontruimd, en vestigden de overgeblevenen zich uitsluitend in het oostelijke gedeelte des eilands.

Deze Boekaniërs, ook wel *Flibustiërs*, of broeders van de kust genaamd, waren een zamenraapsel van allerlei natiën, maar vooral van Franschen en Engelschen, die zich door velerlei rooftogten ter zee en te land, en door verregaande stoutheid hebben berucht gemaakt. Het eerste spoor van hen ontmoet men omstreeks het jaar 1610, toen zij zich op het eiland *St. Christoffel* vestigden. Vandaar in 1628 verdreven, vertoonden zij zich op de toen

geheel ontvolkte noordkust van *Hispaniola*, en zochten hun bestaan in den beginne vooral in de jagt op het rundvee, dat toen in eenen verwilderden toestand op het eiland ronddwaalde. Door dit bedrijf werden zij verwonderlijk gehard en ruw in hunne levenswijze. Zij voedden zich met het vleesch der door hen gevelde runderen, waarvan zij de huiden aan de Nederlanders verkochten. Weldra echter gaven zij zich ook aan het zeeschuimen over, en werden daardoor de schrik der Spanjaarden, als dezen de voortbrengselen der nieuwe wereld naar het moederland wilden overbrengen. Als hunnen voornamen schuilhoek kozen zij het eilandje *Tortuga* of *Ile de la Tortue*, aan de noordkust van *Hispaniola*, uit, van welk eiland zij de kleine Spaansche bezetting verdreven hadden. Daar vereenigden zich met hen allerlei gelukzoekers, en terwijl de bezadigdsten zich aan den landbouw overgaven en tabak plantten, zetteden de overigen door hunne stoute rooftogten de wereld in verbazing. Niet slechts roofden zij de grootste schepen weg, en maakten den Oceaan onveilig; maar zij waagden zelfs landingen op de vaste kust van *Amerika*, en plunderden daar overrompelde steden. De Spanjaarden spanden van tijd tot tijd alle krachten in, om deze gevreesde zeeschuimers te verdelgen; doch zonder daarin volkomen te kunnen slagen. Van het jaar 1638 tot 1659 werd *Tortuga* tot driemalen toe door de Spanjaarden vermeesterd; maar telkens wisten de Boekaniërs de bovenhand weder te erlangen. Eerst

tegen het einde der zeventiende eeuw, toen ook de Engelschen, wier West-Indische bezettingen sterk in bloei begonnen toe te nemen, het raadzaam achtten om aan de zeerooverijen der Boekaniërs paal en perk te stellen, en *Frankrijk*, hetwelk die tot nu toe oogluikend had geduld, door verandering van staatkundige betrekkingen genoopt werd daaraan een einde te maken, namen de rooftogten der Boekaniërs, die dan toch ook dikwijls met verregaande gruwelen gepaard waren gegaan, voor goed een einde.

Intusschen had de Fransche regering reeds veel vroeger zich met de vestigingen van lieden harer natie, die in het westelijk gedeelte van *Hispaniola* waren ontstaan, beginnen te bemoeijen, en was het haar gelukt daar zeeschuimers in bewoners eener regelmatige kolonie te herscheppen. Daarbij kwam het aan die regering goed te stade, dat de Fransche Boekaniërs de Engelschen uit hun midden hadden verdreven. Met deze pogingen begint een nieuw tijdvak der geschiedenis van dit eiland, dat thans, voor zoo veel het Fransche gedeelte betrof, eerlang onder de benaming van *St. Domingo* bekend werd.

TIENDE HOOFDSTUK.

Vestiging der Franschen op St. Domingo.

Het was in het jaar 1665 dat het Fransche gouvernement zijne aandacht op dit eiland begon te vestigen, en de belangrijkheid van deszelfs bezit begon te doorgronden. Niet zonder goede redenen stelde het daarop prijs. Het eiland heeft eene uitgestrektheid van omtrent 160 mijlen van het oosten naar het westen, en van 40 van het noorden naar het zuiden. Het wordt door onderscheidene aanzienlijke rivieren besproeid, zoo als de *Ozama*, die aan haren mond de haven van de stad *St. Domingo* vormt; de *Macoris*, vermaard door rijkdom in visch; de *Yague*, nog meer door het stofgoud beroemd, dat hare wateren oplevert; de *Yuna* met haren snellen loop en eene kopermijn aan haren oorsprong; en de *Artibonite*, de aanzienlijkste en uitgestrektste van allen; alle welke rivieren, zoo

als nog vele andere, haren loop naar de verschillende streken van het kompas nemen. Het is een eiland, doorsneden door drie voorname bergketens, welke in het middenpunt aan de bronnen der *Cibao* een aanvang nemen, en zich in alle rigtingen verspreiden; welks grond bijna overal even vatbaar voor bebouwing, even vruchtbaar en boschrijk was, waar de vlakten vooral met ongemeene vruchtbaarheid begaafd zijn, en waar men dus toen reeds vele voortbrengselen van de drie rijken der natuur, gevogelte, viervoetig gedierte en visch, verfhout en mahoniehout, in kwistigen overvloed vond, terwijl tevens goud-, zilver-, koper-, ijzer- en tinmijnen aldaar aangetroffen werden. De Fransche regering begreep, dat zulk een land, mits behoorlijk bebouwd, eene rijke bron van welvaart voor deszelfs bezitters kon worden. Zij zond dien ten gevolge zekeren DOGERON daarheen, een verlicht man, vol geestkracht, die reeds vroeger op *Tortuga* en het door Fransche volkplantelingen bewoonde gedeelte van *Hispaniola* vertoefd had, en de achting dier woeste menschen had weten te winnen. Hij werd als Gouverneur der kolonie benoemd, die hij nog moest helpen stichten, en van uitgestrekte volmagten voorzien, om de zeeschuimers, die tot nu toe geene andere wet kenden dan hunne willekeur, aan een geregeld bestuur te onderwerpen. Met de krijgsmagt, die men hem had medegegeven, kwam hij in het noordelijk gedeelte van *Hispaniola* aan wal, in de baai nabij

de stad, door de Spanjaarden *Guarico* genaamd, waar toen eene bende van de vroeger geschetste, wettelooze roovers zich gevestigd had. Niet slechts wist hij door zijn wijs bestuur deze menschen te temmen, maar ook overal op het eiland, waar Boekaniërs of hunne afstammelingen zich hadden nedergeslagen, de losbandigheid en rooverijen te beteugelen; meest alle de volkplanters keerden tot de maatschappelijke orde terug, zich onderwerpende aan de vastgestelde wetten. In het jaar 1690 gaf hij aan de stad, waar hij zijnen zetel had gevestigd, en die op het straks beschrevene punt was ontstaan, den naam van *Cap Français*. Hij bouwde die stad in de gedaante van een langwerpig vierkant, 2400 schreden lang en 1200 breed. De straten doorsneden elkander regthoekig van noord tot zuid en van oost tot west; zij hadden toen reeds meest alle eene breedte van 24 voeten, en zijn thans nog regelmatig geplaveid. De huizen waren allen van steen gebouwd. Door de gestadige uitzending van volkplanters, zoo mannen als vrouwen, uit het moederland, die naar *St. Domingo* gingen, om hunnen stand te verbeteren, nam het getal der Fransche bevolking aldaar gestadig toe. Te gelijk werden tot bebouwing der akkers Negerslaven daarheen gevoerd. Weldra werd het Fransche deel van *St. Domingo* zulk eene belangrijke bezitting, dat de Spanjaarden er niet meer aan konden denken, om deze indringers in eene hunner koloniën voor goed daaruit te verdrijven. Bij de verheffing van PHILIPS V

tot den Spaanschen troon in 1701, werd er tusschen *Frankrijk* en *Spanje* een verdrag gesloten, om een einde te maken aan de vijandelijke aanvallen, waardoor de volkplanters der beide natiën elkander tot dien tijd toe gedurig hadden verontrust. Nu konden de Spanjaarden het oostelijke en de Franschen het westelijke gedeelte des eilands in rust en vrede bezitten; wordende de grensscheidingen door het traktaat bepaald. Ofschoon volgens dit verdrag de Spanjaarden in het bezit van ruim twee derden van het oude *Hispaniola* bleven, en de Franschen slechts een derde bekwamen, was dit laatste gedeelte het andere spoedig in bebouwing en inwendigen rijkdom verre vooruit, hetgeen, behalve aan de meerdere nijverheid der Fransche planters en hun aanzienlijker getal, aan de grootere vruchtbaarheid en betere ligging hunner gronden moet toegeschreven worden. Daarenboven verschafte het aanleggen der meeste plantaadjes in de nabijheid der zee, waardoor de producten dagelijks gemakkelijk konden worden afgescheept, aan de Franschen voordeelen, die de Spanjaarden misten, wier plantaadjes meestal binnens lands gelegen waren.

Nadat eenmaal de vrede op *St. Domingo* heerschte, zag men aldaar spoedig vele steden als door betoovering te voorschijn komen, en het land door uitgestrekte plantaadjes bedekt. De Fransche bezitting werd thans in drie provinciën, eene noordelijke, westelijke en zuidelijke, verdeeld. — De eerste strekte zich veertig mijlen langs de noord-

kust uit, zij begon bij de rivier *Macoris*, en eindigde bij kaap *St. Nicolas;* zij was in 24 kerspelen verdeeld, waaronder het eiland *Tortuga* begrepen was. De voornaamste steden waren: *Cap Français*, hetwelk door den tijd zoodanig in luister toenam, dat het den bijnaam bekwam van het *Parijs* van *St. Domingo;* hier was de zetel des Gouvernements van dit gedeelte der kolonie; voorts *le Fort Dauphin, le Port de Paix* en *le Cap St. Nicolas.* De tweede provincie begon bij kaap *St. Nicolas* en eindigde bij kaap *Tiburon;* deze bevattede 14 kerspelen; de voornaamste steden waren: *Port au Prince*, de hoofdstad van geheel het Fransche gedeelte van *St. Domingo*, gesticht in het jaar 1749, en tot hoofdplaats verheven uithoofde harer gunstige ligging, om vandaar met alle andere punten van het land spoedige gemeenschap te onderhouden; voorts *St. Marc*, *Leogane*, *la Petite* en *la Grande Goave* en *Jeremie.* — De derde provincie besloeg de kust aan den zuidkant, beginnende bij kaap *Tiburon*, en eindigende bij *l'Anse á Pitre*; deze bevatte tien kerspelen en de steden *Cayes*, *Acquin* enz. — De geheele oppervlakte der Fransche bezitting leverde ter bebouwing op 2,290,000 Engelsche *acres* of 927, 450 Ned. bunders, en daarop bevonden zich 792 suiker-plantaadjes, 2810 koffij-plantaadjes, 705 katoen-plantaadjes, 3097 indigo-plantaadjes, 69 cacao-plantaadjes en 173 rumstokerijen. De opbrengst van deze alle werd in 1788 jaarlijks geschat op 163,405,500 ponden sui-

ker, 68,150,000 ponden koffij, 6,289,000 ponden katoen, 9,330,000 ponden indigo, 150,000 ponden cacao, en 34,453,000 ponden melassie, uitmakende te zamen eene waarde van 136,000,000 livres. In hetzelfde jaar bestond de bevolking van dit gedeelte van *St. Domingo* uit 31,000 blanken, 24,000 vrije lieden van alle kleur en 480,000 Negerslaven. De geheele uitvoer der voortbrengselen, waarbij dan ook het mahoniehout, enz. in aanmerking komt, werd geschat op 168 millioenen franken. Men moet hierbij in het oog houden, dat op dit tijdstip de kolonie haar toppunt van grootheid bereikt had.

Daar zoo verschillende soorten van menschen dit winstgevend land bewoonden, die onderling in denkwijze zeer verschilden, was er eene strenge en regtvaardige regering noodig, om alles in eenen rustigen staat te houden. Dit gelukte doorgaans goed, totdat de tijding van het uitbarsten der omwenteling in het moederland, gedurende den jare 1789 alle hartstogten in beweging bragt, en ongehoorde moeijelijkheden deed ontstaan. Hier, gelijk overal in de West-Indiën, bestond een geduchte scheidsmuur tusschen de Blanken en de Kleurlingen, onder welke laatste benaming de Mulatten en vrije Negers verstaan werden. De blanken, wier belang gevorderd zou hebben, om met de kleurlingen op een' goeden en vriendschappelijken voet om te gaan, hadden een van dezen geheel afgescheiden stand gevormd. Die eerste stand was weder verdeeld in

de groote planters of land-eigenaars, meestal bezitters van een aanzienlijk getal slaven en een groot vermogen; en degenen, bekend onder den naam van kleine blanken, dat is, de handelaars, de winkeliers, werklieden, enz. Het getal der laatsten was verre het aanzienlijkst; onder hen vond men de werkzaamste en schranderste lieden; de meesten bezaten slechts een gering vermogen, doch zij waren door hunne bedrijvigheid van groot nut voor de kolonie. Terugstootende hoogmoed en aanmatigingen van allerlei aard kenmerkten de meeste aanzienlijke planters; zij bevlijtigden zich vooral om groote verbindtenissen voor hunne kinderen aan te gaan, ten einde daardoor toegang tot het hof te bekomen, en met eereposten begiftigd te worden. Aan hoogmoedige vooroordeelen gekluisterd, waren zij dikmaals naauwelijks te naderen; de handeldrijvende klasse, de werklieden en de vrije lieden van de kleur werden door hen veelal met minachting behandeld; hierdoor werden zij dan ook algemeen gehaat. Waarlijk een hoogst onstaatkundig gedrag in een land, waar het gering aantal der blanken hen had moeten nopen, om zich vriendelijk en weldadig tegen de vrije menschen van minderen stand, onverschillig van welke kleur, te toonen, zonder dat zij zich daarom hadden behoeven te vernederen, daar die medeingezetenen alleen voortdurend het goed gedrag en de ondergeschiktheid der slaven konden waarborgen.

Ofschoon er onder de groote planters zeer ach-

tenswaardige menschen gevonden werden, had men er tevens niet weinigen, die, daar weelde en wellust zoowel als het volhouden der eenmaal aangenomene grootheid hunne rijke inkomsten verslonden, hunne eigendommen met schulden hadden bezwaard, en die daarom, toen de eerste tijdingen der geduchte omwenteling in *Frankrijk* het eiland bereikten, in verwarring en staatkundige woelingen een middel van uitkomst dachten te vinden. Er vormden zich op *St. Domingo*, even als in het moederland, twee partijen, waarvan de eene den ouden regeringsvorm en het onbeperkte koninklijke gezag voorstond, terwijl de andere de nieuwe regten van den mensch ook in West-Indië in werking wilde brengen. Zonderling genoeg, dachten deze Franschen, toen zij van de onvervreemdbare regten der menschen spraken, uitsluitend aan de blanken, en waren zij zoo dwaas van niet te begrijpen, dat anderen, slechts door eene donkerder kleur van huid van hen onderscheiden, ligt ook hun aandeel van burgerregten zouden kunnen verlangen. Het is waar, dat de bewoners van *St. Domingo* bij deze woelingen niet weinig werden opgeruid, door de in hun midden in grooten getale aanwezige gelukzoekers of *chevaliers d'industrie*, die alle werelddeelen afloopen, om op eenig voordeel te azen, en na zich vrijwillig uit hun vaderland verbannen te hebben, schijnbaar in zekeren overvloed leven. Deze wezens wisten den hoogmoed der planters te streelen. Het zijn voor alle regeringen vergiftige

slangen, die zich in duizend bogten weten te wringen, vooral in verwarring hun voordeel zoekende. Door zulke raadslieden verleid, begonnen de half te grond gaande planters de regering, zoo aan de *Kaapstad* als te *Port au Prince*, alle mogelijke hinderpalen te berokkenen, in hare pogingen tot handhaving der orde en instandhouding van het gezag.

De kleine blanken zagen langen tijd met bezadigdheid deze woelingen aan. Doch hun verlangen, om de groote planters vernederd te zien, of ook de vrees voor eene groote verandering in den tegenwoordigen staat van zaken, bij welker instandhouding zij voorzeker belang hadden, al ware het slechts, omdat zij ten minste eigenaars van eenige slaven waren, deed er hen eindelijk mede deel aan nemen.

Maar terwijl alzoo de blanken het onderling oneens waren, en sommige planters de hun uit *Frankrijk* overgezondene driekleurige vaandels ontrolden, of luide spraken van de nieuwe gouden eeuw, die zij aangebroken waanden, ontstond er gisting onder de Mulatten en vrije Negers. Dezen herinnerden zich maar al te wel de lange onderdrukking, waaronder zij gezucht hadden; zij werden nog dagelijks door de trotsche blanken met minachting behandeld, en peinsden weldra op middelen, om van de regering van het moederland de burgerlijke regten te erlangen, die men hen steeds onthield. In *Frankrijk* zelve heerschte reeds te groote verwarring om met

bedaardheid de zaken van de nog zoo bloeijende kolonie te regelen. Vandaar ontving beurtelings nu de eene dan de andere partij ondersteuning. De haat van den mulat tegen den blanke en van den blanke tegen den mulat klom tot eene vroeger ongekende hoogte, en gaf de eerste aanleiding tot de vreesselijke wreedheden, waardoor later dit eiland zoo zeer bezoedeld werd. Reeds in 1790 hadden er op verschillende punten der kolonie oproeren en opstanden plaats. Eene soort van burgeroorlog tusschen de blanken en de mulatten begon. Schandelijke moordtooneelen hadden daarbij plaats. De mulatten en vrije negers delfden echter ten laatste het onderspit. Hunne woede klom echter niet weinig, toen in 1791 de Luitenant-kolonel D'OGÉ, een Mulat, door de blanken vermoord werd. Hij was overbrenger van een besluit der Nationale Vergadering, inhoudende, dat alle mannelijke kleurlingen, gesproten uit vrijgeborene vaders en moeders tot het volle genot der staatkundige regten werden toegelaten.

ELFDE HOOFDSTUK.

Het uitbreken van den opstand der slaven op St. Domingo.

De straks vermelde moord gaf als 't ware het sein, om geheel de tot nu toe zoo bloeijende Fransche kolonie in een schouwtooneel van burgeroorlog, opstand, plundering en brandstichting te doen verkeeren. Bij al wat tot nu toe op het eiland was voorgevallen, was van de talrijkste menschenklasse aldaar, de negerslaven, geene sprake geweest. Zij hadden zich eenigen tijd zeer rustig gehouden, meenende, dat hun al het voorgevallene niet aanging. Hunne meesters waren zoo gewoon de negers te verachten, dat zij lang niet eens gevreesd schijnen te hebben, dat aan dezen van de nieuwe vrijheidsleer iets ter ooren zou komen. Toen dit echter het geval was, en zich gisting onder de slaven openbaarde, verdubbelden vele blanken hunne strengheid en mishandelingen. De verblinden zagen niet

in, dat zij nog alleen door stipte regtvaardigheid en menschelijkheid jegens de Afrikanen zich zelven van een gewis verderf konden redden. Den 22sten Augustus 1791 brak in het noorden des eilands de slavenopstand uit, zonder dat men met zekerheid weet, of de negers uit eigene beweging het moordgeweer en de brandfakkel in handen namen, dan of zij daartoe heimelijk door de thans overmande mulatten waren opgezet. Aan het hoofd der negerbenden, die hunne boeijen verbraken, stond een der Afrikanen, JEAN FRANÇOIS genaamd, een man, door zijne voorzigtigheid, standvastigheid en ondernemenden moed voor zulk een bevelhebberschap uitstekend geschikt, en die de strengste orde onder zijne halfwilde volgelingen wist te handhaven. Onder zijne onderbevelhebbers onderscheidden zich weldra BIASSOU en TOUSSAINT L'OUVERTURE, de eerste door zijne reusachtige gestalte en buitengewone ligchaamskrachten, met wreeden moed gepaard, de andere door zijne buitengewone verstandelijke begaafdheden, die hem later zulk eene gewigtige rol in de kolonie deden vervullen.

De uitgestrekte zamenzwering der negers, ofschoon niets minder dan de geheele verdelging der blanken ten doel hebbende, was zoo wel beraamd en door de slaven op de plantaadjes zoo geheim gehouden, dat er voor zij uitbrak volstrekt geene achterdocht daaromtrent bij de blanken bestond. De uitbarsting was verschrikkelijk en plotseling. De voornaamste woningen te *Lombé* en *Limonade*, in

het noordelijk deel, werden in een oogenblik overvallen; de negers, losgelatene tijgers gelijkende, vermoordden hunne meesters, en roofden de wapenen van dezen weg. Ieder blanke, die niet dadelijk was afgemaakt, scheepte zich in of trachtte langs onbezette wegen de *Kaapstad* te bereiken, waar deze vlugtelingen een algemeenen schrik en verwarring verspreidden. Van uit die stad zag men in het verschiet op de vlakte overal de vlammen woeden en onnoemlijke rijkdommen, de vrucht van eene eeuw arbeids, vernielen; ieder vreesde voor zich en de zijnen. JEAN FRANÇOIS rukte aan, niet zoo als men vermoeden zou, onder het openlijk opsteken der vrijheidsbanier, maar alsof hij voor de partij van LODEWIJK XVI strijden wilde, onder het geroep van *leve de Koning!* latende hij het witte lelievaandel, hier bezoedeld door moord, vrouwenkracht en plundering voor zich uitdragen. De koloniale raad daarentegen, die tegen de besluiten van het moederland aan, de belagchelijkste aristocratie bleef verdedigen, vertoonde zich met de kleur der omwenteling. Hij stelde alzoo de volkspartij voor, en toch behandelden deze blanken als hunnen doodvijand, al degenen, die de slavernij zochten te verzachten, of het burgerregt aan de vrije lieden van de kleur wilden verleend hebben.

De blanke bewoners van de *Kaapstad* zagen met schrik en ontzetting het gevaar, dat eensklaps voor hen oprees. In hunne verbijstering en woede over de ontzettende schade, hun toegebragt, wierpen

zij de schuld van de zamenzwering der negers op de vrije lieden van de kleur, die over het algemeen weinig bij deze algemeene ramp te verliezen hadden. Van de onregtvaardigheid is slechts een stap tot de wreedheid. Zij dorstten naar wraak en gaven daaraan maar al te spoedig voldoening. De weerlooze kleurlingen en vrije negers, die zich in de stad bevonden, zagen zich door de vergramde menigte der blanken aangerand; velen werden vermoord; een groot deel vlugtte aan den voet der altaren, en van dezen gelukte het de regering en den Kolonialen raad nog velen te redden, mits zij dan ook zich verbonden, om zich bij de blanken te voegen, ten einde de oproerige negers te helpen verdrijven.

Het gevaar in de stad werd allengs grooter, vermits het aantal der daarop aanrukkende opgestane negers tot tusschen de 15 en 20,000 klom. De Gouverneur-Generaal BLANCHELANDE nam echter goede maatregelen van verdediging. Het gelukte hem niet slechts om de stad te behouden, maar ook om de benden der negers te verdrijven. Ongelukkig speelden ook daarbij wraakzucht en moordlust eene hoofdrol, hetgeen de verbittering der gemoederen nog deed toenemen. JEAN FRANÇOIS week met zijne negers naar het gebergte. Hij gaf zich daar moeite om aan zijne benden eene betere regeling te geven. De kolonisten van het Spaansche gedeelte van het eiland, die de omwentelingsgezinde Fransche planters vijandig waren, voorzagen deze opstandelingen

van levensmiddelen en krijgsbehoeften; iets hetgeen onverklaarbaar zou zijn, als men niet wist, dat de Negers nog steeds voor het onbeperkte koninklijke gezag heetten te strijden. Zelfs bij den schranderen TOUSSAINT schijnt nog lang daarna het denkbeeld van eene onafhankelijke Neger-republiek niet te zijn opgekomen. Hij hield na den dood van LODEWIJK XVI den Spaanschen Koning, die toen trouwens de Negers ondersteunde en betaalde, voor zijnen wettigen Vorst, en wel, zoo als hij zeide, tot den tijd toe, dat er een nieuwe Koning in *Frankrijk* zou zijn ingesteld.

Terwijl de zaken in het noorden des eilands dien treurigen loop namen, bleef het zuidelijk en westelijk gedeelte nog voor zulke gruwelen bewaard. Over het algemeen toonden de blanken zich daar rekkelijker in het uitvoeren der besluiten van de nationale vergadering tot het toestaan der burgerregten aan de kleurlingen. Toch kwam het daar insgelijks tot eenen openbaren verwoestenden strijd tusschen de blanken en Mulatten.

Hoe zeer de staatkundige dweepzucht in *Frankrijk* alle hoofden aan het hollen had gebragt, begreep men daar toch eene poging tot het behoud van eene zoo winstgevende kolonie te moeten doen. Drie commissarissen, MIRBECK, ROUME en SAINT-LEGER geheeten, werden met 3000 man troepen daarheen gezonden, en kwamen den 28 November 1791 in de *Kaapstad* aan land. De eerste blik op de ongelukkige stad was reeds genoegzaam, om zich van den

treurigen staat van zaken aldaar te overtuigen. Galg en schavot stonden voortdurend op de markt. De onderscheidene partijen en menschenrassen waren vreesselijk op elkander verbitterd, en de koloniale en municipale raden begrepen volstrekt niet, dat alleen door wijze toegevendheid het bestaande nog te behouden was. Na velerlei tegenwerking van de zijde der aanzienlijke blanken ondervonden te hebben, keerden de commissarissen onverrigter zake terug.

In Frankrijk erlangden intusschen de Jacobijnsche beginselen hoe langer hoe meer de overhand. Te gelijk werd de invloed grooter van het genootschap van *vrienden der zwarten*, eene vereeniging van heethoofdige menschen, waaronder zeer zeker waren, die met de menschlievendste bedoelingen de slavernij der Negers afgeschaft wilden hebben, maar dan toch te onbedachtzaam en overijld deze hunne denkwijze tot wet wilden maken. Van zulke beginselen waren de drie commissarissen bezield, die thans op nieuw naar *St. Domingo* gezonden werden en daar den 13 September 1792 aankwamen. Zij heetten SANTHONAX, POVEREL en AILHAUD en hadden in last, om de halsstarrige gewestelijke en plaatselijke besturen af te zetten, eene verbroedering tusschen de verschillende soorten van bewoners te bewerken en de vrijheid der slaven zoo al niet dadelijk in te voeren, dan toch voor te bereiden. Zij begonnen met het uitvaardigen eener algemeene amnestie, waardoor ten minste bewerkt werd, dat de

Mulatten niet langer vijandig tegenover de blanken stonden. Daarentegen mislukten hunne pogingen, om JEAN FRANÇOIS en TOUSSAINT, die nog altijd met hnnne Negermagt in het Spaansche gedeelte van het eiland het veld hielden, tot het nederleggen der wapenen te bewegen. Die Negergeneraals namen, hetzij ter goeder trouw, hetzij geveinsdelijk, nog altijd de houding aan, alsof zij voor LODEWIJK XVI streden. Zij schijnen destijds nog niet begrepen te hebben, dat hun belang medebragt, om zich aan de heethoofdigsten der Fransche Jacobijnen, die dan toch de vrijheid der slaven wilden, aan te sluiten.

De nieuwe commissarissen ondervonden even spoedig, hoe moeijelijk hunne taak was, als de oude. De voorstanders der vroegere orde van zaken waren vreesselijk op hen verbitterd. AILHAUD keerde spoedig naar *Frankrijk* terug. Zijne ambtgenooten verdeelden nu een tijd lang het gezag onderling, zoodanig dat SANTHONAX zich aan de *Kaapstad* en POVEREL zich te *Port-au-Prince* vestigde. De laatste meende daar de rust en vrede hersteld te hebben, doch naauwelijks had hij zich naar *Cayes* begeven, of zekere ridder BORET, die zich in den oorlog tegen de Mulatten een geducht vijand van dezen getoond had en zich zelfs schuil had moeten houden, doch na de zoogenaamde verbroedering weder te voorschijn was gekomen, stak de vaan des opstands op. Hij was tot bevelhebber der burgerwacht benoemd, en met deze, versterkt door de afgezette

municipaliteit en hare aanhangers, verjoeg hij den Marquis LA SALLE, die door POVEREL als bevelhebber te *Port-au-Prince* was achtergelaten. De aanleiding tot deze beweging lag vooral in het wantrouwen, dat de blanken tegen de commissarissen koesterden, wier veruitziende oogmerken ten aanzien der zwarte bevolking zij begonnen te doorgronden. De commissarissen waren nu genoodzaakt, *Port-au-Prince* te belegeren, om daar hun geschonden gezag te herstellen. Met 600 man van de landzijde en twee oorlogschepen van de zeezijde tastten zij de stad aan. Zij vermeesterden die en hielden er den 14 April 1793 hunne intrede, waarop dan de herstelling van den Marquis LA SALLE en de gewone rampzalige nasleep van verbanningen en teregtstellingen volgde.

Toen, zoo als het heette, de rust te *Port-au-Prince* hersteld was, begaven SANTHONAX en POVEREL zich naar de *Kaapstad*, waar nieuwe moeijelijkheden hen wachtten. De Generaal GALBAUD was aldaar, met de waardigheid van Gouverneur bekleed, aangekomen. Hij was een der grootste grondbezitters van het eiland, en de blanke kolonisten verwachtten dus van hem, dat hij hunne ware of vermeende grieven zou herstellen. Hij zou, zoo zij meenden, de voorregten, door de commissarissen aan de Mulatten of kleurlingen toegestaan, weder vernietigen. Van hem konden zij veronderstellen, dat hij het kwalijk verholen oogmerk der commissarissen, om de slavenbevolking in vrijheid te stel-

len, met kracht zou tegenwerken. Daarom kwamen de planters, wier bezittingen verwoest waren geworden en die in het behoud hunner slaven het eenig redmiddel zagen, om de geledene verliezen te herstellen, in menigte naar de *Kaapstad*, om den Generaal, in wien zij een redder der volkplanting zagen, te begroeten. De stugge commissarissen hielden dit alles, en in hun stelsel teregt, voor eene aanleiding tot nieuwe oproeren. Zij maakten zich eene wetsbepaling ten nutte, volgens welke de grondeigenaars van het regt tot het bekleeden der waardigheid van Gouverneur werden uitgesloten, zetteden den Generaal GALBAUD af en bevalen hem, zich weder naar *Frankrijk* in te schepen. Dat was een doodelijke slag voor de blanken, die zoo doende al hunne schoone verwachtingen in rook vervlogen zagen. Er ontstond onder hen hooggaande ontevredenheid, die zich een tijd lang slechts door een dof gemompel openbaarde, maar weldra tot eene in de gevolgen allerverderfelijkste uitbarsting kwam.

Een op zich zelve onbeteekenend voorval was den 20 Junij 1793 het sein tot de uitbarsting. Een Officier van een ter reede liggend Fransch oorlogschip was door een Mulatten-Officier grovelijk beleedigd. De equipage besloot zich daarover bloedig te wreken en dreigde het schip voor het paleis der commissarissen te halen, ten einde door geweld regt voor de blanken te erlangen. De Commandant van het schip, die het noodig ontzag onder zijne manschappen niet wist te handhaven, trachtte dit on-

heil af te keeren, en zond eenigen zijner Officieren naar den wal, om van de commissarissen het straffen van den Mulatten-Officier te eischen. SANTHONAX en POVEREL antwoordden, dat de zaak door eenen krijgsraad onderzocht zou worden, en lieten zich op eene wijze uit, die de Officieren maar al te zeer overtuigde, dat bij deze Jacobijnen geen onderscheid van kleur meer in aanmerking kwam. Ten hoogste verbitterd keerden zij naar boord terug, wekten den oproerigen geest der manschappen nog meer op en wisten de matrozen der overige ter reede liggende schepen over te halen, om met hen gemeene zaak te maken. De Commandanten, die de orde wilden handhaven, werden overmand. De matrozen kwamen, zoo goed mogelijk gewapend, aan wal, zagen zich daar door de bannelingen uit *Port-au-Prince* en de misnoegde bewoners der *Kaapstad* zelven versterkt en als verlossers begroet, en stelden den Generaal GALBAUD, die nog niet vertrokken was, aan hun hoofd. Onder den kreet van: De dood aan de commissarissen! drongen zij de stad binnen, en deden een aanval op het paleis, die echter door een gedeelte der bezetting en de verzamelde Mulatten afgeslagen werd. De Fransche matrozen werden genoodzaakt om naar boord terug te keeren, doch herhaalden den volgenden dag de landing met beteren uitslag. Zij koelden hunnen wrok door plundering en moord, maakten zich van het tuighuis en de koloniale kas meester en begaven zich met den veroverden buit weder naar de schepen.

Deze verregaande ongeregeldheden waren nog slechts de voorboden van verschrikkelijker tooneelen. Eene legermagt van 3000 in opstand zijnde Negers hield zich in de vlakten nabij *Cap-Français* op. Hunne bevelhebbers vernamen met vreugde, wat aldaar voorviel. De Negers overrompelden, na den aftogt der matrozen, de slecht bewaakte posten, drongen de stad binnen, verlosten al de slaven, die daar gevangen zaten en gaven toen aan hunne verbittering tegen de blanken den vrijen teugel. Drie dagen lang holden de gewapende Negers, met toorts en ponjaard, door de ongelukkige stad, waar reeds zoo veel oneenigheid heerschte, rond, overstroomden haar met bloed, staken de woningen in brand en lieten aan de blanken, die niet onder hun moordgeweer vielen, te midden der vlammen, geene huisvesting over. Aldus verging door vuur en staal de rijke *Kaapstad*, de wezenlijke hoofdplaats der *Antilles*, de hoogmoed van *Frankrijk* en het voorwerp van afgunst voor zijne mededingers. De inwoners, wie het gelukte den oever te bereiken, namen op de daar liggende schepen de wijk. Anderen verspreidden zich door de vlakte. Meer dan 300 schepen, met vlugtende huisgezinnen beladen, vertrokken allengs van het eiland en bragten deze ongelukkigen meestal naar de Vereenigde Staten van *Noord-Amerika* over, waar zij gastvrij ontvangen werden. De blanken, die gespaard waren gebleven, hingen voortaan van de genade der Negers af. De vrede van het graf heerschte in *Cap-Français* en

te midden van de puinhoopen dier stad kondigden de commissarissen de vrijheid van alle Negers af, die zich onder de vanen der Fransche republiek schaarden, met last, om eene gelijke afkondiging door geheel het Fransche gedeelte van het eiland te doen. SANTHONAX stond vooral op dien maatregel. Hij had zich thans geheel in de armen der Negers geworpen en wilde aan de omwenteling op het eiland door de algeheele verdelging der blanken een einde maken. Zoo werden op *St. Domingo* de leerstellingen van de vrienden der zwarten ten uitvoer gelegd.

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Tusschenkomst der Engelschen op St. Domingo. *Verheffing van* TOUSSAINT L'OUVERTURE.

Terwijl alzoo met de helft van het jaar 1793 de Fransche kolonie op *St. Domingo* ten ondergang neigde, besloten de Engelschen, steeds gewoon om van verdeeldheden bij andere volken partij te trekken, eene poging te wagen, of zij zich niet, in plaats der Franschen, op het rijke eiland konden vestigen. Zij gaven gretig gehoor aan het verzoek om ondersteuning, hun door voorname, naar *Jamaica* gevlugte planters gedaan, zonden eene aanzienlijke scheepsmagt naar *St. Domingo* af, en namen daar in September 1793 eenige voorname plaatsen aan de zeekust, zoo als *Jérémie*, *St. Nicolas* en *St. Marc*, in bezit. Deze aanval der Engelschen, had een voor de toekomst des eilands allergewigtigst gevolg. Aan den Neger-aanvoerder TOUSSAINT, die tot nu toe, met JEAN FRANÇOIS vereenigd, aan

het hoofd van opgestane zwarten voor het koninklijk gezag heette te strijden en openlijk door de Spanjaarden werd ondersteund, werden de oogen geopend. Hij begreep, dat hij dan het best het heil zijner Afrikaansche broederen zou bevorderen, als hij zich met de Fransche republikeinen, die toch immers de vrijheid van alle menschen wilden, vereenigde. De Engelschen leerde hij te gelijk als de gemeene vijanden van de Franschen en van de Negers beschouwen. Persoonlijke eerzucht had waarschijnlijk op zijn besluit niet weinig invloed. Op een oogenblik, dat hij met zijne zwarten de *Kaapstad* belegerde, die thans door den Franschen Generaal LAVEAUX, aan het hoofd van eenige honderden Europeanen, Mulatten en Negers in naam der republiek verdedigd werd, scheidde hij zich van FRANÇOIS af, voegde zich bij LAVEAUX, wien deze hulp, daar hij groot gebrek aan levensmiddelen en krijgsbehoeften leed, zeer welkom was, en werd Kolonel in dienst van *Frankrijk*, of zoo men wil, van de mannen des gewelds, die aldaar thans het gezag in handen hadden. Weldra onderscheidde deze merkwaardige man zich op eene schitterende wijze, hetzij tegen de Engelschen, hetzij tegen de door Spanje ondersteunde partij, tot welke hij zelf had behoord. »Hij slaat zich door alles heen; (*il se fait ouverture partout;*)" zeide men van hem en vandaar verkreeg hij, zegt men, den bijnaam van *l'ouverture*.

Intusschen bleven de beide commissarissen, SANTHONAX en POVEREL, het steeds onderling oneens.

Van het eene punt begaven zij zich naar het andere, hun leven niet meer veilig, en te vergeefs trachtende het gezag, dat hun ontsnapte terug te erlangen. Santhonax vooral vertoonde zich als een voorstander van de vrijheid der zwarten. Maar dit kon niet beletten, dat hij bij de heethoofdigsten hunner verdacht was, of zich de Mulatten te vijand maakte. Zijn mede-commissaris had te *Port-au-Prince* zekeren montbrun tot bevelhebber aangesteld. Deze was een geboren Mulat en misbruikte zijn gezag, om aan zijnen haat tegen de blanken den vrijen teugel te vieren en dezen, zoo veel zij slechts onder zijn bereik waren, te vervolgen. Santhonax kwam te *Port-au-Prince*, gaf aan al de blanken, die de ander in de gevangenis had doen werpen, de vrijheid, doch dwong die ongelukkigen tevens, om als soldaat bij het regement van Artois te dienen. Hij verontschuldigde dien maatregel tegen de Negers door te beweren, dat de Mulatten niet te vertrouwen waren, daar dezen nog onlangs het belangrijk punt *Leogane* door verraad aan de Engelschen in handen hadden gespeeld. Te midden zijner pogingen, om zijn gezag te doen gelden, vormde montbrun eene zamenspanning, om zich met hulp zijner compagnie vrijwilligers, van zijnen persoon meester te maken. Door de welberadenheid van den Kolonel desfourneaux werd de commissaris gered. Het was echter nu reeds zoo ver gekomen, dat diezelfde Jacobijn heimelijk passen aan de nog overgeblevene blanken deed uitreiken, opdat

zij zich te *Leogane* onder de bescherming der Engelschen zouden kunnen stellen. De straks genoemde DESFOURNEAUX begaf zich mede daarheen, doch weigerde standvastig, om aan de voorslagen, door de Engelschen hem in hun eigen belang gedaan, het oor te leenen. Omtrent dezen tijd werden SANTHONAX en POVEREL naar *Frankrijk* teruggeroepen, om daar rekenschap van hun gehouden gedrag te geven. Onder elke andere omstandigheid zouden zij die gelegenheid om het rampzalige eiland te verlaten, zeker gretig hebben aangegrepen. Thans konden zij weten, wat verantwoording aan de leden van het schrikbewind beteekende. Zij scheepten zich op eene daartoe uit *Frankrijk* afgezondene korvet in. Bij hunne aankomst in het vaderland was ROBESPIERRE gevallen: dit redde hen van de guillotine.

Dezelfde MONTBRUN, die zich zoo vijandig tegen SANTHONAX getoond had, zag zich te *Port-au-Prince* weldra door de Engelschen bestookt. Hij had zich met eenige zwarte troepen en enkele blanken in het fort *Bizotin*, op den weg naar *Leogane*, geworpen. Begunstigd door de duisternis en een onweder, overrompelden de Engelschen dit fort den 30 Junij 1794. MONTBRUN vond nog gelegenheid om de stad te bereiken, doch ook deze werd vijf dagen later door de Britten bezet. Toen de Britsche Ministers vernamen, dat in twee zulke belangrijke zeeplaatsen, als *Port-au-Prince* en *St. Nicolas* de Engelsche vlag woei, en dat het rijkste gedeelte der westelijke provincie mede door hunne troepen

bezet was, vleiden zij zich met de vermeestering van geheel het vruchtbare eiland en spaarden goud noch manschappen om dat doel te bereiken. De voorstellingen der gevlugte planters, die op *Engeland* hunne laatste hoop gevestigd hadden, verblindden hen. Zij konden het zich niet voorstellen, dat onwetende Negers, die zoo lang in slavernij gezucht hadden, eene geduchte magt konden vormen. Zij droomden reeds van de rijke ladingen, die zij uit de havens van *St. Domingo* zouden ontvangen. Aan al die schoone verwachtingen werd echter door den tijd de bodem ingeslagen. Ofschoon de Engelschen eene aanzienlijke magt ontwikkelden; ofschoon er oogenblikken waren, dat zij het opperhoofd HYACINTHE met 12,000 Negers zich bij hunne partij zagen voegen, gelukte het hun niet diep in het binnenland door te dringen of hun gezag op goede grondslagen te vestigen. De man, die hun dit belette, was niet een in de Europesche krijgskunde ervaren bevelhebber, maar de gewezen Negerslaaf, TOUSSAINT L'OUVERTURE, die thans tot Generaal in dienst der Fransche republiek verheven was. Deze merkwaardige man werd door zijne geestkracht en groote hoedanigheden in het wezen der zaak het hoofd der tegen de Engelschen gerigte partij op *St. Domingo*. Hij herstelde de orde op het zoo lang geteisterde eiland. Hij toonde zich meestal grootmoedig tegen allen en bezoedelde zich slechts zeldzaam door wreedheden. De reeds vermelde Fransche Generaal LAVEAUX had aan hem het leven te danken. Met een leger, groo-

tendeels uit zwarten zamengesteld, maar waarbij zich echter een zeker aantal Europeanen voegde, die thans weder geruster op het eiland konden ademhalen, bestreed hij rusteloos de Engelschen en deed te gelijk nijverheid en landbouw op het eiland herleven. Vier of vijf jaren werd de strijd met afwisselend geluk gevoerd; maar de Engelschen moesten toch op den duur voor den Neger-Generaal onderdoen. In de maand Augustus 1798 moest de Generaal MAITLAND het laatste punt, dat de Engelschen nog op *St. Domingo* bezaten, de haven en het fort van *St. Nicolas*, aan TOUSSAINT overgeven. Bij het daartoe gesloten verdrag achtte de Engelschman het met het staatsbelang van zijn vaderland overeenkomstig, om dezen nieuwen *Spartacus* als opperheer van *St. Domingo* te erkennen en de Fransche republiek daarvan uit te sluiten. Het eiland was nu in *Groot-Brittannie's* oog eene onzijdige mogendheid, die aan de Engelsche onderdanen handelsvoordeelen kon toestaan. Dat gedeelte van het verdrag had echter geen gevolg, en *Engeland* had bij dezen oorlog buitensporige geldsommen en duizenden menschenlevens nutteloos verspild.

TOUSSAINT was nog naauwelijks geheel van deze vijanden verlost, toen er nieuwe voor hem en zijne Negers oprezen. De Mulatten namelijk, die wel voor zich zelven burgerlijke regten begeerden, doch de Negers weder onder het slavenjuk trachtten terug te brengen, staken onder aanvoeriug van RIGAUD het hoofd op. Zij vonden ondetsteuning bij

den Generaal HEDOUVILLE, die door de bewindvoerders in *Frankrijk*, welke nog geenszins aan TOUSSAINT eenig openbaar gezag toekenden, naar het eiland was afgezonden, om daar in hunnen naam het bevel te voeren. Een burgeroorlog tusschen de zwarten en Mulatten, in het geheim door de Engelschen aangestookt, brak, op verscheidene punten te gelijk, met verschrikkelijke woede los. TOUSSAINT wist echter aan de Negers, die hij aanvoerde, zoo veel geestdrift in te boezemen; hij bezat in kunde en voorzigtigheid zoo ver de meerderheid boven zijne tegenstanders, dat ook nu de overwinning zich aan zijne vanen hechtte. De opstand werd gedempt, en zoowel de Generaal HÉDOUVILLE, als RIGAUD, was genoodzaakt het eiland te verlaten.

Eenmaal meester van geheel het Fransche gedeelte des eilands, zond TOUSSAINT den blanken Generaal D'AGÉ, die onder hem diende, naar den Gouverneur van het Spaansche gedeelte af, om ook daarvan de overgave te eischen. Dit gedeelte was namelijk bij het vredesverdrag van *Bazel* aan de Fransche republiek afgestaan. De Spanjaarden konden of wilden geenen tegenstand bieden; de overgave had in December 1800 plaats, en de gewezen Negerslaaf TOUSSAINT gebood dus thans, onder den titel van Opper-Generaal, over het rijkste der West-Indische eilanden in zijnen geheelen omvang. In zegepraal reisde hij het eiland door, en was onvermoeid bezig, om door goede maatregelen en wetten de geledene rampen te herstellen. Op *St. Do-*

mingo begon weder welvaart en rust te heerschen en de plantaadjes lagen niet langer onbebouwd.

Te midden van al die glorie moest de schrandere Neger van tijd tot tijd beangste blikken op *Frankrijk* werpen, tegenover welk land hij zich in eenen zonderlingen toestand bevond. Hij had zich allerlei daden van willekeur, ook tegen Fransche Generaals, veroorloofd, en oefende een gezag uit, hetwelk hem niet door de Fransche republiek verleend was. Alleen aan de stremming der scheepvaart gedurende den revolutie-oorlog had hij het te danken, dat men hem zich zoo vrijelijk had laten bewegen. De besturen, die in *Frankrijk* elkander waren opgevolgd, hadden, zeker opdat hij zich niet geheel zou afscheuren, van tijd tot tijd vleijende besluiten te zijnen aanzien genomen. Hij zelf had, om van zijne zijde een bewijs van vertrouwen te geven, zijne beide zonen naar *Frankrijk* gezonden, om dezen te *Parijs*, onder het oog zijner eigenlijke meesters te laten opvoeden. Thans echter had BONAPARTE met vaste hand de teugels van het bewind aanvaard, en ofschoon deze tot nu toe oneindig magtiger was te land dan ter zee, liet het zich toch niet verwachten, dat de gelukkige veroveraar op den duur de rijkste kolonie van *Frankrijk* op eene wijze zou laten regeren, die deze zoo goed als onafhankelijk van het moederland maakte. TOUSSAINT zag het gevaar, dat hem in de toekomst bedreigde, maar was te eerzuchtig, om van zijn aangematigd gezag, dat trouwens eene

weldaad voor het geteisterde eiland was, afstand te doen. Hij trachtte zich daarin integendeel te beter te vestigen, en liet door eenige kundige Europeanen, waaronder een afstammeling van den beroemden PASCAL, eene staatsregeling voor het eiland zamenstellen, die in eene vergadering van volksvertegenwoordigers, uit alle gedeelten des lands te *Port-au-Prince* bijeengeroepen, bekrachtigd, en aldaar op het zoogenaamde Meiveld in Mei 1801 plegtiglijk afgekondigd werd. Die constitutie was op den leest geschoeid dergene, die toen nog overal, waar de Fransche wapenen zegevierden, mode waren. Het eiland werd daarbij wel voor onafhankelijk, maar toch voor een gedeelte van *Frankrijk* verklaard. Het zou echter naar eigene wetten bestuurd worden. TOUSSAINT was, volgens die constitutie, Gouverneur of Stedehouder des eilands voor zijn leven en had de keus van zijnen opvolger. Voorts las men daarin, dat alle menschen vrij geboren werden en vrij leven en sterven moesten, zoo dat de slavernij op *Hayti* — die oorspronkelijke naam werd allengs aan het eiland teruggegeven — ten eeuwigen dage was afgeschaft; dat ieder ingezeten, zonder onderscheid van godsdienstige geloofsbelijdenis, aanspraak had op alle ambten en bedieningen; dat geene bevoorregte standen zouden bestaan, en deugd en kunde voortaan alleen over te verkrijgen rangen zouden beslissen; dat alle burgers, wat straffen en belooningen betrof, gelijk waren voor de wet; dat geene andere

godsdienst dan de Roomsche openlijk op het eiland mogt worden uitgeoefend, moetende ieder kerspel in de kosten der eeredienst voorzien en zijne eigene godsdienstleeraars benoemen; dat het huwelijk, door eer en achting aan degenen, die zich daartoe verbonden, te bewijzen, zou worden aangemoedigd; dat de persoonlijke veiligheid zou worden gewaarborgd en niemand anders dan op hoogeren last in hechtenis kon worden genomen; dat misdadigers alleen in de gevangenissen van den staat konden worden opgesloten, enz.

Deze constitutie zond TOUSSAINT door den Kolonel VINCENT, die hem vroeger zeer vereerende besluiten van den consul BONAPARTE, had overgebragt naar *Frankrijk*, om daarop de bekrachtiging van den alvermogenden veroveraar te erlangen. Met waardigheid volbragt de Kolonel zijne zending en had den moed om te *Parijs* het gedrag van TOUSSAINT in het ware daglicht te stellen, en ingekankerde vooroordeelen omtrent de negers te bestrijden. Zijne zending mislukte echter. BONAPARTE beschouwde, en niet ten onregte, de stappen van TOUSSAINT als gelijk staande met eene afscheuring, als eene soort van oorlogsverklaring. Het negerhoofd was op die uitkomst niet onvoorbereid. Terwijl hij al de krachten van zijnen geest inspande, om landbouw en koophandel aan te moedigen en de welvaart te doen herleven, wapende hij zich zoo veel hij kon en bragt zijne geregelde krijgsmagt op 18,000 man voetvolk, 1200 ruiters en 1500 dragonders.

DERTIENDE HOOFDSTUK.

De onderneming der Franschen onder LE CLERC *tegen* Hayti.

Welligt zou TOUSSAINT nog in lang geen wezenlijk gevaar van de zijde van *Frankrijk* te duchten hebben gehad, indien BONAPARTE niet door den naderenden vrede met *Engeland* de handen ruimer had gekregen. Nu zag die veroveraar den weg geopend, om *St. Domingo* weder voor goed aan het Fransche rijk te hechten, en hij aarzelde geen oogenblik om daartoe alle krachten in te spannen. List en geweld waren hem voor de bereiking van zijn doel om 't even; *Frankrijk* moest de kolonie weder hebben. Eene magtige vloot werd in de Fransche zeehavens of in die der reeds aan *Frankrijks* opperheerschappij onderworpene landen uitgerust. Eene zeer aanzienlijke krijgsmagt, meestal in de revolutie-oorlogen geharde troepen, werd daarop ingescheept. Sommigen meenen zelfs, dat

BONAPARTE deze gelegenheid gaarne te baat nam, om zich van een goed aantal al te ijverige voorvechters der beginselen van vrijheid en gelijkheid, die reeds niet meer met zijne ontwerpen strookten, te ontdoen. Hij benoemde zijnen schoonbroeder, den Generaal LE CLERC, tot opperbevelhebber. In December 1801 was het gros der vloot gereed om uit te loopen. Uit de volgende officiële opgave kan men zien, hoe geducht deze expeditie was en hoe de schepen en manschappen verdeeld waren.

Vloot van *Brest* onder bevel van den Vice-Admiraal VILLARET JOYEUSE.

l'Océan.	120	stukken.
Le Montblanc.	74	»
Le Gaulois.	74	»
Le Patriote. . . , . .	74	»
Le Cisalpin.	74	»
Le J. J. Rousseau. .	74	»
Le Watigné	74	»
La Révolution.	74	»
Le Duquesne.	74	»
Le Jemmapes.	74	»

Spaansche en ligtere Fransche schepen onder bevel van den Admiraal GRAVINA.

San Pablo.	74	stukken.
Francisco de Paula. . .	74	»
Francisco de Assis. . .	74	»

La Solidad. . . . . . . 36 stukken.
La Sirène. . . . . 36 »
La Découverte. . . . . 20 »
La Vigilante. . . . . . 20 »
La Furieuse. . . . . . 44 »
La Fraternité. . . . . . 36 »
La Précieuse. . . . . . 36 »
La Fidèle. . . . . 36 »
La Cicogne. . . . . . . 20 »
Le Poisson volant. . kotter.
La Nécessité. } Transporten.
La Danae. }

Deze schepen hadden 7000 man troepen aan boord.

Eskader van *l'Orient.*

Le Scipion. . . . . 74 stukken.
La Cornélie. . . . . 44 »
La Mignonne. . . . . . 18 »
La Serpente. Transport.

Welke 1200 man ingescheept hadden.

Eskader van *Rochefort*, gecommandeerd door den Schout-bij-Nacht LA TOUCHE TREVILLE.

Le Foudroyant. . . . . 80 stukken.
l'Union. . . . . 74 »
l'Argonaute. . . . . 74 »
l'Aigle. . . . . 74 »
Le Duguay Trouin. . . 74 »
Le Héron. . . . . 74 »
La Franchise. . . . . . 44 »

La Vertu.	36 stukken.
La Clorinde.	44 »
l'Uranie.	44 »
La Poursuivante. . . .	44 »
l'Embuscade.	36 »
La Bayonnaise.	26 »
La Diligente.	26 »
Le Renard / *l'Aigle*	Aviso's.

Bevindende zich op deze schepen 3000 man.

Bij de aankomst in de kolonie waren van de op deze smaldeelen ingescheepte troepen nog 10,500 man over, welke in Januarij 1802 op *St. Domingo* aan wal werden gezet. Weldra volgde op de groote vloot het eskader van den Schout-bij-Nacht GANTHEAUME, te *Toulon* uitgerust en bestaande uit 4 schepen van 74 stukken, 1 fregat, 1 korvet en 1 transport, die 2300 man den 12 Februarij 1802 aan de *Kaapstad* ontscheepten.

Voorts het eskader van *Cadix*, onder bevel van den Schout-bij-Nacht LINOIS, bestaande uit 3 schepen van 74 stukken en 3 fregatten, welke den 15 Februarij 1802 1500 man aan de *Kaapstad* ontscheepten.

Het eskader van *Brest*, uit 3 schepen van 74 stukken zamengesteld, en dat van *Havre*, bestaande uit 4 fregatten, welke tusschen den 23 en 31 Maart 1802 aan de *Kaapstad* 3000 man ontscheepten, en eindelijk de Hollandsche divisie, bestaande

uit 3 schepen van 74 stukken en verscheidene transportschepen, die den 7 April aan de *Kaapstad* aankwamen, en 2500 man ontscheepten.

Er werden dus in het geheel in de eerste maanden van 1802 niet minder dan 21,200 man Fransche troepen op *St. Domingo* aan wal gezet.

Den 14 December 1801 zeilde het gros der vloot, in de havens van *Brest*, *l'Orient* en *Rochefort* uitgerust, werkelijk uit. Er bevonden zich toen daarop behalve den Generaal LE CLERC en zijne gemalin, de jongste broeder van deze, HIERONYMUS BONAPARTE, de Generaal ROCHAMBEAU, als tweede bevelhebber en de twee zonen van TOUSSAINT, die, na hunne opvoeding in *Frankrijk* te hebben verkregen, thans onder het opzigt van hunne onderwijzers aan den vader werden teruggezonden, vooral ook opdat men een waarborg te meer tegen hem zou bezitten.

Den 29 Januarij 1802 waren de verschillende eskaders vereenigd in de baai van *Samana* op de oostkust van het eiland. Voor nu den koers naar de *Kaapstad* te stellen, zond de Opperbevelhebber een deel zijner magt naar de stad *Santo Domingo* af, een ander deel naar *Port-au-Prince*, en eene derde divisie naar de baai van *Mancenille*, waar de op deze laatste schepen aanwezige 2500 man moesten landen, ten einde zich van het fort *Dauphin* meester te maken, en daarna op de *Kaapstad* aan te rukken. Met het overige der vloot vertoonde zich de Generaal LE CLERC den 3 Fe-

bruarij 1802 in de nabijheid van die zelfde *Kaapstad*. Den volgenden dag zond hij twee fregatten en een kotter vooruit naar de baai, met een zee-officier als parlementair, om eenen brief van den eersten Consul BONAPARTE aan den Generaal TOUSSAINT L'OUVERTURE, en eene proclamatie van het Fransche gouvernement aan de bewoners des eilands over te brengen. De brief was van den volgenden inhoud:

» Burger-Generaal!

De vrede met *Engeland* en de overige mogendheden van *Europa*, welke de republiek tot het toppunt van magt en grootheid verheft, stelt het bewind in staat, zich aan de kolonie van *St. Domingo* te laten gelegen liggen. Wij zenden derwaarts den burger LE CLERC, onzen behuwdbroeder, in hoedanigheid van Kapitein-Generaal en eersten Magistraatspersoon der kolonie. Hij wordt vergezeld door de noodige legermagt, om de heerschappij van het Fransche volk te doen eerbiedigen. Onder deze omstandigheden, meenen wij te mogen hopen, dat gij aan ons, en aan geheel *Frankrijk* de opregtheid der gevoelens zult bewaarheden, door u gedurig geuit in de verschillende brieven, die gij ons toegezonden hebt. Wij hebben hoogachting voor u opgevat, en het strekt ons tot genoegen openlijk de groote diensten te erkennen, die gij aan het Fransche volk bewezen

hebt. Aan u en de brave Zwarten is het te danken, dat onze vlag nog op *St. Domingo* wappert. Door uwe kundigheden en door den loop der omstandigheden tot het opperbevel geroepen, hebt gij den burgeroorlog gedempt, palen gesteld aan de vervolging van eenige wreedaardige menschen, en de Godsdienst hersteld, waaruit alles zijn oorsprong neemt. De constitutie, die gij ontworpen hebt, ofschoon veel goeds inhoudende, bevat evenwel tegenstrijdigheden met de waardigheid en oppermagt des Franschen volks, waarvan *St. Domingo* slechts een gedeelte uitmaakt.

De omstandigheden, waarin gij u bevonden hebt, van alle kanten door vijanden omringd, zonder dat het moederland u zijne meening kon doen kennen of hulpbenden toevoeren, hebben vroeger eene wettigheid aan deze constitutie gegeven, die anders niet mogelijk was. Maar thans, nu de gebeurtenissen een zoo gelukkigen keer genomen hebben, zult gij ook de eerste zijn om hulde te bewijzen aan de oppermagt der natie, die u onder het getal zijner beroemdste burgers rekent, zoo om uwe kunde als om de sterkte van geest, waarmede de natuur u begiftigd heeft. Een tegenovergesteld gedrag zou niet overeen te brengen zijn met de denkwijze, die wij van u opgevat hebben. Zij zou u uwe talrijke aanspraken op de dankbaarheid en de weldaden der republiek doen verliezen, en een afgrond voor u openen, waarin gij zoudt nederstorten, en daardoor te gelijk het ongeluk

van die brave Zwarten berokkenen, welke wij beminnen, doch wier opstand wij tot ons leedwezen, ons genoodzaakt zouden zien te straffen. Aan uwe kinderen, die wij u terugzenden, gelijk mede aan hunne onderwijzers, hebben wij de gevoelens kenbaar gemaakt, die ons bezielen.

Wees door uwe raadgevingen, uwen invloed, uwe kundigheden den Kapitein-Generaal behulpzaam. Wat kunt gij verlangen? De vrijheid der Zwarten? Het is u bekend, dat in alle landen, waar wij ons vertoond hebben, aan alle volkeren, welke de vrijheid misten, dat groote goed gegeven is. Algemeene achting, eer, fortuin? Na de diensten, die gij bewezen hebt, en onder de tegenwoordige omstandigheden nog bewijzen kunt, bij de bijzondere toegenegenheid, die wij voor u koesteren, bezit gij de zekerheid, dat u niets dan onderscheiding, fortuin en eer te wachten staat. Doe dan ook thans aan de bewoners van *St. Domingo* kennelijk worden, dat de zorg, die *Frankrijk* steeds voor hun belang gevoed heeft, dikmaals door de toevallige omstandigheden van den oorlog vruchteloos is geweest; dat de geruchten van het vaste land overgewaaid, om onrust te verwekken, en oneenigheid aan te stoken, voortbrengsels waren der partijen, die zelve het vaderland verscheurden; dat voor de toekomst de vrede en de kracht der regering hun voorspoed en vrijheid waarborgen; zeg hun, dat indien de vrijheid voor hen eene der eerste behoeften is, zij die niet kunnen genieten,

dan bij het dragen van den naam van Fransche burgers, en dat alle daden, strijdig met de belangen van het vaderland, met de gehoorzaamheid aan de regering en aan den Kapitein Generaal, die haar afgevaardigde is, verschuldigd, zoo vele misdaden tegen de Nationale Oppermagt zouden zijn; misdaden, waardoor zij hunne vroegere diensten zouden verduisteren, en *St. Domingo* het tooneel van eenen rampzaligen oorlog zouden maken, waarin vaders en kinderen elkander zouden vermoorden.

En gij, Generaal, bedenk, dat zoo gij de eerste van uwe kleur zijt, die tot eene zoo groote magt opgeklommen is, en die zich door zijne dapperheid en krijgsmanskundigheden zoo zeer onderscheiden heeft, gij ook voor God en voor ons boven iemand anders verantwoordelijk zijt voor het gedrag uwer medeburgers.

Bijaldien er kwaadwilligen mogten zijn, die de personen, welke eene voorname rol in de onlusten van *St. Domingo* gespeeld hebben, mogten diets maken, dat wij gekomen zijn, om na te gaan, hetgeen zij in den tijd der regeringloosheid bedreven hebben, verzeker hun dan, dat wij alleenlijk hun gedrag in de tegenwoordige oogenblikken in het oog zullen houden en het verledene niet nasporen, dan om de heldendaden te leeren kennen, waardoor zij zich in den oorlog tegen de Spanjaarden en Engelschen, onze toenmalige vijanden, onderscheiden hebben.

Reken onvoorwaardelijk op onze achting, die niet

uit kan blijven, wanneer gij u gedraagt als een der voornaamste burgers van eene der voornaamste natiën der wereld.

Parijs,
18 Nov. 1801.

De Eerste Consul
BONAPARTE."

De proclamatie aan de bewoners van *St. Domingo* was van den 8 November 1801 gedagteekend en luidde als volgt:

»Inwoners van *St. Domingo!*

Welke ook uw oorsprong en kleur moge zijn, gij zijt allen *Franschen;* gij zijt allen vrij, allen gelijk voor God en voor de Republiek. *Frankrijk* is, even als *St. Domingo*, ten prooi der factiën geweest, en door burger- en buitenlandschen oorlog verscheurd; maar alles is veranderd. Alle volkeren hebben *Frankrijk* omhelsd, en het vrede en vriendschap toegezworen. Alle *Franschen* hebben elkander insgelijks omarmd en gezworen als vrienden en broeders te leven. Reikt dus ook aan de Franschen de broederhand, en verheugt u uwe Europesche vrienden en broeders terug te zien.

Het Gouvernement zendt u den Kapitein Generaal LE CLERC toe, die eene genoegzame magt met zich brengt, om u tegen uwe vijanden en die der Republiek te beschermen. Indien men tot u mogt zeggen: deze magt is bestemd om ons de vrijheid te ontnemen; antwoordt dan: De Republiek zal

nimmer gedoogen, dat die ons ontroofd worde. Schaart u rondom den Kapitein Generaal; hij brengt u den overvloed, en den vrede. Al wie zich tegen den Kapitein Generaal mogten keeren, zullen verraders des vaderlands zijn, en de wraak der Republiek zal hen verslinden, zoo als het vuur uwe verdroogde suikerrietstokken verslindt.

De Eerste Consul

BONAPARTE."

Door zulke schelklinkende woorden trachtte men eene pas vrij gewordene natie te begoochelen, opdat zij zich gedwee onderwierp, en men haar op nieuw het juk der slavernij en van eene despotieke regering kon opleggen!

De door den Generaal LE CLERC afgezonden fregatten vonden bij het invaren der reede de boeijen in het vaarwater weggenomen. Zij seinden om een loods, doch zonder gevolg. Die zwaardere schepen keerden daarop terug naar de vloot, en de kotter, als minder diep gaande, vervolgde zijnen koers naar de reede. Dat schip kwam voor de stad ten anker, niettegenstaande het nabij het fort *Picolet* door gloeijende kogels begroet werd. Deze eerste ontmoeting toonde, dat de maatregelen van TOUSSAINT alles behalve vriendschappelijk waren, en de Franschen zich dus op eenen krachtdadigen aanval moesten voorbereiden. Dien dag kon echter daartoe niets worden gedaan, vermits de vloot beneden winds was geraakt. Intusschen zond de Ne-

ger-Generaal CHRISTOPHE, die het bevel in de stad voerde, eene sloep, met den Haven-Kapitein, den Mulat SANGOS, bij den Opperbevelhebber aan boord, om te berigten, dat er iemand naar TOUSSAINT, die met een deel zijner krijgsmagt in de nabijheid stond, afgezonden was, om diens bevelen te vragen, en dat het voor de aankomst daarvan niet geoorloofd was naar binnen te zeilen. Den volgenden dag kwam dit antwoord. Het bevatte, dat de vloot, indien zij voor de stad wilde komen, zich met geweld een weg moest banen. Aan den Neger-Bevelhebber waren in de laatste maanden omtrent BONAPARTE's wezenlijke bedoelingen maar al te zeer de oogen geopend. Op *Martinique* en in *Cayenne* werd de slavernij der negers gehandhaafd, en het maakte een punt der vredesonderhandelingen met *Engeland* uit, dat *Frankrijk* op *St. Domingo* de slavernij zou herstellen.

In een krijgsraad, op de Fransche vloot gehouden, werd nu besloten, den toegang tot de stad te forceren, doch er deed zich daartegen een groote hinderpaal op, namelijk het gebrek aan loodsen, waaraan groote behoefte bestond, daar het vaarwater tot voor de stad zeer ondiep is, en met allerlei bogten tusschen de verschillende banken loopt, die de reede beschermen. Onder de Fransche officieren was er geen, die de verantwoording van zoodanig eene manoeuvre op zich wilde nemen, en vruchteloos trachtte men zoo door bedreigingen als door aanbiedingen van geld, den Mulat SANGOS, die aan

boord gebleven was, tot het verleenen van zijne hulp over te halen. Daarenboven had zich eene deputatie van de voornaamste inwoners der stad bij den Generaal LE CLERC vervoegd, met de angstige bede van toch niet in het gezigt der stad te ontschepen, daar CHRISTOPHE afgekondigd had, dat hij bij den eersten vijandelijken aanval op de stad, al de blanken zou doen vermoorden en de stad zelve in brand steken. De Generaal besloot dus tot eene landing in den bogt van *Chouchou*, ten einde van de landzijde de stad aan te tasten. De troepen, hiervoor bestemd, werden op de fregatten ingescheept, en de landing, in weerwil van het vuur der kustbatterijen, gedurende den nacht bewerkstelligd.

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Het aanvankelijk gelukken der onderneming van den Franschen Generaal LE CLERC, *en daarop gevolgde rampen.*

Den 5 Februarij 1802, met het aanbreken van den dag, zette de Fransche bevelhebber zijne troepen in beweging, om zoo spoedig mogelijk de hoogte nabij de stad te bereiken. CHRISTOPHE, geen kans tot tegenstand binnen hare muren ziende, en over de geheime handelingen der blanken met de Franschen verbitterd, besloot zijne bedreiging te vervullen. Na bevel tot de ontruiming der stad aan de zijnen te hebben doen geven, deed hij haar op verschillende plaatsen in brand steken, waardoor op nieuw een dag van verschrikking voor de bewoners der *Kaapstad* aanbrak. Bij zijnen aftogt liet hij een deel zijner magt op naburige hoogten en in de voorstad post vatten. Zijne negers werden echter door de Fransche voorhoede, onder den Gene-

raal HARDY, spoedig uiteengejaagd; doch de aftrekkende negers staken nu ook de voorstad in brand. Terwijl dit aan land voorviel, liet de Admiraal VILLARET, om afleiding aan den vijand te geven, de forten, die de stad beschermden, door twee schepen beschieten. Uit de forten werd dit vuur beantwoord; doch na eenige uren moesten de schepen, wegens den opkomenden landwind en de vallende duisternis, het ruime sop kiezen. In de stad heerschte, zoo lang de negers daar nog meester waren, moord en plundering. Zij verwoestten al, wat hun mogelijk was, en deden twee kruidmagazijnen springen, waardoor een groot getal huizen verdelgd wierden. Vele honderden der blanke bewoners werden genoodzaakt, om als gijzelaars de troepen van CHRISTOPHE op hunnen aftogt te volgen. Hun leven bleef ook later gespaard.

Zoodra den 6den de doorkomende zeewind het toeliet, zeilde de Admiraal VILLARET aan boord van de *Ocean*, aan het hoofd der vloot, tot voor de *Kaapstad*, en liet daar het anker werpen. Terstond werden eenige compagniën soldaten ontscheept, waardoor een gedeelte der vlakte benoorden de stad, alsmede de kwartieren van *Limbé* en *Acul*, waar TOUSSAINT den landbouw had doen herleven, voor brand en verwoesting bewaard bleven. Doch de stad zelve was ten tweeden male binnen weinige uren bijna geheel in een puinhoop veranderd; het gelukte de troepen en de matrozen slechts, omtrent 60 huizen van de 800 te behouden. De

overgeblevene bewoners waren van alles ontbloot; tusschen de rookende puinhoopen moesten zij hun verblijf houden; alle levensmiddelen waren vernield of beschadigd, en aan de ontscheepte Franschen ontbraken dus ook de noodwendigheden, waarop men gerekend had. Gelukkig lagen eenige Amerikaansche schepen, grootendeels met meel geladen, op de reede; doch versch vleesch, wijn, en andere na een langen zeetogt noodzakelijke ververschingen ontbraken geheel en al. Door den verpestenden stank der verbrande gebouwen en de ophooping van ingezetenen in slechte gebouwen, werd welligt de kiem der ziekte gelegd, die kort daarna het geheele leger tot niet deed versmelten.

De *Kaapstad* was alzoo, ten koste der arme bewoners, in handen der Franschen gevallen. De expeditiën, op last van den Generaal LE CLERC tegen andere punten gerigt, hadden over het algemeen een gunstiger uitslag. Een broeder van TOUSSAINT, die in de stad *Santo Domingo* bevel voerde, weigerde in het eerst die aan de Franschen onder KERVERSEAU over te geven; doch nadat deze eene landing beproefd hadden, bood hij slechts geringen tegenstand, en kwamen al de oude Spaansche bezittingen weldra in hunne magt. Den Generaal ROCHAMBEAU gelukte het, zich meester van het fort *Dauphin* te maken, waardoor hij den Opperbevelhebber met vrucht aan de *Kaapstad* kon ondersteunen. *Port-de-Paix*, ten westen der kaap gelegen, werd door den Generaal HUMBERT aangeval-

len; de Generaal MAUREPAS, een der beste Officieren van TOUSSAINT, zich tegen de overmagt niet bestand achtende, stak de stad in brand en week naar het gebergte. De haven en stad *St. Nicolas* gaf zich, na door een fregat opgeëischt te zijn, over. Te *Port-au-Prince* verscheen het Fransche eskader den 5 Februarij, en werd den volgenden dag het fort *Bizotin* aangevallen, welks Kommandant, de kleurling BARBE, in plaats van zich hardnekkig te verdedigen, zich na geringen tegenweer overgaf; de bezetting, bestaande uit 150 zwarte grenadiers, werd dadelijk bij de Franschen ingedeeld. De Generaal BOUVET maakte zich dit onverwacht voordeel ten nutte, om zonder tijdverlies met eenige landingstroepen op de stad aan te rukken, terwijl het eskader, door een goeden wind begunstigd, op een geweerschot afstands van de kade post vatte. Aan de alzoo van weerszijden ingeslotene Negers werd genade aangeboden, doch zij beantwoordden zulks door een wel onderhouden musketvuur tegen de schepen; waarop het eskader deszelfs vuur opende, en den dood onder de zwarten verspreidde. De troepen, nu niet langer bedwongen kunnende worden, bestormden de verschansingen, drongen de stad binnen, verdreven de Zwarten van straat tot straat, en maakten zich meester van het fort *St. Joseph*. Spoedig waren zij meester van de stad, die vooral ook door de goede maatregelen van den Schout-bij-Nacht LA TOUCHE TREVILLE voor plundering en brand bevei-

ligd werd. Deze verovering had de onderwerping van het zuidwestelijk gedeelte des eilands, dat onder bevel van den Generaal LA PLUME, een man van een zachten aard, stond, ten gevolge. Deze kwam zich met zijne troepen, nadat de proclamatie van den Eersten Consul hem was medegedeeld, ter beschikking van den Franschen Generaal stellen. Binnen twaalf dagen waren *Cayes*, *Aquin*, *Petit-Goave* en *Jérémie* met de omliggende landstreek, die voor verwoesting bewaard bleef, in handen der Franschen.

De Generaal LE CLERC hield intusschen zijn hoofdkwartier aan de *Kaapstad* gevestigd, peinzende op middelen, om de Neger-Generaals DESSALINES, CHRISTOPHE, MAUREPAS en vooral den magtigen TOUSSAINT te onderwerpen, die steeds tegenstand bleven bieden en met hunne troepen het noordwestelijk deel des eilands verwoestten. Misschien had hij in het eerste oogenblik van algemeene verwarring en ontsteltenis ook deze bevelhebbers spoedig kunnen bedwingen, maar ziekte, vermoeijenis en de tegenstand des vijands hadden thans zijne troepen reeds zoo zeer verminderd, dat hij, alvorens den veldtogt in de binnenlanden te kunnen beginnen, de versterkingen, die de eskaders van *Toulon* en *Cadix* moesten aanbrengen, gedwongen was af te wachten. Nu trachtte hij door listige onderhandelingen en voorstellen tot verbroedering de vijandelijke negers te verzwakken, en onderhield, tot bereiking zijner oogmerken, eene gestrenge krijgstucht. Ter-

wijl andere bevelhebbers aanbiedingen erlangden, die hunne eer- en geldzucht moesten streelen, trachtte hij den edelen TOUSSAINT, door het opwekken van diens vaderlijk gevoel, tot zijne belangen over te halen. Hij zond hem zijne beide zonen, vergezeld van hunnen onderwijzer, die aan den Neger-Generaal den brief van den Eersten Consul moest overhandigen, en hem als tot een pand van verzoening zijne kinderen aanbieden. Na vele uitgestane gevaren bereikten de beide zonen met het bijhebbend gezelschap de woning van hunnen vader, in het district *Eumery*, op dertig mijlen afstands van de *Kaapstad* gelegen. Hij was zelf afwezig, maar de beide jongelingen werden door hunne moeder met groote teederheid ontvangen, die tevens hare dankbaarheid aan den waardigen onderwijzer te kennen gaf. TOUSSAINT niet lang daarna van eenen togt huiswaarts keerende, was verwonderd en getroffen; hij hield langen tijd zijne beide zonen in zijne armen gesloten. Dat oogenblik van ontroering koos de onderwijzer uit om den brief van den Eersten Consul en een anderen van den Generaal LE CLERC over te geven. Verscheidene malen las TOUSSAINT die stukken met alle aandacht, doch hij was zichzelven te zeer meester om den indruk, dien ze op hem maakten, te laten bespeuren. Zijne kinderen wierpen zich aan zijne voeten, de woorden, die zij van den Eersten Consul gehoord hadden, herhalende; de onderwijzer smeekte, dat hij toch de gedane aanbiedingen niet

verwerpen mogt, maar zijn magtigen invloed tot herstelling van rust en welvaart in de kolonie gebruiken; hij voegde daarbij het aanbod om als gijzelaar in het kamp der Zwarten te blijven. Toussaint toonde in dit moeijelijk oogenblik eene edele standvastigheid, en zoo werkelijk de zorg voor zijne zwarte medemenschen hem bezielde, eene bewonderenswaardige grootheid van gemoed. Hij zond zijne kinderen met den onderwijzer aan den Generaal le clerc terug, met een eenigzins ontwijkend en uitstellend antwoord, waarbij hij een wapenstilstand voorsloeg. De Fransche Generaal, daarmede niet tevreden, zond de kinderen nog eenmaal aan den vader, wien hij tevens nog vier dagen van beraadslaging toestond, om zich te onderwerpen. Toussaint bleef zich zelven gelijk; men zegt zelfs dat hij aan zijne zonen de vrijheid liet, om al dan niet naar de Franschen terug te keeren, en dat een hunner daarvan gebruik maakte. Nu werd hij door den Generaal, die gedurende deze mislukte onderhandeling met de eskaders uit *Toulon* en *Cadix* eene aanmerkelijke versterking had bekomen, en dus een leger van 13,000 man te velde kon brengen, voor een opstandeling verklaard en de aanvallende oorlog begon den 17 Februarij. Zes weken duurde deze veldtogt, die aan de Franschen veel volks kostte en waarbij zij zonder het verraad van eenigen der zwarte opperhoofden weinig voordeel zouden behaald hebben. De vlugheid en het beleid der Europesche soldaten, die standvastig

het luchtsgestel trotseerden en tot in menige schuilplaats der Zwarten, welke men als onneembaar afgeschilderd had, doordrongen, bragt schrik en ontmoediging onder de Negers te weeg; velen hunner geregelde troepen ontbonden zich; ten gevolge van het verwaarloozen van den landbouw leden zij gebrek en stond zelfs hongersnood voor de deur; door de vlugheid der Fransche troepen, die zich nu hier dan ginds vertoonden, stelden de Negers zich het getal hunner vijanden aanzienlijker voor dan het werkelijk was. Op vele Neger-Kapiteins had het voorbeeld van CLAIRVAUX, LA PLUME, MAUREPAS, de broeders van TOUSSAINT en anderen, die na hunne onderwerping, hunne rangen en bezittingen behouden hadden, eenen verleidelijken invloed. Maar niettegenstaande dit alles, waren sommige bevelhebbers, en vooral ook TOUSSAINT niet ten onder te brengen. Hoewel thans nog slechts door een gering aantal volgelingen omringd, had hij de aanvallen der Franschen op zijne in het gebergte gekozene stellingen meer dan eens moedig afgeslagen en hun groote verliezen toegebragt. De Generaal LE CLERC, ofschoon in een kort tijdbestek reeds groote zwarigheden te boven gekomen zijnde, gevoelde dat de door hem geledene groote verliezen bezwaarlijk door de magt, die van tijd tot tijd uit *Europa* aankwam, te herstellen zouden zijn. Zijn leger, uitgeput door vermoeijenis, ter neder geslagen door ontberingen, verminderde van dag tot dag. Het werd steeds moeijelijker om in deszelfs

behoeften te voorzien. De kassen waren ledig, en het ongelukkige land was te zeer verwoest, dan dat het mogelijk ware den oorlog door den oorlog te voeden. Een en ander noodzaakte den Generaal de vijandelijkheden weder te staken, en andermaal genegenheid tot onderhandeling met de Opperhoofden der Zwarten te toonen. De voornaamsten van dezen, zoo als CHRISTOPHE en DESSALINES, volgden thans het voorbeeld van MAUREPAS, en onderwierpen zich, met gretigheid de rangen en waardigheden, die men hun aanbood, aannemende. Zij gevoelden hunne nietigheid tegenover de meerdere krijgskunde der Franschen; de doorgestane tegenspoeden maakten hen mismoedig, en velen hunner verrieden schandelijk de zaak hunner stamgenooten, omdat zij vreesden zich toch niet in hunne tegenwoordige grootheid te kunnen staande houden. TOUSSAINT alleen bleef standvastig; maar de begoocheling der Negers, die hem onoverwinnelijk achtten, was verdwenen, en schoon hij nog veel op de zwarte bevolking vermogt, kon hij alleen den oorlog niet gaande houden. Van allen verlaten, moest ook hij besluiten, in onderhandeling te komen. De Generaal en Chef eischte als waarborg zijner opregtheid, dat hij zelf met eenige uitgelezene troepen, die zijne lijfwacht uitmaakten, aan de *Kaapstad* kwam, om tot voorbeeld aan de bevolking te verstrekken. Ofschoon deze nieuwe opoffering hem veel kostte. gehoorzaamde hij aan de wet des overwinnaars, en gaf dit bewijs zijner opregtheid. Te gelijk echter

bedankte hij voor alle aangebodene gunsten, en vroeg niets meer, dan zijne dagen, als een eenvoudig burger, op zijn landgoed *Eumery* bij zijne dierbaarste betrekkingen te mogen ten einde brengen; hetgeen hem toegestaan werd. In het geheim echter gaf LE CLERC, den ontwapenden Neger nog vreezende, aan den Generaal, die in dat gedeelte des lands bevel voerde, den last, om zijne gangen oplettend na te gaan.

Nu volgde de Fransche Generaal voortdurend eene wijze staatkunde. De meest gevaarlijke Neger-Kapiteins hield hij in zijne nabijheid, hen gebruikende, om zelven eenen nieuwen opstand moeijelijker te maken, door de landbouwende Negers naar hunne woningen te doen terugkeeren en te ontwapenen. Te midden der zwarte bevolking plaatste hij, ten teeken zijner opregtheid, Fransche officieren, en toonde zich naauwgezet in het nakomen der gedane beloften en aangegane voorwaarden. Als om het onderscheid van kleur te doen vergeten, maakte hij zijne regimenten voltallig door daarin zwarte soldaten in te lijven, die zich meestal met genoegen onder de Fransche vanen schaarden, omdat zij even als de Europeanen behandeld werden.

Weldra begon weder eenige welvaart te herleven; de Negers keerden naar hunne werkplaatsen of plantaadjes terug; zonder moeite geschiedde de ontwapening; orde en veiligheid herstelden zich meer en meer in alle deelen der kolonie. Toen

het berigt hiervan in *Frankrijk* aankwam, was men even verbaasd als verheugd. De koophandel begon weder vertrouwen te scheppen, en na eenige maanden zag men in de havens van het eiland alle vlaggen waaijen, en in de voornaamste plaatsen zich weder handelhuizen vestigen. Velen der planters, die naar *Noord-Amerika* uitgeweken waren, keerden naar het eiland terug.

Al verder behoorde tot de eerste zorgen van den Generaal LE CLERC, om het lot der landbouwende negers voor goed te regelen; hetwelk met bijzondere zwarigheden gepaard ging, daar zijne instructiën dienaangaande tweeledig waren. Aan de eene zijde namelijk werd het hem tot pligt gesteld, om op de Negers van *St. Domingo* het toen op *Guadeloupe* gevolgde stelsel toe te passen, alwaar zij voor een bepaald loon, ofschoon steeds aan de plantaadjes verbonden, werkten. Aan den anderen kant had hij geheime wenken van den Eersten Consul om de Negers van *St. Domingo* tot den staat van slavernij terug te brengen. Dit laatste konde zijne goedkeuring geenszins wegdragen; hij meende, dat noch door list, noch door geweld zulk een stelsel in te voeren was en kwam na rijpe overweging tot de overtuiging, dat alleen door het volgen van TOUSSAINTS verordeningen op dit punt de kolonie voor *Frankrijk* te behouden was. Het stelsel van den merkwaardigen man bestond hoofdzakelijk in het veranderen der persoonlijke slavernij in eene verpligte bearbeiding van den grond. De Negers moes-

ten gezamenlijk werken, waarna zij op een vierde van de opbrengst der plantaadjes aanspraak hadden. De verdeeling van dit vierde geschiedde in evenredigheid van hunne sterkte, vlijt en bekwaamheid; wordende zij dus in verschillende klassen verdeeld; allen stonden onder de hoede van opzieners over den landbouw, die zeker toezigt op de planters moesten houden, en aan wie de eigenaars de klagten over het pligtverzuim hunner Negers moesten doen. Na een bepaald onderzoek werd door de opzieners de straf aan de schuldigen opgelegd. Al de grondbezitters die niet met vooroordeelen behebd waren, erkenden de nuttigheid van deze maatregelen. De Negers werkten met genoegen, tevreden van in de behoeften hunner betrekkingen te kunnen voorzien. Ter wederinvoering van dit stelsel liet de Generaal afgevaardigden uit de verschillende departementen, zoowel Blanken en Kleurlingen, als vrije Negers naar de *Kaapstad* komen, ten einde een raad onder zijn voorzitterschap te vormen, die zich alleen met deze huishoudelijke belangen der kolonie zou bezig houden.

Over het algemeen werden thans de kundigste en meest gegoede Negers tot opzieners over den landbouw benoemd, welke hunnen invloed op eene nuttige wijze deden gelden; en bij de wederinstelling dezer ambtenaren en van de andere raden had men bijna overal niets anders te doen dan de met zooveel regtvaardigheid gedane keuzen van TOUSSAINT op nieuw te bekrachtigen. Met den wederopbouw

der verwoeste steden werd nu ook weder een aanvang gemaakt. Het stichten van nieuwe huizen in de plaats der afgebrande werd zoo krachtdadig aangemoedigd, dat bijv. de *Kaapstad* binnen weinige maanden zich van den brand geheel hersteld had. De geldmiddelen der kolonie werden insgelijks niet verwaarloosd en goede verordeningen tot bestrijding der behoeften daargesteld. Door dit alles verkreeg men uitkomsten, bijna aan wonderwerken grenzende. Slechts eene groote zwarigheid bleef over. De zwarte Generaals volgden wel schijnbaar met allen ijver de bevolene maatregelen in de departementen onder hun bevel op, doch konden niet nalaten de lieden van de kleur hard en zelfs met groote wreedheid te behandelen, waartoe het ophalen der wapenen hun gelegenheid gaf. CHRISTOPHE en MAUREPAS waren, alhoewel zij zich als de beschaafdste voordeden, de hevigste vervolgers van hun geslacht, terwijl de anders zoo wreede DESSALINES onder de leiding van twee Fransche Generaals, daarentegen nog gematigdheid toonde.

Deze gewelddadigheden bragten het pas gevestigde vertrouwen weder aan het wankelen, en verspreidden spoedig onrust en verbittering onder de Negers. Zij weigerden de wapens verder over te geven en verborgen ze. De hoogstonvoorzigtige gesprekken der planters over de geheele herstelling der slavernij, gaven insgelijks weldra aanleiding tot zamenscholingen in de werkplaatsen. Zoodanig was de stemming des volks in het begin der maand

April 1802. Er zouden nog middelen genoeg tot bevrediging uit te denken geweest zijn, indien thans niet eene allerzwaarste ramp de Franschen had getroffen. De gele koorts, waarvan de kenteekenen zich reeds sedert eene maand nu en dan vertoond hadden, brak met hevigheid uit. De Generaal LE CLERC verlegde dadelijk zijne troepen naar de gezondste streken, om alle verdere uitbreiding voor te komen; doch zulks was vruchteloos. De dood van drie Generaals, die gelijktijdig aangetast werden, verspreidde een algemeene vrees en schrik onder het leger, waardoor vele soldaten stierven, zonder dat hun behoorlijk hulp verleend werd. De Generaal besloot zijne echtgenoote en zoon naar het eiland *Tortuga* over te brengen, om deze van het brandpunt der besmetting te verwijderen; waarna hij aan de *Kaapstad* terug kwam, om de opening van de vergadering der afgevaardigden bij te wonen, die met de maand Junij plaats moest hebben. Op dat tijdstip bereikte de ziekte hare grootste hoogte; zij woedde als een stroom, die alles verdelgt; de moedeloosheid en ongerustheid was op ieders gelaat te lezen; niemand was verzekerd den anderen na eenige uren nog te zullen wederzien. Een aantal leden der voornaamste familiën, beroemde Generaals en Opperhoofden, duizende dapperen, wie het vuur of staal des vijands niet had kunnen bereiken, vielen als slagtoffers van dezen geesel der nieuwe wereld.

VIJFTIENDE HOOFDSTUK.

Jammerlijke afloop van de onderneming des Generaals LE CLERC *tot het ten onder brengen van* St. Domingo, *en verdrijving der Franschen vandaar.*

De voorteekenen van oproerige bewegingen onder de Negers, die het hoofd te stouter opstaken, naarmate zij meer hoop hadden, dat hunne overwinnaars geheel en al door het luchtsgestel verdelgd zouden worden, bragten den Generaal LE CLERC in eenen zeer hagchelijken toestand. Hij nam zijne toevlugt tot TOUSSAINT, en drong bij dezen aan, om toch al zijnen invloed op de Negers ten beste der kolonie te gebruiken, en aldus de opstandelingen, die zich vooral ook in de nabijheid zijner woning vertoond hadden, tot hunnen pligt te doen wederkeeren. TOUSSAINT, die van alle bemoeijenis met de openbare zaken afgezien had, wilde zich ook hier niet mede inlaten. Alleen zond hij een detachement

gewapende landbouwende Negers tot herstelling der rust af, doch eenige Fransche troepen, deze negers ontmoetende, vonden goed hen te ontwapenen. De gisting in die streken nam toe. Kort daarna onderschepte men brieven van TOUSSAINT aan een zijner voormalige adjudanten, waarin de Generaal LE CLERC, in ingewikkelde bewoordingen, eene aanvrage om wapenen en krijgsbehoeften meende te lezen. Men achtte zulks eene genoegzame reden, om TOUSSAINT geheel ten val te brengen, begrijpende men, dat, indien een man van zijne geestkracht en invloed op de Negers thans de vaan des oproers opstak, de gevolgen voor de zeer verzwakte Fransche magt onberekenbaar zouden zijn. Arglistiglijk werd de edele Neger tot het bijwonen eener bijeenkomst met Fransche officieren uitgelokt, daar verraderlijk gevangen genomen, naar de *Kaapstad* gesleept, op een gereed liggend linieschip geworpen, en naar *Frankrijk* overgevoerd. Daar werd hem alle gelegenheid, om zich te verantwoorden, geweigerd, en de merkwaardige man werd, tot onuitwischbare schande voor de Fransche natie en voor BONAPARTE, tot loon voor zijne bewezene diensten, gedoemd om zijnen levensloop in eene onderaardsche gevangenis te eindigen. Hij stierf in 1803, zonder zelfs het genoegen te mogen smaken, eene enkele maal zijne gade en kinderen, die naar *Frankrijk* kwamen, te zien. Deze wreede maatregel sleepte voor de aanleggers daarvan de verderfelijkste gevolgen na zich, te meer, omdat te gelijk de tijding van

de herstelling der slavernij op de andere Fransche Westindische eilanden door schepen op *St. Domingo* werd aangebragt. Als door eenen electrieken schok getroffen, ontwaakte bij geheel de Negerbevolking het besluit, om de Franschen te verdelgen.

De Generaal CLAIRVAUX, welke op den naast aan de *Kaapstad* gelegen militairen post bevel voerde, ging in den nacht van 12 op 13 October tot de reeds verzamelde opstandelingen over; CHRISTOPHE en een der broeders van TOUSSAINT volgden zijn voorbeeld, en des nachts van den 15 werden de voorposten der Franschen reeds door hen met verwoedheid aangevallen. De geestkracht van den Generaal LE CLERC, die aan het hoofd van zijnen staf met eenige troepen op den vijand aanrukte, deed dezen met verlies terugdeinzen. Desniettemin werd weldra de opstand en de afval der zwarte Generaals algemeen. Zij bragten spoedig eene aanzienlijke magt te velde tegen die der Franschen, waarvan reeds twee derden zoo door den oorlog als door ziekte waren omgekomen, terwijl de aanvoer uit *Frankrijk* op verre na niet tegen deze verliezen op kon wegen. Dit moest den Generaal LE CLERC het besluit doen nemen, om zich tot de verdediging der voornaamste plaatsen te bepalen en zijne troepen zoo veel mogelijk vereenigd te houden. Te midden van dezen moeijelijken staat van zaken werd hij zelf den 22 October door de gele koorts aangetast, en bezweek, niettegenstaande alle aangewende

hulpmiddelen, den 2 November aan deze ziekte.

De Generaal ROCHAMBEAU volgde hem in het opperbewind op, en dat wel onder zeer ongunstige uitzigten. Niet slechts was de Fransche krijgsmagt zeer aanmerkelijk versmolten, waren de Negers overal in vollen opstand, en het fort *Dauphin* met *Port au Paix* reeds in hunne handen; maar alles liet eene aanstaande vredebreuk met *Engeland* voorzien, waardoor de aanvoer van versterking uit *Frankrijk* onmogelijk zou worden, en zelfs voor de ontruiming, indien daarvoor noodzakelijkheid bestond, geene gelegenheid zou overblijven. De Generaal deed wat hij vermogt, om zich staande te houden. Met het overschot des legers, uit 8 of 9000 man bestaande en eene nieuw opgerigte Nationale Garde, ging hij DESSALINES en de verdere oproerige Opperhoofden te keer. Maar de Mulatten, die tot nog toe de zijde der Franschen gekozen hadden, werden, ten gevolge van tegen hen gepleegde onregtvaardigheden, weder oproerig en sloten zich bij de oproerlingen aan. Het was een oorlog, waarin wraakzucht en wreedheid aan weerszijden de hoofdrol speelden, maar die dan toch daarop uitliep, dat ROCHAMBEAU de eene provincie na de andere moest ontruimen, en zich eindelijk met het overschot zijner magt naar de *Kaapstad* retireren, waar hij den 24 Junij 1803 aankwam. Tot het terugtrekken naar dit punt had hij ook, uit hoofde van de aanstaande uitbarsting des oorlogs met *Engeland*, een uitdrukkelijk bevel bekomen, en wel

door het Fransche fregat *L'Infatigable*, hetwelk den overtogt uit *Brest* in zes-en-dertig dagen deed.

De verslagenheid, die bij zijne terugkomst aan de *Kaapstad* heerschte, was groot en vermeerderde nog, toen men in het begin van Julij een Engelsch eskader aan den ingang der reede zag verschijnen, en aldaar post vatten. Ofschoon de Vlootvoogd op geenerlei wijze kennis gaf, dat de oorlog werkelijk uitgebroken was, handelde hij toch alsof dit plaats had, en daar men kort daarna vernam, dat *Port au Prince* en *Les Cayes* ook geblokkeerd werden, was geen zelfbedrog meer mogelijk en konden de Franschen hunne zaak wel reddeloos achten. Tot de maand October bleven zij nog meester van de voornaamste steden. De eerste stad, welke nu ontruimd werd, was *Saint Marc*, waar de Kommandant, van alle hulp verstoken zijnde, zich genoodzaakt zag eene overeenkomst met den Kapitein van het Engelsche fregat, dat voor de plaats kruiste, te treffen. De weinige troepen, de blanke inwoners en eenige Mulatten scheepten zich in, om naar *Jamaica* overgebragt te worden; en de Zwarten namen vervolgens de stad in bezit. Kort daarna zag de Generaal LA VALLETTE, die te *Port au Prince* bevel voerde, om niet al de zijnen door hongersnood te laten omkomen, zich in de treurige verpligting, om met den Generaal DESSALINES in onderhandeling te treden. Hij bedong een tijd van vijf dagen voor de ontruiming der stad, en voor de nakoming van het gesloten verdrag, werden gijze-

laars gegeven. Alle Blanken verlangden daar met het overschot der bezetting de stad en het eiland te verlaten, doch zulks kon uit hoofde van gebrek aan schepen niet plaats hebben, waarop DESSALINES aan LA VALLETTE de stellige verzekering gaf, dat aan de overblijvende Blanken geen leed zou geschieden, en zij op zijne genade rekenen konden. Verscheidenen hunner vertrouwden op deze belofte, doch ondervonden weldra, hoe ijdel die was. Medelijdenswaardig was de toestand der achterblijvenden, die hun lot wel konden berekenen bij het vertrek der schepen. Toen DESSALINES den 10 October te *Port au Prince* binnentrok, sloeg hij zijn gegeven woord schandelijk in den wind, en vierde aan zijnen lust tot wraak den ruimen teugel, door al de Blanken te doen vermoorden en de stad te laten plunderen. De uit *Port au Prince* vertrokken schepen stelden koers naar *Cuba*. In het ruime sop zagen zij zich door de Engelschen opgewacht en aangetast. Dezen plunderden de ongelukkige vlugtelingen, en ontwapenden de soldaten, waarna de schepen hunnen togt konden vervolgen. De Generaal alleen had met een deel zijner troepen het geluk, den vijand te ontsnappen, en landde gelukkig in de *Havanna* aan.

De eene ontruiming volgde nu op de andere. DESSALINES verzuimde niet, om dadelijk van de verlatene provinciën bezit te nemen, waar hij door eene geveinsde inschikkelijkheid eenig gevoel van rust en zekerheid trachtte te doen terugkeeren. Eindelijk bleef aan de Franschen niets meer over

dan de landingsplaats van *St. Nicolas* en de *Kaapstad.* Om ook daarvan spoedig meester te worden, verzamelde DESSALINES eene geduchte magt. Den 18 November rukte hij met 15,000 man op de *Kaapstad* aan. Hij ontmoette krachtdadigen tegenstand, doch spoedig ontstond er gebrek aan levensmiddelen en waren de troepen door ontbering en vermoeijenis tot het uiterste gebragt. Nu besloot de Generaal, om onderhandelingen met den Bevelhebber van het Engelsche eskader, dat den ingang der reede blokkeerde, aan te knoopen, doch deze deed zulke vernederende eischen, dat hij die weder moest afbreken, en een bestand met DESSALINES trachtte aan te gaan. Het kwam tot stand. Tien dagen werden voor de ontruiming van de stad en forten toegestaan; hopende de Generaal in dat tijdsverloop gelegenheid te vinden, om aan de Engelschen bij opkomend slecht weder te ontsnappen. Nu liet DESSALINES in de stad proclamatiën afkondigen, strekkende om de inwoners gerust te stellen, en de Blanken zoo veel mogelijk van emigratiën af te houden. Binnen vijf dagen was de vloot tot haar vertrek gereed, maar zij was talrijk en het weder begunstigde hare ontsnapping niet, zoodat, toen de tien dagen verloopen waren, de Generaal zich verpligt zag, de genade en welwillendheid van den Engelschen Bevelhebber in te roepen. Deze bepaalde, dat de vloot aan hem overgegeven zou worden en dat al de manschappen krijgsgevangen zouden zijn. De officieren zouden echter hunne

wapenen behouden en alle bijzondere eigendommen geëerbiedigd worden. Zoo werd aan boord van ieder schip een Engelsch officier gezonden, en verliet de vloot, die het overschot van het eens zoo geduchte Fransche leger aan boord had, den 1 December de reede van *Port au Prince*, om onder Engelsch geleide naar *Jamaica* te stevenen.

De Burggraaf DE NOUAILLES, die de landingsplaats van *St. Nicolas* bezette, waagde eene stoute poging om met de zijnen aan de waakzaamheid der Engelschen te ontsnappen. Door de duisternis begunstigd, mengde hij zich ongemerkt met de zeven schepen, waarop zich zijne manschappen hadden ingescheept, onder de aanzienlijke vloot, die de *Kaapstad* verlaten had, scheidde zich vervolgens daarvan af; en had het geluk met de zeven schepen het eiland *Cuba* te bereiken.

Dit was de afloop van de poging der Franschen tot herovering van het eiland *St. Domingo*, welke naar gissing hun 40,000 man en onberekenbare schatten, in een tijdverloop van nog geene twee jaren, kostte, zonder iets anders uit te rigten dan dat het eiland, pas door de zorg en kunde van TOUSSAINT tot zekere mate van welvaart gekomen, op nieuw grootendeels verwoest werd.

Op nieuw hadden de Negers en Kleurlingen het juk der Europesche volken afgeworpen. DESSALINES, die met de Generaals CHRISTOPHE en CLAIRVAUX thans het oppergezag op het eiland deelde, plukte de vruchten dier overwinning, terwijl de achtenswaar-

dige TOUSSAINT in zijnen kerker bezweek. Die hoofden haastten zich, na de geheele verdrijving der Fransche krijgsmagt, om hunne bedoelingen door het uitvaardigen der volgende proclamatie te doen blijken.

»In den naam van het Volk der Zwarten en der Lieden van de Kleur op het eiland *St. Domingo.*

De onafhankelijkheid van *St. Domingo* wordt bij deze openlijk afgekondigd. In onze oorspronkelijke waardigheid hersteld, hebben wij onze regten als menschen en burgers meer dan ooit verzekerd. Wij zweren die regten nooit aan eenige magt op aarde te zullen afstaan: de verschrikkelijke sluijer des vooroordeels is aan stukken gescheurd; hij zij dat voor eeuwig! Wee hem, die het zou durven wagen, zijne bloedige flarden weder aaneen te hechten! O, gij landbezitters van *St. Domingo*, die in vreemde landen omzwerft, door het afkondigen onzer onafhankelijkheid rigten wij geenszins tot u allen een verbod, om naar uwe eigendommen terug te keeren; verre zij van ons zulk een onregtvaardig denkbeeld! Wij zijn niet onkundig, dat er velen onder u zijn, die hunne vorige dwalingen ingezien, hunne buitensporige, onregtvaardige aanmatigingen afgezworen en de regtvaardigheid der zaak erkend hebben, voor welke wij gedurende de laatste twaalf jaren ons bloed hebben verspild. Je-

gens zulke menschen, die ons regt doen, willen wij handelen als broeders. Dat zij tot ons terugkeeren! De God, die ons beschermt, de God der vrije menschen, verbiedt ons, onze overwinnende wapenen tot hen uit te strekken. Maar wat degenen aangaat, die door dwazen hoogmoed bedwelmd, zoo zeer baatzuchtige slaven van een gevloekt stelsel van aanmatiging zijn, dat zij in hunne verblinding de kern van het menschelijk geslacht meenen uit te maken, en zich door den hemel tot onze meesters en dwingelanden verordend wanen: dat dezulken het land van *St. Domingo* niet naderen! Bij hunne komst aldaar zouden zij niets dan gevangenis en verbanning te wachten hebben. Laten zij dus blijven waar zij zijn; laten zij, gepijnigd door hunne welverdiende ellende en door het misnoegen der regtvaardigen, met welke zij al te lang hebben gespot, blijven voortleven, door niemand beklaagd of opgemerkt.

Wij hebben gezworen nooit met gematigdheid te zullen luisteren naar iemand, die ons van slavernij zoude durven spreken; wij zullen onverbiddelijk zijn, misschien zelfs wreed tegen elke gewapende magt, die zelve het doel vergetende, waarvoor zij sedert 1789 gestreden heeft, uit *Europa* komen mogt, om den dood en slavernij over ons te brengen. Niets moet te dierbaar zijn, en alle middelen zijn wettig voor menschen, welke men de eerste aller zegeningen wil ontrukken. Al moesten zij het bloed bij beken en rivieren doen stroomen,

al moesten zij tot bescherming hunner vrijheid zeven achtste deelen van den aardbol in brand steken, zij zouden onschuldig zijn voor de regtbank der Voorzienigheid, die nooit menschen schiep, om hen onder eene zoo harde en schandelijke slavernij te doen zuchten.

In de verschillende beroerten, die hier hebben plaats gehad, zijn eenige inwoners, over welke wij ons niet te beklagen hadden, slagtoffers der wreedheid geworden van een klein getal soldaten of werklieden, die door de herdenking van hun vroeger lijden te zeer verblind waren, om de goede en menschlievende landeigenaars te kunnen onderscheiden van degenen, welke zich ongevoelig en wreed betoond hadden. Wij betreuren met alle gevoelige zielen een zoo beschreijenswaardig einde, en verklaren voor de geheele wereld, wat daartegen ook door snoode menschen ingebragt moge worden, dat die moorden tegen de wenschen van ons hart gepleegd zijn. Het was onmogelijk, te midden van den staat van crisis, waarin de volkplanting zich bevonden heeft, deze gruwelen voor te komen of te stuiten. Zij, die slechts eenig begrip van de geschiedenis hebben, weten, dat een volk, hetwelk door burgeroorlog bezocht wordt, al ware het zelfs het beschaafdste volk op aarde, maar al te ligt zich aan allerlei buitensporigheden overgeeft, en dat de Opperhoofden, wier gezag in zulk een tijdperk nooit krachtdadig genoeg ondersteund wordt, gedurende het woeden der omwenteling alle schul-

digen onmogelijk straffen kunnen, zonder zich in nieuwe moeijelijkheden te wikkelen.

Maar nu de dageraad des vredes ons met de voorteekenen van eenen minder stormachtigen tijd vertoont; nu de kalmte der overwinning op de onlusten van eenen verschrikkelijken oorlog gevolgd is, behoort op *St. Domingo* alles eene nieuwe gedaante aan te nemen, en deszelfs regering voortaan die van de regtvaardigheid zelve te zijn.

Gegeven in het fort *Dauphin*
den 29 November 1803.

DESSALINES.
CHRISTOPHE.
CLAIRVAUX."

Onder zulke aannemelijke en schoonschijnende beloften aanvaardden deze Neger-aanvoerders het bewind en werden zij erkend. Alleen moest nog eene nieuwe staatsregeling aan hun gezag klem bijzetten.

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

Geschiedenis van Hayti *na de bevestiging van de onafhankelijkheid der Negers.*

Eindelijk was het dan aan de zwarte bewoners des eilands en een deel der Kleurlingen, na groote opofferingen en heldhaftige pogingen, gelukt, om de zoo geduchte magt, door *Frankrijk* tegen hen afgezonden, geheel te verdrijven. In het voormalig Fransche gedeelte vonden zij nergens vijanden meer. In het oostelijk of voormalig Spaansche gedeelte waren daarentegen nog enkele punten in de magt der Europeanen. Tot de verdrijving ook van dezen moest een tijdstip van meerdere rust en inwendige orde worden afgewacht. Voor het oogenblik schoot iets van meer gewigt over: het vaststellen eener staatsregeling en van wetten, geschikt om het geluk van het pas vrij geworden volk te bevestigen. Met die staatsregeling was men spoedig gereed. Zij werd den 1 Januarij 1804 door DESSALINES, die het meest tot bevestiging der onafhankelijkheid had bij-

gedragen, afgekondigd. Aan het eiland werd daarbij voor goed de naam *Hayti* gegeven. De Republikeinsche regeringsvorm werd aangenomen, en onder anderen bepaald, dat de nieuwe Neger-Republiek eene half roode, half blaauwe vlag, horizontaalsgewijze gestreept, zou voeren. Te gelijk met de aanneming der staatsregeling werd eene verklaring van haat tegen de Fransche regering, en eene afzwering van alle denkbeelden van landverovering en vergrooting gedaan. Op het open veld, in het bijzijn eener talrijke menigte, hadden die verklaringen plaats. Om meer klem aan het openbaar gezag bij te zetten, werd in de eerste wetgevende vergadering, die met de maand April hare zitting nam, aan den Generaal DESSALINES de waardigheid van Gouverneur voor zijn leven opgedragen. Nu hoopte men het geluk en welzijn der inwoners en de welvaart van het eiland voor goed te hebben verzekerd; doch de uitkomst bewees weldra het ijdele dier streelende vooruitzigten. De man, die door zijnen heldenmoed den roemrijken naam van Bevrijder van *Hayti* verworven had en door eene vaderlijke regering onbegrensde regten op de algemeene erkentelijkheid zou verworven hebben, was naauwelijks tot beheerscher des lands verheven, of hij versmoorde al de edele gevoelens, die hem te voren bezielden; de held van het vrijgevochten volk toonde zijne medeburgers als slaven te beschouwen, geschikt om aan zijne luimen blindelings te gehoorzamen.

Weldra zag men eene afkondiging afvaardigen, die moord en doodslag tegen al wat blank was, ademde. Wanhoop greep de nog zeer talrijke Blanken aan, die, op de gedane eloften vertrouwende, op het eiland gebleven waren. Eene slagting volgde in de eerste maanden van 1804, die aan de Siciliaansche vesper deed denken. De Negers vermoordden alle Blanken, zonder onderscheid, van geslacht of ouderdom. Ter naauwernood spaarde men eenige priesters en geneesheeren, en dan nog op uitdrukkelijk bevel. Zes maanden achtereen duurde deze slagting, tot dat eindelijk op het eiland niets overig bleven dan Zwarten, Kleurlingen en zeer enkele burgers van het Noord-Amerikaansch Gemeenebest. Te gelijk werd de bepaling vastgesteld, dat nimmer een Europeaan eenige goederen op *Hayti* in eigendom mogt bezitten of aldaar landeigenaar zijn; eene bepaling, die, schoon men anders tot billijker gevoelens is teruggekeerd, nog steeds gestrengelijk wordt gehandhaafd.

Maar het viel den Negers op *Hayti* gemakkelijker weerlooze Blanken te vermoorden, dan de heerschzucht in te toomen van dengeen, dien zij tot hunnen meester hadden verheven. Het kortelings door BONAPARTE gegeven voorbeeld lokte het hoofd der nieuwe Republiek tot navolging uit. DESSALINES liet zich de keizerlijke waardigheid aanbieden en werd den 8 October 1804, op een daartoe opgerigt amphitheater op het veld van Mars te *Port au*

Prince plegtiglijk gekroond. De Generaal A. PÉTHION bestuurde die plegtigheid. Alzoo werd de Neger JAN JACOB DESSALINES, die in 1791 nog slechts knecht van eenen anderen Neger was, wiens naam hij aannam, en dien hij na zijne verheffing tot Opperhofmeester benoemde, tot schier onbeperkte magt verheven. Het geschut bulderde, toen *Hayti* een Keizer erlangde; de kerk heiligde het verrigte door een plegtig *Te Deum*, en het volk gaf zich, zoo als men dat bij zulke gelegenheden gewoon is, aan openbare vermakelijkheden over; maar de nieuwe meester, dien de Negers zich gegeven hadden, bleef een wreedaardig dwingeland. Na zich, zoo hij meende, vast in den zetel gevestigd en de Blanken uitgeroeid te hebben, ging hij eenen togt door het eiland doen, ook om zich, zoo mogelijk, meester te maken van het oostelijk gedeelte. Aan zijn willekeurig gedrag en ongehoorde wreedheden was het echter voornamelijk te wijten, dat de aanval op de stad *St. Domingo*, waarvoor hij in Maart 1805 het beleg sloeg, jammerlijk mislukte. Daartoe droeg de aankomst van een Fransch eskader, dat 4000 man troepen naar dat punt overbragt, mede bij. Genoodzaakt het beleg op te breken, en naar *Port-au-Prince* terug te keeren, liet hij op dezen terugtogt uit wraakzucht alle de steden en vlekken, die op zijnen weg lagen, verbranden en verwoesten; de bewoners werden of gevankelijk medegevoerd of schandelijk vermoord.

Te *Port-au-Prince* wedergekeerd zijnde, spreidde

hij al de weelde van een Oostersch Vorst ten toon. Hij was steeds overdekt met goud en borduurselen, en bij alle gelegenheden door eén schitterenden hofstoet en de grooten des Rijks omringd. Tot zijn gevolg behoorde een dansmeester, die aan Zijne Keizerlijke Majesteit gestadig de houding en manieren van een geboren Vorst moest herinneren. Oorspronkelijk had DESSALINES eene zeer werkzame geaardheid en eenige goede beginselen bezeten; maar zijne ongewone verheffing had hem het hoofd doen duizelen; wantrouwen en zucht naar bloed hadden ten laatste geheel bij hem de overhand, zoodat nu er geene Blanken meer bestonden, tegen wie hij kon woeden, de Zwarten weldra aan zijne wreedaardige vervolging waren blootgesteld. Degenen, welke tot het hof behoorden, vielen het eerst als zijne slagtoffers. Die onstaatkundige wreedheden veroorzaakten een algemeen misnoegen en afgrijzen, hetwelk zoo zeer toenam, dat er den 14 October 1806 onder zijne troepen in de vlakte van *Cayes* eene zamenzwering uitbrak en de Keizer reeds den 17 op eenen geringen afstand van *Port-au-Prince* vermoord werd. Hij had twee jaren geregeerd.

Na deze verschrikkelijke gebeurtenis, waarbij de Bevolking van *Hayti* eene duchtige les aan de dwingelanden gaf, had men mogen verwachten, dat HENRI CHRISTOPHE, die zich in den oorlog tegen de Franschen zeer had onderscheiden en door zijnen rang bij het leger de meeste aanspraak tot de opperste magt had, zich dit voorbeeld ten nutte zoude

hebben gemaakt, om zijne neiging tot wreedheid, waarvan hij reeds menig bewijs gegeven had, te onderdrukken en de wenschen van het algemeen als maatstaf voor zijn gedrag te volgen. IJdele hoop! De vertegenwoordigers des volks vergaderden te *Port-au-Prince*. Zij bepaalden op nieuw den staatsvorm, die op het eiland zou gevolgd worden en legden daardoor de grondslagen van het gebouw, waarop nog het algemeen welzijn berust. Weder dreef het denkbeeld der vestiging eener Republiek boven. Christophe werd tot President daarvan uitgeroepen; doch deze wilde een despoot zijn als zijn voorganger, en vorderde aan het hoofd van een aanzienlijk deel der krijgsmagt, die hij voor zijn belang had gewonnen, een meer uitgestrekt gezag. De vertegenwoordigers bleven tegenstreven, en zoo namen op nieuw al de verschrikkelijkheden des burgeroorlogs een aanvang. Afstammelingen van hetzelfde menschenras bestreden nu elkander en bragten wanhoop over een land, hetwelk te naauwernood te midden der puinhoopen van vroegeren bloei adem haalde. Hoe zeer is daardoor de voortgang der beschaving en welvaart van *Hayti* niet vertraagd! Den 1 Januarij 1807 werd op drie mijlen afstands van *Port-au-Prince*, tegen welke stad christophe was opgetrokken, de eerste slag geleverd. Kort daarna was hij genoodzaakt het beleg der stad op te breken. Nu lieten de daar verzamelde afgevaardigden den dwingeland varen en benoemden den 1 Maart 1807 den Gene-

raal ALEXANDRE PETHION, een Mulat van geboorte, tot President van *Hayti*. Gelukkig mogt dat eiland zich achten een man te bezitten als deze, die als een weldadige Genius zoo veel geledene rampen lenigde. Hij bleef aan het hoofd van een deel der bevolking CHRISTOPHE bestrijden, en het voordeel was in dien bloedigen strijd meestal aan zijne zijde. Terwijl CHRISTOPHE door moorden en wreedheden zijn schrikbewind zocht vol te houden, spaarde PÉTHION zoo veel mogelijk het dierbaar bloed zijner medeburgers; hij nam een goed verdedigingsstelsel aan. De Negers, die aan de dwingelandij van zijnen tegenstander ontvlugtten, werden door hem als broeders ontvangen. Even goedertieren was hij voor hen, welke het lot des oorlogs in zijne handen deed komen. Zijne zachte zeden, zijne openbare en huisselijke deugden, zijne voorbeeldelooze bezadigdheid, zijn moed en krijgskundige bekwaamheden, zijne wel doordachte staatkunde, alles werkte mede om hem op den duur het overwigt te verschaffen en aan de eenmaal aangenomene staatkundige instellingen kracht te verleenen.

Gedurende een tijdsverloop van vier jaren betwistten de beide mededingers elkander den voorrang, zonder dat het tot eene eigenlijke beslissing kwam: de krijgsmagt van CHRISTOPHE overtrof verre die van PETHION; doch de laatste verwierf door krijgskunde wat hem aan magt ontbrak. Om eenen algemeenen ondergang voor te komen, werd eindelijk tusschen beide de partijen een verdrag of wapenstilstand ge-

sloten, waarbij zij het grondgebied als het ware verdeelden. CHRISTOPHE liet zich daarop in Junij 1811 als Koning onder den naam van HENDRIK I uitroepen, en vestigde zich aan de *Kaapstad.* Zijne magt bepaalde zich tot het noordelijke gedeelte des eilands. PÉTHION behield den titel van President en vestigde zich te *Port-au-Prince*, van waar hij het zuidelijk gedeelte bleef regeren.

Thans tot rust gekomen, vierde de nieuwe Koning aan zijnen verregaanden hoogmoed en zucht tot weelde bot. Hij bleef de willekeur eens dwingelands uitoefenen, zonder iets wezenlijks voor de algemeene welvaart te doen. De President PÉTHION daarentegen trachtte zijne staatkunde op menschlievendheid en regtvaardigheid te vestigen; hij vernieuwde de betrekkingen met de beschaafde natiën, liet hunne schepen in zijne havens toe en zag het gaarne, dat vreemde handelhuizen zich in de voornaamste plaatsen onder zijn bestuur vestigden. Gedurende elf jaren volhardde hij, gebukt onder de zorgen voor het algemeen welzijn, in zijne moeijelijke betrekking, waarbij hij maar al te zeer met de eerzucht en het eigenbelang te kampen had. Steeds geneigd om de algemeene welvaart te bevorderen, wist hij zijne mededingers in toom te te houden, met eene gematigdheid, die niet genoeg geroemd kan worden. Ernstige onlusten in de zuidelijke provincie veroorzaakten hem veel moeite, doch werden, vooral ook met hulp van den Generaal BORGELLA, een man van helder doorzigt, tot

een gelukkig einde gebragt. Die provincie vereenigde zich zelfs geheel met de westelijke, onder het op eene goede staatsregeling rustend gezag van PÉTHION. Gedurende zijn bewind ontruimden de Franschen de stad *St. Domingo;* doch in dat oostelijke gedeelte van *Hayti* bleven toen de Spanjaarden nog verscheidene punten inhouden. Van die zijde had de President echter geenerlei gevaar te duchten; maar wel van Koning HENDRIK I, die steeds eene vrij aanzienlijke krijgsmagt in dienst had en hem meer dan eens tot onderwerping aanmaande. PÉTHION, steunende op de gehechtheid der burgers, bleef echter met goede vrucht zijne onafhankelijkheid handhaven. Hij had, volgens de staatsregeling van 2 Junij 1816, die nog steeds op het eiland geldig is, twee wetgevende kamers nevens zich. Onder de wetten, die tijdens het bewind van PÉTHION door deze kamers werden vastgesteld, behoort ook eene, volgens welke de aan den Staat toebehoorende domeinen tegen eenen geringen prijs aan de verdedigers des vaderlands en aan de ambtenaren zijn afgestaan. Natuurlijk wilde men daardoor den landbouw aanmoedigen, die echter, in weerwil van deze en soortgelijke pogingen, nooit de hoogte heeft kunnen bereiken, welke zij onder de Franschen had. Vergeleken met den tijd, toen zoo vele rijke plantaadjes op *St. Domingo* gevonden werden, is dit eiland thans maar op al te veel plaatsen woest en onbebouwd. Nog verdient vermelding, dat PÉTHION het zijne toebragt,

om *Zuid-Amerika* aan de heerschappij der Spanjaarden te onttrekken, door ondersteuning aan BOLIVAR te verleenen. PÉTHION stierf den 29 Maart 1818, in den ouderdom van acht-en-veertig jaren, te *Port-au-Prince*, met de kalmte van een regtvaardig menschenvriend. Hij werd algemeen betreurd.

De Generaal JEAN PIERRE BOYER, den 2 Februarij 1776 geboren, werd in de plaats van PÉTHION tot levenslangen Voorzitter der Republiek benoemd. Hij was steeds een vriend en bewonderaar van dien bewindsman geweest en heeft zich tot nu toe zijn voorganger volkomen waardig getoond. Eene zijner eerste zorgen was de verbetering der openbare geldmiddelen, die door verschillende omstandigheden veel geleden hadden, en bij de vermindering zoowel der hoeveelheid als van den prijs der voortbrengselen van het eiland wel niet ligt zeer gunstig zullen worden. Hij was daarmede nog bezig, toen hij genoodzaakt werd te velde te trekken. Koning HENDRIK I meende namelijk, dat door den dood van PÉTHION het gunstig oogenblik gekomen was, om zich meester van het geheele eiland te maken, en besloot dus den oorlog met vernieuwden moed te hervatten. In de maand Januarij 1819 werd een geregelde slag in het kwartier *La Grande Anse* geleverd, waarbij de President BOYER overwinnaar bleef, na welke overwinning hij door beleid, verstand en minzaamheid velen dergenen won, die voor hem hadden moeten bukken. Koning HENDRIK I, hierdoor ter nedergeslagen, werd van dag

tot dag onregtvaardiger en wreeder, en eindelijk, het zij door de gewoonte van te gebieden, het zij ten gevolge van zijnen oorspronkelijken aard, een norsch tiran. Hij was daarbij een wellusteling en dronkaard. Na zijne nederlaag moesten de ongelukkige ingezetenen der *Kaapstad* vooral zijne wreedaardige willekeur verduren. Niemand was daar zijn leven zeker; men kon des avonds, als men zich ter ruste legde, niet zeker zijn van den volgenden dag nog onder de levenden te zullen zijn; zijne wreedheid ging zoo verre, dat hij de lijken zijner slagtoffers door de stad liet slepen, voorbij de huizen hunner betrekkingen, die genoodzaakt werden zich op het balkon te vertoonen, ten einde dit hartverscheurend tooneel te aanschouwen. Tot bijwoning zijner wellustige gastmalen, liet hij de schoonste en voornaamste vrouwen der stad ontbieden, die, wanneer zij niet verschenen, verzekerd konden zijn den dood op de wreedaardigste wijze te ondergaan.

Maar ook deze dwingeland ondervond, dat de stem van het geweten vroeg of laat ontwaakt. Een somber voorgevoel, dat zijne vreesselijke regering weldra een einde zou nemen, martelde hem. Toen nu eene door den President BOYER afgezondene legermagt tegen hem in aantogt was, liet hij de stad *St. Marc* nog meer dan te voren versterken, en begaf zich daarheen. Daar zich in de kerk bevindende, werd hij door eene beroerte aangetast, waarop eene gedeeltelijke verlamming volgde, zoo-

dat hij genoodzaakt was zich naar *Sans Souci*, een door hem gebouwd lustslot nabij de *Kaapstad*, te laten vervoeren. Nu men hem tot magteloosheid gedoemd zag, brak het algemeene misnoegen uit. De troepen, die *St. Marc* bezet hielden, werden afvallig, gaven de stad over en schaarden zich onder de vanen der Republiek. Nog wilde hij zelf beproeven, om de bewoners der *Kaapstad* te bedwingen, doch de staat zijner gezondheid maakte zulks onmogelijk. Alstoen zond hij de keur zijner troepen onder bevel van Prins JOACHIM derwaarts, doch in plaats dat dezen zouden gehoorzamen, vereenigden zij zich met de troepen der Republiek, en trokken gezamenlijk daarmede tegen *Sans Souci* op. Nu ondervond Koning HENDRIK I, welke wrange vruchten zijne onmenschte handelingen droegen. Van allen verlaten, nam hij het besluit om door een zelfmoord zijnen levensloop te eindigen, ten einde niet in de handen zijner vijanden te vallen. Den 8 October 1820 stierf hij op deze wijze den dood der tirannen. De overblijfselen van den gevallen Koning werden in een grafkelder op het fort *La Ferrière* bijgezet.

De President BOYER begaf zich, na hiervan tijding bekomen te hebben, zelf naar de *Kaapstad*, alwaar hij met deelneming ontvangen werd en den 26 October zijne intrede deed. Nu werden door zijn beleid, de voormalige noordelijke met de westelijke en zuidelijke provinciën vereenigd, aan eenen veertienjarigen burgeroorlog zonder bloedvergieten

een einde gemaakt en de vooruitzigten van PÉTHION verwezenlijkt. Zoo bleek op nieuw het overwigt van de regtvaardigheid op de dwingelandij.

Hoewel thans de voornaamste gewesten des eilands een onafhankelijke staat geworden waren, stond het oostelijk gedeelte nog altijd onder den invloed der Spanjaarden. In de maand December 1821 echter had er in de stad *St. Domingo* een oproer plaats en gelukte het de inwoners het Spaansche juk te verbrijzelen, en zich onafhankelijk te verklaren van alle vreemde regeringen. Hierop liet de President BOYER twee leger-afdeelingen, als eene van de *Kaapstad*, die thans den naam van *Cap Haïtien* verkregen had, onder den Generaal BONNET, en eene andere van *Port-au-Prince* onder den Generaal BORGELLA naar de stad *St. Domingo* oprukken. De tegenstand dien zij ontmoetteden, was van weinig belang, daar de gemoederen verdeeld waren en het grootste gedeelte der bevolking voor eene algeheele vereeniging des eilands gestemd was. De President BOYER begaf zich mede naar die zijde en deed den 9 Februarij 1822 zijne intrede in de oudste stad der nieuwe wereld. De Constitutie werd aldus afgekondigd en beëedigd, en weldra wapperde overal de republikeinsche vlag, thans het sein der vereeniging, van de torens. Den 1 Mei 1822 was de President in de stad *Port-au-Prince* terug, en liet op het veld van Mars aan de verzamelde menigte afkondigen, dat voortaan het geheele eiland den naam van Republiek van *Hayti*

voeren, en onder dezelfde regering, onafhankelijk van alle vreemde volken, zoude staan.

Ten einde zoo groote voordeelen wezenlijke vruchten te doen dragen, beijverde zich de President BOYER voortaan zeer, om den ten gevolge van zoo veel verwoestende oorlogen maar al te zeer vervallen landbouw aan te moedigen, en door het aanknoopen van vriendschaps- en handelsbetrekkingen met andere Staten handel en welvaart te doen herleven. De Paus gaf in 1824 het eerste voorbeeld van de erkenning der Neger-republiek als een onafhankelijken Staat. Later volgden andere Mogendheden dit voorbeeld, en werden er zelfs door *Hayti* handelsverdragen gesloten, bijv. met *Noord-Amerika*. Meer moeite kostte het, om *Frankrijk* tot het afzien van alle vorderingen op het eiland te bewegen. De regering had daar steeds met de gewezene planters te strijden, die voor hunne geledene verliezen schadeloosstelling wilden. Aan den anderen kant begreep zij, dat eene poging tot herovering van het eiland schatten zou kosten en waarschijnlijk vruchteloos zou zijn. In 1825 werden de onderhandelingen tusschen het moederland en de afgevallene kolonie aangeknoopt en ten einde gebragt. De verschijning van een Fransch smaldeel onder den Admiraal DE MACKAU zette daaraan nadruk bij. Een verdrag kwam tot stand, waarbij *Frankrijk Hayti* voor onafhankelijk verklaarde, doch daarvoor eene schadeloosstelling van 150 millioen franken, tusschen de planters te verdeelen,

erlangde. Een der termijnen van die schadeloosstelling werd betaald, met hulp eener te *Parijs* geslotene geldleening. Weldra bleek het echter, dat het uitgeputte *Hayti* een te zwaren last op zich genomen had, hetgeen tot nieuwe onderhandelingen leidde, die met het verdrag van 1838 eindigden, waarbij de nog te betalen som op 60 millioen franken, in dertig jaren te voldoen, is verminderd, en tevens de betrekkingen van handel en scheepvaart tusschen de beide Staten geregeld zijn.

ZEVENTIENDE HOOFDSTUK.

De voornaamste steden op Hayti: Port-au-Prince, *de* Kaapstad *en* St. Domingo.

Tot dus verre de zoo belangrijke geschiedenis van dit eiland nagegaan hebbende, wil ik, vóór het mededeelen mijner opmerkingen over den staat, waarin ik hetzelve gevonden heb, mijne lezers in de door mij aldaar bezochte steden eenigermate verplaatsen.

Port-au-Prince, de hoofdstad en zetel der regering, komt het eerst in aanmerking. In het jaar 1749 begon men deze stad te stichten, die weldra uit hoofde van hare ligging, op een punt, vanwaar men gemakkelijk met alle deelen des eilands gemeenschap kan onderhouden, en van de nabijheid der schoone vlakte *Cul de Sac*, waar de welbebouwde grond voortbrengselen genoeg voor scheepvaart en handel opleverde, zeer in grootte toenam, zoodat men aan haar boven de minder gunstig ge-

legene *Kaapstad* de voorkeur begon te geven. Zij is op eene berghelling gebouwd, en eindigt bij heuvels, die van 100 tot 300 voeten hoogte hebben. Zij ontleent haren naam, volgens den een, van het oorlogschip *Le Prince*, dat in het jaar 1758 in deze baai geankerd lag, volgens den andere van de kleine eilanden, die voor de haven liggen en *Isles du Prince* genaamd worden.

Om uit zee komende de reede of haven dezer stad te bereiken, moet men kaap *Lamentin*, ten westen der reede gelegen, aandoen. Tusschen deze kaap en de eilandjes, welke voor de reede liggen, is een vaarwater, breed en diep genoeg om met diepgaande schepen naar de stad op te werken. Daarbij houde men dan zoo veel mogelijk den westwal, waar men een buitenverblijf van den President opmerkt, benevens het fort *Bizotin* en verscheidene plantaadjes van suikerriet en koffijboomen, die een niet onaangenaam gezigt opleveren. De oorlogschepen gaan alle in de nabijheid der haven op de reede ten anker; de koopvaarders gaan daarentegen naar binnen. De ingang tot de haven wordt verdedigd door batterijen op de kleine eilanden, die de eigenlijke havenkom vormen, en door de forten *Belair* en *Alexandre*, die op de hoogten achter de stad zijn gebouwd.

Op eenen afstand heeft deze stad, die eene lengte van 800 roeden met eene daaraan geëvenredige breedte heeft, iets bekoorlijks; doch als men naderbij komt verliest zij veel van hare schoonheid. Ofschoon

Pl. III.

Steendr.^ij van H. J. Backer

GEZIGT OP DE STAD PORT AU PRINCE.

hare straten elkander regthoekig, van Noord tot Zuid en van Oost tot West snijden, heeft zij met al die schijnbare regelmatigheid zoo veel onregelmatigs, dat men haar tegen de hoogte ziende liggen en naauwelijks ergens voorname gebouwen boven de verstrooide woningen ziende uitsteken, aan een legerkamp denkt. Tot die gelijkenis draagt de landstreek bij, die de stad omringt en het voorkomen heeft van eene woestenij, waar tusschen de hoogten in, alles in het wild groeit. Aardbevingen, brand en de hiervoor geschetste verwoestingen gedurende den oorlog hebben veel tot het minder aanlokkelijk aanzien der stad bijgedragen.

De haven zelve is ruim en kan een aanzienlijk getal koopvaarders bevatten, die daar veilig liggen en gemakkelijk hunne ladingen lossen en laden kunnen. Het eerste voorwerp, dat bij het naderen der kade de aandacht boeit is een langwerpig steenen gebouw, dat aldaar in 1838 gesticht is, om tot kantoor voor de beambten der in- en uitgaande regten te dienen en voor dat doel zeer geschikt is. Daar worden alle goederen ontscheept, gewogen en de regten daarvan betaald. Vermits de kade goed met douanes bezet is, en het kiezen eener andere aanlegplaats niet gedoogd wordt, is het zeer moeijelijk hier te smokkelen. Verderop is de kade langs de haven, ofschoon nog niet geheel in orde, met eene rij huizen bezet, waaronder eenige goede steenen gebouwen; anders zijn zoo hier als in de stad, uit hoofde der aardbevingen, die er nu en

dan plaats hebben, de woningen van hout. Het onderste deel dier gebouwen is overal tot winkels en pakhuizen ingerigt, terwijl het bovenste gedeelte tot woning strekt.

In de nabijheid der waag verzamelen zich des voormiddags de vreemde alhier gevestigde kooplieden, derzelver bedienden, en de koopvaardij-kapiteins, zoodat daar de voornaamste handelszaken worden afgedaan, en men dit punt als de beurs van *Port-au-Prince* kan beschouwen, waar men ieder vinden kan, dien men te spreken heeft. De prijzen der goederen en producten worden op deze beurs bepaald. Veelal verkoopt de groothandelaar hier de voor hem aanbragte provisiën zelfs voor die nog gelost zijn. Het crediet is van drie tot zes maanden, en er heerscht op deze markt bij zulke verkoopen eene goede trouw, die den handel aanmerkelijk begunstigt. Voor de geheele westzijde van het eiland is, gelijk wij reeds opmerkten, *Port-au-Prince* de stapelplaats van ingevoerde goederen en de plaats ter verzending van de voortbrengselen des lands. De bedoelde beurs wordt echter geenszins altijd in de opene lucht gehouden. Zoowel bij regen als al te hevigen zonneschijn vindt men eene veilige schuilplaats in hier aangelegde koffijhuizen, waar dan tevens, zoo als overal, de ledigloopers zich vertoonen, om het nieuws van den dag te weten te komen.

Inwendig heeft de stad ruime, breede straten, met trottoirs voor de voetgangers, die meestal on-

der de uitstekende galerijen der huizen doorloopen en goten langs de trottoirs, om aan het water, dat bij zware regens met geweld van de hoogten komt afstroomen, naar de havenzijde een uitweg te verleenen. Werd dit alles goed en zindelijk onderhouden, men zou met eenig genoegen de stad doorkruisen; maar noch trottoirs noch de straten zelve zijn behoorlijk geplaveid; hier en daar laat men de mesthoopen liggen, zoodat men met rijtuig er dikmaals niet door kan komen en een grooten omweg maken moet; terwijl ook voor den voetganger, voornamelijk des avonds, als hij in gevaarlijke gaten zou kunnen vallen, groote behoedzaamheid noodig is.

De meestal van hout gebouwde huizen zijn beneden voor winkels, pakhuizen of kantoren ingerigt; in de bovenverdieping, die aan de zijde der straat gewoonlijk eene overdekte galerij of balkon, met ijzeren of houten hekwerk heeft, vindt men, ten minste bij de aanzienlijken, veelal eene groote eetzaal en verscheidene andere kamers. Aan de achterzijde heeft zulk een huis eene binnenplaats, waar men keuken, stalling, enz. aantreft. Niet zelden zijn aan zulke huizen nog sporen van een vroeger tijdperk te ontdekken, en daarnaar te oordeelen, moeten de Franschen hier alles op eene groote schaal ingerigt gehad hebben. De winkels zijn van alle Europesche goederen goed voorzien; doch geene blinken meer uit dan die der Apothekers, waarvan men er hier een tiental aantreft. Niet

enkel geneesmiddelen, maar tevens suikerwerk, gedroogde vruchten, reukwerk, enz. welk een en ander uit *Frankrijk* en *Italië* in overvloed aangevoerd wordt, zijn hier te koop. En daar de Haytiërs groote liefhebbers van zoetigheid en van hetgeen wel riekt zijn, is het vertier dier andere koopwaren vrij wat grooter dan dat der bittere drankjes of kruiden. *La Rue de Francfort*, die meerendeels uit kleine winkels van linnens, manufacturen, huisraad enz. bestaat, is, wegens den grooten handel, die aldaar op zaturdag en zondag, de beide marktdagen, gedreven wordt, beroemd. In de nabijheid is de markt, waar de landlieden uit den omtrek en van de omliggende eilandjes hunne veldvruchten brengen. Gaarne ging ik op de marktdagen deze straat door, om het vrolijk gewoel en het uitstallen van allerlei zaken aan te zien. Duizenden Spaansche matten worden op zulk een dag omgezet. Het voornaamste plein der stad draagt zijnen naam naar den beroemden PÉTHION, wiens graftombe men hier onder het lommer van den vrijheidsboom vindt, terwijl de vrijheidsmuts in de nabijheid opgestoken is. Ook ziet men hier het paleis des Gouvernements, hetwelk in 1772 gebouwd is, en thans door den President der Republiek bewoond wordt. Dit langwerpig gebouw is geheel van hout zamengesteld en heeft een leijen dak. Het heeft slechts eene verdieping en is door een tuin omgeven, die binnen eenen muur met hekwerk besloten is. Als men het groote ijzeren hek, dat te weers-

zijden wachthuizen heeft, binnengaat, ziet men de stoep voor zich, die naar den hoofdingang geleidt. Inwendig bevat dit paleis ruime zalen, alle met smaak op de Europesche wijze gemeubeleerd. In de groote audientie-zaal prijken de levensgroote afbeeldingen in olieverw van de Negers en Mulatten, die als de helden der Haytische omwenteling worden vereerd. In eene kleinere zaal, waar ik mijne audientie had, vond ik de portretten van den President en de leden zijner familie. Nabij het paleis, achter de kazerne der gardes, is het zoogenaamde *Champ de Mars*, een uitgestrekt veld, waarop alle inspectiën en wapenoefeningen plaats hebben. Dit veld, door verscheidene woningen en lommerrijk geboomte omringd, levert geen onaangenaam gezigt op. De kerk is mede door een ruim plein omgeven, doch is zelve slechts een houten gebouw, in 1770 gesticht, en ofschoon nog al ruim, veel te klein voor de tegenwoordige bevolking. Twee andere pleinen, dat van *la Vallière* en *du Cimetière*, hebben niets merkwaardigs, dan alleen, dat daar, zoo als op al de anderen, verscheidene fonteinen gevonden worden, die water genoeg voor de behoeften der bevolking opleveren. Dit water wordt ook door pijpen naar de havenzijde geleid, opdat de sloepen der schepen hunne ledige watervaten zouden kunnen vullen. Aan het fort *Bizotin* is mede eene waterplaats, doch daar moet men zich, door middel van klein vaatwerk, van het benoodigde voorzien. Ook vond ik in de

stad een grooten vergaderbak, welke 2690 tonnen water kan bevatten.

De voornaamste openbare gebouwen, zoo als de gevangenissen, het militaire hospitaal, het Lyceum, het tolhuis, de Lancastersche school, de secretarie van Staat en de Munt, droegen blijken van allezins reparatie noodig te hebben. Van het arsenaal, dat in 1827 door het ontploffen van eenige duizenden ponden kruid vernield werd, zijn nog steeds alleen bouwvallen over. Logementen van belang vindt men hier niet, maar wel een badhuis, dat zeer goed ingerigt is.

De omstreken van *Port-au-Prince* zijn zeer bevallig, daar de vreemde handelaars en de voorname bewoners op de naburige hoogten lusthuizen hebben gebouwd, door tuinen omgeven, waarin men vele gewassen en boomen der gematigde luchtstreken wedervindt. Zoo gematigd is hier het luchtgestel, dat men zich verbeelden kan, aan de *Middellandsche zee* verplaatst te zijn. De genoegelijkste oogenblikken van mijn verblijf bragt ik ook op sommige dezer buitengoederen door, mij verlustigende in de schilderachtige gezigten op de voor mij liggende vlakte, op de andere, rijk beplante hoogten en op den uitgestrekten oceaan, met de Gonaïve Eilanden in het verschiet. Daar, bij het inademen van den reuk der veelvuldige bloemen, viel het mij niet moeijelijk, om alle zwaarmoedige denkbeelden van mij af te werpen, en mij regt gelukkig te gevoelen. Een treurig contrast maakte

het, als ik dan in de van zoo vele onreinheid vervulde stad terugkeerde. In alle opzigten heeft men hier eene slechte politie, zoo zelfs, dat de eigenaars van aanzienlijke magazijnen genoodzaakt zijn, die des nachts door honden te laten bewaken, ten einde de dieven af te weren. De bevolking van *Port-au-Prince* wordt geschat op 22,000 menschen, waaronder een zestigtal Europeanen; de overigen zijn Kleurlingen en Zwarten; ik moet deze menschen den lof geven van over het algemeen zeer voorkomend jegens vreemdelingen te zijn, en zich te beijveren om dezen te regt te helpen.

Als het tooneel geweest zijnde van groote gebeurtenissen gedurende de omwenteling, en als de geboorteplaats van den onsterfelijken PÉTHION en van den tegenwoordigen President BOYER, blijft *Port-au-Prince* merkwaardig. Die stad ligt op 18° 33′ 42″ noorderbreedte en 74° 47′ lengte bewesten *Parijs* of 72° 21′ bewesten *Greenwich;* een en ander volgens waarnemingen op de stads gevangenis gedaan.

Niet minder dan *Port-au-Prince* verdient de *Kaapstad*, die ik in de tweede plaats bezocht, eenige beschrijving. Om haar te naderen, stelt men koers op het fort *Picolet*, hetwelk den ingang der reede beschermt, en nog al in een goeden staat van defensie schijnt te zijn. Men zeilt op korten afstand langs dat fort, om de veelvuldige banken, die in het vaarwater liggen, te mijden. Dat fort is dus een gewigtig punt en heeft in vroegere tij-

den veel dienst bewezen, om het binnenkomen van schepen te beletten. Twee vaarwaters zijn er naar de reede, die men *la Grande* en *la Petite Passe* noemt. Voor het eerste is de koers als volgt: het fort W. N. W. hebbende, loeft men op tot Z. t. O. en stelt koers op een grooten boom, die aan den overwal staat, ten einde de bank *le Grand Mouton* te boven te zeilen, en het vaarwater tusschen deze bank en *le Petit Mouton* te houden; op het droogste punt dier bank moest, volgens de beschrijving, eene boei met eene vlag er op liggen, doch wij zagen slechts eene ijzeren pen, die op zijn hoogst twee voet boven het water uitstak. De reden hiervan aan den loods vragende, was het antwoord: »Men vindt dit beter, omdat er thans nu en dan nog wel eens een schip vast raakt of strandt, waaraan nog iets te verdienen valt." Eene uitlegging, die waarlijk dezen Neger niet tot eer verstrekte. Op het fort *Picolet* volgt dat van *St. Joseph*, hetwelk mede den ingang verdedigt; dit nu insgelijks W. N. W. hebbende en de boei voorbij zijnde, houdt men af naar de reede, waar men op eene diepte van 7 vademen digt voor de stad ankert en veilig ligt. Het tweede vaarwater kiezende, moet men tusschen den wal en *le Grand Mouton* doorzeilen; alsdan houdt men het langs den wal tot men voorbij het fort *St. Joseph* is, waarna men tot Z. Z. O. oploeft, om een rif, dat van den wal uitsteekt, te mijden; zulks te boven zijnde, houdt men af Z. Z. W. en Z. W. naar de reede:

de diepte in dit vaarwater is van 8 tot 12 vademen.

Toen ik de eerste maal in 1837 op deze reede het anker liet vallen, bragt het gezigt onzer vlag onder het volk op den wal eenige woordenwisseling te weeg, daar men het niet regt eens kon worden, welke vlag dit was. Zulks was niet te verwonderen, daar sedert jaren geen onzer koopvaarders en sedert 1802 geen oorlogschip van onze Natie zich alhier vertoond had.

Van de reede gezien levert de stad, die in eene vlakte aan den voet van hoog gebergte ligt, met de omliggende landstreek geen onaangenaam gezigt op. Jammer slechts, dat men de sporen van vroegere verwoestingen in velerlei bouwvallen dadelijk ontdekt. De strekking der reede is oost en west, en wordt gevormd door eene verlengde landtong, die zich noordwaarts uitstrekt. In het midden der baai vindt men het vlek *La Petite Anse.*

De stad zelve is, in weerwil der straks vermelde sporen van verwoesting, wat zindelijkheid en bouworde betreft, verre boven de tegenwoordige hoofdstad des eilands te verkiezen. Zij heeft reeds verscheidene namen gehad. De Spanjaarden noemden haar *Guarico*, de Franschen *Cap François*, Koning HENDRIK I *Cap Henry*, welke laatste benaming na het ophouden zijner despotieke regering door de tegenwoordige van *Cap Haïtien* vervangen is. De eerste bewoners dezer plaats waren de Boekaniers, die in het jaar 1640 van het eiland *Tortuga* hierheen kwamen en langen tijd veel van de

Spanjaarden hadden te lijden, totdat de Fransche regering zich aan deze kolonie liet gelegen liggen. Met den bloei der Fransche kolonie nam ook de *Kaapstad* snel in grootte en bevolking toe, zoodat zij bij de omwenteling uitblonk door fraaiheid en pracht, het middelpunt des handels was, en daar eene weelde heerschte, evenredig aan de rijkdommen der voornaamste bewoners. Wij hebben vroeger vermeld, hoe tijdens den burgeroorlog dit *Parijs* van *St. Domingo* tot twee malen toe door vuur en staal verwoest werd. Later vestigde Koning HENDRIK I zich daar, doch deze was de man niet, om de stad tot vorigen luister terug te brengen. Integendeel maakte hij hare herstelling moeijelijker, daar hij alle marmeren en andere bouwsteenen van de verbrande huizen zich toeëigende, om die aan zijn lustslot *Sans Souci* te gebruiken. In de laatste jaren is hier aanmerkelijke verbetering zigtbaar, waartoe de bevelhebbende Generaal ETIENNE BOTTEX, een Mulat, die strengheid met zachtheid weet gepaard te doen gaan, veel bijdraagt. De verbeteringen bij mijne tweede aankomst alhier waren duidelijk te bespeuren. Ook heerscht hier eene goede politie, zoodat de kooplieden geene honden als wachters in hunne magazijnen behoeven te plaatsen.

De straten snijden zich alle regthoekig in de rigting van Noord en Zuid en Oost en West. Zij hebben meestal eene breedte van 24 voeten. De zoogenaamde Spaansche straat is de breedste en

langste. De huizen zijn alle zeer regelmatig van steen gebouwd, gelijk van hoogte en wit gepleisterd, hetgeen aan de straten een net voorkomen geeft. Ook hier vindt men in de benedenverdieping de magazijnen en kantoren der kooplieden en daarboven de eigenlijke woonvertrekken, die aan de straat uitstekende balkons met ijzeren leuningen hebben.

Het tuighuis, dat aan de zijde der reede ligt, is onder de regering van LODEWIJK XIV gebouwd. Het is, naar de vervallene overblijfselen te oordeelen, zeer uitgestrekt geweest. Nog is hier en daar op de hekken der balkons en op de deuren, als tot een aandenken van den ijdelen, maar ook om de groote werken, die hij overal liet aanleggen, merkwaardigen Vorst, de eerste letter van zijn naam bewaard gebleven. Niet ver van daar vond ik de ruïnen van een gebouw, dat vorstelijk moet geweest zijn, en toch slechts door een eenvoudigen visscher, een Mulat, is gesticht, die in zijn beroep fortuin gemaakt hebbende, dit prachtig huis bouwen liet, en op de vlakte daarvoor, die zich naar de reede uitstrekt, zijne booten op strand liet zetten. Tegenwoordig wordt die ruimte gebruikt, om de oorlogschepen voor het Gouvernement te bouwen, doch zoo men mij dit niet gezegd had, zou ik bij het zien van dit plein zeer zeker niet op die gedachte gekomen zijn. Ook uit dit gebouw heeft Koning HENDRIK I al het marmer en den arduinsteen laten wegnemen en naar zijn lusthuis voeren.

Van dit punt stadwaarts gaande, ontmoet men aan de zeezijde batterijen ter verdediging der stad, en voorts eene ruime kaai, met eene rij huizen bezet, waaronder verscheidene een deftig voorkomen hebben en dan ook door de voornaamste kooplieden, meestal vreemdelingen, bewoond worden. Niet ver van daar vindt men het ruime gebouw der douanen, welke beambten men hier, even als in alle landen, bij het aan wal stappen het eerst ontmoet. Daar is tevens de aanlegplaats voor de sloepen en booten, die goederen te laden of te lossen hebben, alsmede eene zeer goede gelegenheid, om de ledige watervaten met het van het gebergte afkomende en hierheen geleid water te vullen. Van het gewezene Collegie der Jezuiten, van het paleis der vorige regering, de kazerne en den voormaligen schouwburg, vroeger prachtige, ja vorstelijke gebouwen, zijn niets dan bouwvallen over, maar op de daarbij gelegene uitgestrekte vlakte ontwaart men een verheven staketsel van hout, van hetwelk jaarlijks op een bepaalden dag aan de bewoners van *Hayti* hunne herkregene onafhankelijkheid herinnerd wordt.

Het paleis van Koning HENDRIK I, thans in het bezit van den President, staat in het midden der stad op een ruim plein, waar men almede een gedenkteeken van de onafhankelijkheid des eilands heeft opgerigt. Op het voetstuk is eene inscriptie te lezen en daarboven prijkt op een ijzeren staak de vrijheidsmuts. Het paleis zelve moet inwendig

ruime zalen bevatten en goed ingerigt zijn. Naast dit gebouw ziet men de overblijfselen der in 1774 voltooide, doch sedert door brand verwoeste kerk; naar den voorgevel te oordeelen, moet dit tempelgebouw fraai en sierlijk geweest zijn, doch alleen de buitenmuren en het altaar waren nog ongeschonden. Het dak was geheel weg en desniettemin werd hier onder den blooten hemel godsdienstoefening gehouden, De bewoners der *Kaapstad* hadden evenwel het voornemen, deze kerk te laten opbouwen, waarvoor 55,000 Haytiaansche daalders noodig waren. Daarvan waren reeds 35,000 uit vrijwillige bijdragen bijeengebragt, en bij mijn tweede bezoek vond ik dan ook den herbouw der kerk aanmerkelijk gevorderd, die, als men op denzelfden voet daarmede voortgaat, een indrukwekkend geheel zal opleveren.

Aan de andere zijde van het plein, tegenover de kerk, heeft Koning HENDRIK een schouwburg voor hem en zijne hofhouding doen zetten. Dit gebouw is echter van kleinen omvang en heeft inwendig niets prachtigs of vorstelijks. Het bevat eene rij loges en een parterre zonder banken, zoodat men zich een stoel moet laten brengen, om te kunnen zitten. Het tooneel was insgelijks beknopt, doch de decoratiën waren nog al redelijk. Tijdens mijn verblijf werd hier door een tweeden RAPPO eene vertooning gegeven, waarvoor wij toegangbilletten bekwamen. De loge des Gouverneurs was onze zitplaats en ik kon dus mijn oog over de hier ver-

zamelde schoonen der stad laten weiden. Velen daarvan zagen, ofschoon de Europesche blankheid missende, er bevallig uit; zij waren meestal met smaak gekleed, een gele zijden doek, die de meesten om het hoofd gewonden hadden, deed hare schoonheid goed uitkomen. Aan levendige gesprekken in de Fransche taal lieten zij het niet ontbreken, en ik moet bekennen, dat ik met genoegen eenigen tijd in het gezelschap dier vrouwen doorbragt. De kunstenaar gaf zich voor een Rus uit, en liet het niet aan vleijende complimenten tegen het publiek ontbreken. Toen hij tot zijne fantasmagorische voorstellingen zou overgaan, zeide hij: »Qu'il espérait, que les dames n'auraient pas peur, parce qu'on devait éteindre les lumières; et qu'il était convaincu que pour la décence le public d'*Hayti* etait si civilisé que cela ne laisserait rien a désirer.'' Dit werd met daverend handgeklap beantwoord, hoewel daarop voorzeker in *Engeland* of *Frankrijk* een bombardement met rotte appelen zou gevolgd zijn.

De stad bevat nog verscheidene andere ruime pleinen, op eenige waarvan fonteinen zijn, die de ingezetenen van versch drinkwater voorzien. Des zaturdags en zondags wordt op een der pleinen markt gehouden, en dan daar, al wat de omstreek oplevert, aangevoerd. De slagter, die hier in zijn blaauwe kiel het versche vleesch uitvent, vertoont zich na den afloop der markt uitgedost als een *dandy*, en niet zelden over VOLTAIRE, ROUSSEAU en

andere klassieke Schrijvers van *Frankrijk* redekavelende. Gemakkelijk is het te bespeuren, dat de *Kaapstad*, tijdens haren hoogsten bloei, een der aangenaamste verblijven van den West Indischen archipel is geweest, en haren naam van klein *Parijs* verdiende. Al wat weelde en gemak vorderde, was hier destijds voorhanden. Op de pleinen stonden cabriolets, die den voetganger tegen een geringen prijs van het eene naar het andere gedeelte der stad overbragten. Vele afgebrande of vernielde woningen van aanzienlijken zijn nog steeds verlaten; het gras groeit welig te midden dezer puinhoopen, zelfs ziet men hier en daar eenen boom uit de spleten der muren te voorschijn komen, die wijd en zijd zijne takken en groene bladeren verspreidt, als ten bewijze, dat de weldadige werking der natuur niet ophoudt, te midden der overblijfselen eener ondergegane beschaving.

Daar in de laatste dagen voor mijne aankomst zware regens gevallen waren, waren de wegen te slecht, om een togt naar het binnenland te doen, en ik moest mij dus met een morgenrid naar een in het gebergte gelegen lusthuis van een der ingezetenen vergenoegen. De weg derwaarts liep in den beginne over de vlakte en was toen redelijk goed, doch werd dieper in het gebergte zoo slecht, dat ik met huivering de mij vergezellende heeren volgde, en mij ten laatste op de moeijelijke steilten geheel aan de wijze ingeving van mijn paard moest overlaten. Alles liep echter gelukkig af,

en ik werd bij de aankomst op de bestemde plaats voor de uitgestane moeijelijkheden dubbel beloond. De aangename temperatuur van de landen rondom de *Middellandsche zee* heerschte op deze hoogten, waar men de verrukkelijkste vergezigten genoot zoo op de uitgestrekte vlakte, met hare plantaadjes, als op het lustslot *Sans Souci* en de ontzagwekkende citadel *La Ferrière*, welke laatste op eene steile rots is gebouwd. Die sterkte kan een talrijk garnizoen bevatten, en de geheele vlakte door hare vuurmonden bedwingen. Daar is de grafkelder van Koning HENDRIK I. Het belangwekkend panorama, dat zich voor mij uitbreidde, werd aan de eene zijde door de zee begrensd. Het genoegen, dat ik in het aanschouwen daarvan vond, werd afgewisseld door eene wandeling in den tuin van dit buitengoed, waar men vele Europesche groenten en vruchten aankweekt. Een landelijk ontbijt en de gulheid van het hier genotene onthaal bragten er toe bij, om ons in eene aangename stemming te houden, en toen wij bij de terugreis de hoogten weder moesten afdalen, bemerkten wij het daaraan verknochte gevaar te naauwernood. Nog verscheidene aangename wandelingen leveren de omstreken der stad op.

Men heeft hier twee logementen, waar het vrij goed is, en een badhuis. De bevolking rekent men op 9,000 zielen, waarvan slechts een zeer klein gedeelte Europeanen zijn, terwijl al de overigen tot de inboorlingen van het eiland, en dus

tot de Mulatten en Negers behooren. Dezen zijn over het algemeen voorkomend en beleefd jegens vreemdelingen, doch niet vrij te pleiten van groote eigenliefde, waardoor zij zekere ligtgeraaktheid bezitten, doch tevens spoedig in den waan komen, dat men hen als nietige wezens beschouwt. De beschaving heeft hier grootere vorderingen gemaakt, dan op de andere plaatsen, hetgeen aan den meerderen omgang met Europeanen toegeschreven moet worden. Daar de stad geheel het noordelijk deel des eilands van benoodigdheden voorziet en tevens de plaats van verzending der voortbrengselen dier streken is, wordt daar een vrij belangrijke handel gedreven.

De *Kaapstad*, door zoo veel belangwekkende en verschrikkelijke gebeurtenissen vermaard, is de eerste plaats op *St. Domingo* geweest, waar de Franschen zich gevestigd hebben, en werd het laatst in dit gedeelte des eilands door hen ontruimd. Zij ligt op 19° 46′ 24″ N. Breedte en 72° 13′ W. Lengte van *Greenwich*.

De laatste der door mij op dit eiland bezochte voorname steden was *Santo Domingo*, de oudste stad der nieuwe wereld. Zij werd in 1494, op den oostelijken oever der rivier *Ozuma*, die aan de zuidzijde des eilands in de *Caraïbische zee* valt, door BARTHOLOMEUS COLUMBUS gesticht. Hij noemde haar *Nieuw-Isabella*, daar toen reeds aan de noordzijde des eilands eene vestiging, die *Isabella* heette, was ontstaan. Later werd *Nieuw-Isabella* in

Santo Domingo verdoopt, naar den vader van columbus, welke den naam van dien heilige voerde. In 1496 besloten de bewoners van het oudere *Isabella*, om deze plaats te verlaten, en zich te *Santo Domingo*, als beter gelegen voor den handel, te vestigen. Zes jaren later echter werd deze stad door een orkaan bijna geheel verwoest; de huizen, die meestal van hout gebouwd en met stroo gedekt waren, konden een zoo vernielenden wind niet wederstaan. Vermits daarenboven de bewoners veel van de mieren te lijden hadden, besloot de Gouverneur ovanda de stad naar den westelijken oever der rivier te verleggen, alwaar diego columbus reeds voor zich een huis met zeer dikke steenen muren had laten bouwen, hetwelk door wallen, van geschut voorzien, was omringd, om tegen de aanvallen der Indianen beveiligd te zijn: de overblijfselen dezer woning zijn nog zigtbaar. De nieuwe stad *Santo Domingo* nam weldra in grootte en bloei toe; vele vreemdelingen en Spanjaarden, door hoop op handelsgewin of ondernemingsgeest uitgelokt, vestigden zich daar. Intusschen had de stad even als andere in deze gewesten, in volgende tijden veel door aardbevingen en orkanen te lijden. De Admiraal drake, die haar in 1586 innam, rigtte er ook vele verwoestingen aan.

Om den koers naar de reede voor de stad te stellen, maakt men land bij Kaap *Caucedo*, gelegen aan de oostzijde der bogt, waaraan de stad gebouwd is. Gemelde kaap kan men op 1½ kabel-

lengte naderen. Die te boven zijnde, is de koers van W. ten N. tot N. W. ten W. op korten afstand langs den oostwal, waar het strand steil opgaat. De oever zelve is met bosch en kreupelhout begroeid. Zoo zeilt men voort tot men den oostelijken oever der rivier *Ozuma* te zien krijgt, en heeft, zoodra de mond der rivier zich open vertoont, de reede bereikt, die door eene zandbank, voor dien mond gelegen en zich westelijk uitstrekkende, gevormd wordt. Zoodra men 40 à 30 vademen diepte werpt, moet men gestadig aan looden, daar de diepte snel afneemt en men weldra slechts 9 vademen heeft; deze bank is van geen zeer grooten omvang, vooral aan de zuidzijde, waarom het raadzaam is, zoodra men bovengemelde diepte heeft, te ankeren. Het liggen op deze reede is geenszins aangenaam, daar er meestal eene zware deining staat, en somtijds sterke winden uit het zuiden en zuidwesten waaijen. In dat geval is het gevaar groot en moet men bij tijds onder zeil gaan; om schip en volk niet aan stranding bloot te stellen. Aangenamer zou het zeker zijn, in de rivier voor de stad te liggen, doch diepgaande schepen kunnen zoo ver niet komen, daar voor den mond eene baar ligt, waarop slechts 13 voet water staat. Diepgaande koopvaarders zijn alzoo verpligt, om voor het binnenzeilen der rivier gedeeltelijk te lossen.

Bij het inkomen levert de rivier, welker mond ongeveer 500 voet breed zal zijn, een schilder-

achtig gezigt op; aan den oostelijken oever ziet men bosch en kreupelhout, aan den westelijken ontwaart men op den uitstekenden hoek voor de stad gelegen, het fort *St. Joseph*, thans in een vervallen staat, en dan ook blijkbaar in vroegere eeuwen gebouwd. Nog heeft men aan den ingang, op verschillende afstanden van elkander, drie kleine fortjes of batterijen. Eenige kabellengten binnen de rivier zijnde, ziet men de eerste vestingwerken der stad, bestaande in massive wallen, van schietgaten en geschut voorzien. Ook valt dan al dadelijk het oog op een vierkanten steenen toren, die boven de vestingwerken uitsteekt; daar is de seinpost gevestigd en wappert de vlag der Republiek van den top. Het was deze toren, die eenmaal tot gevangenis van den grooten COLUMBUS strekte; nog toont men daar de kamer of kerker aan, waar hij werd opgesloten en in den muur nog de ring te zien is, waaraan zijne ketenen vastgeklonken waren. De toren is op eene rots gebouwd, die een twintigtal voeten boven de oppervlakte der zee verheven is. Verder de rivier opvarende, komt men aan eene vlakte, waar het huis der douanen gebouwd is en de ligplaats der koopvaarders zich bevindt, die hier lossen en laden moeten. De landingsplaats is niet zeer gemakkelijk, daar men met de sloepen tegen het vlakke strand moet oploopen, en dus gevaar loopt niet droogvoets den wal te bereiken. Eens daarop den voet gezet hebbende, moet men zich over en door de groote

blokken mahoniehout, die langs den oever verspreid liggen, een weg banen en nu eerst ziet men de poort der stad, die alle kenteekenen van ouderdom heeft. Daardoor gegaan zijnde, moet men de hoogte op door eene breede straat, die zoo jammerlijk geplaveid is, dat men met moeite voortstrompelt en de lust, om dieper door te dringen, bijna vergaat. Heeft men echter eens de hoogte bereikt, dan wordt het beter. Men bevindt zich nu op een klein vierkant plein, alwaar de markt gehouden wordt, en overal rondom zich kan men aan de eigenaardige bouworde, die de Spanjaarden gewoon waren, in de verzengde luchtstreken te volgen, bemerken, dat men zich in eene door die Natie gestichte stad bevindt. Men heeft aan die stad de gedaante van een trapezium gegeven, dat aan de oostzijde, langs de rivier *Ozuma* zich 225 roeden uitstrekt, terwijl het aan de zuidzijde en langs den zeekant 200 roeden lang is. De geheele omtrek der stad bedraagt nagenoeg 750 roeden. Zij is geheel en al omgeven van een zwaren steenen wal met bastions, en heeft twee poorten, eene aan de landzijde en eene bij de rivier. Te oordeelen naar hetgeen daarvan over is, moet het bouwen dezer wallen veel tijd en geld gekost hebben, en strekt het geheel den Gouverneur OVANDA tot eer. Vroeger had men hier veel geschut, doch de Engelschen hebben in 1809 al hetgeen van metaal en voor smelting vatbaar was, weggevoerd, om daardoor vergoeding van kosten voor de ver-

leende hulp tot verdrijving der Franschen te erlangen. In het eerst eischten deze waarlijk niet onbaatzuchtige bondgenooten de kerkklokken, maar de ingezetenen begrepen, dat het beter was die te behouden en het metalen geschut af te staan.

De alzoo binnen sterke vestingwerken beslotene stad telt twintig breede straten, die elkander regthoekig snijden; de huizen, allen van hardsteen gebouwd, hebben magazijnen, kantoren enz. in de benedenste en eenige woonvertrekken in de bovenverdieping. Inwendig is alles op de Spaansche manier ingerigt. De leijen daken hebben slechts weinig helling, leggende men zich er op toe, dat de huizen de aardbevingen, die hier dikmaals plaats grijpen, zoo veel mogelijk kunnen wederstaan. Onder de openbare gebouwen verdient de hoofdkerk het eerst genoemd te worden; een prachtig Gothisch gebouw, geheel van steen opgetrokken en met verwulfsels van hardsteen. Door drie groote en twee kleinere deuren komt men het groote kruisgebouw binnen, hetwelk verscheidene altaren heeft. Vooral het hoofdaltaar en het koor zijn opmerkenswaardig; ja het geheel scheen mij toe een meesterstuk van de bouwkunst der vroegere eeuwen te zijn en de geestkracht der Spanjaarden na de ontdekking van *Amerika* tot eere te strekken. In 1514 begon men aan deze kerk te bouwen, en in 1540 was zij voltooid. Zoo hecht en stevig is dit gebouw, dat het alle sedert voorgevallene aardbevingen heeft wederstaan. Mij trof

het, als een gedenkteeken van eene hoogstbelangrijke gebeurtenis, hier het kruis te vinden, hetwelk CHRISTOPHORUS COLUMBUS plantte, toen hij het eerst op dit eiland voet aan wal zette: het heeft de hoogte van zes voeten en is eenvoudig zwart geschilderd, met een opschrift, dat den naam van den overbrenger vermeldt. Ook plagten hier de stoffelijke overblijfselen van den grooten COLUMBUS, die eerst te *Valladolid*, waar hij in Mei 1506 stierf, en later te *Sevilië* bewaard zijn, alsmede die van zijnen broeder vertoond te worden. Toen echter TOUSSAINT L'OUVERTURE die stad op de Spanjaarden veroverd had, liet hij de overblijfselen van den onsterfelijken man naar de *Havannah* overbrengen, waar zij nog in de hoofdkerk berusten.

Het plein, waarop deze kerk staat, heet *la Place de la Liberté*. Eene andere zijde van dat plein wordt door het paleis van den President ingenomen, dat zoowel uit- als inwendig een goed voorkomen heeft. Te midden van het plein ziet men, zoo als in de andere door mij bezochte steden, het zinnebeeld der vrijheid, omgeven van eene tribune voor het houden van aanspraken enz. Buiten de hoofdkerk zijn er nog 20 kleinere in de stad, waarvan evenwel slechts weinigen gebruikt worden. En wat zal ik nu van deze, zoowel als van de andere openbare gebouwen, gelijk het paleis van de inquisitie, de kloosters van *la Regina* en *Santa Clara*, het militaire hospitaal enz., zeggen? Allen dragen zij bewijzen, dat in *Santo Domingo*,

toen de heerschappij der Spanjaarden in haren grootsten bloei was, alles op eene groote schaal ingerigt is geweest; dat men hier bij iederen voetstap blijken van rijkdom heeft gevonden. Maar de aardbevingen, de veelvuldige omwentelingen en de traagheid der bewoners hebben deze prachtgebouwen doen vervallen, het zijn niet veel meer dan bouwvallen en er zal een geheel andere geest, eene veel levendiger zucht tot werkzaamheid en verbetering in de bevolking moeten varen, eer *Santo Domingo* weder uit het niet oprijst. Men schat die bevolking op 9000 zielen, meerendeels van Spaansche afkomst, doch waaronder zich slechts weinige geborene Europeanen bevonden. Onder de vrouwen zag ik verscheidene wezenlijke schoonheden. Over het geheel zijn de tegenwoordige bewoners meestal van andere koloniën herwaarts gekomen, en ik vond hier dan ook menigen Creool, zoo van het mannelijke als vrouwelijke geslacht, die op *Curaçao* te huis behoord had. Het ware te wenschen, dat de overtollige bevolking der overige West-Indische eilanden zich hier vestigde, waar het allezins aan genoegzame handen tot bebouwing des lands ontbreekt. In de uitgestrekte vlakte rondom de stad vindt men verscheidene lusthuizen en tuinen. Zij heeft een alleraangenaamst voorkomen en zou weldra geheel in eene vruchtbare landstreek herschapen kunnen worden, indien men zich slechts de moeite tot bebouwing wilde geven. Van de stad af langs den zeekant loopt een weg, die ver-

derop door het binnenland naar *Port-au-Prince* leidt en vroeger blijkbaar ook voor rijtuigen geschikt geweest is, doch thans, even als zoo veel meer in een slechten, vervallen staat verkeert. Die weg biedt intusschen, als men dien van de stad af volgt, vele afwisselende gezigten aan. Men rijdt nu en dan tusschen tuinen en bebouwde velden en komt ook het vervallen fort *St. Joseph* nabij. Ik vond hier de indigo en andere nuttige planten in het wild groeijen, zonder dat iemand zich de moeite gaf die op te zamelen. Aan deze zijde heeft *Santo Domingo* eene voorstad, die zeer regelmatig en ordelijk gebouwd is; zij wordt door lieden, afkomstig van de *Canarische Eilanden*, bewoond; met genoegen merkte ik de hier heerschende zindelijkheid op. Wat zou niet van dit heerlijk land hebben kunnen worden, wanneer het in andere handen gevallen was!

Deze stad is de hoofdzetel van den handel in mahonie en andere houtsoorten; ook wordt er veel in huiden gedaan; andere koloniale producten worden slechts in geringe hoeveelheden in dit oostelijke gedeelte des eilands aangekweekt. Intusschen is de vaart der verschillende natiën op deze plaats nog al aanzienlijk, en de uitvoer van de twee gemelde artikelen van belang. Tijdens mijn verblijf voerde hier de Divisie-Generaal CARLIER bevel, een bijzonder beleefd en voorkomend man, wien ieder, zoo men niet overtuigd ware, dat hij een inboorling moest zijn, voor een Europeaan zou aangezien

hebben. Met genoegen bragt ik eenigen tijd in Z. Ed. bijzijn door, en kon den wensch niet onderdrukken, dat er vele zoodanige beschaafde en kundige mannen op het eiland gevonden mogten worden, om aan velerlei zaken eene andere gedaante te geven.

Op al de gebouwen en forten woei eene vlag, in het midden met het wapen van den Staat versierd, welke vlag algemeen in het oostelijk deel des eilands gebruikt wordt, terwijl in het westelijk gedeelte overal de vlag zonder wapen waait.

De stad *St. Domingo* ligt op 18° 29′ 30″ N. Breedte en 72° 37′ Lengte van *Parijs* of 69° 52′ bewesten *Greenwich.*

ACHTTIENDE HOOFDSTUK.

De tegenwoordige gesteldheid van Hayti.

Op deze vlugtige beschrijving der voornaamste steden van *Hayti* wil ik thans mijne aanteekeningen van meer algemeenen aard, bij mijne bezoeken van 1837 en 1839 omtrent dit eiland gemaakt, laten volgen. En zoo komt dan allereerst de tegenwoordige gesteldheid met opzigt tot regering, krijgsmagt enz. in aanmerking.

Aan het hoofd der regering van *Hayti* staat, zoo als wij gezien hebben, sedert vele jaren de Generaal JEAN PIERRE BOYER, die den titel van levenslangen President draagt. Hij is geboren te *Port-au-Prince*, en behoort tot het mulattengeslacht. Hoewel klein van gestalte is hij welgemaakt, en ofschoon hij eene koperachtige kleur heeft, hebben zijne gelaatstrekken eene meer dan gewone overeenkomst met die der Europeanen. In zijne manieren is hij zacht en voorkomend; maar zoodra zijne driften

opgewekt worden, erlangt zijn gelaat eene krachtige uitdrukking en straalt het vuur uit zijne oogen. Hij spreekt gemakkelijk en eenvoudig. Zijne werkzaamheid is buitengewoon; toen hij het ontwerp wilde uitvoeren, om de twee gedeelten van het eiland onder ééne regering te brengen, legde hij met 14,000 man den afstand van *Port-au-Prince* tot *Sint Domingo* in zeven dagen af, zoodat hij dit leger dagelijks 16 of 18 mijlen wist te doen marcheren, maar daardoor ook de plaats zijner bestemming bereikte, voor men zich daar tot verdediging kon voorbereiden. De hoofdtrekken zijns karakters zijn goede trouw en zachtzinnigheid, vereenigd met eenen bewonderenswaardigen geest van voorzigtigheid. Nooit heeft hij toegestaan, dat men eenige wraak over staatkundige bedrijven uitoefende, en hij heeft zelf daarvan een schoon voorbeeld gegeven, door aan de moordenaren van zijnen broeder vergiffenis te schenken, toen het lot der wapenen dezen in zijne handen geleverd had. Zulk een edel man staat aan het hoofd dezer republiek. Bij de staatsregeling is hem de taak opgedragen, om de wetten af te kondigen, nadat deze door de Kamer der Afgevaardigden bekrachtigd en door den Senaat aangenomen zijn. Hij moet die wetten tevens, als hoofd der uitvoerende magt, ten uitvoer leggen, heeft de keus en benoeming der ambtenaren; voert het opperbevel over de land- en zeemagt; regelt de inwendige aangelegenheden; onderhoudt de buitenlandsche betrekkingen; sluit

alle handels-, vriendschaps- en vredes-tractaten en verklaart den oorlog, zijnde echter de goedkeuring van den Senaat omtrent deze laatste gewigtige punten voorbehouden.

Op den President volgen in rang de Secretaris van Staat, de Secretaris-Generaal, de Thesaurier-Generaal, de Groot-regter en de overige burgerlijke en militaire autoriteiten. Zulke waardigheden en bedieningen geven natuurlijk zekere onderscheiding, maar overigens heerscht onder de burgers eene volkomene gelijkheid, waarvan men de gevolgen in den dagelijkschen omgang op eene in het oog loopende wijze bespeurt. Het verschil van hoogere, midden en lagere standen kent men naauwelijks en behalve de ambten, geeft het bezit van geldelijk vermogen alleen nog eene soort van onderscheiding, moetende de voornamen en vermogenden zich echter met veel omzigtigheid in den omgang met de mindere klassen gedragen. Sedert de omwenteling hebben de Kleurlingen meer dan eens beproefd, om zich ten nadeele der Zwarten zekere meerderheid aan te matigen, welke pogingen evenwel door de treurige herinneringen van vorige tijden weinig bijval hebben gevonden, en dus mislukt zijn. Wilde men zoo iets met ernst doorzetten, ongetwijfeld zou een verschrikkelijk bloedbad en dus ook de ondergang der Republiek het gevolg daarvan zijn. Hoe zonderling, ja ongerijmd zou het toch ook niet zijn, dat de onafhankelijkheids-oorlog, door en voor de Zwarten gevoerd, ten slotte tot niets

anders leidde, dan dat de lieden van de Kleur zich in plaats van de Blanken de regten van meesters des lands aanmatigden!

De Kamer der Afgevaardigden telt 69 leden en is zamengesteld uit de voornaamste ingezetenen der verschillende gemeenten. Zij worden voor den tijd van vijf jaren door de gemeentelijke kiesvergaderingen benoemd. De Senatoren, wier aantal 24 bedraagt, worden bij iedere vacature, door de Kamer der Afgevaardigden uit een door den President voorgesteld drietal verkozen. Zij treden na een tijdperk van negen jaren af. De Kamers houden te *Port-au-Prince* hare zittingen. Bij die der Afgevaardigden gaat het bij de beraadslagingen over voordragten en wetten, die natuurlijk in de Fransche taal plaats hebben, soms zeer onstuimig toe. De kleeding dezer heeren bestaat in een blaauwen rok met vergulde knoopen, waarop het wapen der Republiek te zien is, een wijde zwarte broek, en een driekanten hoed met gouden troetels en lis en eene half roode, half blaauwe kokarde. Zij dragen een degen met gouden dragon, en een breeden zijden draagband over den regter schouder, die insgelijks half rood en half blaauw is. De vergaderzaal is goed ingerigt, en levert, wanneer de leden bijeen zijn, een deftig schouwspel op.

De Secretaris van Staat is belast met het beheer der geldelijke zaken, waarvan hij verantwoording aan de Kamer der Afgevaardigden doet, nadat de rekenkamer alles nagezien heeft. De Thesaurier-

generaal houdt het toezigt over de ontvangers. De Groot-regter is opperhoofd der regterlijke magt, en waakt over de verschillende geregtshoven en regterlijke beambten. De Secretaris-generaal eindelijk is uitsluitend belast, om bij de werkzaamheden van den President dezen ter zijde te staan en heeft dan ook de medeonderteekening der wetten.

Het eiland is verdeeld in zes hoofddepartementen, zevenentwintig militaire arrondissementen en zesenzeventig gemeenten of kerspelen. Ieder arrondissement staat onder het bestuur van een opperhoofd, gewoonlijk een staf-officier, die zijne bevelen van den president bekomt. Ook de gemeenten hebben een militair hoofd van minderen rang, die afhankelijk is van den bevelvoerenden Generaal in het departement. De departementen dragen de namen van het zuidelijke, het westelijke, dat van *l'Artibonite*, het noordelijkste, het noord-oostelijke en het zuid-oostelijke. De heerschende godsdienst in de republiek is de Roomsch-Katholijke. Vroeger waren de kerkelijke zaken aldaar onder de leiding van den Aartsbisschop van *Santo Domingo*, Primaat der *Indiën;* de laatste geestelijke van dien rang heeft echter in het jaar 1830 vrijwillig zijn bisdom verlaten, en zich naar de *Havannah* begeven. Alzoo is met de daad een aartsbisdom opgeheven, dat reeds in den jare 1547 door Paus PAULUS III was ingesteld. Zoo lang die Aartsbisschop in dienst was, gaf hij door tusschenkomst van eenen Groot-Vicaris bevelen aan mindere geestelijken,

doch zulk een kerkelijk gezag is met de tegenwoordige constitutie strijdig, volgens welke het den President alleen toekomt de opengevallene priestersplaatsen te vervullen. De geestelijken worden door de gemeenten, waarin zij geplaatst zijn, onderhouden.

Ofschoon de Roomsche godsdienst de heerschende is, wordt evenwel de uitoefening van andere godsdiensten gedoogd, mits dat de algemeene rust er niet door gestoord worde. Sedert 1817 heeft dan ook de sekte der Methodisten op *Hayti* eenige vorderingen gemaakt. Zij vond daar volgelingen, eerst door het verblijf van twee leeraars dezer geloofsbelijdenis, die op het eiland gekomen waren, om op de scholen de leerwijze van LANCASTER in te voeren, en vervolgens door de vestiging van herwaarts verhuisde Amerikaansche burgers. De straks genoemde leeraars legden er zich zeer op toe om Proselieten te maken, hetgeen in het begin tot eenige onlusten van godsdienstigen aard te *Port-au-Prince* aanleiding gaf. Onder de hierheen verhuisde Amerikanen zijn ook vele Anabaptisten.

De krijgsmagt der republiek bestaat voor een deel uit bezoldigde troepen en voorts uit nationale garde. Tot deze laatste behooren alle mannen, in staat om de wapenen te dragen, hetgeen volgens de wet die van 15 tot 60 jaar begrijpt. Het effectief der militaire magt of van het staande leger wordt gerekend omtrent 40,000 man van alle wapenen te bedragen. Zie hier hoe deze magt ingedeeld is:

Aan den President zijn 27 Adjudanten verbon-

den, waarvan altijd 16 in werkelijke dienst zijn. Voorts telt het leger 14 Divisie-generaals en 21 Brigade-generaals. De *état major* daarvan bestaat uit één Generaal, drie Adjudanten, één Inspecteur-generaal en vijf Commissarissen van oorlog en marine. Het corps der genie bevatte vroeger verdienstelijke mannen, en telt die nog; hunne taak bepaalt zich natuurlijk tot het in orde houden van de vestingwerken der steden, het toezigt over alle arsenalen, enz. De gendarmerie wordt voor het *corps d'élite* gehouden; niemand kan daarbij geplaatst worden, zonder bewijzen van goed gedrag en van loffelijke dienst, drie jaar lang bij eenig ander wapen. De gendarmes handhaven orde en politie; zij zijn overbrengers van de bevelen der regering naar de verschillende oorden des eilands, en tevens uitvoerders der regterlijke vonnissen; hun korps bestaat uit 6 legioenen, te zamen 48 kompagniën uitmakende, ieder van 50 man, en dus in het geheel 2400 man. Na de gendarmerie komt het korps politie-soldaten in aanmerking, dat uit acht kompagniën bestaat, die in de verschillende arrondissementen verdeeld zijn; bij dit corps moeten, even als bij de gendarmerie, de personen van een geheel onbesproken gedrag zijn. Al verder verdeelt zich het leger in de garde van den President en de linietroepen, die zoo veel mogelijk op den Franschen voet georganiseerd zijn. Die garde is 3 afdeelingen kavallerie, ieder van 288 man, en twee regementen infanterie, ieder van 1300 man sterk,

terwijl de overige krijgsmagt bestaat uit twee escadrons dragonders, te zamen 576 man, vijf regementen artillerie, in het geheel 3500 man tellende, en 33 regementen van linie, ieder zamengesteld uit twee bataljons van 600 man. Al deze bezoldigde krijgslieden zijn, in vergelijking van hetgeen men van de geregelde troepen in andere rijken vergt, die steeds gekazerneerd zijnde, onder strenge discipline gehouden worden, slechts aan eene zeer zachte en gemakkelijke dienst onderworpen. Gewoonlijk is wekelijks slechts de helft der in de garnizoenen liggende troepen onder de wapenen, terwijl de andere helft de vrijheid bekomt, om weder te gaan werken, en voornamelijk om den landbouw uit te oefenen. Men kan echter zeker zijn, dat bij de geringste opschudding deze in burgers verkeerde soldaten zich weder bij hunne vaandels vervoegen.

Op de manschappen der onbezoldigde nationale garde of schutterij rust de verpligting om zich den eersten zondag van iedere drie maanden tot eene algemeene inspectie in hunne gemeenten onder de wapenen te vertoonen. In tijd van oorlog echter zijn ook deze burgers aan de militaire wetten onderworpen, en kan men hen heenzenden, waar men ze noodig heeft. Eene der straks gemelde driemaandelijksche inspectiën woonde ik tijdens mijn verblijf te *Port-au-Prince* bij; zij werd door den President in persoon gehouden. Ik vond op het veld van Mars 4000 man bijeen, die echter geens-

zins allen tot de onbezoldigde nationale garde behoorden, maar waarbij zich ook andere troepen bevonden. Grooten lof kan ik aan deze krijgslieden niet toekennen. De montering der nationale garde bestond uit een blaauwen rok met rood uitgemonsterd, die den vorm en snede had van dien der Fransche soldaten van het jaar 1790; voorts uit witte broeken en schoenen, loopende evenwel het grootste gedeelte op sloffen; het hoofddeksel was een ouderwetsche lederen schako met geelkoperen plaat. In hunne uitrusting, bestaande uit geweer, sabel en patroontasch, heerschte de grootste onregelmatigheid, en ik kon het vermoeden niet onderdrukken, dat deze wapenen nog meerendeels afkomstig waren van de overledene en gesneuvelde Franschen tijdens de omwenteling. Militaire discipline bestond onder deze gewapenden niet, ten minste niet bij de onbezoldigden; ieder soldaat was met zijn nevenman druk in gesprek, en velen rookten een sigaar onder de wapenen; de Officieren gebruikten steeds den titel *Monsieur*, wanneer zij tot hen het woord rigtten. De garde van den President zag er vrij wel uit, gelijk mede een deel der linietroepen en de artillerie. Het voetvolk der garde droeg roode broeken, en de kavallerie was in het groen gekleed met rood afgezet, hebbende deze ruiters tot hoofddeksel een helm; hunne montering stond zeer goed. De Generaals waren in eenen eenvoudigen blaauwen rok met gouden epauletten naar de verschillende rangen gekleed; en

droegen een driekanten hoed met goud geboord; bij groote gelegenheden dragen zij blaauwe rokken met zware gouden borduurselen, zoo als de Fransche Generaals ten tijde van NAPOLEON. Voorts hadden allen stevels over hunne witte broeken, hetgeen aan velen, die klein van gestalte waren, zoodra zij van het paard afstegen, een zeer kluchtig voorkomen gaf.

Groote verwachting had ik van de militaire magt van *Hayti* niet gehad, anders zoude ik mij zeer teleurgesteld hebben gevonden. Ik zag geene manoeuvres dan eenvoudig defileren uitvoeren, en durf dus niet beoordeelen wat deze troepen in dat opzigt vermogen; ook gevoelde ik mij door de heerschende hitte zoo aangedaan, dat ik regt blijde was huiswaarts te kunnen keeren.

Ofschoon de geographische ligging van *Hayti* deszelfs bewoners schijnt uit te noodigen, om zich op de zeevaart toe te leggen en betrekkingen aan te knoopen met de overige eilanden van dezen archipel, die, even als dit, eenmaal onafhankelijke Staten zullen worden, alsmede om regtstreeksche handelsbetrekkingen met de *Vereenigde Staten* en met *Columbia* te vestigen, is in dat opzigt al zeer weinig gedaan. Het Gouvernement zelf verwaarloost dit belang zoo zeer, dat zijne zeemagt niet sterk genoeg is, om de roovers van de kusten te weren, en den kusthandel te beschermen. Er bestaat wel is waar eene zeemagt op het papier, waarvan de President Admiraal is, en die voorts

een Vice-Admiraal, 10 Kapiteins van de eerste klasse en 9 van de tweede, behalve een zeker aantal Luitenants, telt; doch het zal daarmede wel even zoo gelegen zijn als met de vloot, die slechts uit ééne korvet, een wangedrocht van bouworde, en eenige schooners, welke in beteren staat zijn, is zamengesteld. Het eerste schip plagt gebruikt te worden, om troepen of levensmiddelen van de eene haven naar de andere over te brengen. Het heeft den naam van *La Pacification*, doch de inwoners noemen het spottend *La Putrification*. Het is op *Cap Haytien* gebouwd, onder de directie van den Haven-Kapitein, die tevens Constructeur is; deze Neger heeft in vroegere tijden als kapersgast gevaren; zijn meesterstuk was tijdens mijn eerste verblijf nog in staat, om dienst te doen, doch bij mijn terugkeer lag het al geruimen tijd ter reede van *Cap Haytien* zonder masten, in afwachting, dat er gelden voorhanden zouden zijn, om het van nieuw tuig te voorzien. Meer zal ik er niet bij behoeven te voegen, om te bewijzen, dat de zeemagt der Republiek volstrekt zonder beteekenis is.

Welligt zal men de hiervoor opgetelde landmagt, die de Staat van *Hayti* onder de wapenen heeft of kan brengen, betrekkelijk al te groot achten; doch de bevreemding daarover verdwijnt, als men in aanmerking neemt, dat toen de President BOYER alles op dien voet regelde, hij door eenen aanval van *Frankrijk* bedreigd werd, en dat hij voortdu-

rend zorgen moet, om den inwendigen vijand het hoofd te kunnen bieden. Die laatste bestaat steeds, en wordt geduchter, naar mate de bevolking toeneemt. De Zwarten toch maken het grootste gedeelte der bevolking uit, als staande zij in verhouding tot de lieden van de kleur als 20 tot 1, en daar nu de laatstgemelden de meeste ambten bekleeden en de grootste goederen bezitten, blijft bij de Negers eene algemeene afgunst heerschende. Het gezag van den President is daardoor, welke deugden hij ook bezit, altijd eenigzins wankel, en indien er niet strengelijk tegen gewaakt werd, zouden wel eens groote beroeringen ontstaan kunnen. De bewijzen daarvoor hebben zich nog niet lang geleden opgedaan. In de maand Januarij 1837 beproefde de Kolonel ISIDORE GABRIËL aan de *Kaapstad* een opstand te verwekken en het bestaande bestuur omver te werpen. Gelukkig echter voor de bevolking der stad had hij zijn ontwerp zoo slecht aangelegd, dat daaraan door de welgezinde ingezetenen gemakkelijk de bodem ingeslagen werd; de schuldigen en aanvoerders werden gevangen genomen, en vervolgens teregtgesteld. In de maand Mei 1838 werd eene andere zamenzwering, die hetzelfde doel had, ontdekt; het sein daartoe werd als het ware door eenen nachtelijken overval op het buitenverblijf van den Secretaris-Generaal INGENAC gegeven, een man van veel invloed, die bij dezen aanval van sluipmoordenaars een pistoolschot aan den schouder bekwam, hetwelk echter gelukkig geene

nadeelige gevolgen heeft gehad; ook nu weder werden verscheidenen der zamenzweerders gevangen genomen en ter dood gebragt. Eindelijk heeft in de maand Augustus 1839 nogmaals te *Port-au-Prince* eene opschudding plaats gehad.

Men ziet dus, dat hoe vast gevestigd het bestuur der Republiek van *Hayti* ook schijnen moge, er gestrengelijk gewaakt moet worden tegen de kwaadwilligen, wier leiders meestal menschen zijn, die, na in *Frankrijk* hunne opvoeding bekomen en aldaar liberale beginselen ingezogen te hebben, deze in hun geboorteland, waar de meesten hunner niet dan een verderfelijk voorbeeld vertoonen, in werking trachten te brengen, en zulks alleen om hunne eigene grootheid te bevorderen, zonder te bedenken, hoe ligt zij daardoor de bewoners van minderen stand in het verderf kunnen storten.

NEGENTIENDE HOOFDSTUK.

Zeden der tegenwoordige bevolking van Hayti.

Vóór de omwenteling en wel in 1789, werd de bevolking in het toenmalige Fransche gedeelte van dit eiland gerekend te bestaan uit 520,000 zielen, waaronder zich 40,000 Blanken bevonden, terwijl in het Spaansche gedeelte toen gezegd werden 125,000 menschen te wonen, welke opgaven echter voor niet zeer naauwkeurig gehouden worden, zoodat de bevolking toen waarschijnlijk grooter geweest zal zijn. De oorlogen, die sedert hier plaats hebben gehad, de verwoestingen, daardoor aangerigt, en de veelvuldige emigratiën, daarop gevolgd, hebben deze bevolking aanmerkelijk doen verminderen. Evenwel is zij, nadat de regering der Republiek op hechte grondslagen gevestigd was, weder toegenomen, zoodat de bevolking nu gerekend wordt te bestaan voor het geheele eiland uit 5 of 600,000 zielen, waaronder een zeer gering getal

Blanken; voorts Mulatten van alle kleuren en overigens Zwarten, welke laatsten verre het aanzienlijkste getal uitmaken. Onder deze drie menschenrassen zijn de burgerlijke regten niet gelijk, want volgens Art. 34 der Staatsregeling hebben de Mulatten en Negers voorregten boven de Blanken. Dat artikel houdt in: »Ieder *Indiaan*, *Afrikaan*, alle menschen van gemengd bloed of Negers hebben na een jaar verblijf in de Republiek, aanspraak op het burgerregt, zoodanig, dat zij meester, eigenaar, Afgevaardigde, Minister of Lid der regering kunnen worden." De Blanke daarentegen kan geene brieven van Naturalisatie bekomen, ten zij hij op een der eilanden van den West-Indischen Archipel geboren is, van ouders, die zelven Creolen zijn; heeft hij die brieven bekomen, dan verbiedt hem Art. 38 derzelfde wet, om zich op het eiland te vestigen met den titel van Meester of Eigenaar, waardoor hem de magt benomen wordt, fabrieken of plantaadjes aan te leggen, of eenige eigendommen aan te koopen. Het hoofddoel dezer bepalingen is, om alle vestiging van Blanken in de Republiek voor te komen. Intusschen hebben deze wetsbepalingen in het maatschappelijk leven geen den minsten invloed. Daar velen der hier gevestigde Blanken met vrouwen van Haytische geboorte getrouwd zijn, kunnen zij, indien zij eigendommen willen bezitten, die op naam hunner vrouwen aankoopen. Het in werking zijnde wetboek is het *Code Napoleon*, met eenige verande-

ringen, geschikt voor eene Republiek, die de woorden: *Liberté*, *Egalité* tot leus heeft, ofschoon de daardoor uitgedrukte vrijheid en gelijkheid in menig opzigt slechts in naam bestaat, daar de hoofden des bewinds, die meerendeels aanzienlijke grondbezitters zijn, de groote planters van blanke afkomst vervangen hebben, en wel niet eene despoticke magt durven uitoefenen, maar toch, om hun vermogen te vermeerderen, dikwijls vrij wat dwang aan de Zwarte bevolking opleggen.

Over het algemeen zijn de Haytiërs van eene middelmatige gestalte, doch meestal welgemaakt; zij zijn gezet en sterk van ligchaam, lenig en vlug van ledematen; hunne gelaatstrekken zijn zacht, levendig en vernuftig, hunne oogen helder en schitterend, hunne tanden wit als ivoor, en hun geheele gelaat heeft iets mannelijks, dat men te vergeefs bij hunne ongelukkige broeders, die de overige *Antilles* bevolken, zou zoeken. Onder de zwakkere sekse vindt men vele schoone, beschaafde en beminnelijke vrouwen; verscheidene daarvan zou men eer voor geboren *Françaises* dan voor Creoolschen houden, hetgeen niet te verwonderen is, als men weet, dat de eenigzins gegoeden hunne dochters in *Frankrijk* laten opvoeden. De zucht tot schitteren is echter een algemeen gebrek bij de vrouwen van dit eiland; zij verspillen groote sommen voor hunne kleeding, en de man, die er zich eene tot levensgezellin uitkiest, mag dan ook wel vooruit het speldegeld berekenen, dat

zijne aanstaande huisvrouw zal noodig hebben. Daar zij liefhebsters van muzijk, zang en dans zijn, kan de vreemdeling, die dit land bezoekt, er genoegens smaken, waarvan de herinnering hem nog lang bijblijft.

Aan gelegenheid om, zelfs buiten den landbouw, een eerlijk bestaan te vinden en zelfs binnen weinige jaren tot een aanmerkelijken trap van welvaart te geraken, ontbreekt het den Haytiër niet, doch hij verzuimt maar al te dikwijls die wenschelijke gelegenheid. In de steden, waar de bevolking betrekkelijk aanzienlijk is, ontbreekt het niet aan werk, maar slechts weinige werklieden kwijten zich goed van hunnen pligt, het meerendeel is te lui en te onverschillig, om, wat toch enkel van hen afhangt, hun bestaan, te verbeteren, en leidt liever een plantenleven. Diegenen, welke het land bewonen, hebben door hunne matige levenswijze zoo weinig behoeften, dat zij daarin met zeer geringe moeite kunnen voorzien; hetgeen hunnen weerzin, om zich aan eenen regelmatigen en bestendigen arbeid over te geven, verklaarbaar maakt, waarvan dan ook het gevolg is, dat het land in verre na zoo veel niet opbrengt, als het zou kunnen doen. Op dezen algemeenen regel bestaan evenwel uitzonderingen; de mannen van gevorderden ouderdom en voornamelijk de oude *Afrikanen*, die van hunne jeugd af gewoon waren te werken, toonen zich somtijds vlijtig in het bebouwen van hunnen grond. De jeugd daarentegen geeft zich over het

algemeen liever aan de ledigheid over, die de bron van alle ondeugden is. Dit heeft dan weder ten gevolge, dat de misdaad, welke hier het veelvuldigste plaats grijpt, het stelen is, en dat de schuldigen meestal jonge lieden zijn. Tevens is het echter ook waar, dat door de nalatigheid der politie en de handelwijze der grondbezitters, die hunne eigendommen niet naar behooren kunnen doen bewaken, en zich alleen op de goede trouw moeten verlaten, de verleiding voor ondeugende ledigloopers, om zich eens anders goed toe te eigenen, groot is, zoodat het waarlijk te verwonderen is, dat niet nog meer diefstallen plaats hebben. Het is op *Hayti* eene zeldzaamheid, dat een moord in koelen bloede gepleegd wordt; zulk eene misdaad is meestal het gevolg van de opgewondene driften door mishandeling of het overmatig gebruik van sterken drank, welk laatste gebrek maar al te algemeen is. Eene der redenen daarvan ligt in den verminderden uitvoer van Suiker, waardoor van deze meestal Rum of tafia vervaardigd wordt, alsmede in den aanzienlijken invoer van sterke dranken uit vreemde landen. Ook om de aangevoerde reden was het zeer te wenschen, dat de vervaardiging van goede Suiker voor uitvoer aangemoedigd werd. Treurig is het intusschen hier zoo veel menschen te ontmoeten, die door het misbruik van sterken drank voor de maatschappij verloren zijn, en zich zoo wel aan lediggang als andere ondeugden overgeven; zelfs is hierin een hin-

derpaal voor de toeneming der bevolking gelegen.

Maar ofschoon aan de Haytiërs, even als aan andere volken, rampzalige ondeugden eigen zijn, moet men hun het regt laten wedervaren, dat zij deugden bezitten, waarop zij roem kunnen dragen. Daaronder behoort, dat het aandenken van genotene weldaden niet ligt uit hun geheugen wordt gewischt. Hiervan hebben zij in de tijden van den woedenden oorlog tegen de Blanken veelvuldige blijken gegeven, daar men toen vele Negerslaven heeft gevonden, die niet slechts het leven hunner meesters, van wie zij goed behandeld waren geworden, beveiligd hebben, maar zelfs met trouw en zelfopoffering hun den noodigen onderstand verleend hebben en op allerlei wijze behulpzaam zijn geweest, opdat zij het land, dat voor die Blanken een moordhol geworden was, zouden kunnen verlaten. Daarenboven heerscht bij dit volk over het algemeen eene voorkomendheid en beleefdheid, die verscheidene beschaafde natiën van *Europa* het zouden mogen benijden; vooral heeft dit ten aanzien van vreemdelingen plaats, doch, indien men deze menschen niet op dezelfde wijze beantwoordt, toonen zij zich zeer ligt geraakt; dadelijk komt bij hen dan de gedachte op, dat men hen als mindere wezens beschouwt, hetwelk zij dan ook zonder omwegen te kennen geven. Die al te sterke eigenliefde kan men aan deze nog slechts half beschaafde menschen ligtelijk vergeven. Ook is het voor den bezoeker van het eiland een behagelijk ver-

schijnsel, dat er zoo veel zorg aan de opvoeding der kinderen besteed wordt, en dat dien ten gevolge de beschaving onder het aankomend geslacht snelle vorderingen maakt. In het jaar 1816 is door den toenmaligen President PÉTHION te *Port-au-Prince* een Lycée opgerigt, dat in 1820 door zijnen opvolger in overeenkomst met eene daartoe voorgedragene wet, nog verbeteringen heeft ondergaan en naar vaste bepalingen is ingerigt. In dat opvoedingsgesticht worden de Latijnsche, Engelsche, Spaansche en Fransche talen, alsmede de Geschiedenis, Aardrijkskunde, Meetkunde, Zedekunde enz. onderwezen, terwijl de tegenwoordige President ijverig zorg draagt, dat het daar niet aan kundige leermeesters ontbreekt. Daarenboven zijn in de voornaamste steden en dorpen openbare scholen opgerigt, alwaar de jeugd naar de leerwijze van LANCASTER in de meest noodzakelijke kundigheden, onder de leiding van door het Gouvernement benoemde mannen, wordt onderwezen. Die scholen staan onder het opzigt eener School-Commissie. Te *Port-au-Prince* telde men tijdens mijn bezoek 14 zulke scholen, waarin 800 leerlingen van beiderlei geslacht leerden lezen, schrijven en rekenen. Aan de *Kaapstad* waren er 6 en voorts naar evenredigheid op de andere plaatsen. Behalve die openbare scholen zijn er nog, door particulieren opgerigt, waar de kinderen der meer gegoeden in vreemde talen en andere wetenschappen onderwezen worden. Al die schoolinrigtingen verdienen,

zoo ver ik daarover kan oordeelen, grooten lof.

Dat overigens dit Negervolk, hetwelk de Fransche taal spreekt en met afstammelingen van Franschen vermengd is, ook in vele opzigten de Fransche zeden en denkwijze heeft overgenomen, kan niemand verwonderen. Men ontwaart dit dadelijk in den gemeenzamen omgang, waarin dezelfde ongedwongen toon heerscht, die de genoemde natie onderscheidt. Maar ook de letterkunde der Haytiërs is, voor zoo verre zij die bezitten, geheel op den Franschen leest geschoeid. De drukpers heeft op *Hayti* reeds eenige werken, door inboorlingen geschreven, voortgebragt, die niet zonder verdiensten zijn. Ook de dagbladen, die in de voornaamste steden wekelijks uitkomen, zijn navolgingen van hetgeen men van dien aard in *Frankrijk* kent, en ontbreekt het daarin naar den geest van onzen tijd zelfs niet aan mengelwerk, deels in romantische verhalen, deels in dichtstukjes bestaande, die echter zoo veel mogelijk op *Hayti* zelve betrekking hebben. Tijdens mijn verblijf te *Port-au-Prince* vond ik in eene daar uitkomende courant, *l'Union* geheeten, onder het Mengelwerk het navolgend stukje, hetwelk ik gemeend heb hier vertaald te mogen overnemen, omdat het over de heerschende denkwijze bij de meer aanzienlijke standen eenig licht verspreidt en een bewijs oplevert, dat de Haytiër zoo wel volkstrots bezit, als zijne gewezene overheerschers.

»Niet lang geleden zag men ter reede van *Port-au-Prince*, een Franschen koopvaarder, van *Havre* komende, het anker werpen, waarop zich passagiers van beiderlei sekse, deels vreemdelingen, deels inboorlingen bevonden, welke laatsten zich haastten, om hunnen geboortegrond weder te betreden. In eene der sloepen zag men een jeugdig man met eene ongedwongene houding naast zijne nicht zitten, die hij van het schip had gaan afhalen. Zij onderscheidde zich boven alle anderen door hare kostbare kleeding en een prachtigen rozenkleurigen hoed, versierd met struisvederen, welke er in den vorm van een diadeem omgelegd waren. Bij het aan wal stappen was de verzamelde nieuwsgierige menigte zoo groot, om de nieuwe aankomelingen te zien, dat dezen met moeite zich den weg konden banen, om de stad in te komen. Naarmate de jeugdige dame haren weg vervolgde, werd de hoop straatjongens grooter, die haar begeleidden, en door hun geschreeuw de bedaarde inwoners aan hunne deuren lokten. Maar die burgers konden niet nalaten te glimlagchen, toen zij de ondeugende knapen, die het paar al dansende vergezelden, telkens hoorden uitroepen: »*Le beau masque qui voilà!*" Zoo iets behoort tot de beproevingen, welke ongelukkiglijk de vrouwen van vreemde landen komende, hier ter zake van hare Europesche kleeding moeten doorstaan.

Na verloop van eene maand werd een bal gegeven, waarop alle jonge juffers, welker ouders in

de hoofdstad eenig aanzien genoten, tegenwoordig waren. Onder die menigte van jonge meisjes, allen sierlijke en bevallige danseressen, onderscheidde zich de schoone nicht door haar overfraai dansen, vereenigende zij de Creoolsche wijze, welke zij niet geheel en al vergeten was, met de Europesche levendigheid. Zij maakte daardoor zoo veel indruk, dat er telkens eenige verwarring in de quadrille ontstond, zoodra het hare beurt om te dansen was, en de dag na het bal wedijverden alle jongelingen, om als kloeke ridders de onvergelijkelijke schoonheid van de jeugdige en beminnelijke *Franco-Haytienne* vol te houden. Zij was de eenige stof van gesprek bij de avond-zamenkomsten onder de schaduw der gaanderijen; zelfs hoorde ik van haren lof de lippen der waterdraagsters gewagen, wanneer zij van de fontein terugkwamen. De anders slechts aan zijne zaken denkende koopman, de klerk, de regter, de Senator, ja zelfs de koelste menschen hoorde men te midden hunner drokke bezigheden de vraag doen: »Hebt gij de schoone vreemdelinge met den rozenkleurigen hoed al gezien?" Zoo men toevallig die vraag niet terstond beantwoordde, werd zij tot vervelens toe herhaald. Waagdet gij een teeken van afkeuring of van onverschilligheid, gij wierdt door de weelderigste lofredenen overstelpt, waarin geene der bloemen, geene der gezwollene vergelijkingen der redekunst ontbrak. Door dien grooten naam werd de arme vreemdelinge, die ter naauwer nood

van de vermoeijenis der zeereis bekomen was, door uitnoodigingen voor feest op feest, voor bal op bal bestormd. Op zekeren avond trad ik juist eene der danszalen binnen, op het oogenblik, dat men de laatste passen eener quadrille ten einde bragt. De heer, die daarbij het genoegen gehad had van met deze onvergelijkelijke vreemdelinge te dansen, was een mijner beste vrienden. Hij had, even als al de andere aanbidders der betooverende maagd, moeite het hoofd op den hals en het hart in de borst te houden, enkel slechts bij het geluid der stem van de *Franco-Haytienne.* Mij bespeurende kwam hij naar mij toe, en bragt mij met geweld naar zijne nieuwe kennis, aan welke hij, door vriendschap vervoerd, mij ten sterkste aanbeval. Ik ging aan hare regter zijde zitten, terwijl hij zich aan de andere zijde plaatste, zijne groote oogen steeds op het meisje gevestigd houdende. Het oogenblik van stilzwijgen, dat nu volgde, diende mij om eens ter sluiks op te nemen, wie dan de ontluikende schoonheid was, voor welker bezit een zwerm *Don Quichotten* gereed waren, zoo te paard als te voet, met den degen in de hand tot den dood toe te strijden. Als onbevooroordeeld regter vond ik haar gelaat bijna alledaagsch. Ik miste daarin die onbeschrijfelijke uitdrukking, welke onze zon alleen bij de schoonen doet ontkiemen, die rijp worden onder eenen liefelijken en wellustigen hemel. Haar geheel voorkomen was zoo afgemeten, geen enkele geestige karaktertrek was daarin

uitgedrukt; de te groote evenredigheid van wezenstrekken veroorzaakte eene eentoonigheid, die mij op het laatst zelfs mishaagde. Het is met de schoonheden als met de muzijk, waarin dikmaals een wanklank, door het orkest meesterlijk opgelost, de bewonderenswaardigste en betooverendste uitwerking doet. Terwijl ik in deze overdenkingeen nog verdiept was, rigtte de schoone zich tot mij, en vroeg met een vrij gemaakt en alles behalve zuiver accent: »Meussieur, hebt ge nimmer dit land verlaten?"

»Verschoon mij, Mejufvrouw, ik heb het geluk gehad een weinig te reizen?"

»Ah! dam! — zijt gij in *Europa* geweest?"

»Ja, Mejufvrouw."

»In *Engeland* ook, naar ik hoop?"

»Neen, waarlijk niet."

»Gij hebt toch *Parijs* bezocht? Daaraan twijfel ik niet, Meussieur."

»Zoude ik dat niet gedaan hebben!"

»Waarlijk! — Waarlijk!" riep zij uit, de twee te zamen gevouwen handen opheffende. »Welk een schoon land is dat *Frankrijk*, niet waar?"

»Bewonderenswaardig in alle opzigten. *Frankrijk* is in onzen tijd onontbeerlijk geworden voor het menschdom, en in al wat tot wetenschappen en kunsten betrekking heeft, kan geen land de meerderheid aan *Frankrijk* betwisten. Doch mijn smaak strekt zich meer tot de natuur uit, en na gedurende eenigen tijd het lot van het menschdom on-

der dezen milden hemel gadegeslagen te hebben, verliet ik dien, om die zoo hooggeroemde Europesche Natuur te beschouwen. Ik zag, dat de velden daar met rijke oogsten bedekt waren, maar ik zag noch bergen, noch bosschen, noch iets van dat verhevene, dat u hier treft en tot bewondering wegsleept bij iederen voetstap. Daar vond ik niets dan eene eentoonige ruimte, eene vruchtbare wildernis; de mensch heeft er, als ik zoo mag spreken, de natuur op zijn eigen kleinen maatstaf teruggebragt. Dat is ongelukkig!"

»*Oh! c't idée!* Evenwel, Meussieur, ziet men er zoo vele schoone zaken, dat men niet veel moeite heeft, de natuur te vergeten.... Ah! dam!"

»Het is waar, dat ik die duizende lustplaatsen, die aangename dreven, die galerijen van groen, die men van *Parijs* tot aan de *Pyreneën* aantreft, bewonderd heb, doch de weelde der kunst verbergt er inderdaad al de onmagt der dwergachtige natuur. De mensch, die de natuur vergeet, verliest zijn oorspronkelijken aanleg. Het denkvermogen maakt dan al zijne kracht uit; het is de magtige hefboom, met welken hij de wereld bewegen zou kunnen. Doch erkennen wij, dat de beschaving om het denkvermogen meer te ontwikkelen, in het hart des denkenden zeer vele goede hoedanigheden vernietigd heeft, waarmede de natuur hem oorspronkelijk begiftigd had."

»Laat dit geleerd gesprek, dat bij hetgeen on omringt, niet past, toch daar!" zeide mijn vriend,

mij in de rede vallende, »en zeg mij liever, hoe gij de hoeden vindt, die bij onze schoonen thans zoo veel opgang maken."

»Over de smaken en de kleuren, zegt een oud spreekwoord, valt niet te twisten," antwoordde ik; »maar dewijl gij mij mijne denkwijze afvraagt, zal ik u rondborstig antwoorden, dat onze jonge dames door eene zucht tot navolging beheerscht zijn, die haar vroeg of laat nadeeliger zal worden, dan zij zelve wel denken. Men springt niet ongestraft met geslotene voeten over de oorspronkelijke zeden en gewoonten henen; men maakt zich eerst belagchelijk, om daarna bezongen te worden; men volgt de modes der vreemdelingen na, om later ook hunne zeden aan te nemen, en reeds bespeur ik onder ons een kiem van zedebederf, die in de zamenleving voortgangen maakt, welke iemand schrik kunnen aanjagen. In de landen, waar de beschaving haar toppunt bereikt heeft, betreurt men wel aan de eene zijde veel ellende en treurige verdorvenheid, doch men vindt aan de andere zijde daarvoor billijke vergoeding. Maar dit kan niet het geval zijn in een nieuw geboren land, waar de domheid bij de menigte nog de overhand heeft; de wansmaak, de ondeugd, de zedelijke melaatschheid moeten, als zij een volk overstelpen, hetwelk nog slechts wankelende schreden op den weg der beschaving zet, allerverderfelijkst worden. Mogen wij toch nimmer blindelings anderen navolgen, nooit de smart hebben van ons te regt voor een volk van apen te

hooren uitkrijten. De invoering van den hoed bij onze jonge meisjes staat er mede gelijk, dat zij ook de gebreken in spraak en uitdrukking der vreemdelingen navolgen, en zich er op toeleggen, om aan het ligchaam ik weet niet welke gekromde houding te geven, zonder zich er aan te bekreunen, of men haar op straat uitlacht. Zoo treden zij uit modezucht de welvoegelijkheid met voeten. In *Europa* is men belagchelijk, als men enkel met een madrassen doek gekapt is; hier moeten het de meisjes zijn, toegetakeld met een hoed en neêrhangenden sluijer. Ik hoorde onlangs eene jonge juffer als een der voordeelen van den hoed de beveiliging tegen de zonnehitte roemen, en toch had zij den invloed daarvan sedert twintig jaren ondergaan, zonder ooit te klagen, en was haar gelaat zoo bruin als mahoniehout. Het is in de laatste dagen gewoonte geworden, om alle hoofsche en mode-visites af te leggen met een hoedje op het hoofd en eene bastaard-kleeding aan het lijf, die men geen naam kan geven, die een treurige middelweg tusschen de buiten- en inlandsche vormt; een hermaphroditisch tooisel, dat de verstandige lieden doet grimlagchen, en dat op de straat de onbeschaamdste jongens rondom zulk eene modepop lokt. Niets is, volgens mijne gedachten, eenvoudiger, natuurlijker en aanlokkelijker dan de madrassen doek, waarmede onze Creoolschen zoo aanvallig het hoofd weten op te tooijen. Het oog omvat dan met een enkelen opslag zoowel het ge-

laat als de bewonderenswaardge ligchaamsgestalte van het jonge meisje. Geenerlei hindernis verbergt het aanvallige gelaat der Creoolsche. Maar dat alles verdwijnt onder een hoed; deze is een masker voor het gelaat, dat iets zoo wellustigs heeft onder den kunstig gevouwen doek, en aan eene heldere ster doet denken, door eene donkere wolk ten halve verduisterd."

»Ah! dam! Meussieur. Uwe beschrijving sleept mij weg. Haast zoude ik trek gevoelen, om den hoed af te zetten," zeide de brunette grimlagchende. »Zoo ik er slechts bij won, zou ik mij niet lang bedenken."

»Foei, Mejufvrouw!" riep de jonge man uit; »wacht u voor zulk eene dwaasheid! De hoed staat u zoo bekoorlijk! Mijn vriend behoort tot de mannen, die zeer uitsluitend in hunnen smaak zijn."

»En wat u betreft," antwoordde ik, »de lust bekruipt mij, u iemand te noemen, die alles aanneemt; een wereldburger, die geloof noch vaderland heeft. Zijt ge zulk een overdreven bewonderaar van de hoeden, waarom doet gij niet eene reis naar *Europa;* daar vindt gij ze overal."

»Andere tijden, andere zeden, Meussieur," hernam het meisje. »Ik weet, dat de doek hier ten allen tijde de voorkeur boven allen anderen opschik gehad heeft. Maar ook de hoogmoedigste nek moet zich op zijne beurt onder het juk der veranderende mode buigen. Het zijn immers slechts luimen. In

alles hebben omwentelingen plaats. De mode heeft de haren en voert tot motto: *Vrijheid*, *onderwerping en verdraagzaamheid*."

»Voor het tegenwoordige, Mejufvrouw, bestaat er toch voor u weinig hoop, dat deze mode de overhand zal hebben: want het algemeen verwerpt ze als een belagchelijk iets. Wat kunnen de weinige gegoede familiën, die er zich naar schikken, daartegen doen? Het is een hoogmoedige, vrouwelijke inval, die weldra weder vergeten zal zijn. De madrassen doek zal die nog langen tijd overleven en trotschelijk zijne sierlijke wrongen en aangename, schitterende kleuren ten toon spreiden."

»*En place!*" riep de balletmeester, en terstond zag men een der vurigste heeren mij op zijde komen, om de schoone vreemdelinge te kunnen genaken. »Zou Mejufvrouw mij willen toestaan, deze *quadrille* met haar te dansen?" zeide hij.

»Waarom niet, Meussieur?"

Zij stond op, en ik maakte van dit oogenblik van algemeene opschudding gebruik, om de zaal ongemerkt te verlaten."

TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Landbouw, Koophandel en Finantiewezen van Hayti.

Reeds dikwijls heb ik aangemerkt, dat er weinige landen zijn, die zoo vele natuurlijke rijkdommen bezitten, als dit eiland; maar het ontbreekt aan handen, om de zegeningen der natuur te voorschijn te brengen. Van welken aard is ook de bevolking van *Hayti?* Meerendeels bestaat zij uit menschen, als slaven geboren, aan slavenarbeid gewend. Als uit een droom in den vroegen morgen ontwaakt, hoorden zij de welkome boodschap: gij zijt vrij! Met verbazing zagen zij toen rond. Akkers en velden, huizen en levensmiddelen, zakken met goud en zilver gevuld, al de geriefelijkheden der weelde lachten hun toe, en dat alles had geen meester. Toen meenden zij, even als de kinderen, dat aan al die schatten geen einde kon komen, en in hunnen dwazen waan werd het hun spreekwoord: Den slaaf alleen is het beschoren te arbei-

den, de vrije burger behoeft dit niet. De bevrijde slaven gaven zich aan ledigheid en weelde over; de eenmaal opgewekte zucht naar onafhankelijkheid had nog enkel zoo veel gezag over hen, dat zij te wapen liepen; maar te midden van de oorlogen, die hun gezegend eiland teisterden, werden de schatten, die zij onuitputbaar waanden, spoedig verslonden. Eerst toen kwam het hun in de gedachte, dat zij den met hun bloed vrijgekochten grond moesten bebouwen, om in hunne behoeften te voorzien; maar nog lang bleef het denkbeeld, om voor anderen te arbeiden, hun hatelijk, en zoo kan het dan niemand verwonderen, dat de denkbeelden van orde, eigendom, gedurigen arbeid en verbetering van den landbouw hier slechts langzaam wortel kunnen vatten, te meer, daar toch altijd zekere slordigheid en onverschilligheid tot het karakter der Negers behoort.

Aan den wijzen TOUSSAINT L'OUVERTURE was het, zoo als wij vroeger gezien hebben, gelukt, om den landbouw aanmerkelijk te doen herleven. De Negers werkten onder zijne regering tegen betaling op de plantaadjes, die zij niet mogten verlaten. Terwijl van 1794 tot 1796 de gemiddelde jaarlijksche opbrengst van het eiland nog geene negen millioen livres bedroeg, nam die onder TOUSSAINTS beheer tot dertig millioen toe. De inval van het Fransche leger onder den Generaal LE CLERC maakte een einde aan dien vooruitgang, maar na de verdrijving der Franschen stelde DESSALINES alle mid-

delen in het werk, om de maatregelen van zijnen voorganger op nieuw in werking te brengen en uit te breiden, en in 1805 was dan ook de waarde der voortbrengselen weder gestegen tot negen-en-vijftig millioen livres. Maar de burgeroorlog en daarop gevolgde verbrokkeling van land, heeft den landbouw op nieuw doen vervallen. In weerwil der pogingen van het tegenwoordige bestuur, en niettegenstaande de daaruit voortgevloeide waarachtige verbetering, brengt *Hayti* geen vierde op van hetgeen er uit getrokken kon worden, en blijft het grootste gedeelte des lands onbebouwd liggen.

De voornaamste landeigenaren zijn tegenwoordig de President, de Senatoren, de Generaals en in het algemeen de personen, welke eenige dienst aan den Staat bewezen hebben; wat zij bezitten, is hun als belooning toegekend uit de verbeurd verklaarde eigendommen der Franschen, en de opbrengst dier goederen maakt dan ook hunne grootste inkomst uit. Doch om dit voordeel te genieten, is vrij wat moeite noodig, daar zij dikmaals genoodzaakt zijn, de Negers tot bebouwing van den grond half te dwingen. Er bestaan voorts nog aan den Staat toebehoorende gronden, die tegen behoorlijke pacht aan de landbouwers worden afgestaan. Ook zijn er onder de lieden van de kleur velen, die nog al eigendommen van eenige uitgestrektheid hebben, hetwelk is toe te schrijven aan de wetten, in het begin der omwenteling gemaakt, die aan de natuurlijke of wettige kinderen der Franschen een

erfregt op de verlatene bezittingen van dezen toekenden.

Onder de voortbrengselen, die het westelijke gedeelte tot uitvoer opleveren, behooren de koffij, de katoen, de suiker, welke laatste evenwel thans uit hoofde van de slechte hoedanigheid niet meer getrokken en dus slechts binnenslands gebruikt, of voor het vervaardigen van rum en tafia gebezigd wordt, de cacao, de tabak, de honig, de gele was, het mahonie en andere soorten van hout. Dat mahoniehout is in het oostelijk deel een belangrijk artikel van uitvoer, gelijk mede huiden, doch wat daar verder voortkomt, dient slechts voor inlandsch gebruik. Kenden de inboorlingen hun belang, er zouden nog verscheidene andere voortbrengselen voor den uitvoer naar *Europa* aangekweekt worden. De landbouw blijft intusschen, hoe gebrekkig nitgeoefend, de voornaamste bron van bestaan voor de bewoners en van inkomsten voor den Staat.

De nijverheid beperkt zich op *Hayti* tot de uitoefening van verschillende ambachten, in welke sommigen goede vorderingen gemaakt hebben. Evenwel wordt in de vallei van de *Artibonite* eene soort van katoenen stof vervaardigd, die meestal gebruikt wordt voor de kleeding der mindere klassen en voor hangmatten.

De schoone kunsten hebben hier natuurlijk nog zeer geringe vorderingen gemaakt. Daar echter de Haytiërs hartstogtelijke beminnaars der muzijk zijn,

vindt men er eenige personen onder, welke die kunst met smaak en geestdrift beoefenen.

De wet zelve verdeelt den koophandel in consignatie-, in groot- en in klein-handel. Zij bepaalt uitdrukkelijk, dat de eerste niet uitgeoefend mag worden dan door consignatie handelaars, de tweede alleen door eigenlijke kooplieden en de derde alleen door de klein-handelaars; ook worden bij de wet de hoeveelheden goederen bepaald, welke de eerste aan de tweede hand, deze aan de derde, en de laatste aan de ingezetenen kunnen verkoopen. Voorts verbiedt de wet aan de vreemdelingen allen handel, uitgenomen den consignatie-handel in de daartoe opengestelde havens, tot de uitoefening waarvan zij echter een volmagt door het opperhoofd van den staat afgegeven, moeten bezitten.

De inlandsche handel is veel gemakkelijker gemaakt door het aanleggen van wegen tusschen de verschillende gemeenten, terwijl tevens veel vervoer met kleine vaartuigen van de eene plaats naar de andere plaats heeft.

De buitenlandsche handel is, sedert de republiek met verschillende Europesche natiën geregelde betrekkingen aangeknoopt heeft en Consuls van deze heeft toegelaten, veel toegenomen en wordt zelfs allengs belangrijker; sedert dien tijd hebben zich vreemde handelhuizen in de voornaamste plaatsen des eilands gevestigd, waar zij onder de regtstreeksche bescherming der regering staan.

Te *Port-au-Prince* vindt men de voornaamste

dier handelhuizen, en deze koopstad kan dan ook als de hoofdmarkt der republiek beschouwd worden, naar welke zich de overige handelsplaatsen, zoo als *Cap Haytien*, *St. Domingo*, *Aux Cayes* en *Jaquimal* regelen. Op alle die plaatsen kunnen de bewoners zich van koopwaren uit *Europa* en *Amerika* voorzien, en tevens de voortbrengselen van hun eigen land kwijt raken. De steden *Hamburg* en *Bremen* schenen mij toe de plaatsen te zijn, welke den voornaamsten handel op dit eiland drijven, waarop dan sommige Fransche havens volgen. De aanvoer bestaat voornamelijk in provisiën, als boter, kaas, spek, vleesch en meel, welke artikelen steeds goed debiet vinden, zoo mede in Duitsche, Zwitsersche en Engelsche fabrijkgoederen. Met deze laatste waren tijdens mijn verblijf de magazijnen der groot-handelaars opgevuld. Alle benoodigdheden voor den landbouw zijn insgelijks zeer gewild.

De bestaande bepalingen op de inkomende regten bemoeijelijken den handel zeer. Daaronder behoort, dat de koopman, aan wien een schip geconsigneerd is, verpligt is, om al de inkomende regten der aangebragte lading vóór het vertrek van het schip aan het gouvernement in Spaansche matten en niet in Haytisch geld te betalen; het is ligtelijk te begrijpen, dat zulks den koopman, die de aangebragte goederen op 3 of 6 maanden crediet aan de tweede hand afzet, wel eens in groote verlegenheid brengt; het gebeurt, dat hij zich niet

dan tegen betaling van hooge agio van de door hem benoodigde speciën, meester kan maken, hetgeen dan natuurlijk den handel benadeelt. Ten tijde van mijn verblijf op het eiland in 1837 bestond er zelfs vrees voor eene algemeene stagnatie, voortspruitende uit de plaatshebbende finantieele crisis in *Noord-Amerika*, waardoor de aanvoer van Spaansch geld verminderd, en de agio dan ook bovenmate gestegen was. De groot-handelaars werden echter uit hunne verlegenheid gelukkig gered, daar de president een besluit nam volgens hetwelk de inkomende regten tot nader opzegging toe, ook in wissels op *Londen* en *Parijs* konden voldaan worden. Dit lenigde den drukkenden maatsregel voor het oogenblik wel een weinig, doch heelde het kwaad niet, daar de regering steeds de muntspeciën van haar eigen land niet wilde aannemen, en ook geene entrepôts voor de aan regten onderhevige goederen wilde daarstellen.

In 1839 heerschte hier daarentegen overvloed van geld, daar de groot-handelaars zich hetzelve van hunne correspondenten in *Europa* hadden laten aanvoeren. Ook was een nieuw tarief op de inkomende regten ingevoerd, waarbij aanzienlijke vermindering op vele artikelen was vastgesteld. Tegelijk was bij de wet bepaald, dat iedere natie, welke geen consul of vertegenwoordiger bij de republiek bezat, verpligt was een opgeld van 10 pct. op de inkomende regten te betalen. Natuurlijk heeft dit artikel ten gevolge, dat elke natie, die

goede en voordeelige handelsbetrekkingen met de republiek wil aanknoopen, verpligt is een consul aldaar te benoemen. Wie dit nalaat ondervindt er de nadeelen van. Onze vlag ondervond dit juist op dien tijd, als zijnde het barkschip de *Maria Elisabeth*, Kapitein BORCHERS, van *Amsterdam*, hetwelk toen te *Port-au-Prince* lag, verpligt het opgeld van zijne lading te betalen, omdat er geen consul van onze natie bij de republiek was benoemd.

Frankrijk heeft in 1838, bij gelegenheid der nieuwe regeling van de schuld een tractaat van handel en vriendschap met de republiek gesloten. *Engeland* heeft in het begin van 1839 mede zulk een tractaat tot stand willen brengen, doch het ontwerp daarvan is door het Haytische gouvernement afgewezen, omdat de daarin voorkomende eischen te overdreven en geenszins met de wetten van het land overeenstemmende werden geacht.

Ook het bekomen van remises naar *Europa* gaat hier steeds met groote moeijelijkheden gepaard. De koffij, die steeds het voornaamste voortbrengsel des eilands is, wordt wel van de nog bestaande plantaadjes, uit het binnenland, naar de markten der voornaamste handelsteden aangevoerd en daar verkocht; doch de eigenaars van zoodanige gronden zijn tegenwoordig meestal hooge ambtenaren en militairen van rang, die ze van het gouvernement tot belooning voor bewezene diensten in eigendom bekomen hebben, en in de opbrengst daarvan hunne soldij en bestaan moeten zoeken. Die opbrengst hangt veel

af van den invloed, dien de eigenaars op de mindere klassen der Zwarten weten uit te oefenen. De markten zijn derhalve dikwijls onvolledig voorzien; terwijl tevens de prijzen der koffij dikmaals zeer gedwongen zijn, hetgeen niet anders dan nadeelig voor den handel kan werken. Daardoor komt het dan ook, dat de handelaar, aan wien eene lading geconsigneerd wordt, de remises voor dezelve niet dadelijk overzendt, maar wel bij de tweede reis van het schip, kunnende hij zich dan dat tijdsverloop ten nutte maken, om de retouren ten voordeeligste in te koopen.

Met ons vaderland scheen bijna alle handel opgehouden te hebben; het werd voor eene zeldzaamheid gerekend als een schip onder Hollandsche vlag en beladen met koopmanschappen, zich in een dezer havens vertoonde. Een Duitscher, wiens geheele familie in *Holland* gevestigd was, en die sedert twintig jaren hier den handel uitoefende, verhaalde mij intusschen, dat in vroeger jaren de handel van *Port-au-Prince* met *Holland*, en voornamelijk met *Amsterdam*, van tamelijk groot belang geweest was, dat de toen door ons aangevoerde provisiën, zoo als linnens, lakens, enz., een goed debiet vonden, doch dat de kooplieden der Hanze-steden ons hadden verdrongen. Evenwel twijfelde hij niet, dat indien men eene lading, bestaande uit meel, reuzel, boter, spek, hammen, kaas, gereedschappen voor den landbouw, linnens, enz. uit eene onzer havens herwaarts zond, zulks

goede rekening zou geven. Dat dit niet geschiedt, moet ik tot mijn leedwezen alleen daaraan toeschrijven, dat bij ons niet meer die ondernemingsgeest bestaat als in vroegere tijden, want niet alleen hier, maar ook op andere West-Indische eilanden bemerkte ik, dat onze natie slechts zeldzaam hare vlag vertoont en de handel met ons zeer gering is.

Nog eene algemeene belemmering van den handel bestaat daarin, dat de hier gevestigde Blanken steeds in eenen staat van onzekerheid, zoo ten aanzien der veiligheid hunner goederen, als van hun leven verkeeren. Zoo lang het tegenwoordig bestuur zich blijft handhaven, en de republiek op dezelfde wijze blijft geregeerd worden, hebben zij niets te vreezen. Doch zoo het ongeluk wilde, dat eene nieuwe, eenigzins sterke factie het hoofd opstak, zouden zoo wel de regering als de Europesche kooplieden in eenen zeer neteligen toestand kunnen geraken, en geheel *Hayti* een onvermijdelijken ondergang te gemoet kunnen gaan. Wie wenscht daarom niet, dat de pogingen van het bestuur, om de beschaving te bevorderen, moge gelukken, en dat de bevolking hierdoor op de hoogte gerake, om te beseffen, dat op landbouw en koophandel het welzijn van elken Staat berust!

Tot nu toe is hier het algemeen vertrouwen in handelszaken waarlijk groot, en een natuurlijk gevolg van de naauwgezetheid, die men in het nakomen van aangegane verbindtenissen aan den dag legt. Mogt die voor den handel voordeelige staat

van zaken blijven stand houden, dan kan men verzekerd zijn, dat van uit dit eiland eenmaal gewigtige handelsondernemingen zullen worden beproefd. Reeds op dit oogenblik is de veiligheid, waarmede de koopman brieven en geld van de eene naar de andere plaats van het eiland kan verzenden, zeer geschikt, om hem tot het doen van zulke ondernemingen, al is het dan ook op eene kleinere schaal, aan te moedigen.

Met de geldelijke aangelegenheden der republiek is het evenzoo gesteld als met die der overige nieuwgeborene Amerikaansche republieken en van de meeste staten van *Europa*. De reeds vroeger door ons vermelde, in 1825 aangegane verbindtenis, om aan *Frankrijk* 150 millioen franken als schadevergoeding, bij jaarlijksche termijnen te betalen, heeft eenen zeer nadeeligen invloed op het finantiewezen gehad. De gemiddelde opbrengst der belastingen en inkomende regten heeft toch gedurende een tijdvak van 8 jaren slechts 2½ millioen dollars 's jaars bedragen, terwijl daarentegen de Staats-uitgaven ruim 1 millioen beliepen. Bij zulk een gering overschot was het niet mogelijk, aan de zoo onvoorzigtig aangegane verbindtenis te voldoen, zonder buitengewone belastingen aan de inwoners op te leggen, iets, hetgeen de regering uit vrees voor groote ontevredenheid en zelfs voor onlusten, waarvan de gevolgen niet te berekenen zouden zijn, niet durfde wagen. De aandrang van *Frankrijk* op afdoening en de bedreiging om door kracht van

wapenen die afdoening te verwerven, bragt de regering lang in eenen hagchelijken toestand, vooral ook toen in Februarij 1838 de Schout-bij-Nacht BAUDIN met eene kleine vloot voor *Port-au-Prince* verscheeen en het dus bleek, dat de bedreigingen ernstig gemeend waren. Het gelukte toen echter aan het Haytiaansche Gouvernement, na lange onderhandeling, ook met den Baron DE LAS CASES, om de aangegane schuld te doen reduceren op 60 millioen franken, betaalbaar in een tijdvak van 30 jaren, en wel zoodanig, dat gedurende de eerste vijf jaren 1½ millioen franken jaarlijks door de Republiek moeten worden betaald; in het tweede vijfjarig tijdvak 1,600,000; in het derde 1,700,000; in het vierde 1,800,000; in het vijfde 2,400,000 en in het zesde 3 millioen franken. De regering van *Hayti* heeft er voor gezorgd, dat de eerste 1½ millioen franken dadelijk in gouden en zilveren speciën naar *Frankrijk* gezonden zijn. Door deze nieuwe overeenkomst kan het Gouvernement aan zijne verbindtenissen voldoen, vooral, wanneer het door wijze maatregelen en aanmoediging van den handel zijne inkomsten tracht te vermeerderen, en dus vooral ook terugkomt van het zoo nadeelig werkend stelsel, dat de Blanken belet, om door hunne nijverheid en hunne kapitalen den landbouw uit te breiden, en dus het algemeen welzijn te bevorderen.

Uit al het gezegde blijkt, dunkt mij, genoegzaam, dat de Republiek van *Hayti* nog in eenen staat

van overgang verkeert. Alleen eene regering, die met krachtige hand en bedaard beleid de teugels voert, die gestrengheid aan gematigdheid paart, kan het eiland op de hoogte brengen, waarop het komen kan, en waarop ieder menschenvriend het zoo gaarne zou zien komen. Nog eenige jaren zijn er noodig, om volkomen te beoordeelen, wat de bewoners van *Hayti* bij het veroveren hunner vrijheid en onafhankelijkheid gewonnen of — verloren hebben.

EEN EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

De Antilles *in het algemeen.*

Het komt mij niet ongepast voor, om deze aanteekeningen te besluiten met een beknopt algemeen overzigt omtrent al de eilanden, welke gelegen zijn tusschen *Noord-* en *Zuid-Amerika*, zich aldaar in eenen grooten halven cirkel uitstrekken en onder de benaming van *Antilles* of West-Indische eilanden bekend zijn. Het zuidelijk einde van dezen Archipel strekt zich uit tot kaap *Paria* in *Zuid Amerika*, terwijl het noordelijkste zich aan *Florida* door de *Bahama's* aansluit. Het westelijke gedeelte van *Cuba* ligt bijna tegenover het uitstekende gedeelte van *Yucatan*, en de Archipel der West-Indische eilanden kan dus gerekend worden tot *Zuid-Amerika* te behooren. Deze eilanden worden verdeeld in groote en kleine *Antilles* of in boven- en benedenwinds eilanden, en de zee, welke ze bespoelt, is algemeen bekend onder de

benaming van de *Caraïbische Zee.* Die zee is een der meest bezochte van den aardbol, zoo door de schepen, welke de onderlinge gemeenschap tusschen de eilanden onderhouden, als door de menigvuldige koopvaarders, die van alle landen derwaarts stevenen. De aldaar heerschende stroomen verdienen in de eerste plaats onze opmerking. De wateren namelijk, die uit den *Atlantischen Oceaan* tusschen de verschillende eilanden komen, veroorzaken daar eenen stroom, die steeds van het oosten naar het westen zijnen loop heeft, en welks snelheid, in meer noordelijke of zuidelijke rigting, van de verschillende jaargetijden afhangt. In de Golf van *Mexico* neemt die stroom eene meer noordwaartsche rigting, en vervolgt zijnen loop tusschen het eiland *Cuba* en de kust van *Yucatan*, langs de *Bahama-Eilanden* en de kust van *Florida*, alwaar hij die snelle voortstuwing daarstelt, bekend onder den naam van Golf-stroom, en zich vervolgens weder in den Oceaan uitstort, om eene oostelijke rigting aan te nemen. De genoemde zee levert voorts een veilig vaarwater op, waarin men zelden stormen te wachten heeft, uitgezonderd in de orkaanmaanden, welke men rekent van half Julij tot half October te duren; doch indien men zich gedurende dezen tijd beneden de 14° N. Breedte bevindt, behoeft men geene vrees te voeden van door een orkaan overvallen te worden. De hier heerschende winden zijn meestal tusschen het N. O. en O., en trekken naar den stand der zon en

de verschillende jaargetijden wel eens noordelijker of zuidelijker. Bij slecht weder en westen winden kan men hier zeker zijn, dat wanneer de wind inkrimpt of naar het zuiden loopt, men op nieuw goed weder en de gewoonlijk heerschende wind krijgen zal; hebbende hier dus het tegenovergestelde plaats van hetgeen men in noordelijke landen opmerkt.

Al de groote eilanden van dezen Archipel bevatten hooge gebergten. De hoogste worden gevonden in het westelijk gedeelte van *Hayti*, in het oostelijke van *Cuba* en in het noordelijke van *Jamaica;* liggende zij meestal ter plaatse, waar deze eilanden het digtst bij elkander gelegen zijn. De strekking dezer bergketens schijnt te zijn, van N. O. tot Z. O. Vele dezer eilanden bevatten verder uitgebrande vulkanen, en zelfs zijn er nog, die nu en dan hunne werking doen gevoelen. De luchtsgesteldheid is op alle bijna dezelfde, verdeelende zich de jaargetijden in den droogen en den regentijd. Indien gedurende den droogen tijd de zeewind niet naarmate de zon in hoogte stijgt toenam, zoude de hitte hier onverdragelijk zijn. De regens vallen gewoonlijk met stroomen neder, zoodanig, dat de rivieren buiten hunne oevers treden, en het lage land overstroomd wordt. De dampen, die daarna uit de gronden opstijgen, doen de zaden der voor deze landen zoo vernielende gele koorts ontwikkelen. De nachten zijn over het algemeen koel en vochtig.

Het meerendeel dezer eilanden heeft een zeer vruchtbaren grond, van welken men, indien menschenhanden niet te dikwijls ontbraken, de uitgestrektste voordeelen zou kunnen trekken, en die ten minste zeker rijkelijk in de voeding ook van een overgroot aantal bewoners zou kunnen voorzien. Nu reeds maakt de daar ingevoerde teelt van het Suikerriet en den Koffij- en Katoenboom ze tot allergewigtigste punten voor de nijverheid en den handel der Europeanen. De voortbrengselen, die *Engeland*, *Frankrijk* en ons vaderland sedert vele jaren daaruit hebben getrokken, hebben de algemeene welvaart in *Europa* krachtiger bevorderd, dan al het goud, zilver en de diamanten van het vaste land van *Amerika*. *Engeland*, als in het bezit van de meeste dezer eilanden, gaat voort daaruit schatten te trekken. Maar wat zij ook mogen opleveren, de oorspronkelijke bewoners, de Caraïben, genieten daarvan niets: dezen zijn zoo goed als vernietigd en vervangen door Blanken, Kleurlingen en Negers.

Van al deze eilanden is *Cuba*, dat het westelijkst gelegen is, het grootste, beslaande hetzelve eene uitgestrektheid van 6970 mijlen in oppervlakte en tellende het eene bevolking van 700,000 menschen. Het is steeds het eigendom der Spanjaarden, even als het eiland *Portorico*, dat eene oppervlakte van 530 mijlen en eene bevolking van 285,000 zielen heeft. Daarenboven blijven nog eenige der *Virginische* of *Maagden-Eilanden* aan

de Spanjaarden toebehooren. *Cuba* en *Portorico* zijn steeds, niettegenstaande alle aangewende pogingen, om hen het voorbeeld der Zuid-Amerikaansche koloniën te doen volgen, getrouw gebleven aan het Spaansche moederland, en worden thans in naam der jeugdige Koningin van *Spanje* geregeerd. Hun behoud moet men vooral dank wijten aan het krachtig bestuur van de daar geplaatste Gouverneurs. Beide deze eilanden drijven zeer uitgestrekten handel met alle werelddeelen, en de meeste natiën hebben er groote handelhuizen gevestigd. *Cuba* levert jaarlijks millioenen ponden Suiker op, die algemeen in *Europa* getrokken wordt, voorts Katoen, Koffij en Tabak, welke laatste boven alle andere soorten de voorkeur heeft, en verscheidene andere producten. *Portorico* is in de laatste jaren veel in welvaart toegenomen; de handel van de andere eilanden verplaatst zich hoe langer zoo meer derwaarts, en de bevolking neemt er steeds toe. Ook hier bestaan de voornaamste voortbrengselen in Suiker, Katoen, Cacao, Koffij en Tabak, alsmede hout geschikt voor den scheepsbouw. Door den uitgestrekten handel van deze twee eilanden kunnen ze rijkelijk in hunne behoeften voorzien, en zelfs het moederland nog ondersteuning doen geworden.

Engeland is in het bezit der eilanden *Jamaica*, *Antigua*, *Montserrat*, *Nevis*, *St. Christophe* of *St. Kitts*, *Barbuda*, *Anguilla*, eenige der *Virginische* of *Maagden-Eilanden*, *Dominica*, *St. Lucia*, *St.*

Vincent, *Tabago*, *Trinidad*, *Grenada*, *Barbados* en de *Bahama-groep* bevattende de *Aklin-* of *Crooked-*, *de Caycos* en de *Turksche Eilanden*. *Jamaica* is in grootte het derde eiland van dezen Archipel, beslaande het in lengte 58 en op zijne grootste breedte 20 mijlen. De Engelsche nijverheid heeft het tot een der bloeijendste landen der wereld gemaakt. Columbus ontdekte het in 1494, doch vestigde zich er toen niet. Acht jaren later was hij genoodzaakt, door eenen storm, die zijne schepen grootendeels vernielde, er eene schuilplaats te zoeken. Alstoen nam hij er bezit van voor *Spanje*, hetwelk zich in het eigendom daarvan handhaafde tot het jaar 1655, toen het aan de Engelschen overging. Niet lang waren dezen er bezitters van, of zij begrepen, dat men van hetzelve zoo wegens zijnen vruchtbaren grond, als wegens zijne gunstige ligging nabij de kust van *Zuid-Amerika*, waardoor het als tot een belangrijk handelspunt geschapen was, groot voordeel kon trekken. Goede wetten, een verstandig bestuur, en het uitwijken van vele nijvere Engelschen uit hun vaderland, die daar de burgertwisten ontvlugtten deden het overige. Het werd zeer welvarend en is thans de zetel van den Gouverneur Generaal en de stapelplaats der Britsche Westindische bezittingen. Aan de zuidzijde van dit eiland is door de natuur eene ruime en veilige haven gevormd, welke door kleine eilandjes en klippen beschut wordt. Zij draagt den naam van *Port Royal*, naar

eene stad, die aldaar vroeger bestond, doch door aardbevingen is verwoest geworden. Thans vindt men er slechts eenige woningen en eene werf voor de Marine, waar de oorlogschepen zich van alle behoeften voorzien kunnen; ook ligt er een fort aan den ingang der baai. Om naar deze koers te stellen, passeert men van om de Oost komende tusschen het fort *Royal* en een klein eiland, welke doortogt de wijdte van 50 vademen zal hebben; aan den binnenkant van den ingang ligt eene boei, welke men aan bakboord houdt; deze voorbij zijnde, steekt men bij den wind op, en ankert nabij het fort, op de diepte van 10 vademen, zijnde hier de gewone ligplaats der oorlogschepen. De koopvaarders, die meestal naar de stad *Kingston* opzeilen, welke op 1 mijl afstand van dit punt ligt, stellen hunnen koers om de West, op eene batterij aan, de *Twaalf Apostelen* genaamd. Die batterij, waarop 12 metalen 24 ponders zijn geplaatst, ligt regt over den ingang. Vervolgens rigt men zich op het fort *Augusta*, dat aan de noordzijde der haven gebouwd, van water omringd en rijkelijk van geschut voorzien is; dit voorbij zijnde, zeilt men oostwaarts op, naar de stad, alwaar eene goede en veilige reede is. Deze haven is dus door de nabij liggende forten zoodanig verdedigd, dat het aan vijandelijke schepen moeite zou kosten de stad te bereiken. *Kingston* is eene stad van zeer groote uitgestrektheid, welke zeer regelmatig gebouwd is, en die door de menigvuldige magazijnen en win-

kels met koopmansgoederen een zeer opwekkend voorkomen heeft. De handel, die aldaar met de vaste kust van *Zuid-Amerika* en omliggende eilanden gedreven wordt, is zeer uitgebreid en aanzienlijk. Men vindt er verscheidene publieke gebouwen, zoo als ook een arsenaal, dat rijkelijk van alle artillerie-behoeften voorzien is. Binnen 's lands ligt de stad *Spanishtown*, welke mede van eene regelmatige bouworde is, en waar op de markt het standbeeld van den Admiraal RODNEY in eene Romeinsche kleedij prijkt. De gemeenschap met de binnenlanden wordt door zeer goede wegen onderhouden, en de plantaadjes munten uit door de netheid in de gebouwen en in den geheelen aanleg. *Kingston* is de verblijfplaats van den Gouverneur Generaal, wiens magt zich over *Jamaica* en eenige der overige aan de Britsche natie toebehoorende eilanden uitstrekt. Ook de Admiraal, die het bevel over het West-Indische station voert, heeft daar zijn verblijf. Het getal troepen is er steeds aanzienlijk, daar van hier alle expeditiën naar andere punten van dit deel der wereld uitgaan. De luchtsgesteldheid is op *Jamaica* geene der gezondste, rigtende er bijna ieder jaar de gele koorts verwoestingen aan. De bevolking van het eiland wordt geschat op 350,000 zielen, zoowel Blanken als Kleurlingen en Negers. Bij de in bezitneming van *Jamaica* was de Cacao het voornaamste voortbrengsel, doch niet langen tijd daarna werd daar ook de teelt van Indigo en Katoen ingevoerd, welke

beide groote voordeelen aan *Engeland* gedurende vele jaren opleverden. In het jaar 1668 werd ook het aankweeken van Suikerriet beproefd, hetgeen zoo voordeelig slaagde, dat de Suiker met de daarvan vervaardigde Rum thans de voornaamste voortbrengselen der eilanden zijn, en het daardoor onder de meest winstgevende koloniën van *Engeland* geteld kan worden.

Antigua heeft eene cirkelvormige gedaante en bijna 7 mijlen in uitgestrektheid. In het jaar 1640 vestigden zich er eenige Engelsche huisgezinnen, en toen dit eiland door Koning KAREL II aan Lord WILLOUGHBY in eigendom toegekend werd, zond deze er in 1666 een aantal landbouwers heen, die in het eerst het als van geene waarde beschouwden, doch door de ondervinding geleerd, hoe zeer de vruchtbare grond voor de Suikerteelt geschikt was, dit met voordeel aankweekten. Eigenlijk werd het Suikerriet daar in 1680 ingevoerd door den Kolonel CODRINGTON. Thans is *Antigua* almede eene der aanzienlijkste van de Engelsche bezittingen. Het bevat eene haven *English Harbour* genaamd, met eene Koninklijke werf tot het doen van reparatiën aan de schepen, die zich in deze wateren bevinden, en met een arsenaal, waarin geene benoodigdheden ontbreken. De hoofdstad is *St. John*, waar de Gouverneur Generaal van de benedenwinds eilanden zijn verblijf houdt. De bevolking rekent men op 32,000 zielen, welke meerendeels Negers zijn; de luchtsgesteldheid is

anders zeer geschikt voor Europeanen; heerschende hier weinig ziekten. De voortbrengselen zijn Suiker, Rum, Katoen, enz.

Montserrat werd door de Spanjaarden in het jaar 1493 ontdekt; zonder dat zij het evenwel in bezit namen; zij gaven daaraan den naam naar eénen in *Kataloniё* gelegen berg, welks vorm zij hier wedervonden. Het eiland heeft eene cirkelvormige gedaante en vertoont zich als eenen uit de zee oprijzenden hoogen berg; wordende het gerekend 9 mijlen in omtrek te beslaan. In het jaar 1632 namen er de Engelschen bezit van. De grond is vruchtbaar en levert Katoen en Suiker op. Eene haven vindt men er niet, moetende dus de schepen met opkomend slecht weder, de ruimte kiezen.

Nevis en *St. Christophe* of *St. Kitts* zijn van elkander slechts door eene smalle doorvaart gescheiden. De Engelschen en Franschen hebben elkander vele jaren het bezit dier eilanden betwist; en niet voor het jaar 1702 werden zij voor goed het eigendom der eerstgenoemden, die er thans de voordeelen van trekken; zij zijn beide van geene groote uitgestrektheid; doch bevatten over het geheel hoog land. Op *St. Christophe* vindt men *Sandy Point*, met eene aanzienlijke sterkte, die altijd een talrijk garnizoen heeft, om steeds, indien het noodig is, troepen op de naburige eilanden te kunnen brengen. De bevolking van dit eiland schat men op 23,000 zielen van verschillende kleur. Suiker is almede het voornaamste voortbrengsel van

het eene en het andere. *Barbuda* en *Anguilla* liggen ten noorden dezer eilanden; zij zijn van weinig belang als leverende niets op dan vee en vruchten. Hunne bevolking is gering, en zij behooren niet onder de voordeel gevende koloniën. De tot nu toe opgenoemde eilanden liggen allen op geringen afstand van elkander en maken eene dubbele keten uit, waartusschen men in verschillende rigtingen kan doorzeilen. Men verlustigt zich alsdan in de verrassende gezigten, die deze punten in den Oceaan, met hare bebouwde velden, woonhuizen, molens, forten enz. opleveren, en die eene bekoorlijkheid te meer hebben, door het schoone weder en den helderen dampkring, die men hier het meerendeel van het jaar heeft en door de terugkaatsende stralen der helder schijnende zon. Welk een indruk dit op iemand maakt, die weken achtereen den Oceaan heeft bevaren, zonder iets dan lucht en water te zien, en dan op eens, door een passaat voortgestuwd, al die heerlijkheid voor zijn oog ziet oprijzen, laat zich niet beschrijven. De *Virginische* of *Maagden-Eilanden*, almede door de Engelschen in bezit genomen, zijn alle van weinig beteekenis.

Als men thans het oog op de meer zuidelijk gelegene eilanden vestigt, is het eerste wat men aantreft *Dominica*. Het is een der hoogste eilanden van dezen Archipel, en heeft eene vrij groote uitgestrektheid. In de zeventiende eeuw werd dit punt door Caraïben bewoond, waarvan in het jaar 1732 nog duizend aanwezig waren. Toen echter vestig-

den zich eenige Fransche familiën met hunne slaven langs een deel der kust, en hielden zich daar onledig met het het aankweeken van Katoen, Koffij, gevogelte en andere levensmiddelen, die zij dan naar *Martinique* voor het gebruik der bevolking verzonden. Bij den vrede van 1763 ging *Dominica* aan de Engelschen over, hetgeen voor die natie weder eene belangrijke aanwinst was, daar zij door het bezit van dit eiland, als gelegen tusschen *Guadeloupe* en *Martinique*, in staat gesteld werden, om in tijd van oorlog alle mogelijke afbreuk aan de Franschen in hunne vaart op deze hunne bezittingen te doen, en tevens om de gemeenschap tusschen die eilanden te belemmeren. De bevolking nam op *Dominica* spoedig toe, ook omdat men daar eene veilige baai vond; men zag er, terwijl de oorspronkelijke bevolking verdween, forten, plantaadjes en zelfs kleine steden aanleggen. Die plantaadjes leveren de gewone West-Indische voortbrengselen op. De bevolking wordt thans geschat op 18,000 zielen, meerendeels Negers.

St. Lucia ligt ten zuiden van *Martinique*, en behoort mede onder de aanzienlijkste eilanden. Het is gedurende een tijdvak van meer dan eene eeuw beurtelings in het bezit der Engelschen en der Franschen geweest. Thans zijn de eerstgemelden er sedert jaren meester. Het eiland is zijne opkomst aan de Franschen verschuldigd, bevat eene goede haven, en talrijke Suiker- en Katoen-plantaadjes. Men vindt er uitgebrande kraters van

vuurbergen, in welker nabijheid nog veel zwavel voorkomt. Het luchtsgestel is geen der gezondste. De bevolking wordt gerekend 17,000 zielen van alle kleuren te bedragen.

St. Vincent ligt bezuiden het laatstgemelde eiland, is hoog land en heeft nog al eenige uitgestrektheid. De Franschen waren er de eerste bezitters van, doch het is almede bij den vrede van 1763 aan de Engelschen overgegaan, die thans het westelijke gedeelte bewonen, dat eene bevolking van 26,000 zielen, meerendeels slaven, bevat. Het Oostelijke gedeelte is bevolkt door een gemengd ras, voortgesproten uit de Caraïben en Negers, die van *Barbados* en andere eilanden derwaarts gevlugt zijn. De grond is zeer vruchtbaar en levert Suiker, Indigo enz. op. Het eiland heeft vele hooge bergen en vulkanen, welke laatste evenwel zeldzaam hunnen invloed doen gevoelen.

Tabago. Dit eiland ligt weder veel zuidelijker en buiten de streek der orkanen. Het is 11 mijl lang en 4½ breed. In het jaar 1632 kwamen daar een tweehonderdtal Vlissingers, ten einde er zich te vestigen en eene kolonie te stichten. Zulks gelukte hun evenwel niet, daar de Spanjaarden van het naburige *Trinidad*, door wrok en naijver gedreven, hen vereenigd met de Caraïben, overvielen en grootendeels vermoordden; de weinige overgeblevenen zochten eene schuilplaats op de andere eilanden. Gedurende twintig jaren vergaten onze voorouders deze bezitting, die dan toch ook niet an-

ders bij hen bekend was, dan door de daar geledene rampen. Omstreeks het jaar 1656 werd echter eene nieuwe Nederlandsche bevolking derwaarts gezonden, welke in 1666 door de Engelschen aangevallen en verjaagd werd. Dezen genoten niet lang de vrucht hunner overwinning, daar de onzen kort daarna met hulp der toen met ons verbondene Franschen het eiland heroverden. Tot 1677 bleven wij er bezitters van, gedurende welk tijdsverloop het eiland in bloei toenam. In de maand Februarij van dat jaar zag men eene Fransche vloot onder het bevel van den Graaf D'ESTRÉE, voor *Tabago* verschijnen, om het te vermeesteren, Gelukkig echter was de Hollandsche vloot, die afgezonden was om het eiland te beschermen, toen daar reeds aangekomen. Er had op de reede een allervernielendst gevecht plaats, waarbij 12 schepen verbrandden en verscheidenen zonken, doch waarvan de uitslag was, dat wij overwinnaars en bezitters van het eiland bleven. In de maand December vertoonde zich de Graaf D'ESTRÉE met zijne vloot andermaal voor *Tabago*, en daar hij toen geene genoegzame Hollandsche schepen vond, om het eiland te verdedigen, maakte hij er zich, na eene hardnekkige verdediging van onze zijde, meester van, wordende bij den kort daarop gevolgden vrede de Franschen in het bezit van dit eiland bevestigd. De Engelschen echter, met de belangrijkheid van dit eiland, vooral in tijd van oorlog, bekend, daar het door zijne ligging geschikt is, om vandaar alle vaart naar de

Zuid-Amerikaansche kust en de nabij gelegene *Antilles* te beletten, zagen met een wangunstig oog, dat het door *Frankrijk* bezeten werd. In 1762 deden zij er een aanval op, en maakten er zich meester van, welk bezit hun door den vrede van 1763 verzekerd werd. Sedert is het steeds in hunne magt gebleven. Het heeft eenen vruchtbaren grond, welks voornaamste voortbrengselen thans Suiker en Katoen zijn. De bevolking wordt geschat op 13,000 zielen, waarvan negen tiende slaven zijn.

Trinidad is het zuidelijkste van al de eilanden, en van het vaste land enkel door de golf van *Paria* afgescheiden. Het vormt een langwerpig vierkant en heeft bijna 35 mijl lengte van het Z. W. tot het N. O. en 22 mijlen breedte. Aan de noordzijde is het bergachtig, terwijl het in het midden en aan de zuidzijde niets dan vlakten en heuvels heeft. Ook hier heerschen de orkanen. De Spanjaarden waren de ontdekkers en tevens eeuwen achtereen de bezitters van dit eiland, hetwelk bij den vrede van 1801 aan *Engeland* overging. Door zijne vruchtbaarheid, uitgestrektheid, en nog meer door zijne ligging was het voor hen eene gewigtige aanwinst. Het heeft veilige havens en eenige kleine steden, levert veel Suiker, Katoen en Koffij op, en bezit eene bevolking, die op 28,000 zielen geschat wordt.

Grenada ligt ten westen der keten eilanden, en noordelijker dan *Tabago*, het is 10 mijlen lang en

6 breed. De Franschen waren er de eerste bezitters van, en verdelgden aldaar door hunne willekeurige regering de oorspronkelijke bewoners of Caraïben. Zij bezaten het eiland tot in het jaar 1763, toen het insgelijks bij den vrede van dat jaar aan de Engelschen overging, welke er nog bezitters van zijn. Het is voor hen van belang, omdat het eene veilige haven bevat, en als één der zuidelijkste en westelijkste eilanden van de geheele reeks, hen in de gelegenheid stelt, om in oorlogstijd alle schepen, welke hunnen koers langs dezen weg nemen, te onderzoeken; ook biedt het eene goede ligplaats in de orkaansmaanden aan, daar deze stormen hier zelden plaats hebben. Bij de haven ligt de stad *George-town*, die 7 of 8,000 inwoners heeft. De grond van het eiland is zeer vruchtbaar en levert Suiker, Koffij, Indigo enz. op. De bevolking bestaat in 28,000 zielen, meestal Kleurlingen en Negers. In de nabijheid van dit eiland bevinden zich nog eenige kleinere, de *Grenadines* genaamd.

Barbados ligt ten oosten der keten eilanden, iets zuidelijker dan *St. Vincent*; het heeft 7 mijl lengte en 8½ breedte. In het jaar 1629 vestigden er zich eenige Engelschen, welke van *St. Christophe* derwaarts overgestoken waren. Zij vonden het vol hoogopgaand geboomte, waarvan de stammen meestal zoo groot en van zulk hard hout waren, dat om ze te vellen standvastigheid en geduld noodig was. De behoefte om plekken gronds te bekomen, die men kon be-

bouwen, vuurde tot het uitroeijen van dit eeuwenoud geboomte aan, en toen eenmaal de grond er van ontdaan was, bevonden de Engelschen geen nutteloos werk verrigt te hebben, daar die grond zeer vruchtbaar bleek te zijn. Spoedig groeide de bevolking aan, vooral door Engelschen, die de toen in *Engeland* heerschende burgeroorlogen moede waren. Hierdoor bekwam *Barbados* allengs een aanzienlijk aantal blanke bewoners, die kapitalen, lust tot werkzaamheid, moed en eerzucht medebragten, zoodat dan ook het eiland in het jaar 1676, het tijdstip van zijnen grootsten bloei, eene bevolking van meer dan 100,000 zielen van alle kleuren telde, en in den handel daarop drie of vierhonderd schepen van 150 ton ieder gebezigd werden. In plaats van ondoordringbare wouden, vond men hier nu vlijtig bebouwde velden en steden met veilige havens. Daar het grootendeels door klippen en rotsen omgeven is, had men daar weinig voor vijandelijke aanvallen te vreezen. Het Engelsche Gouvernement echter, de belangrijkheid van dit eiland, zoo wegens zijne ligging nabij het vaste land als met opzigt der overige eilanden inziende, liet het nog daarenboven in eenen goeden staat van verdediging brengen. Het werd de verblijfplaats van eenen Gouverneur-Generaal en van een aanzienlijk getal troepen, en behoort steeds tot de punten, waar eenige Britsche oorlogschepen zich ophouden. De handel met de omliggende eilanden is er levendig. De West-Indische paket-

ten, die tweemaal 's maands uit het moederland vertrekken, komen hier aan, wordende dan alle medegebragte brieven verzonden, voorheen met zeilschepen, doch nu met stoombooten. Niettegenstaande *Barbados* dikmaals de kracht der orkanen ondervindt, levert het rijke voortbrengselen op, die met die der naburige eilanden overeenkomen, behalve dat men hier er veel werk van maakt, om de Aloë te bereiden. De bevolking wordt geschat op 90,000 zielen, welke meerendeels slaven zijn.

De *Bahama-Groep*, waaronder de *Acklin* en *Crooked-eilanden.* Deze liggen in eene zuid-oostelijke rigting van *Florida*, van welk land zij door de zoogenaamde straat of golf van *Florida*, eene breede zeeëngte, waarin een snelle stroom gaat, worden afgescheiden. Aan de zuidzijde loopt het *Oude Bahama-kanaal* tusschen deze eilanden en *Cuba* heen. Men telt 3 of 400 dezer eilanden, waarvan echter het meerendeel slechts kale onbewoonde rotsen zijn. Een twaalftal is van meerdere beteekenis, vermits de grond aldaar eenige voortbrengselen oplevert en een zeker aantal bewoners voedt. Voor die bewoners is echter een staat van oorlog het voordeeligst, daar alsdan vele prijzen aan deze eilanden opgebragt worden. Ook verschaffen de menigvuldige schipbreuken, die op deze reeks van klippen en banken plaats vinden, aan de op de bewoonde eilanden gevestigde menschen een middel van bestaan. De Engelsche Gouverneur

der geheele groep heeft zijn verblijf te *Nassau*, op het eiland *New-Providence.* De gezamenlijke bevolking wordt op 10, tot 12,000 zielen geschat.

De *Caycos* en *Turksche Eilanden* liggen benoorden *Hayti*, en worden insgelijks gewoonlijk onder de *Bahama-groep* geteld. Het zijn meestal kleine eilanden en gevaarlijk voor den zeeman, wanneer hij zijnen koers tusschen dezelve nemen moet.

De bezittingen der Fransche natie in den West-Indischen archipel bepalen zich thans tot het eiland *Guadeloupe* met de daarbij gelegene eilandjes; voorts *Martinique* en het westelijke gedeelte van *St. Martin*, welke punten zij bij den laatsten vrede van de Engelschen terug bekomen hebben.

Guadeloupe is zamengesteld uit twee eilanden, door eene naauwe zeeëngte van elkander gescheiden; het oostelijke deel, *la Grande Terre*, is 14 mijlen lang en 6 breed; het andere deel, *la Basse Terre*, heeft bij eene lengte van 15, eene breedte van 7 mijlen. Ten oosten van *Guadeloupe* ligt *Desirade*, ten zuid-oosten *Marie Galante* en ten zuiden *les Saintes*, alle Fransche bezittingen, die onder het bestuur van het hoofdeiland staan. De eerste bezitneming van dit hoofdeiland, *Guadeloupe*, had in 1635 plaats, en wel door twee Fransche edellieden, welke, vergezeld van 550 mannen en vrouwen hunner natie, derwaarts zeilden en zich op *Basse Terre* vestigden. Daar zij de onvoorzigtigheid begaan hadden van geen genoegzamen voorraad levensmiddelen mede te nemen, leden zij na

verloop van twee maanden reeds gebrek; de nieuw bebouwde grond leverde toen nog geene voortbrengselen op, en noch uit het moederland, noch van het nabijgelegene *St. Cristophe* bekwamen zij toevoer. In dien nood wendden zij zich tot de op het eiland nog aanwezige *Caraïben*, die hun zoo veel mogelijk bijstonden, hetgeen evenwel niet toereikend was voor de behoeften. De volkplantelingen kwamen dien ten gevolge tot het weinig eervol besluit, om deze inboorlingen den oorlog aan te doen. Het gevolg was, dat de *Caraïben*, tegen het Europesche schietgeweer niet bestand, naar *Grande Terre* terug trokken, doch van daar de Franschen alle mogelijke afbreuk deden. — Hongersnood was het einde van dezen oorlog, zoodat velen der nieuwe kolonisten het oogenblik verwenschten, dat zij op zulk een eiland aangeland waren. In 1640 werd echter een vrede met de *Caraïben* gesloten, en de herdenking aan de geledene rampspoeden moedigde nu de kolonisten aan, om de aanplanting der benoodigde levensbehoeften te bevorderen, hetgeen hen weldra in staat stelde, om in zekeren overvloed te leven. Intusschen was deze eerste Europesche bevolking van *Guadeloupe* aanmerkelijk versmolten, maar zij werd spoedig vermeerderd, zoo door bewoners, die van de andere eilanden daarheen kwamen verhuizen, als van volkplantelingen uit het moederland; hierdoor was reeds in het jaar 1700 de bevolking toegenomen tot 3,825 Blanken, 325 Kleurlingen en 6725 sla-

ven. Er heerschte overvloed van vee en gevogelte op het eiland, en de plantaadjes leverden hoe langer hoe meer suiker, indigo, cacao en katoen op. Tegen de helft der vorige eeuw, kon *Guadeloupe* reeds onder de welvarende en bloeijende koloniën worden geteld. Men vond steden, forten, goede wegen en vruchtbare, groot voordeel opleverende akkers op het eiland, dat thans met 50,000 zielen, zoo Blanken als Zwarten bevolkt was. In 1759 vermeesterden de Engelschen dit eiland, doch bij den vrede van 1763, geraakte het weder in het bezit der Franschen, die zeer verwonderd waren hetzelve in eenen zoo welvarenden staat terug te bekomen. Sedert dien tijd is het bij de plaats gehad hebbende oorlogen nu eens in het bezit der Engelschen en dan in dat der Franschen geweest, tot het eindelijk aan de laatsten is blijven toebehooren.

La Grande Terre heeft op vele plaatsen eenen moerassigen grond; de bergen aan den zeekant bestaan meestal uit een kalkachtigen koraalsteen. *Pointe à Pitre*, in dit gedeelte gelegen, is de hoofdstad van het eiland, en het verblijf van den gouverneur en de hooge beambten. Die stad is zeer regelmatig gebouwd, en heeft eene ruime haven; doch de omstreken zijn moerasachtig, hetgeen niet gunstig op de gezondheid der bewoners werkt.

Op *Basse Terre* vindt men vulkanen, waarvan een, *la Soufrière* genaamd, nog rookt, doch geene stoffen uitwerpt. In de omstreken daarvan is de

grond met Vulkanische voortbrengselen overdekt; overigens heerscht op dit punt eene aangename afwisseling van heuvels, bosschen en vruchtdragende akkers. De op dit gedeelte liggende stad is mede zeer regelmatig gebouwd, en munt uit door nette huizen, fonteinen, fraaije wandelingen en tuinen. Het fort, dat de opene reede verdedigt, is van eene buitengewone sterkte.

Desirade is een klein eiland van 4 mijlen lang en 2 breed; het is bedekt met eene reeks heuvels of kleine bergen, die aan de eene zijde regtstandig in zee afloopen, en aan de andere met eene zachte helling tot het strand voortgaan. Dit eiland is boschrijk en bevat goed weiland voor hoornvee; onder de voortbrengselen behoort uitmuntende katoen. De bevolking bestaat in omtrent 13,000 menschen van alle kleuren.

Maria Galante of *Maria Galanda* is mede slechts 4 mijlen lang en 3½ breed. Het heeft grootendeels eene steile kust, waartegen de zee met geweld breekt; aan den zuid-oost-kant echter loopt het strand vlak af, doch loopt de zee over eene reeks klippen heen; eene veilige haven vindt men hier dus niet. — De grond is bergachtig, boschrijk en over het algemeen vruchtbaar, en met zorg bebouwd; leverende vooral suiker en koffij op. Het eiland bevat eene kleine, regelmatig gebouwde stad, *Marigot* genaamd, en heeft in 't geheel 1500 inwoners. Toen COLUMBUS hier in 1493 landde, gaf hij aan het eiland den naam van zijn schip.

Les Saintes bestaat uit verscheidene eilandjes, die 2 mijlen in lengte en 1 in breedte beslaan; de grond daarvan is over het algemeen onvruchtbaar, liggende die voor meer dan de helft braak, of zijnde dezelve met houtgewas en zoogenaamde savannes bedekt; op het overige gedeelte wordt suiker en koffij geteeld. De bevolking wordt op 1200 menschen van alle kleuren geschat. — Men vindt hier goede ankerplaatsen. COLUMBUS gaf aan deze kleine eilandsgroep den naam van *Santos*, uithoofde hij ze op Allerheiligen dag ontdekte.

De tot nu toe opgetelde Fransche eilanden, die eene gezamenlijke bevolking van meer dan 100,000 zielen, meerendeels slaven, bevatten, leveren door hunne voortbrengselen, waarvan de suiker het voornaamste is, aan *Frankrijks* handel groote voordeelen op; terwijl daarenboven de Fransche kooplieden hunne waren herwaarts doen aanvoeren, om ze vandaar over de andere West-Indische eilanden te verspreiden.

Martinique is het voornaamste eiland, dat de Franschen in dezen archipel bezitten. Het ligt ten zuiden van *Dominica* en heeft bij eene lengte van 16 mijlen, 45 in omtrek. Het is een zeer hoog land, onder welks gebergten ook vulkanen gevonden worden, die echter slechts zeldzaam hunne werking doen gevoelen. Een der op *St. Christophe* gevestigde Fransche planters, DENAMBUC geheeten, verliet dat eiland in het jaar 1635 aan het hoofd van honderd manschappen, die sedert langen tijd

onder zijn opzigt aldaar gewerkt hadden, en dus door gewoonte allezins geschikt waren geworden voor het ontginnen van eenen nieuwen grond en voor het bouwen van woningen. Na zich rijkelijk van al het tot eene nieuwe volkplanting benoodigde, vooral ook van tuinzaden, te hebben voorzien, stak hij naar *Martinique* over, welks ligging hij vooraf had laten opnemen, en werd daar met de zijnen de stichter eener nieuwe kolonie. In den beginne was de verhouding dezer volkplanters met de *Caraïben* vriendschappelijk, zoo zelfs, dat dezen hun gewillig het westelijke en zuidelijke gedeelte des eilands afstonden, en zich vergenoegden met het overschietende land. Doch toen die inboorlingen bespeurden, dat het getal der vreemdelingen in hnn midden dagelijks toenam, en dat dezen zich hoe langer zoo meer uitbreidden, besloten zij, met de bewoners der nabijgelegene eilanden vereenigd, hun den oorlog aan te doen. Die oorlog hield met afwisselend geluk tot het jaar 1658 aan, als wanneer de Caraïben, zich tegen de Europeanen niet opgewassen gevoelende, voor goed het eiland verlieten, om het geheel in het bezit der overwinnaars te laten. Dezen thans meester zijnde, legden zich nog met meer ernst dan te voren op den landbouw toe; vooral de suiker- en cacao-teelt werd met ijver gedreven. Toen in 1718 de cacao-plantingen door een ongunstig jaargetijde bijna geheel vernield waren, kwam daarvoor weldra de koffijboom in de plaats. Er werden op de daartoe geschikte plaat-

sen steden aangelegd, hier gevestigde handelhuizen breidden hunne betrekkingen met het Moederland en de omliggende landen gestadig uit, en de bloei van het eiland nam zoo zeer toe, dat het in 1736 reeds 70,000 bewoners, zoowel Blanken, als Kleurlingen en Negerslaven telde; voerende men toen vandaar jaarlijks voor 16 millioenen *livres* aan producten, vooral suiker, koffij, cacao en katoen uit. De oorlog van het jaar 1744 had zoodanig een nadeeligen invloed op de welvaart van dit eiland, dat het veel moeite kostte, om na den gesloten vrede de schade te herstellen. Toen in 1755 de oorlog op nieuw uitbrak, waren de geledene rampen nog niet geheel hersteld; het eiland werd, na vele rampen en verliezen doorgestaan te hebben, in 1761 door de Engelschen veroverd, doch kwam bij den daaropvolgende vrede van 1763 weder in het bezit der Franschen. Ook toen had men moeite om de vroegere welvaart te doen herleven; hetgeen evenwel gelukte. Gedurende den revolutie-oorlog is *Martinique* even als *Guadeloupe*, beurtelings in het bezit der Engelschen en der Franschen geweest, doch bij den laatsten algemeenen vrede is het weder in het bezit der laatstgemelden gekomen.

Dit eiland heeft verscheidene havens en veilige ligplaatsen voor schepen. *Port Royal*, eene zeer regelmatig gebouwde stad, uitmuntende door goede openbare gebouwen en door al wat tot veraangenaming van het verblijf kan strekken, bezit de

voornaamste van allen. Daar is de verblijfplaats des Gouverneurs, en vindt men magazijnen voor de behoeften der zee- en landmagt. De toegang der baai, waaraan deze stad ligt, wordt beschermd door de sterkte *Fort Royal*, welke zich in eenen goeden staat van verdediging bevindt. In 1839 is deze stad bijna geheel door aardbevingen verwoest.

Saint Pierre, de tweede stad, is ten gevolge van hare gunstige ligging en veilige reede, een der steden van de *Antilles*, waar de meeste handel gedreven wordt. Zij is van eenen grooten omvang, regelmatig gebouwd, en heeft 66 straten, die alle goed geplaveid zijn, en des nachts behoorlijk verlicht worden.

Martinique drijft nog steeds eenen uitgestrekten handel met de omliggende eilanden en de vaste kust van *Zuid-Amerika*. Jaarlijks voert het vele millioenen ponden suiker uit naar *Frankrijk*. De geheele bevolking bedraagt thans over de 100,000 zielen. Ook hier maken de slaven verre de meerderheid uit.

Het noordelijke gedeelte van het eiland *St. Martin* is mede in het bezit der Franschen; aan de noord-west zijde is eene stad, *Marigot* genaamd, aan de baai van dien naam gelegen, waar men eene diepte van 4 tot 7 vademen vindt en die door een fort verdedigd wordt. Even als het ons toebehoorende gedeelte van *St. Martin*, zijn de Fransche bezittingen daar van weinig belang, leverende zij slechts eenige honderde vaten suiker 's jaars op. —

De bevolking bestaat uit 2 of 3000 menschen, meerendeels slaven.

De bewoners van *Denemarken*, wier groote handel eerst aanving, toen die der Spanjaarden, Engelschen, Franschen en Hollanders tot aanmerkelijken bloei was gekomen, bevonden, toen zij het oog naar den archipel der Nieuwe Wereld wendden, dat deze onder de andere mogendheden verdeeld was. Het gelukte hun nogtans met veel moeite, om een klein gedeelte van den rijken buit magtig te worden; door hunne vlijt hebben zij die geringe bezittingen al de waarde doen verkrijgen, waarvoor zij vatbaar waren. Deze Deensche bezittingen bepalen zich tot het eiland *St. Thomas*, met de daarbij gelegene eilandjes, *St. John* en *Saint Croix* of *Santa Cruz*, alle in elkanders nabijheid gelegen.

St. Thomas wordt gerekend tot de *Virginische* of *Maagden Eilanden* te behooren. Het is omgeven van verscheidene kleine eilandjes, en heeft eene uitgestrektheid van $5\frac{1}{2}$ mijl lengte en $2\frac{1}{2}$ breedte. Eerst in het jaar 1671 begaven zich eenige Deenen naar de *West-Indiën*, met het doel, om zich aldaar op een der eilanden te vestigen. Zij kozen daarvoor *St. Thomas* uit, hetwelk toen voor het grootste gedeelte geheel verlaten was. Toen zij echter zich daar begonnen te vestigen, trachtten eenige Engelschen hun zulks te beletten, onder het voorwendsel, dat uitgewekenen van die natie reeds dezen grond ontgonnen hadden, en hij dus aan *En-*

geland toebehoorde. Het Engelsche Gouvernement maakte een einde aan dezen twist, door te verklaren, dat de Deenen het meeste regt op het eiland hadden. Thans verspreidden de nieuwe volkplantelingen zich over de geheele bezitting, en maakten een begin met het aanleggen van suiker-plantaadjes, enz. De opbrengsten zouden evenwel niet toereikend geweest zijn, om dit eiland den naam te doen verkrijgen, dien het in vervolg van tijd bekwam; maar de Deensche regering vestigde er hare aandacht op en wist gelukkig partij te trekken van de veilige haven, die daar gevonden wordt en een aanzienlijk getal schepen bevatten kan. Eene stad werd daar gesticht, beschermd door batterijen aan den ingang der haven, en allezins voor eene stapelplaats van koopmansgoederen geschikt. Weldra vestigden zich hier handelhuizen van verschillende natiën, die vooral in tijd van oorlog voordeelige zaken deden, daar de gunstige ligging der haven de kapers noopte, om daar hunne prijzen op te brengen en te verkoopen, en koopvaarders, die vervolgd werden, op dit punt, als in eene onzijdige haven, veiligheid zochten. Zoo werd deze plaats een groot magazijn van allerlei koopwaren, welke de bewoners der naburige eilanden aldaar tegen hunne produkten met voordeel en gemak kwamen inruilen; en gaf de handel aan het geheele eiland in de afgeloopene eeuw, eene mate van welvaart en grootheid, als aan weinige in dezen archipel gelegene eilanden te beurt viel. Ofschoon

tegenwoordig, door de mededinging van havens op de vaste kust van *Zuid-Amerika* of op de andere eilanden deze handel niet zoo groot meer is, blijft hij evenwel nog aanzienlijk, en kunnen de kooplieden van den West-Indischen archipel zich hier overvloedig van alles voorzien, dikwijls voor lagere prijzen, dan wanneer zij het benoodigde uit *Europa* lieten komen.

St. John. Dit eiland heeft 8 of 10 mijlen in omtrek. Op een gedeelte van hetzelve vestigden zich in het jaar 1719 eenige Deenen van het eiland *St. Thomas*, om van den vruchtbaren grond partij te trekken en plantaadjes aan te leggen; hetgeen, almede na vele moeijelijkheden met de Engelschen, gelukte. Maar ofschoon dus de grond van dit eiland jaarlijks zijne voortbrengselen oplevert, heeft de Deensche regering, daar hier geene haven is, maar slechts ankerplaatsen bestaan, nooit van dit punt veel werk gemaakt. Daar voorts de in de nabijheid van *St. Thomas* gelegene eilandjes weinig geschiktheid voor den landbouw bezitten, vestigde de genoemde regering het oog op een ander naburig punt, te weten:

Saint Croix of *Santa Cruz*, op korten afstand ten zuiden van *St. Thomas* gelegen. Dit eiland, hetwelk 10 mijlen lang en 4 breed is, en uit hoog ongemeen vruchtbaar land bestaat, was in den jare 1643 het gezamenlijk eigendom der Hollanders en Engelschen. Deze beide natiën, door gelijken ondernemingsgeest bezield, werden het daar weldra

oneens, zoo zelfs, dat er een onderlinge oorlog ontstond, en onze landgenooten, na een hardnekkig gevecht in 1646, genoodzaakt werden dit punt, waarop zij goede verwachtingen gevestigd hadden, te verlaten. De overwinnaars bleven er meester van tot in 1650, toen een Spaansch smaldeel van vijf schepen, met 1200 koppen bemand, hen aanvielen en verjoegen. Slechts weinige maanden later echter, kwam een betrekkelijk gering aantal Franschen van *St. Christophe* herwaarts over, en namen het eiland aan de Spanjaarden, die niet voor eene goede verdediging hadden gezorgd, weder af. Die Franschen hadden het voornemen zich er te vestigen; doch zagen zich daarin door de digte bosschen en het gebrek aan goed drinkwater, hetgeen het verblijf zeer ongezond maakte, belemmerd. Zij besloten derhalve om den brand in al die bosschen te steken, en zich intusschen zoo lang met hunne schepen in de nabijheid op te houden, tot dat de vlammen uitgewoed zouden hebben. Toen dit plaats had gehad en zij weder voet aan wal zetteden, bevonden zij, dat de grond ongemeene vruchtbaarheid bezat, en dat daar tabak, katoen, indigo en suiker met groot voordeel konden worden aangekweekt. Het gevolg was, dat elf jaren na de stichting der kolonie, de bevolking reeds uit 822 Blanken, met een geëvenredigd aantal slaven bestond. Met snelle schreden zou voorzeker de welvaart der kolonie vooruitgegaan zijn, indien het moederland die niet had tegengewerkt. Nu

ging zij zoodanig achteruit, dat men in 1696, toen de bevolking nog slechts uit 149 Blanken bestond, tot eene ontruiming besloot. Die slaven werden naar *St. Domingo* overgebragt. Tot 1733 bleef het eiland zonder eene vaste bevolking en onbebouwd. Toen echter trok het de aandacht der Deenen, en werd het voor eene som van 164,000 rijksdaalders door het Fransch Gouvernement aan de Deensche West-Indische Maatschappij afgestaan. Deze laatste trachtte met toestemming der regering er alle mogelijke voordeel van te trekken; doch na eenige jaren reeds bespeurde die regering, dat de maatschappij daartoe den regten weg niet insloeg, weshalve zij tot het beheer der kolonie voor eigene rekening besloot. Zij kocht die dus van de maatschappij voor 2,200,000 rijksdaalders, deels dadelijk en in geld, deels in rentegevende obligatiën te betalen. Nu was het de eerste zorg der Deensche bestuurders, om den grond tot het aanleggen van plantaadjes gelijkmatig te verdeelen. Te gelijk legden zij op twee goede havens aanbiedende punten, steden aan, als *Christianstad* aan de noordzijde, met een fort, om de ingang der haven te verdedigen, en *Fredericksstad* aan de westzijde; wordende eerstgemelde plaats tevens als zetel van den Gouverneur-Generaal der Deensche eilanden uitgekozen. De goede maatregelen der regering droegen weldra vruchten; de welvaart nam toe, en een uitgebreide handel werd door *St. Croix* gedreven, zoodanig, dat het thans een der best be-

bouwde eilanden van de *West-Indiën* is; suiker en rum zijn de voornaamste voortbrengselen, en de laatste evenaart die van *Jamaica.*

De Deensche West-Indische eilanden brengen gezamenlijk 100,000 rijksdaalders 's jaars voordeel aan de Kroon van *Denemarken* op, en bevatten eene bevolking van 48,000 zielen, zoo Blanken, Kleurlingen als Negers.

Zweden is bezitter van het eiland *St. Bartholomeus*, hetwelk 6 mijlen lengte heeft, en tusschen *St. Martin* en *St. Christophe* gelegen is. Gustaaf III namelijk, bespeurende, welke groote handelsvoordeelen zijne Deensche naburen van hunne eilanden trokken, wilde insgelijks voor *Zweden* eene bezitting in de *West-Indiën* verwerpen, en bekwam van *Frankrijk* in het jaar 1784 het bovengemeld eiland. De ligging is gunstig voor den onderlingen handel; de grond, ofschoon bergachtig, levert weinig water op; de katoen is het voornaamste voortbrengsel, terwijl hier voorts alle soorten van dagelijksche levensmiddelen worden aangekweekt. *Gustavia* is de eenige stad op het eiland; zij heeft eene veilige haven, doch de schepen, die ze willen bereiken, moeten zich van eene loods voorzien, daar het vaarwater zeer moeijelijk en het eiland van klippen omgeven is. De bevolking wordt berekend op 16,000 zielen van alle kleuren.

Onze natie, welker aandacht steeds meer bepaald op de voordeelen, uit den ruilhandel in deze gewes-

ten voortvloeijende, gerigt is geweest, heeft van oudsher de op de vaste kust van *Zuid-Amerika* ingehoudene landstreken uitsluitend als voortbrengende koloniën beschouwd, en de eilanden, die wij in den archipel bezaten, als rustpunten tot het drijven van handel. Vandaar, dat de thans nog in bezit zijnde eilanden, namelijk *St. Eustatius*, de helft van *St. Martin*, *Curaçao*, *Bonaire* en *Aruba*, die alle weinig uitgestrektheid bezitten, wat den landbouw aangaat weinig voordeel aanbrengen, doch in vorige eeuwen meestal zeer belangrijke stapelplaatsen waren: hetgeen echter thans ten gevolge der gebeurtenissen van de laatste vijftig jaren niet meer in die mate het geval is.

Van *St. Domingo* of *Hayti*, het tweede eiland in grootte van den geheelen archipel, behoeven wij, na al het vroeger opgeteekende, hier niet in de bijzonderheden melding te maken.

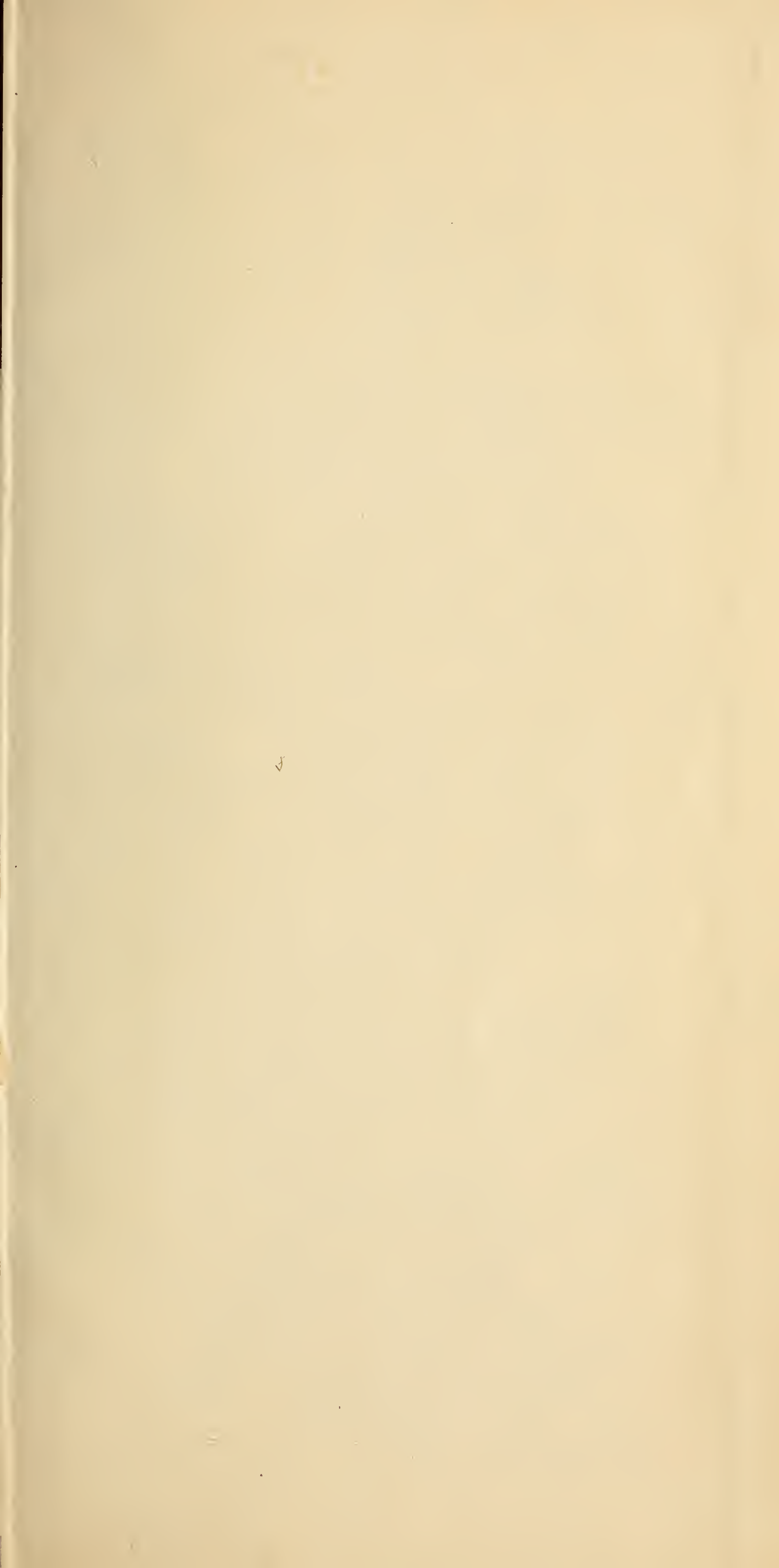
Wanneer men dit kort overzigt van de geschiedenis en den toestand der West-Indische eilanden zamentrekt, ontwaart men, dat de Spanjaarden, die als de eerste ontdekkers daarvan moeten beschouwd worden, ze in den beginne van te weinig waarde hebben geacht, daar zij alle het hoofddoel hunner pogingen, namelijk goud- en zilvermijnen, misten, en dat die natie daarom meer bepaald op de vaste kust van *Zuid-Amerika*, waar die edele metalen in overvloed voorhanden schenen, de aandacht heeft gerigt: daarom zijn de Span-

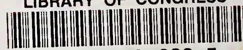
jaarden thans bezitters van slechts twee dezer eilanden, die echter, wat derzelver handel en uitgestrektheid aangaat, onder de voornaamste te rekenen zijn. Al verder blijkt, hoe in de zeventiende eeuw *Engeland* en *Frankrijk* om het bezit van vele dezer eilanden hebben gewedijverd. De Engelschen vestigden zich het eerst op *Jamaica*, en breidden vandaar door hunne geduchte scheepsmagt, en door de veelvuldige emigratiën, die uit het moederland ten gevolge der burgertwisten naar de *West-Indië* plaats hadden, zich steeds meer en meer uit. Hunne bijzondere geschiktheid voor het handeldrijven en het aanleggen van koloniën werkte gunstig, en zij zagen reeds vroeg in, van welk een groot gewigt deze punten in den Oceaan eenmaal konden worden. *Frankrijk* daarentegen, ofschoon steeds op *Engelands* bloei naijverig, zag de belangrijkheid der eilanden niet zoo goed in; hetgeen ten gevolge had, dat het vele daarvan weder verloor, waartoe ook veel bijdroeg, dat de Franschen het bezit en den bloei van *St. Domingo* als hun hoofddoel beschouwden, en de andere bezittingen verwaarloosden. Het gevolg is geweest, dat in de loop der achttiende eeuw *Engeland* de voornaamste bezitter in dezen archipel werd, en zelfs zoodanig, dat die mogendheid in vervolg van tijd door hare steeds grooter wordende magt, naar goeddunken ook over de eilanden, welke het eigendom van andere natiën waren, beschikte, ja zelfs ze in den

laatsten oorlog bijna alle in bezit had. De Engelschen blijven steeds de natie, die het meeste voordeel uit deze gewesten trekt; zijnde er jaren geweest, dat de waarde alleen van de suiker, in *Engeland* ingevoerd uit deszelfs West-Indische koloniën 8,600,000 ponden Sterlings bedroeg, terwijl dan nog vele andere winstgevende producten van daar kwamen. In de laatste twee jaren zal dit bedrag echter wel aanmerkelijk verminderd zijn, daar de emancipatie der slaven over het algemeen nadeelig op den landbouw gewerkt heeft, en er buitengewone maatregelen noodig zijn, wil men niet ten gevolge van dien stap de koloniën geheel en al te niet zien gaan, en de landbezitters ten ondergang veroordeelen.

Onder de natiën, die den grootsten handel met deze eilanden drijven, moeten de Noord-Amerikanen in de eerste plaats geteld worden; dezen voorzien ze van alle behoeften voor dagelijksch gebruik, zoo als meel, spek, vleesch, gedroogden en gezouten visch, enz., als mede van alle soorten van timmerhout; in ruiling daarvoor voeren zij melassie, zout en verschillende andere producten uit. Op *Noord-Amerika* volgen in dit opzigt de steden *Hamburg* en *Bremen*, uit welke op al de eilanden, die niet aan de Franschen, Engelschen of aan ons toebehooren, handelhuizen gevestigd zijn. De kooplieden dezer steden voeren aldaar insgelijks provisiën, alsmede manufacturen en benoodigdhe-

den voor den landbouw in, en halen van daar vooral koffij en suiker. De handel der Engelschen, Franschen en Nederlanders bepaalt zich meestal tot hunne eigene eilanden, vanwaar de koopwaren met kleine vaartuigen naar andere plaatsen uitgevoerd worden.

LIBRARY OF CONGRESS
0 015 822 080 5
